

Σύματα Καπνού

ΤΕΥΧΟΣ 21 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2004

ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

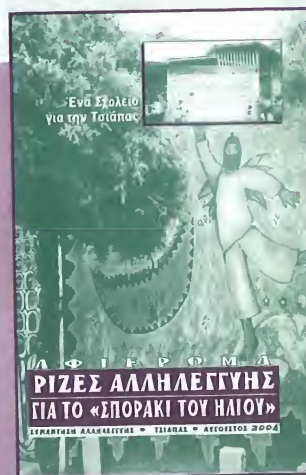

- Η ΤΑΧΥΤΗΤΑ ΤΟΥ ΟΝΕΙΡΟΥ • ΕΙΔΗΣΕΙΣ • «ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΑΠΟΧΗ»: Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΦΟΒΟΥ ΣΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ • ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΥΠΑΡΚΤΟΣ: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ TRASHUMANTE - ΜΙΑ ΠΟΡΕΙΑ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ ΣΤΗ ΛΑΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ • ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΥΛΕΜΠΡΑ • ΚΑΠΟΤΕ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

**ΘΗΤΕΙΑ
ΚΑΙ
ΑΝΤΙΡΡΗΣΗ
ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ**

• ΑΝΤΙΡΡΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΗΠΑ: «ΣΗΜΑΙΕΣ» ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ • ΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΣΤΙΒΕΝ ΦΑΝΚ • «Η ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΘΥΜΩΝ»: ΤΑ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ ΚΑΤΟΧΗΣ ΣΤΟ ΙΡΑΚ • ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΣΤΟΝ ΓΙΟΡΓΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΗ • ΘΗΤΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΡΡΗΣΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ ΣΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

- ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ: ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΓΙΟΡΤΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΥΛΕΜΠΡΑ • ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΜΑΡΚΟΣ: ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΕΝΑ ΒΙΝΤΕΟ • ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΙΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΤΟΥ ΜΕΞΙΚΟΥ • «ΑΓΩΝΙΖΟΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΙΧΗ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ ΠΕΦΤΟΥΝ». ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΛΑΟΥΝΤΙΑ ΚΟΡΟΛ (ΛΑΙΚΟ ΠΑΝ/ΜΙΟ ΤΩΝ ΜΗΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΜΑΙΟΥ) • «ΖΩΗ ΚΑΙ ΟΝΕΙΡΑ ΤΗΣ ΚΟΙΛΑΔΑΣ ΠΕΡΛΑ». Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΜΙΑΣ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΣ. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΣΕΡΧΙΟ «ΤΣΕΚΟ» ΒΑΛΝΤΕΣ • ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΕΦΙΚΤΗ... Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ • Η ΓΙΟΡΤΗ ΤΩΝ ΕΓΚΑΙΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΕΞΙΚΑΝΙΚΟ ΤΥΠΟ

Ένα Σχολείο για την Τσιόπας

**ΡΙΖΕΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ
ΓΙΑ ΤΟ «ΣΠΟΡΑΚΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ»**

ΣΕΡΑΡΤΩΝ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ • ΤΙΣΑΝΑΛ • ΑΓΟΣΤΟΣ 2004

Σήματα Καπνού

ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Έκδοση της

ΟΜΑΔΑΣ

αντιΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

για τη

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

✉ Ταχ. Διεύθυνση:
Στέκι Μεταναστών,
Τσαμαδού 13,
Εξάρχεια, Αθήνα

Τηλ.- Fax: 210-9811763

Τηλ.: 6974 973917

E-mail: ompllaam@yahoo.com

Τιμή: 2 euro

Εξώφυλλο: Κουλέμπρα,
Τσιάπας, Αύγουστος 2004

Από τα εγκαίνια του Κέντρου Εκπαίδευσης Πολιτιστικών Λειτουργιών **Compañero Manuel**. Φωτογραφίες εξωφύλλου και αφιερώματος: Καμπάνια «Ένα Σχολείο για την Τσιάπας».

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ: Σ.Γ., Ν.Κ.
ΤΗΛ. 210 - 9589022,
3844265

Τεχνική επιμέλεια - παραγωγή: Η.Τ.

Συντονισμός ύλης: Μ.Π.

Διορθώσεις κειμένων:
Γ.Σ., Γ. Σολ., Μ.Μπ.

Η αναδημοσίευση και με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγή μένους ή όλου του εντύπου είναι απολύτως θεμιτή και επιθυμητή. Η αναφορά στην πηγή, προαιρετική, μεν ευκαίτα δε.

2

Caribbean Sea ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΤΑΧΥΤΗΤΑ ΤΟΥ ΟΝΕΙΡΟΥ	3
ΕΙΔΗΣΕΙΣ	4-15
«ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΑΠΟΧΗ»: Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΦΟΒΟΥ ΣΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ	16-20

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΡΙΖΕΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΓΙΑ ΤΟ «ΣΠΟΡΑΚΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ»	27-48
ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ - ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ «ΚΟΜΠΑΝΙΕΡΟ ΜΑΝΟΥΕΛ» ΣΤΗΝ ΤΣΙΑΠΑΣ	

ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ: ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΓΙΟΡΤΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΥΛΕΜΠΡΑ	22-25
ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΜΑΡΚΟΣ: ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΕΝΑ ΒΙΝΤΕΟ	26-29
ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΙΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΤΟΥ ΜΕΞΙΚΟΥ	30-31
«ΑΓΩΝΙΖΟΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΙΧΗ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ ΠΕΦΤΟΥΝ»	
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΛΑΟΥΝΤΙΑ ΚΟΡΟΛ (ΛΑΙΚΟ ΠΑΝ/ΜΙΟ ΤΩΝ ΜΗΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΜΑΙΟΥ)	32-35
«ΖΩΗ ΚΑΙ ΟΝΕΙΡΑ ΤΗΣ ΚΟΙΛΑΔΑΣ ΠΕΡΛΑ». Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΜΙΑΣ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΣ	
(ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΣΕΡΚΙΟ «ΤΣΕΚΟ» ΒΑΛΑΝΤΕΣ)	36-40
ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΕΦΙΚΤΗ... Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ	41-45
Η ΓΙΟΡΤΗ ΤΩΝ ΕΓΚΑΙΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΕΞΙΚΑΝΙΚΟ ΤΥΠΟ	46-48

ΘΗΤΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΡΡΗΣΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ	49-58
--	-------

ΑΝΤΙΡΡΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΗΠΑ: «ΣΗΜΑΙΕΣ» ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ	49-56
ΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΣΤΙΒΕΝ ΦΑΝΚ	52-53
«Η ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΘΥΜΩΝ»: ΤΑ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ ΚΑΤΟΧΗΣ ΣΤΟ ΙΡΑΚ	54
ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΣΤΟΝ ΓΙΩΡΓΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΗ	55
ΘΗΤΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΡΡΗΣΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ ΣΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ	57-58

ΕΝΑΣ ΑΛΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΥΠΑΡΚΤΟΣ:	
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ TRASHUMANTE - ΜΙΑ ΠΟΡΕΙΑ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗΣ ΣΤΗ ΛΑΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	59-61
ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΥΛΕΜΠΡΑ	62-63
ΚΑΠΟΤΕ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ	64-67

ΓΙΝΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ - ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΡΙΑ ΣΤΑ «ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ»

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ: 18 EURO ΓΙΑ 6 ΤΕΥΧΗ

Πολλοί και πολλές από σας, μας έχετε ζητήσει να έρχεται το περιοδικό μας στο σπίτι σας. Συμπληρώστε λοιπόν τα στοιχεία σας και στείλτε μας αυτό το απόκομμα και 18 ευρώ, που είναι η τιμή του περιοδικού + ταχυδρομικά και εμείς αναλαμβάνουμε να σας στέλνουμε 6 τεύχητα ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ (6 τεύχη το χρόνο) και οποιαδήποτε άλλη έκδοση πραγματοποιούμε.

Το παραπάνω ποσό μπορείτε να μας το στείλετε:

α) Με ταχυδρομική επιταγή: **Αριάδνη Λελάκη, Ανδρούτσου 154, 185 35 Πειραιάς.**

β) Με κατάθεση στο λογαριασμό **017 01 021668 52** της **Αγροτικής Τράπεζας** στο όνομα **Γεωργία Ντούσια**. (Στην περίπτωση αυτή -αποφεύγετε τα έξοδα της επιταγής- στείλτε μας και αντίγραφο της απόδειξης κατάθεσης. Ταχυδρομικά στην παραπάνω διεύθυνση ή με fax στο 210-9811763).

Όνοματεπώνυμο .....

Διεύθυνση (οδός και αριθμός) .....

Πόλη ..... Τ.Κ. ....

Τηλέφωνο ..... Fax* ..... E-mail* .....

(*) Προαιρετικά, αν θέλετε να σας ενημερώνουμε για τις δραστηριότητές μας.

Η ΤΑΧΥΤΗΤΑ ΤΟΥ ΟΝΕΙΡΟΥ...

Στη δική μας γεωγραφία, πιο κοντά στις ζαπατιστικές κοινότητες βρίσκονται πραγματικότητες που οι χάρτες δείχνουν μακριά.

Έτσι, πιο κοντά μας είναι η Ευρώπη των «από κάτω»: η ανυπάκουη και αυτοδιαχειριζόμενη Ιταλία· η Ελλάδα που επικοινωνεί με σήματα καπνού· η Γαλλία των χωρίς χαρτιά και των χωρίς στέγη αλλά με αξιοπρέπεια· η αλληλέγγυα και ανυπότακτη Ισπανία· η Χώρα των Βάσκων που αντιστέκεται και δεν παραδίδεται· η ε-

ξεγερμένη Γερμανία· η στρατευμένη Ελβετία· η συντρόφισσα Δανία· η επίμονη Σουηδία· η συνεπής Νορβηγία· η απαρνημένη Πατρίδα των Κούρδων· η Ευρώπη του περιθωρίου που υπομένουν οι μετανάστες· η Ευρώπη όλων των νέων που αρνούνται να αγοράσουν μετοχές στα χρηματιστήρια του κυνισμού....

Εξεγερμένος Υποδιοικητής Μάρκος
Η ταχύτητα του ονείρου - 2ο μέρος
Μεξικό, Σεπτέμβρης του 2004.

Στο παρόν τεύχος των Σημάτων Καπνού, αντί άλλου εισαγωγικού σημειώματος, επιλέξαμε να δημοσιεύσουμε το παρακάτω κείμενο της Καμπάνιας «Ένα Σχολείο για την Τσιάπας», που περιγράφει τη λογική με την οποία κινήθηκε η Καμπάνια στην τετράχρονη δραστηριότητά της, με αποκορύφωμα -μέχρι στιγμής- τη γιορτή των εγκαίνιων του Σχολείου, που έγινε τον Αύγουστο που μας πέρασε στην κοινότητα Κουλέμπρα του αυτόνομου εξεγερμένου δήμου Ρικάρντο Φλόρες Μαγόν. Μια γιορτή που αποτέλεσε σημείο συνάντησης αντιστάσεων, δημιουργίας, ονείρου και ελπίδας για «έναν κόσμο που θα χωράει πολλούς κόσμους».

«Η Καμπάνια Ένα Σχολείο για την Τσιάπας δεν είναι ούτε η πρώτη ούτε η μόνη συλλογικότητα στην Ελλάδα που έχει ασχοληθεί με το κίνημα των Ζαπατίστας. Αντίθετα, η δημιουργία της έγινε στο εύφορο έδαφος που είχε δημιουργηθεί από τη δράση προηγούμενων συλλογικοτήτων συμπαράστασης και αλληλεγγύης.

Από την αρχή της εμφάνισης του κινήματος των Ζαπατίστας διάφοροι μεμονωμένοι σύντροφοι και συλλογικότητες από διάφορους πολιτικούς χώρους είχαν, όχι μόνο επισκεφθεί την Τσιάπας και αποκτήσει επαφή με τις κοινότητες, αλλά είχαν δοκιμάσει -άλλοτε εξαιρετικά και άλλοτε "λιγότερο εξαιρετικά" επιτυχμένα- το εγχείρημα της πολιτικής αλληλεγγύης.

Σε αυτό το γόνιμο έδαφος οι σύντροφοι και οι συντρόφισσες που συμμετείχαν στην ίδρυση της Καμπάνιας θέλησαν να δοκιμάσουν μια δράση όχι καινούργια, αλλά όχι και τόσο δοκιμασμένη στην Ελλάδα: τη δράση της έμπρακτης πολιτικής αλληλεγγύης.

Αλήθεια, γιατί άραγε να συμπαρασταθούμε στους φτωχούς ιθαγενείς της ζούγκλας Λακάντονα;

Φτωχοί υπάρχουν σε όλο τον κόσμο. Γεννιούνται και δημιουργούνται καθημερινά όλο και περισσότεροι στην κοινωνία της βαρβαρότητας του κεφαλαίου, που ζούμε.

Ιθαγενείς -ξεχασμένοι από όλους- υπάρχουν επίσης παντού. Σχεδόν πάντα -όταν δεν αντιμετωπίζονται σαν εξωτικά περίεργα φαινόμενα προς ανθρωπολογική παρατήρηση ή επιτήρηση σε ειδικές ζώνες- είναι άσφατοι και "ανύπαρκτοι" για την κοινωνία της ομοιομορφίας και της ισοπέδωσης. Της ομοιομορφίας και της ισοπέδωσης που προκύπτουν από την καθολική κυριαρχία του κέρδους.

Ανάγκες για σχολεία, νοσοκομεία και γενικά για βοήθεια υπάρχουν σε όλο τον κόσμο και αυξάνονται καθημερινά.

Η Καμπάνια δεν είναι φιλανθρωπικό σωματείο.

Δεν βοηθά τους φτωχούς με τα υπολείμματα των τροφών των πλουσίων, με αντάλλαγμα την απενοχοποίηση των τελευταίων.

Δεν είναι μια ανθρωπιστική οργάνωση.

Δεν αναλαμβάνει να διοχετεύει τα ψίχουλα των κρατικών επιχορηγήσεων, για να απαλύνει πληγές που τα ίδια τα καπιταλιστικά κράτη δημιουργούν.

Δεν είναι μια πολιτιστική ομάδα, που προσπαθεί να βοηθήσει στη διατήρηση των παραδόσεων των ιθαγενών, όταν οι ίδιοι οι ιθαγενείς αδυνατούν να διατηρηθούν στην ζωή -εξαναγκασμένοι από την πείνα, την εξθλίωση και τις αρρώστιες.

Η Καμπάνια αποφάσισε να ασχοληθεί με τους φτωχούς ιθαγενείς της Τσιάπας, επειδή αυτοί οι φτωχοί ιθαγενείς είναι εξεγερμένοι.

Επειδή αυτοί οι φτωχοί ιθαγενείς φώναξαν «φτάνει πια!» στη μιζέρια, στην ταπείνωση και την καταπίεση.

Επειδή τα έκαναν όλα αυτά με τον μοναδικό τρόπο που είναι δυνατόν να γίνουν: χωρίς υποχώρηση, χωρίς συναλλαγή.

Επειδή, εν τέλει, δοκιμάζουν την εφαρμογή του συλλογικού τους οράματος "εδώ και τώρα!"

Επειδή τολμούν να ελπίζουν,

Ξέρουν να σιωπούν χωρίς να σταματούν να αντιστέκονται,

Έχουν την δύναμη να περιμένουν χωρίς να υποχωρούν, Να διδάσκονται από τα λάθη τους,

Να αμφισβητούν ακόμη και τις παραδόσεις τους, όσο κι αν επιθυμούν τη διατήρηση της συλλογικής μνήμης.

Επιλέχθηκε να χτιστεί ένα σχολείο όχι γιατί εμείς είμαστε ειδικοί στα σχολεία και έχουμε την απαραίτητη τεχνογνωσία. Η επιλογή έγινε με βάση τις ανάγκες και τις πολιτικές επιλογές των ιδίων των Ζαπατίστας, σε συνεχή και μέχρι σήμερα αδιατάρακτη συνεργασία με την τοπική κοινωνία, που όχι μόνο χτίζει το σχολείο με τα ίδια της τα χέρια, αλλά μαζί με τις ελληνικές ομάδες αλληλεγγύης συνδιαμορφώνει το σχέδιο, αλλάζει ό,τι χρειάζεται να αλλάξει και συναποφασίζει για την πορεία του έργου.

Αυτό τον τρόπο δράσης ονομάζει η Καμπάνια έμπρακτη πολιτική αλληλεγγύη. Αυτό το δρόμο έχει διαλέξει..

Κι αυτός ο δρόμος, ακόμη και αν ολοκληρωθεί το σχολείο, δεν έχει τέλος.

Όσο δεν έχει τέλος κι η ελπίδα, όσο δεν έχει τέλος το όνειρο "για ένα κόσμο που να χωράει πολλούς κόσμους". Για μια κοινωνία με ειρήνη, ελευθερία, δικαιοσύνη και πάνω απ' όλα αξιοπρέπεια».

Κεντρική διάθεση: **ΣΤΕΚΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ**, Τσαμαδού 13, ΑΘΗΝΑ

Τηλ.- Fax: 210-9811763, Τηλ.: 6974-973917, E-mail: ompllaam@yahoo.com.

Διατίθεται επίσης στο Βιβλιοπωλείο: «**ΒΑΒΕΛ**» (Λόντου 1 & Ζ. Πηγής, Εξάρχεια), «**ΕΝΑΜΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ**» (Θεμιστοκλέους 37, Εξάρχεια), «**ΠΟΛΙΤΕΙΑ**» (Ασκληπείου 3, Αθήνα), «**ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ**» (Γραβιάς 3-5), «**SOLARIS**» (Μπότσης 6), «**ΟΥΤΟΠΙΑ**» (Σουλτάνη 8), «**UNDERGROUND**» (Καραολή & Δημητρίου 56, Πειραιάς), «**ΑΙΩΝΕΣ**» (Κομνηνών 24 & Οδυσσέως, Νίκαια), «**ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΟ**» (Ρ. Φερραίου 25, Ηλιούπολη, τηλ. 210-9940110) και στα περίπτερα της πλατείας Κάνιγγος και της πλατείας Εξαρχείων.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: • Πολιτιστικό Στέκι «**ΣΤΙΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ**», Αρριανού-Αη. Παντελεήμονος 1, τηλ. 2310-215462 • Ταβέρνα «**ΠΛΑΤΑΝΟΣ**», Αετοπράχης 64, τηλ. 2310-817944 • Βιβλιοπωλείο «**ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ**», Νίκης & Γιάννης Αγγελιδάκης, τηλ. 2310-816056 & 6944-797331 • **ΣΕΡΡΕΣ:** «**ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ**», Σταγειρών 11, τηλ. 23210-64720 • **ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑ:** Βιβλιοπωλείο - Τυπογραφείο «**ΛΕΚΤΩΡ**», 25ης Μαρτίου 48, τηλ. 2630-53250 • **ΤΡΙΚΑΛΑ:** τηλ. 6932-581399 • **ΑΓΡΙΝΙΟ:** Καφέ «**ΑΛΒΕΔΟΝ**» • **ΜΥΤΙΛΗΝΗ:** Τηλ. 22510-43590 • **ΠΑΤΡΑ:** Βιβλιοπωλείο «**ΤΡΟΧΟΣ**», τηλ. 2610-224547 • **ΚΑΛΑΜΑΤΑ:** Βιβλιοπωλείο «**ΕΝΔΟΧΩΡΑ**», Χρ. Παγώνη 19, τηλ. 27210-25878 • **ΣΠΑΡΤΗ:** Εκδόσεις «**ΙΔΙΟΜΟΡΦΗ**», Δωρομένων 45, τηλ. 27310-82203 • **ΧΑΝΙΑ:** • Βιβλιοπωλείο «**ΣΧΗΜΑ**» Δημοκρατίας 38 • Βιβλιοπωλείο «**ΠΟΛΥΕΔΡΟ**» Μπονιαλή 26 • **ΡΕΘΥΜΝΟ:** «**ΚΕΝΤΡΟ ΝΕΩΝ**» Δ. Ρεθύμνης

ΠΑΝΑΜΑΣ

Χάρη σε αντικαστρικούς πράκτορες
από την απερχόμενη πρόεδρο!

Σε μια ασυνήθιστη κίνηση και λίγες μέρες πριν παραδώσει την προεδρία, η Μιρέλα Μοσκόσο απένειμε χάρη «για ανθρωπιστικούς λόγους» σε 4 Αμερικανοκουβανούς τρομοκράτες που πριν από 4 χρόνια είχαν διαπράξει απόπειρα δολοφονίας κατά του Φιντέλ Κάστρο σε πανεπιστήμιο του Παναμά – ο ένας από αυτούς συμμετείχε και το 1976 στη δολοφονία πρώην Χιλιανού καγκελάριου της Λαϊκής Ενότητας στην Ουάσινγκτον. Τον περασμένο Απρίλη, δικαστήριο της χώρας είχε καταδικάσει σε φυλάκιση 7 ετών τους δύο, και 8 ετών τους άλλους δύο. Στα τέλη Αυγούστου όμως, η Μοσκόσο ανακοίνωσε ότι θα αθώωσε τους 4 τρομοκράτες και τους έστειλε αεροπορικώς στο Μαϊάμι, γεγονός που προκάλεσε την οργή της κυβέρνησης της Κούβας και τη διακοπή των διπλωματικών σχέσεων. Η κίνησή της προκάλεσε αντιδράσεις στο εσωτερικό της χώρας αλλά και στο εξωτερικό· ακόμη και ο νέος πρόεδρος Τορίχος δήλωσε ότι τα εγκλήματα των τεσσάρων ήταν υπερβολικά βαριά και πασιφανή για να τους δοθεί χάρη, καθώς και ότι η αποκατάσταση των σχέσεων με την Κούβα θα ήταν από τις προτεραιότητες της κυβέρνησής του. Συνδικαλιστικές οργανώσεις και φοιτητικές κινήσεις αντέδρασαν άμεσα, και με τη συμπαράσταση των δικηγόρων πολιτικής αγωγής της δίκης που τους καταδίκασε, οργάνωσαν την επόμενη μέρα της δήλωσης Μοσκόσο κινητοποιήσεις διαμαρτυρίας. Μηνύματα συμπαράστασης στην κουβανέζικη κυβέρνηση από οργανώσεις και διανοούμενους και καταγγελίες της απόφασης Μοσκόσο έφταναν από όλο τον κόσμο, ενώ πολλά λατινοαμερικάνικα εναλλακτικά μέσα εξέφρασαν την υποστήριξή τους στον Κάστρο.

Πηγές: Comcosur, Adital, Alai

ΚΟΥΒΑ-ΑΦΡΙΚΗ

Μια ιστορική
συνεργασία

Περίπου μισή εκατοντάδα έχουν φτάσει τα αφρικανικά κράτη που απολαμβάνουν της ιατρικής υποστήριξης και άλλων προγραμμάτων συνεργασίας με την Κούβα, η οποία μέσα σε τέσσερις δεκαετίες έχει εκπαιδεύσει 30.000 νέους Αφρικανούς γιατρούς διαφόρων ειδικοτήτων. Η ιατρική βοήθεια, που ξεκίνησε το 1963 με την αποστολή ιατρικών αποστολών στην Αλγερία, επεκτείνεται σήμερα σε περισσότερα από 20 κράτη, τα 16 από τα οποία συμμετέχουν στο Πλήρες Πρόγραμμα Υγείας, που περιλαμβάνει επτά λατινοαμερικανικές χώρες και δύο ασιατικές. «Στα τέλη του 2003, είχαμε στην Αφρική 2.574 συνεργάτες, κυρίως στο χώρο της υγείας», βεβαιώνει η υπεύθυνη της κουβανέζικης κυβέρνησης. Τα αποτελέσματα αυτής της βοήθειας είναι φανερά: σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, η παιδική θνησιμότητα σε ζώνες όπου εργάζεται κουβανέζικο ιατρικό προσωπικό μειώθηκε από 59 σε 7,8 ανά χίλιες γεννήσεις στην Γκάνα, από 131 σε 35,5 στη Γουινέα του Ισημερινού και από 48 σε 10,6 στην Ερυθραία. Η Αβάνα συνέβαλε επίσης στη δημιουργία Ιατρικών Σχολών στην Γκάμπια και τη Γουινέα του Ισημερινού, ενώ υποστηρίζει διάφορες χώρες με την αποστολή καθηγητών Ιατρικής, μεταξύ των οποίων η Αιθιοπία, η Ουγκάντα και η Νότια Αφρική. Η Κούβα διατηρεί σήμερα διπλωματικές σχέσεις με 53 αφρικανικές χώρες, ενώ συνεργάζεται με τις 51. Παρόλο που το κύριο βάρος πέφτει στην υγεία και την εκπαίδευση, η στήριξη περιλαμβάνει επίσης το χώρο του αθλητισμού, των κατασκευών και της γεωργίας, ενώ ασφαλώς σημαντική υπήρξε και η υποστήριξη της κουβανέζικης κυβέρνησης στον αγώνα πολλών χωρών για την ανεξαρτησία τους.

Πηγή: Rebellion

ΕΛ ΣΑΛΒΑΔΟΡ

Οι πρώτοι μήνες
της νέας κυβέρνησης

Την 1η Ιουνίου ανέλαβε την προεδρία της χώρας ο νικητής των εκλογών του περασμένου Μαρτίου, Αντόνιο Σάκα. Ο Σάκα διαδέχθηκε τον Φρανσίσκο Φλόρες. Και οι δυο ανήκουν στο κόμμα ARENA, που βρίσκεται στην εξουσία εδώ και δώδεκα χρόνια. Παρά το νέο προφίλ, με περισσότερη κοινωνική ευαισθησία και αμεσότητα στην επικοινωνία με τους πολίτες, οι βασικοί άξονες της πολιτικής της νέας κυβέρνησης (κατάργηση δασμών και προαγωγή του ελεύθερου εμπορίου με τη βόρεια Αμερική, εύνοια προς το μεγάλο κεφάλαιο, στήριξη της πολιτικής των ΗΠΑ στο Ιράκ, άρνηση αποκατάστασης διπλωματικών

Οι ΗΠΑ
εκπαιδεύουν
στρατιώτες!

Εκατόν είκοσι Λατινοαμερικάνοι στρατιώτες ξεκίνησαν στις 22 Ιουλίου στο Ελ Σαλβαδόρ εκπαίδευση σε τακτικές για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, υπό τις εντολές και την επίβλεψη των Ειδικών Δυνάμεων των ΗΠΑ. Υπεύθυνος των ασκήσεων «Δυνάμεις Κομάντο 2004» διορίστηκε ένας Αμερικανός στρατηγός. Μεταξύ των χωρών που συμμετέχουν στην εκπαίδευση βρίσκονται η Αργεντινή, η Ουρουγουάη, η Χιλή, η Βολιβία, η Κολομβία, το Περού, το Εκουαδόρ, η Παραγουάη, η Γουατεμάλα, η Ονδούρα, η Κόστα Ρίκα, ο Παναμάς και η Δομινικανή Δημοκρατία.

Πηγή: Comcosur

σχέσεων με την Κούβα) παραμένουν οι ίδιοι με αυτούς των προκατόχων της.

Στις αρχές Σεπτεμβρίου, πραγματοποιήθηκε στην πρωτεύουσα Σαν Σαλβαδόρ διαδήλωση διαμαρτυρίας ενάντια στην οικονομική πολιτική που αυξάνει το κόστος ζωής, ζητώντας επίσης την απόσυρση των σαλβαδοριανών στρατευμάτων από το Ιράκ.

Την πρωτοβουλία για τη διαδήλωση πήρε το Κίνημα Πολιτών για Ζωή

ΓΟΥΑΤΕΜΑΛΑ

Νεκροί σε εκδίωξη αγροτών από αγρόκτημα

Την έντονη αντίδραση πολιτικών, κοινωνικών και οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων προκάλεσε η αιματηρή επιχείρηση εκκένωσης ενός κατειλημμένου αγροκτήματος από αστυνομικούς, με αποτέλεσμα 10 αγρότες να σκοτωθούν και 40 να είναι αυτή τη στιγμή αγνοούμενοι, ενώ οι παρευρισκόμενοι δημοσιογράφοι κατήγγειλαν απειλές και εκφοβισμό εκ μέρους της αστυνομίας. Η επίθεση εκ μέρους της κυβέρνησης του Όσκαρ Μπέρνγκερ, που συμπλήρωσε 9 μήνες στην εξουσία, συνιστά αθέτηση της συμφωνίας να μη γίνει καμία εκδίωξη για 90 μέρες, δέσμευση που είχε υιοθετήσει ο πρόεδρος της χώρας μετά την εξαιρετικά πετυχημένη εθνική απεργία της 9ης Ιουνίου και την πίεση από την πλευρά των ιθαγενών αγροτών. Ο πρόεδρος της Επιτροπής Αγροτικής Ενότητας έκανε λό-

με Κοινωνική Δικαιοσύνη (MVC), που ιδρύθηκε πρόσφατα. Συμμετείχε επίσης το Μέτωπο Φαραμπούντο Μαρτί για την Εθνική Απελευθέρωση (FMLN).

Ο Κάρλος Ροντρίγκες, ηγέτης του κινήματος των αγροτών, δήλωσε ότι «οι αγροτικές οργανώσεις ενώθηκαν σ' αυτό το νέο κίνημα γιατί πιστεύουν ότι είναι σημαντικό να δυνάμωσει ο αγώνας για την αποκατάσταση της γεωργίας, που καταστράφηκε τα τελευταία 15 χρόνια από τις κυβερνήσεις του ARENA».

Ο Χόρχε Σαφίκ Αντάλ, ιστορικός ηγέτης του FMLN, χαιρέτισε τη γέννηση του MCV «γιατί ο λαός χρειάζεται εργαλεία αγώνα για να προσπαήσει τις κατακτήσεις του και τα συνταγματικά του δικαιώματα, που παραβιάζονται καθημερινά από αυτή την κυβέρνηση που στερείται κύρους και νομιμότητας».

Η διαδήλωση κατέληξε στον καθεδρικό ναό του Μονσενιόρ Ρομέρο (ιερωμένου που δολοφονήθηκε από τους παραστρατιωτικούς στον εμφύλιο πόλεμο), όπου τελέστηκε λειτουργία.

γο για πληροφορίες για νέες επικείμενες εκδιώξεις, ενώ η βουλή ξεκίνησε έρευνα για το γεγονός, καθώς πολλά πτώματα μετακινήθηκαν και αποδείξεις για τη χρήση σφαιρών εξαφανίστηκαν. Το συγκεκριμένο αγρόκτημα είχε καταληφθεί τον Σεπτέμβριο του 2003, ως απάντηση στην απαγωγή ενός αγρότη από τον ιδιοκτήτη του αγροκτήματος.

Εν τω μεταξύ, ιστορική χαρακτηρίστηκε η καταδίκη τον Ιούλιο ορισμένων από τους στρατιωτικούς υπεύθυνους για τη σφαγή στην κοινότητα Ξαμάν πριν 9 χρόνια, όπου δολοφονήθηκαν 11 άτομα και τραυματίστηκαν 28 σε γιορτή της κοινότητας για την επέτειο ενός έτους εγκατάστασής της εκεί. Το περιστατικό στην Ξαμάν ήταν το τελευταίο από τις συνολικά 626 ομαδικές σφαγές που διαπράχθηκαν στο πλαίσιο της γενοκτονίας στη χώρα από το 1978 ως το 1995, αλλά ήταν το μοναδικό στο οποίο φυλακίστηκαν οι υπεύθυνοι. Τα 40 χρόνια φυλάκισης για τον στρατηγό και τα 11 για τους στρατιώτες που εκτέλεσαν τους ιθαγενείς υπακούοντας στις εντολές του, αποτελούν μια αισιόδοξη αρχή για να δοθεί τέλος στην ατιμωρησία που επικρατεί σ' αυτή τη χώρα.

Πηγές: Revista Koeyu, Alai

Τον περασμένο Αύγουστο, στην περιοχή Κάουκα (ΝΑ Κολομβία), απήχθησαν από μονάδα των FARC πέντε ηγέτες του ιθαγενικού κινήματος της περιοχής. Οι πέντε αυτοί ιθαγενείς αφέθηκαν ελεύθεροι μερικές μέρες μετά. Η περιοχή Κάουκα είναι από τις πιο ασταθείς της χώρας. Στα βουνά υπάρχουν οι FARC, που πάντα επιδιώκουν να ισχυροποιήσουν την παρουσία τους, στις κατοικημένες περιοχές κυριαρχεί ο κυβερνητικός στρατός, ενώ ο ιθαγενικός πληθυσμός Νάσα της ευρύτερης ζώνης κρατάει αποστάσεις και από τις δυο πλευρές και στην πραγματικότητα βρίσκεται μεταξύ δύο πυρών.

Εδώ και εκατό χρόνια περίπου, οι ιθαγενείς Νάσα διεκδικούν γη που ανήκει σε μεγαλογαιοκτήμονες.

Κατά περιόδους ο πληθυσμός αυτός εντάχθηκε στο αντάρτικο (δεκατίες του '50 και του '80) και άλλοτε ακολούθησε το δρόμο του μαζικού κινήματος. Το κίνημα αυτό εκπροσωπείται από τη μαζική οργάνωση CRIC (Περιφερειακό Ιθαγενικό Συμβούλιο της Κάουκα). Μετά από μακρόχρονο αγώνα έχουν κατακτήσει καθεστώς αυτονομίας, όμως το πρόβλημα της διανομής της γης παραμένει.

Τον περασμένο Σεπτέμβριο, δεκάδες χιλιάδες ιθαγενείς Νάσα πραγματοποίησαν πορεία προς το Κάλι (διοικητικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής) με αίτημα να γίνουν σεβαστά τα δικαιώματά τους στη ζωή, την ελευθερία, την αυτονομία και τη δικαιοσύνη. Εξέφρασαν επίσης την αντίθεσή τους προς τις διαπραγματεύσεις για τη Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου (TLC) μεταξύ Κολομβίας και ΗΠΑ, καθώς εκτιμούν ότι αυτή η συμφωνία θα κάνει τη χώρα ακόμα φτωχότερη και θα υπονομεύσει την ανεξαρτησία της.

«Αυτές οι κινητοποιήσεις δημιούργησαν ένα σημαντικό κίνημα αντίστασης των πολιτών όσο λίγα σε αυτή τη χώρα και σήμερα μπορούν να δείξουν με υπερηφάνεια ότι ο πόλεμος δεν αποτελεί τον δομικό άξονα της ζωής τους», έγραψε ένας σχολιαστής σε τοπική εφημερίδα του Κάλι.

Συνοριακά επεισόδια μεταξύ Κολομβίας και Βενεζουέλας

Τους τελευταίους μήνες σημειώνονται ένοπλες αντιπαράθεσεις μεταξύ κολομβιανών και βενεζολάνικων στρατιωτικών δυνάμεων στα σύνορα μεταξύ των δύο χωρών. Στο άρθρο για τη Βενεζουέλα, αναφέρεται η σύρραξη μεταξύ Κολομβιανών παραστρατιωτικών και μιας περιπόλου του βενεζολάνικου στρατού, που έγινε τον περασμένο Μάιο και φαίνεται να σχετίζεται με σενάρια ανατροπής του προέδρου Τσάβες.

Το ίδιο σκηνικό επαναλήφθηκε στα μέσα Σεπτεμβρίου. Ομάδα παραστρατιωτικών εισέβαλε από την Κολομβία και συγκρούστηκε, μέσα στο έδαφος της Βενεζουέλας, με περίπολο της βενεζολάνικης εθνοφρουράς. Οι παραστρατιωτικοί σκότωσαν έξι στρατιώτες της εθνοφρουράς και τραυμάτισαν δύο μηχανικούς.

Η κολομβιανή κυβέρνηση επιχείρησε να αποδώσει την ευθύνη στην άλλη πλευρά, ισχυριζόμενη ότι η Βενεζουέλα επιδιώκει να εκμεταλλευτεί τον φυσικό πλούτο (κυρίως πετρέλαιο και φυσικό αέριο) που βρίσκεται σε αμφισβητούμενα εδάφη μεταξύ των δύο χωρών. Κατηγόρησε επίσης την κυβέρνηση της Βενεζουέλας ότι αφήνει αντάρτες των FARC να εγκατασταθούν μέσα στο έδαφός της, χρησιμοποιώντας το ως ορμητήριο για επιθέσεις κατά της Κολομβίας. Την εκδοχή αυτή προβάλλουν επίσης μεγάλα δημοσιογραφικά συγκροτήματα της Κολομβίας, καθώς και το βορειοαμερικάνικο δίκτυο CNN.

Η κυβέρνηση της Βενεζουέλας διαψεύδει ότι εκμεταλλεύεται αμφισβητούμενα εδάφη και ότι φιλοξενεί δυνάμεις των FARC στο έδαφός της. Διατείνεται επίσης ότι έχει επανειλημμένα ζητήσει τη συνεργασία της Κολομβίας για να αποτραπεί η κυκλοφορία παραστρατιωτικών και λαθρεμπορών ναρκωτικών από τη μια χώρα στην άλλη, χωρίς να βρίσκει ανταπόκριση η έκκλησή της. Οι FARC επίσης αρνούνται ότι στρατοπεδεύουν στο έδαφος της Βενεζουέλας και, πολύ περισσότερο, ότι επιτίθενται από εκεί σε κολομβιανούς στόχους. Στον τύπο των δυο χωρών, αλλά και στο διεθνή τύπο, έχει γραφεί ότι ο στρατιωτικές δυνάμεις της Βενεζουέλας έχουν παραβιάσει τα σύνορα όλων των γειτονικών χωρών, σε περιπτώσεις που ήθελαν να αποφύγουν στρατιωτικές συγκρούσεις με τις FARC.

Η εξήγηση γι' αυτά τα μεθοριακά επεισόδια πιστεύουμε ότι θα πρέπει να αναζητηθεί σε δύο παράγοντες:

— Στον φυσικό πλούτο περιοχών της μεθοριακής

ζώνης, κυρίως σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο, που προσελκύει το ενδιαφέρον πετρελαϊκών εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην Κολομβία, καθώς και της κυβέρνησης Μπους, όπου το λόμπι των «πετρελαιάδων» είναι ισχυρό.

– Στις προσπάθειες αποσταθεροποίησης του καθεστώτος Τσάβες, που εκπορεύονται από την κυβέρνηση των ΗΠΑ και στηρίζονται από κύκλους της βενεζολάνικης αντιπολίτευσης.

Έτσι κι αλλιώς, το καθεστώς Τσάβες, με τη λαϊκή υποστήριξη που απολαμ-

ΠΕΡΟΥ Σε ναυάγιο εξελίσσεται η προεδρία Τολέδο

Η μεγάλη επιτυχία της γενικής απεργίας της 14ης Ιουλίου απέδειξε την έντονη κοινωνική δυσαρέσκεια και τη δυσμενή θέση της κυβέρνησης του Αλεχάντρο Τολέδο, που βλέπει τη δημοτικότητά του να πέφτει κατακόρυφα και όλες τις δημοσκοπήσεις των τελευταίων μηνών να του δίνουν πολύ μικρό ποσοστό λαϊκής αποδοχής, που δεν ξεπερνά το 6%. Η ολοένα και αυξανόμενη ανεργία, η υποαπασχόληση, η φτώχεια, η διαφθορά σε όλες τις κρατικές δομές είναι μερικές μόνο από τις αιτίες της έντονης κοινωνικής αντίδρασης, που, σύμφωνα με ορισμένους πολιτικούς αναλυτές, μπορεί να οδηγήσει ακόμη και στον εξαναγκασμό του σε παραίτηση. Άλλωστε, πέρα από την εξαγγελία της γενικής απεργίας από τα μεγάλα κεντρικά συνδικάτα, το λιντσάρισμα τεσσάρων δημάρχων επαρχιακών κοινοτήτων από εξοργισμένους αγρότες και ιθαγενείς το καλοκαίρι, είναι ενδεικτική της λαϊκής απαίτησης όλων σχεδόν των κοινωνικών ομάδων για αλλαγή της οικονομικής πολιτικής της χώρας και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις.

Το χορό των απεργιακών κινητοποιήσεων άνοιξαν οι δάσκαλοι, που ξεκίνησαν απεργία στα τέλη Ιουνίου, ζητώντας αύξηση του προϋπολογισμού για την εκπαίδευση και αυξήσεις μισθών. Οι διαδηλώσεις των δασκάλων αντιμετωπίστηκαν με άγρια καταστολή από τους αστυνομικούς, με συνέπεια αρκετούς τραυματισμούς και συλλήψεις στην περιοχή Ayacucho, σε μια προσπάθεια της κυβέρνησης να συνδέσει τον αγώνα των δασκάλων με την οργάνωση Φωτεινό Μονοπάτι και να τους κατηγορήσει για διασυνδέσεις με την τρομοκρατία. Ο ίδιος ο Τολέδο, σε συνέντευξή του στην ισπανική «El País» στις αρχές Ιουλίου, δήλωσε προκλητικά ότι «δεν πιστεύω ότι όλοι οι δάσκαλοι που συμμετείχαν στις διαμαρτυρίες είναι τρομοκράτες, αλλά υπάρχουν ξεκάθαρες αποδείξεις ότι ξεσηκώνονται απ' το Φωτεινό Μονοπάτι».

Μέσα σ' αυτό το κλίμα, η Γενική Συνομοσπονδία Εργαζομένων (CGTP) και το Ενωτικό Κέντρο Εργαζομένων (CUT) κάλεσαν σε γενική απεργία στις 14 Ιουλίου, την οποία στήριζαν και αριστερά πολιτικά κόμματα. «Δεν είμαστε διατεθειμένοι να ανεχτούμε ότι σε μια χώρα με τέτοιους φυσικούς πόρους, στην οποία δίνονται βεβαιώσεις για "οικονομική ανάπτυξη", αναπαράγεται η φτώχεια, συνεχίζουν να κυριαρχούν η διαφθορά και η ατιμωρησία, παίζοντας κάθε τόσο με την αλλαγή των προσώπων, αλλά συνεχίζοντας το ίδιο οικονομικό και κοινωνικό μοντέλο», έγραφε μεταξύ άλλων η διακήρυξη της απεργίας. Οδηγοί, δάσκαλοι, αγρότες, εργάτες, καλλιεργητές κόκας αλλά και φοιτητές βγήκαν στους δρόμους στην πρωτεύουσα Λίμα και σε άλλες πόλεις με πανό που έγραφαν «Έξω ο Τολέδο!». Σύμφωνα με τα στοιχεία των συνδικάτων, τουλάχιστον 15 εκατομμύρια εργαζόμενοι (που σε ποσοστό αναλογεί στο 80% των εργαζομένων) συμμετείχαν στην απεργία, την πρώτη μετά από 5 χρόνια, που παρέλυσε σχεδόν όλη τη χώρα. Το αίτημα για Συνταγματική Εθνοσυνέ-

βάνει και με τις πρωτοβουλίες του για αποδέσμευση των χωρών της Λατινικής Αμερικής από τους βόρειους γείτονές τους, έχει προκαλέσει την μήνι κυκλωμάτων συμφερόντων μέσα και έξω από τη Βενεζουέλα. Και όταν οι άρχουσες τάξεις αισθάνονται ότι θίγονται τα προνόμιά τους, είναι ικανές να φτάσουν πολύ μακριά...

λευση και οικονομικοκοινωνικές αλλαγές πήρε την ανάλογη κυβερνητική απάντηση: 76 άτομα συνελήφθησαν συνολικά σε τέσσερις πόλεις, σε μια πρωτοφανή αστυνομική κινητοποίηση 93 χιλιάδων (!) αστυνομικών αλλά και στρατιωτών.

Συμπληρώνοντας τρία χρόνια διακυβέρνησης, ο Τολέδο αντιμετωπίζει πλέον τις συνέπειες της νεοφιλελεύθερης οικονομικής πολιτικής του: τελευταίες στατιστικές έρευνες αποκαλύπτουν ότι το 34% των Περουβιανών υποστηρίζει το αίτημα διεξαγωγής πρόωγων εκλογών, ενώ ποσοστό 31% επιθυμεί παραίτηση του Τολέδο. Οι εργαζόμενοι τον κατηγορούν ότι τα οικονομικά κυβερνητικά μέτρα ευνοούν μόνο τις παντοδύναμες πολυεθνικές εταιρείες και οι ίδιοι μόνο «απολαμβάνουν» πενιχρούς μισθούς. Άλλωστε, τα συγχαρητήρια της Ουάσιγκτον για την οικονομική του πολιτική (αύξηση των εξαγωγών, οικονομική ανάπτυξη, αποθέματα πολλών χιλιάδων δολαρίων) πώς θα μπορούσαν να τύχουν συμφωνίας από την πλευρά των μεσαίων και χαμηλών τάξεων; Όπως και άλλες λατινοαμερικάνικες χώρες, το Περού παρουσιάζει υψηλούς δείκτες μακροοικονομίας (για τους οποίους καυχείται ο Τολέδο), που όμως δεν επιδρούν στο βιοτικό επίπεδο των κατοίκων, ενώ και η υπογραφή της Συμφωνίας Ελεύθερου Εμπορίου με τις ΗΠΑ προβλέπεται καταστροφική για τα μεσαία στρώματα.

Πηγές: *Rebelion, Aporrea*

ΕΚΟΥΑΔΟΡ Νέος πολιτικός σχηματισμός ενάντια στην πολιτική Γκουτιέρες

Στη δημιουργία ενός νέου πολιτικού μορφώματος προχώρησε, ύστερα από συνάντηση στα μέσα Αυγούστου, μια ομάδα από ανθρώπους με διαφορετική πολιτική προέλευση. Η Κίνηση για την Μπολιβαριανή Δημοκρατία του Εκουαδόρ (MRBE), άλλη μια εθνικοαπελευθερωτική οργάνωση, σχηματίστηκε με πρωτοβουλία πρώην στρατιωτικών που παραιτήθηκαν από το στρατιωτικό σώμα και ενσωματώθηκαν στον λαϊκό-ιθαγενικό ξεσηκωμό του 2001, εκπρόσωποι εργατικών οργανώσεων και στελέχη του ιθαγενικού κινήματος. Συγκεκριμένα, στην αρχική συνάντηση σύστασης της κίνησης, παρευρέθηκε ο πρόεδρος του εθνικού συνδικάτου των εργαζομένων στον ηλεκτρισμό, καθώς και ένας από τους γραμματείς του σωματείου των εργαζομένων στην ενέργεια, στέλεχος του κόμματος Πατσκουτίκ, ο πρόεδρος του ιθαγενικού κινήματος ECUARUNARI και της CONAIE, Ουμπέρτο Τσολάνγκο, καθώς και μέλη οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων της χώρας.

Στο μεταξύ, οι τελευταίες κινήσεις του Γκουτιέρες τον φέρνουν όλο και πιο κοντά στον άξονα ΗΠΑ-Κολομβίας. Μετά την υπογραφή της Συμφωνίας Ελεύθερου Εμπορίου (TLC) με την Ουάσινγκτον, αλλά και στρατιωτικής συμφωνίας που επιτρέπει την εγκατάσταση νέων αμερικανικών βάσεων σε ιθαγενική περιοχή, η κυβέρνηση Γκουτιέρες σύναψε συμφωνία και με τον Αλβάρο Ουρίμπτε. Κορύφωση της νεοφιλελεύθερης πολιτικής αποτελεί η διαφαινόμενη ιδιωτικοποίηση του πόσιμου νερού στην πρωτεύουσα Κίτο! Έγγραφο της Παναμερικανικής Τράπεζας Ανάπτυξης στα τέλη Σεπτεμβρίου αποκαλύπτει την πρόθεση του δήμου να παραχωρήσει το δικαίωμα στο πόσιμο νερό σε ιδιωτική δημοτική επιχείρηση, αν και έντεχνα το κείμενο αποκρύπτει την αλήθεια, μιλώντας «μόνο για μια μελέτη». Το ξεπούλημα άλλης μιας δημόσιας παροχής σε ιδιωτικά χέρια εντάσσεται στη γενική στρατηγική του ΔΝΤ και της ΠΑΑ ιδιωτικοποίησης δημόσιων υπηρεσιών στις χώρες της Λατινικής Αμερικής.

Πηγές: Recosur, Indymedia Ecuador

ΒΟΛΙΒΙΑ Το δημοψήφισμα για το φυσικό αέριο

Το φθινόπωρο της περασμένης χρονιάς η χώρα συγκλονίστηκε από λαϊκή εξέγερση, με αίτημα αιχμής να παραμείνει το φυσικό αέριο στην κυριότητα του κράτους και του λαού και να μην παραχωρηθούν τα δικαιώματα εκμετάλλευσης στο ξένο κεφάλαιο. Ο τότε πρόεδρος Λοσάδα υποχρεώθηκε σε παραίτηση (στην πραγματικότητα το έβαλε στα πόδια και εγκατέλειψε τη χώρα), εξαιτίας της απόφασής του να παραχωρήσει αυτόν τον πολύτιμο και ζωτικής σημασίας φυσικό πόρο σε πολυεθνικές επιχειρήσεις (για τα γεγονότα του περασμένου φθινοπώρου, βλ. «Σήματα Καπνού» τ. 19).

Ο νέος πρόεδρος Κάρλος Μέσα δεσμεύτηκε να οργανώσει δημοψήφισμα με θέμα το καθεστώς ιδιοκτησίας και διαχείρισης των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Στις 18 του περασμένου Ιουλίου, οι ψηφοφόροι κλήθηκαν στις κάλπες για να αποφασίσουν για την τύχη του φυσικού πλούτου της χώρας, απαντώντας με ΝΑΙ ή ΟΧΙ στα παρακάτω ερωτήματα:

- 1) Είστε σύμφωνος με την κατάργηση του Νόμου περί Υδρογονανθράκων Νο. 1689, που είχε θεθεί σε ισχύ από τον Γκονσάλο Σάντσες ντε Λοσάδα;
- 2) Είστε σύμφωνος με το να επανέλθει στο βολιβιανό κράτος η ιδιοκτησία όλων των εντός των βαλβίδων των πηγαδιών άντλησης ευρισκομένων υδρογονανθράκων;
- 3) Είστε σύμφωνος με το να επανιδρυθεί η Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαϊκών Κοιτασμάτων της Βολιβίας, μέσω της επαναφοράς στο κράτος των μετοχών των Βολιβιανών στις επιχειρήσεις με μετοχικό κεφάλαιο, σε τρόπο ώστε να μπορεί αυτή να συμμετέχει σε όλη την παραγωγική αλυσίδα των υδρογονανθράκων;
- 4) Συμφωνείτε με την πολιτική του προέδρου Κάρλος Μέσα για τη χρήση του αερίου ως στρατηγικού πόρου για να επιτευχθεί η χρήσιμη και ζωτικής σημασίας διέξοδος στον Ειρηνικό Ωκεανό;
- 5) Είστε σύμφωνος με το να εξάγει η Βολιβία πετρέλαιο στο πλαίσιο μιας εθνικής πολιτικής η οποία: να καλύπτει τις ανάγκες των Βολιβιανών σε κατανάλωση αερίου, να προάγει την εκβιομηχάνιση του αερίου στην εθνική επικράτεια, να εισπράττει φόρους και δασμούς από τις εταιρείες πετρελαιοειδών που φτάνουν στο 50% της αξίας του παραγόμενου αερίου και πετρελαίου προς όφελος της χώρας, να κατευθύνει τις εισροές πόρων από τις εξαγωγές και την εκβιομηχάνιση

του αερίου προς την παιδεία, την υγεία, το οδικό δίκτυο και την απασχόληση;

Ο αναγνώστης που είχε την υπομονή να διαβάσει τις παραπάνω γραμμές, μάλλον θα μπερδεύτηκε από αυτές τις περίτεχνες και δυσνόητες διατυπώσεις, που θα είχε ίσως νόημα να απευθυνθούν σε έναν τεχνολόγο πετρελαίων ή σε ένα στρατηγικό αναλυτή, όχι όμως στους απλούς ανθρώπους που αγωνιούν για την τύχη της χώρας τους και καλούνται να αποφασίσουν για το μέλλον τους.

Μεταλλωρύχοι επιτίθενται με δυναμίτη σε κρατική επιχείρηση

Στις 5 Αυγούστου, μια ομάδα άνεργων μεταλλωρύχων επιτίθηκε με δυναμίτη στα γραφεία της κρατικής εταιρείας ορυχείων της Βολιβίας (Comibol) και προκάλεσε σοβαρές υλικές ζημιές χωρίς ανθρώπινα θύματα. Οι μεταλλωρύχοι ζήτησαν να απελευθερωθεί συνάδελφός τους που συνελήφθη με την κατηγορία της κλοπής υλικού από ορυχείο κασίτερου της ιδιωτικής επιχείρησης Barroscuira.

Στην πραγματικότητα, το ορυχείο αυτό το είχαν καταλάβει, από τον περασμένο Μάιο, άνεργοι μεταλλωρύχοι. Η Comibol, με σκοπό να προστατεύσει τα συμφέροντα της ιδιωτικής επιχείρησης, ζήτησε να συλληφθεί ο «κλέφτης» που συμμετείχε στην κατάληψη.

Ο κλάδος των ορυχείων στη Βολιβία περνάει σοβαρή κρίση εδώ και δεκαετίες. Χιλιάδες άνθρωποι έχασαν τη δουλειά τους και βρέθηκαν σε αδιέξοδο. Πολλοί από αυτούς έγιναν καλλιεργητές κόκας. Άλλοι έγιναν καταληψίες, «κλέφτες» και μπουρλοτιέρηδες. Άραγε, τι άλλο θα μπορούσαν να κάνουν;

Εμπειροί νομικοί και σχολιαστές της βολιβιανής πολιτικής πραγματικότητας επισήμαναν ότι οι ερωτήσεις αυτές κρύβουν πολλά «παραθυράκια», μέσω των οποίων μπορούν οι πολυεθνικές να παραμείνουν στο παιχνίδι και να αναιρεθούν στην πράξη οι κυβερνητικές διακηρύξεις περί ελέγχου του φυσικού πλούτου από το κράτος και το λαό.

Από το δημοψήφισμα της 18ης Ιουλίου απείχε το 60% αυτών που έχουν δικαίωμα ψήφου. Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα μεγάλο ποσοστό, που δείχνει την αμηχανία και τη δυσφορία των πολιτών απέναντι στις ίντριγκες της καμαρίλας. Από όσους ψήφισαν, η πλειοψηφία απάντησε θετικά στις τρεις πρώτες ερωτήσεις και αρνητικά στις άλλες δύο. Το ιθαγενικό κίνημα MIP τάχθηκε υπέρ της αποχής και το κόμμα MAS υπέρ του ΟΧΙ (για τη φυσιογνωμία των δυο αυτών οργανώσεων βλ. «Σήματα Καπνού», τ. 19 και 20).

Ο πρόεδρος Μέσα δήλωσε ότι «νίκησε» στο δημοψήφισμα, όμως η λαϊκή δυσφορία είναι φανερή και μπορεί να υλοποιηθεί σε έμπρακτη αντίσταση απέναντι σε ενδεχόμενη μεθόδευση ιδιωτικοποίησης του πετρελαίου και του φυσικού αερίου. Ωστόσο, το ζήτημα της κυριότητας του φυσικού αερίου είναι μόνο η μια όψη του προβλήματος. Η άλλη όψη είναι η περιβαλλοντική καταστροφή που συντελείται στις περιοχές εκείνες όπου δραστηριοποιούνται πετρελαϊκές εταιρείες όπως η SHELL, η REPSOL και η MAXUS, με αποτέλεσμα να καταστρέφονται δασικές εκτάσεις και να μολύνονται λίμνες, υδροφόροι ορίζοντες και ποτάμια. Σε πολλές από αυτές τις περιοχές κατοικούν ιθαγενείς που, και αν ακόμα δεν εκδιωχθούν βίαια από το πετρελαϊκό κύκλωμα, σίγουρα αντιμετωπίζουν προβλήματα επιβίωσης σε ένα τόσο επιβαρυνόμενο περιβάλλον. Γι' αυτό το λόγο, τον περασμένο Αύγουστο, όταν η κυβέρνηση Μέσα ετοίμαζε το νομοσχέδιο για την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων, διάφορες ιθαγενικές οργανώσεις ζήτησαν να συμπεριληφθεί στο νέο νόμο ένας «Τίτλος Ιθαγενικών Δικαιωμάτων», ώστε να γίνουν σεβαστά τα δικαιώματα των ιθαγενών για γη και για αξιοπρεπή διαβίωση.

Επομένως, το πρόβλημα δεν είναι μόνο το ποιος ελέγχει και διαχειρίζεται το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, αλλά και το πώς μπορεί η κάλυψη των αναγκών σε ενέργεια να είναι συμβατή με τη βιωσιμότητα του φυσικού περιβάλλοντος και με την ποιότητα της ανθρώπινης ζωής. Αυτό είναι ένα καίριο ερώτημα, που ξεπερνά τα όρια της βολιβιανής επικράτειας και απασχολεί όλους μας.

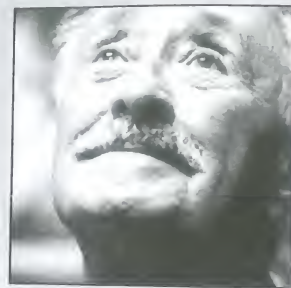
ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ Η νίκη του Φρέντε Άμπλιο

Αυτή τη φορά συνέβη! Το ΠΛΑΤΥ ΜΕΤΩΠΟ (Frente Amplio) ήταν ο αδιαμφισβήτητος νικητής των εκλογών στην Ουρουγουάη. Ο υποψήφιος του Μετώπου, ο γιατρός Ταμπάρε Βάσκες, εξελέγη από τον πρώτο γύρο πρόεδρος με ποσοστό 52%, ενώ ταυτόχρονα το Μέτωπο διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία στη Βουλή και τη Γερουσία. Είναι η πρώτη φορά στην ιστορία της χώρας που ένας αριστερός σχηματισμός αναλαμβάνει τα ηνία της χώρας. Ο Ταμπάρε Βάσκες είναι ένα απόλυτα σεβαστό πρόσωπο, που δεν βαρύνεται με υποψίες διαπλοκής και διαφθοράς, φαινόμενα τόσο συνηθισμένα στην χώρα. Διετέλεσε στο παρελθόν δήμαρχος του Μοντεβιδέο, έχει μια θαυμαστή επικοινωνία με τον κόσμο, ενώ μέσα στα πλαίσια του Μετώπου θεωρείται ένας μετριοπαθής και ρεαλιστής πολιτικός που δεν έχει επιδείξει τάσεις αυταρχικής συμπεριφοράς. Ωστόσο οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που επικρατούν στη «μικρή» λατινοαμερικάνικη χώρα (176.000 τ. χλμ., 3,4 εκατομ. κάτοικοι), με ένα διογκωμένο εξωτερικό χρέος, με το 60% του ενεργούς πληθυσμού στην ανεργία ή υποαπασχολούμενους, με το 20% του πληθυσμού μετανάστες, αποτελούν ένα πεδίο εξαιρετικά δύσκολο για τη νέα κυβέρνηση, η οποία θα ορκιστεί τον προσεχή Μάρτη. Στην Ουρουγουάη η κυβερνητική ευθύνη γίνεται πολύ πιο εύκολα ορατή, χωρίς την άσκηση αυτόνομης πολιτικής εξουσίας από κυβερνήτες πολιτειών, όπως συμβαίνει στους μεγάλους γείτονες της, την Αργεντινή και τη Βραζιλία. Και είναι βέβαιο πως η κυβερνητική θητεία θ' αποτελέσει μια δοκιμασία για την ενότητα του Μετώπου (το οποίο εκτείνεται από τη σοσιαλδημοκρατία ως την άκρα αριστερά), καθώς επίσης και για τις ελπίδες και τα όνειρα του λαού της Ουρουγουάης, που ξεχύθηκε στους δρόμους για να πανηγυρίσει με μια αίσθηση λυτρωμού.

Πέθανε ο Λίμπερ Σερέγνι

Στις 30 Ιουλίου πέθανε στο σπίτι του στο Μοντεβιδέο ο Λίμπερ Σερέγνι, στρατηγός εν αποστρατεία και ιδρυτής του Φρέντε Άμπλιο. Στρατιωτικός με προοδευτικές και δημοκρατικές πολιτικές πεποιθήσεις, που τις πλήρωσε με 11χρονο εγκλεισμό στις φυλακές κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής δικτατορίας, έχαιρε γενικής αποδοχής από όλο τον πολιτικό κόσμο.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '60 η χώρα ζούσε μια βαθιά κοινωνική και πολιτική κρίση. Το κίνημα των Τουπαμάρος, που απολάμβανε τη συμπάθεια ή και τη στήριξη μεγάλου μέρους της κοινής γνώμης, φαινόταν να απειλεί το στάτους κβο που είχε επιβληθεί επί δεκαετίες και η προοπτική της ένοπλης σοσιαλιστικής επανάστασης δεν ήταν καθόλου μακρινή. Από το 1967, που ανέλαβε την προεδρία της χώρας ο Χόρχε Πατσέκο Αρέκο, εντάθηκε η καταστολή σε βάρος του ισχυρού τότε μαζικού κινήματος και ο στρατός άρχισε να παρεμβαίνει άμεσα στην ταξική σύγκρουση. Ο Σερέγνι, που το 1968 ήταν στρατηγός και αρχηγός στρατού, διαχώρισε τη θέση του από αυτή την επιλογή της ανάμειξης του στρατού στην πολιτική ζωή και παραιτήθηκε. Από τότε ανέπτυξε πολιτική δράση και διετέλεσε πρόεδρος του αριστερού συνσπισμού Φρέντε Άμπλιο από την ίδρυσή του (1971) ως το 1996. Στο συνσπισμό αυτό συμμετείχαν και δυνάμεις φίλα προσκείμενες στους Τουπαμάρος, όμως ο Σερέγνι ήθελε να βλέπει το Φρέντε Άμπλιο «όχι ως μια πολιτική δύναμη σοσιαλιστικής ιδεολογίας» αλλά ως «ένα προχωρημένο δημοκρατικό πρόγραμμα και τίποτα περισσότερο».

Ο Σερέγνι αντιτάχθηκε στο πραξικόπημα του 1973, συνελήφθη και παρέμεινε στη φυλακή μέχρι το τέλος της στρατιωτικής δικτατορίας, το 1984. Η δικτατορία τον απέταξε από το στρατό και του στέρησε τα πολιτικά του δικαιώματα. Το 1984 συμμετείχε στις διαπραγματεύσεις μεταξύ πολιτικών και στρατιωτικών για τη μετάβαση στον κοινοβουλευτισμό. Το 1971 και το 1989 ήταν υποψήφιος στις προεδρικές εκλογές, με το Φρέντε Άμπλιο.

Με απόφαση του προέδρου Μπάτλε (του κόμματος Κολοράδο), η ταφή του Σερέγνι έγινε με τιμές υπουργού, σε αναγνώριση των υπηρεσιών του για τον εκδημοκρατισμό της χώρας. Η κίνηση αυτή ερμηνεύτηκε ως επιβολή της θέλησης των πολιτικών πάνω στους στρατιωτικούς, καθώς οι τελευταίοι δεν έπαψαν ποτέ να τον θεωρούν προδότη και να αρνούνται την επανένταξή του στο στράτευμα.

Σημαντική αύξηση στις θέσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης πέτυχε η κυβέρνηση του Λούλα στις δημοτικές εκλογές της 3ης Οκτωβρίου, όπως αναμενόταν άλλωστε, μετά τον θρίαμβο των προεδρικών εκλογών το 2002. Το PT τριπλασίασε σχεδόν τον αριθμό των δήμων που κέρδισε –προβλεπόταν ωστόσο ο πενταπλασιασμός τους-, ενώ ενισχύθηκε αρκετά στις πιο υποβαθμισμένες περιοχές της χώρας, στο κέντρο και το βορρά, με θριάμβους για πρώτη φορά σε κάποιες περιοχές. Όντας κυβέρνηση, ο Λούλα εκμεταλλεύθηκε με τον καλύτερο τρόπο τη δυνατότητα των συμμαχιών, γνωστά πολιτικά πρόσωπα προσχώρησαν στις γραμμές του, και βέβαια τη βελτίωση των προεκλογικών εκστρατειών μέσω κυβερνητικών πόρων. Τα μεγάλα μέσα ενημέρωσης, ωστόσο, αντιτάχθηκαν ιδιαίτερα στους υποψηφίους του PT, καθώς τα συμφέροντα που κρύβονται πίσω από αυτά εκφράζονται περισσότερο από τα δεξιά κόμματα της αντιπολίτευσης.

Ενώ διεξάγονταν οι δημοτικές εκλογές όμως, η Βραζιλία είχε για μέρες παραλύσει από τις πολυήμερες απεργίες εκατοντάδων χιλιάδων εργαζομένων με μισθολογικά αιτήματα. Τραπεζικοί υπάλληλοι, εργαζόμενοι στον τομέα της δικαιοσύνης, αλλά και στον κλάδο της μεταλλουργίας, καθώς και εργάτες πετρελαϊκών εταιρειών διεξήγαγαν απεργίες από τον Σεπτέμβρη, που συνεχίζονται μέχρι και μετά τις δημοτικές εκλογές. Οι 200.000 εργαζόμενοι των τραπεζών, που τα τελευταία 10 χρόνια έχουν υποστεί μισθολογικές μειώσεις, ενώ οι τράπεζες στο ίδιο χρονικό διάστημα έχουν αυξήσει σε ποσοστό 1.000%(!) τα κέρδη τους, απεργούν σε 24 πόλεις από τις 15 Σεπτέμβρη, ζητώντας γενναίες αυξήσεις στους μισθούς τους. Παράλληλα, οι δικαστικοί υπάλληλοι του Σάο Πάολο διεξάγουν τη μεγαλύτερη απεργία στην ιστορία του κλάδου, συμπληρώνοντας στις 3 Οκτώβρη 84 μέρες απεργίας! Απεργίες και συνελεύσεις πραγματοποιούν από τις 20 Σεπτέμβρη και 60.000 εργάτες βιομηχανιών μετάλλου, ενώ σε αιφνιδιαστικές απεργίες προχώρησαν οι 38.000 εργαζόμενοι της μεγάλης κρατικής πετρελαϊκής εταιρείας.

Πηγές: *Rebellion, Alai*

Εκτός από τους χιλιάδες απεργούς εργαζομένους και την κριτική του αγροτικού MST στην κυβέρνηση Λούλα, ο Βραζιλιάνος πρόεδρος έχει πλέον να αντιμετωπίσει και μια άλλη αντιπολίτευση... στα αριστερά του. Στις αρχές του καλοκαιριού, πήρε σάρκα και οστά η κίνηση που είχε προωθηθεί στην αρχή του χρόνου από τους διαγραφέντες βουλευτές του PT και ανεξάρτητους αριστερούς που δημιούργησαν το Κόμμα Σοσιαλισμού-Απελευθέρωσης (P-SOL). Εκτός από τους 4 βουλευτές που είχαν διαγραφεί πέρσι από το κυβερνητικό κόμμα –Ελόιζα Ελένα, Μπαμπά, Λουταϊάνα Χένρο και Χοάο Γένρο (ο Μπαμπά ήταν από τα ιδρυτικά στελέχη του κόμματος το 1980)-, στην ιδρυτική συνάντηση συμμετείχαν και εκπρόσωποι της βραζιλιάνικης διάνοησης, καθώς και ακτιβιστές κοινωνικών κινημάτων. Οι ιδρυτές του ορίζουν το νέο πολιτικό μόρφωμα ως μια «διεθνιστική, αντιιμπεριαλιστική και αντικαπιταλιστική οργάνωση, με αντιγραφειοκρατική δομή λειτουργίας», θέλοντας να εκφράσουν τη δριμεία κριτική αλλά και τη σαφή διαφοροποίησή τους από τον τρόπο άσκησης πολιτικής της κυβέρνησης Λούλα. Στα μέσα Σεπτέμβρη μάλιστα, πραγματοποιήθηκε στο Μπουένος Άιρες συνάντηση με την παρουσία 2.200 συμμετεχόντων, με πρωτοβουλία κυρίως τροτσικιστικών και σοσιαλιστικών οργανώσεων και από άλλες λατινοαμερικάνικες χώρες, ενώ ήρθαν σε επαφή και με εκπροσώπους εργατικών οργανώσεων και του ΚΚ Αργεντινής.

Πηγές: *Rebellion, www.radio.udg.mx*

ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ Αναταραχές και πιέσεις για αγροτική μεταρρύθμιση

Καταλήψεις γης και βίαιοι εκτοπισμοί συνθέτουν το σκηνικό στον αγροτικό χώρο της Παραγουάης από τα τέλη Αυγούστου. Η Εθνική Αγροτική Ομοσπονδία προειδοποίησε στις 4 Σεπτεμβρίου τον πρόεδρο Νικανόρ Δουάρτε ότι θα συνεχίσει την πρακτική των εισβολών σε μεγάλα ιδιωτικά αγροκτήματα αν μέχρι την 1η Νοεμβρίου δεν παραχωρήσει 150.000 εκτάρια γης. Σύμφωνα με τον πρόεδρό της, Οδιλόν Εσπίνολα, η κυβέρνηση είχε υποσχεθεί τη διάθεση 8 εκατομμυρίων δολαρίων για την αγορά της γης, αλλά όλα δείχνουν ότι τελικά θα διατεθούν μόλις 7.000 εκτάρια. Χιλιάδες Παραγουανοί αγρότες συμμετείχαν σε κινητοποιήσεις κατά τη διάρκεια του Σεπτεμβρίου, εισβάλλοντας σε ιδιοκτησίες και μπλοκάροντας κεντρικούς δρόμους. Οι αγροτικές οργανώσεις ζητούν την προώθηση πραγματικής αγροτικής μεταρρύθμισης, που θα μοιράσει γη σε εκατοντάδες φτωχές οικογένειες, καθώς και εκπώσεις για τους μικροπαραγωγούς στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος. Ουσιαστικά, ο μισός πληθυσμός της χώρας είναι αγρότες, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία το ασκεί σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας. Στη δεκαετία του '50, μεγάλα αγροκτήματα είχαν εκδικαστεί παράνομα υπέρ των οικογενειών που σχετίζονταν με το καθεστώς, με αποτέλεσμα σήμερα το 80% της γης να βρίσκεται στα χέρια του 1% του πληθυσμού, ενώ το Εθνικό Συντονιστικό των αγροτικών οργανώσεων καταγγέλλει μεταξύ άλλων τη μαζική πώληση γαιών σε Βραζιλιάνους μεγαλοαγροκτήμονες. Άλλωστε, έρευνες του κοινοβουλίου αποδεικνύουν ότι, μεταξύ των ετών 1954 και 1989, η δικτατορία του Αλφρέντο Στρέσνερ χάρισε 23 εκατομμύρια εκτάρια σε στρατιωτικούς και καθεστωτικούς υπαλλήλους.

Πηγή: Revista Koeyu

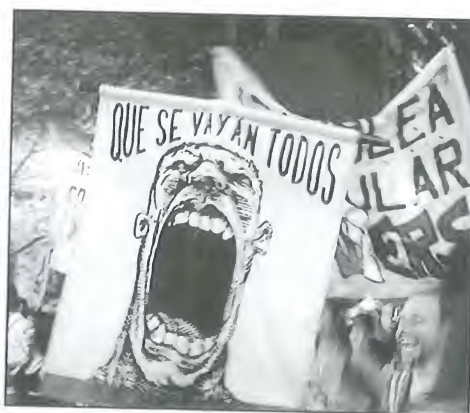
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ Κλιμάκωση κινητοποιήσεων, απάντηση με συλλήψεις

Σωρεία διαδηλώσεων έγιναν το τελευταίο τρίμηνο στην Αργεντινή, ενώ συνηθισμένα πολιτική της αστυνομίας, άρα και της κυβέρνησης Κίρχνερ, ήταν οι πολλαπλές συλλήψεις σχεδόν σε κάθε διαδήλωση. Η αρχή έγινε στις 29 Ιουνίου, επέ-

τειο της δολοφονίας δύο πικετέρος στη γέφυρα Puente Pueyredon, όταν πάνω από 50.000 Αργεντινοί διαδήλωσαν προς την Πλατεία Μαΐου. Τη σκυτάλη πήραν οι διαδοχικές πορείες για την υπεράσπιση του εργοστασίου Ζανόν, που συμπλήρωσε πλέον 3 χρόνια υπό τον έλεγχο των εργατών.

Στις αρχές Αυγούστου, η τοπική κυβέρνηση της πόλης Νεουκέν, όπου βρίσκεται η Ζανόν, παρουσίασε στο δικαστήριο ένα σχέδιο για την εκδίωξη των 417 εργατών από το εργοστάσιο. Μαζικές κινητοποιήσεις προγραμματίστηκαν άμεσα, ξεκινώντας από τις 19 Αυγούστου, όταν 5.000 φοιτητές και εργαζόμενοι διαδήλωσαν στην πόλη, ενώ πορείες πραγματοποιήθηκαν και στο Μπουένος Άιρες τις επόμενες ημέρες. Είχαν προηγηθεί λίγες μέρες νωρίτερα τα εγκαίνια σταθμού Πρώτων Βοηθειών ο οποίος κατασκευάστηκε από κοινού με τους εργάτες δύο ακόμη εργοστασίων κεραμικής της περιοχής, ως ένδειξη αλληλεγγύης από τη Ζανόν. Στις 14 Σεπτεμβρίου, οι εργάτες της Ζανόν, μαζί με εργάτες άλλων εργοστασίων, αυτοδιαχειριζόμενων ή υπό τη διεκδίκηση των εργατών, καθώς και με οργανώσεις πικετέρος, συγκεντρώθηκαν στην πρωτεύουσα με σκοπό να μιλήσουν με τον δικαστή που έχει αναλάβει την υπόθεση και να απαιτήσουν ένα νόμο καθολικής απαλλοτρίωσης που να αφορά όλα τα εργοστάσια. Η κυβερνητική απάντηση όμως ήταν η σύλληψη ενός νέου εργαζομένου της Ζανόν, του ίδιου που ένα χρόνο πριν είχαν λιντσάρει άγρια αστυνομικοί μετά από διαδήλωση.

Πολλές συλλήψεις διαδηλωτών ήταν το χαρακτηριστικό των πορειών που πραγματοποιήθηκαν από τις αρχές Σεπτεμβρίου. Την 1η του μηνός, η

άφιξη του προέδρου του ΔΝΤ για συναντήσεις με τον Κίρχνερ συνάντησε διαδήλωση 10.000 Αργεντινών, που έληξε με τραυματισμούς και 102 συλλήψεις. Σε μαζικές προσαγωγές 15 πικετέρος προχώρησε η αστυνομία στις 12 Σεπτεμβρίου στην περιοχή Caleta Olivia, κατηγορώντας τους για συνεργεία στην κατάληψη εγκαταστάσεων πετρελαιοαγωγών από ανέργους λίγες ημέρες νωρίτερα. Λίγο αργότερα, 50 απολυμένοι από την πετρελαϊκή εταιρεία TERMAP κατέλαβαν την ίδια περιοχή των τάνκερ, απαιτώντας τις αποζημιώσεις τους και την επαναπρόσληψή τους στην περιοχή. Στις 2 Οκτωβρίου, σε επιχείρηση εκδίωξης των καταληψιών εργαζομένων από την αστυνομία, η βίαιη καταστολή κατέληξε για άλλη μια φορά σε

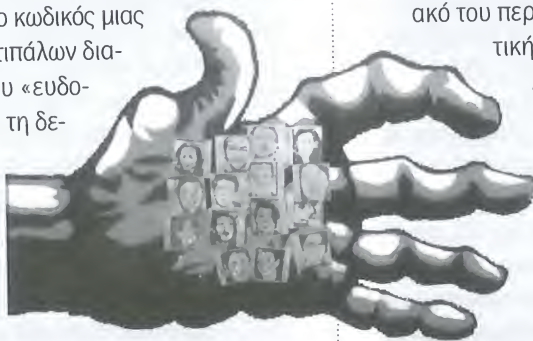
τραυματισμούς και συλλήψεις 80 εργαζομένων. Και όλα αυτά, ενώ υπάρχει μεγάλη αντίδραση πολιτικών και οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τον «αυταρχικό» αντιτρομοκρατικό νόμο που μόλις ψηφίστηκε. Κερασάκι στην τούρτα υπήρξε η συμφωνία της κυβέρνησης του Μπουένος Άιρες με την Κολομβία για την εκπαίδευση αστυνομικών της Αντιτρομοκρατικής στη Σχολή της Αμερικής, που βρίσκεται στη γειτόνα χώρα.

Πηγές: *Rebellion, Indymedia Argentina*

ΧΙΛΗ Θα δικαστεί τελικά ο Πινοσέτ για την υπόθεση «Κόνδωρ»;

Στις 26 Αυγούστου, το Ανώτατο Δικαστήριο της Χιλής αποφάσισε, με 9 ψήφους έναντι 8, την άρση της ασυλίας του πρώην δικτάτορα Αυγουστό Πινοσέτ για την υπόθεση της επιχείρησης «Κόνδωρ». Κόνδωρ είναι ο κωδικός μιας επιχείρησης εξόντωσης πολιτικών αντιπάλων διαφόρων στρατιωτικών δικτατοριών που «ευδοκίμούσαν» στη Λατινική Αμερική κατά τη δεκαετία του '70. Οι δολοφονίες του Κάρλος Πρατς, αρχηγού στρατού επί Αγιέντε (Μπουένος Άιρες, Σεπτέμβριος 1974) και του Ορλάντο Λετελιέ, υπουργού της κυβέρνησης της Λαϊκής Ενότητας (Θουάσιγκτον, 1976), καθώς και η απόπειρα δολοφονίας του Χριστιανοδημοκράτη πολιτικού Μπερνάρντο Λέιτον (Ρώμη, 1975) είναι μερικές από τις πιο κραυγαλέες ενέργειες κατά αντιπάλων της δικτατορίας του Πινοσέτ. Πρόσφατα αμφισβητείται και το κατά πόσον ο θάνατος του προηγούμενου από τον Αγιέντε προέδρου, Εδουάρδο Φρέι Μοντάλβα (1982), οφείλεται όντως σε μετεγχειρητική μόλυνση, όπως είχε υποστηριχτεί τότε, και εξετάζεται το ενδεχόμενο της δολοφονίας.

Την επιχειρησιακή ευθύνη του προγράμματος Κόνδωρ, από χιλιανής πλευράς, την είχαν οι μυστικές υπηρεσίες (DINA). Όμως, σύμφωνα με τον αρχηγό της DINA επί δικτατορίας, στρατηγό

Μανουέλ Κοντρέρας, ήταν ο ίδιος ο Πινοσέτ αυτός που καθοδηγούσε την όλη επιχείρηση.

Οι υποστηρικτές του Πινοσέτ ισχυρίζονται ότι ο 90ετής πλέον δικτάτορας δεν βρίσκεται σε καλή διανοητική κατάσταση και ότι κατά συνέπεια δεν θα πρέπει να διωχθεί. Το οικογενειακό του περιβάλλον χαρακτήρισε «ταπεινωτική» την απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Υπάρχει επίσης ένας σκεπτικισμός από πλευράς οργανώσεων για τα ανθρώπινα και τα πολιτικά δικαιώματα για το κατά πόσον ο άνθρωπος αυτός θα περάσει τελικά από δίκη ή θα απαλλαγεί για άλλη μια φορά, όπως έγινε έξι χρόνια πριν, με το αιτιολογικό (το πρόσχημα) των προβλημάτων υγείας.

Παράλληλα, έχει ξεκινήσει διαδικασία παραπομπής του δικτάτορα και για τη δολοφονία του τραγουδοποιού Βίκτορ Χάρα στο στάδιο του Σαντιάγκο, τις πρώτες μέρες του στρατιωτικού πραξικοπήματος (Σεπτέμβριος 1973).

Είναι γεγονός ότι, τα τελευταία χρόνια, τα στελέχη της στρατιωτικής δικτατορίας δεν απολαμβάνουν την ανοχή και την ασυλία των πρώτων χρόνων της πολιτικής αλλαγής (αρχές της δεκαετίας του '90). Την ίδια περίοδο που δρομολογείται η δίωξη του Πινοσέτ, διατάχτηκε η κράτηση ενός πρώην αρχηγού της αστυνομίας, με την κατηγορία του βασανισμού πολιτικών κρατούμενων επί δικτατορίας.

Ωστόσο, ο πρώην δικτάτορας έχει ακόμα ισχυρά ερείσματα στις ένοπλες δυνάμεις. Τον περασμένο Αύγουστο ο αρχηγός στρατού οργάνωσε τιμητική εκδήλωση για την 31η επέτειο της κατάληψης της εξουσίας από τον Πινοσέτ, διευκρινίζοντας ότι αυτή η χειρονομία «δεν είναι πολιτική πράξη» (τι να είναι άραγε;).

Ο τρίτος γύρος

Με ποσοστό 60% ο λαός της Βενεζουέλας ψήφισε την παραμονή του Ούγο Τσάβες στην προεδρία της χώρας μέχρι την ολοκλήρωση της θητείας του, το 2006. Το δημοψήφισμα προκάλεσε η αντιπολίτευση, επωφελούμενη από τη δυνατότητα που της πρόσφερε το νέο Σύνταγμα της χώρας, να ζητήσει την αποπομπή του προέδρου κάτω από δύο προϋποθέσεις: να έχει συμπληρωθεί το μισό της θητείας του και να ζητάνε τη διεξαγωγή του τουλάχιστον το 20% των εγγεγραμμένων στους εκλογικούς καταλόγους, δηλαδή τουλάχιστον 2.700.000 άτομα. Είναι μια δυνατότητα προσφυγής στη λαϊκή ετυμηγορία που ο ίδιος ο Τσάβες συμπεριέλαβε στο Σύνταγμα που εισηγήθηκε προς ψήφιση στο λαό της Βενεζουέλας, δυνατότητα που δεν συναντάμε στο Σύνταγμα οποιασδήποτε άλλης χώρας του πλανήτη. Η αντιπολίτευση κατέθεσε την αίτηση για τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος με τις υπογραφές 3.500.000 ατόμων, ένα μεγάλο ποσοστό των οποίων αποδείχτηκε, από τον έλεγχο που έγινε, πως ήταν πλαστές. Το αρμόδιο συνταγματικό δικαστήριο νομιμοποίησε τις υπογραφές 2.900.000 ατόμων, αριθμός που κάλυπτε τις προϋποθέσεις για τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος. Ο πρόεδρος Τσάβες σήκωσε το γάντι και δήλωσε πως θα σεβαστεί το όποιο αποτέλεσμα. Ομάδες διεθνών παρατηρητών, άλλες φιλικές και άλλες εχθρικές διακείμενες προς τον Τσάβες, ανέλαβαν να επιβλέψουν την εκλογική διαδικασία, ιστορικής σημασίας όχι μόνο για την ίδια τη Βενεζουέλα, αλλά για ολόκληρη τη Λατινική Αμερική. Με μια πρωτοφανή για τα δεδομένα της χώρας συμμετοχή (ψήφισαν 11 εκατ. ψηφοφόροι, ενώ στις προηγούμενες εκλογικές διαδικασίες δεν συμμετείχαν περισσότεροι από 9 εκατ.) ο λαός επιβεβαίωσε ακόμα μια φορά την υποστήριξη του στον πρόεδρο Τσάβες και στο εγχείρημα της «μπολιβαριανής επανάστασης» που συντελείται αυτή τη στιγμή στη Βενεζουέλα.

Το δημοψήφισμα της 15ης Αυγούστου υπήρξε η τρίτη κατά σειρά απόπειρα ανατροπής της κυβέρνησης Τσάβες. Τον Απρίλιο του 2002 και εν μέσω απεργιακών κινητοποιήσεων που είχε κηρύξει η συνδικαλιστική μαφία της CTV (Γενική Συνομοσπονδία Εργατών - το 17% των εργαζομένων ανήκει οργανωτικά στα σωματεία της δύναμής της) εκδηλώθηκε το στρατιωτικό πραξικόπημα που απέφερε την εφήμερη ανατροπή της κυβέρνησης, την πρόσκαιρη σύλληψη του ίδιου του Τσάβες και την εγκαθίδρυση μιας χούφτας στρατιωτικών και επιχειρηματιών υπό τις ευλογίες των ΗΠΑ. Η αντίσταση που αντέταξαν όμως στρατιωτικές μονάδες κρίσιμης σημασίας καθώς το 80% των ανώτερων αξιωματικών που κατείχαν επιχειρησιακά πόστα παρέμειναν πιστοί στον Τσάβες και το σύνταγμα, καθώς και η κινητο-

ποίηση των λαϊκών στρωμάτων αποκατέστησαν τη συνταγματική νομιμότητα στη χώρα.

Ακολούθησε τον Δεκέμβριο του 2002 «η μάχη του πετρελαίου», που κράτησε 3 μήνες στη διάρκεια των οποίων είχε παραλύσει η παραγωγή πετρελαίου. Η Βενεζουέλα, 5η κατά σειρά πετρελαιοεξαγωγής χώρα του κόσμου, αντλεί σε μέγιστο βαθμό τους οικονομικούς της πόρους από τις εξαγωγές πετρελαίου. Η παράλυση της παραγωγής πετρελαίου, στην οποία πρωτοστατούσαν η CTV, τα διευθυντικά στελέχη, οι πολυεθνικές πετρελαίου και εφοπλιστικές εταιρίες που μετακινούσαν το πετρέλαιο της Βενεζουέλας, αποσκοπούσε στον στραγγαλισμό της οικονομίας και στην κατάρρευση της κυβέρνησης Τσάβες. Σε πλήρη συντονισμό με τα όσα συνέβαιναν στον τομέα του πετρελαίου, με την καθοδήγηση του Συνδέσμου Επιχειρηματιών είχε κηρυχθεί επιχειρηματική απεργία. Η ανταρσία, η αποφασιστικότητα της κυβέρνησης και η συμπαράταξη των φτωχών λαϊκών στρωμάτων απέτρεψαν την επιτυχία και αυτού του σχεδίου.

Μετά την αποτυχία του στρατιωτικού και του οικονομικού πραξικοπήματος, το μπλοκ των αντιπολιτευόμενων δυνάμεων προέκρινε τον δρόμο της προσφυγής στη λαϊκή ετυμηγορία, αν και ορισμένα από τα επιφανή στελέχη του, όπως ο πρώην πρόεδρος Πέρες, εξόριστος σήμερα στο Μαϊάμι, είχαν εκδηλώσει δημόσια την άποψη πως σ' αυτό το επίπεδο η νίκη του Τσάβες ήταν σίγουρη και πως έπρεπε να επιχειρηθεί με πιο συγκροτημένο τρόπο αυτή τη φορά, ένα νέο στρατιωτικό πραξικόπημα.

Ενισχυμένος ο Τσάβες

Μετά από κάθε αποτυχημένη απόπειρα ανατροπής του, ο πρόεδρος Τσάβες και το μπλοκ των πολιτικο-κοινωνικών δυνάμεων που τον υποστηρίζουν έβγαιναν ισχυροποιημένοι. Ο έλεγχος στο πετρελαϊκό κύκλωμα είναι σήμερα πιο αισθητός και σε συνδυασμό με την αλματώδη αύξηση της τιμής του πετρελαίου έχει δώσει μεγάλη ώθηση στην οικονομική ανάκαμψη, αλλά και στη δυνατότητα να χρηματοδοτηθούν πρωτοβουλίες ενίσχυσης των φτωχών λαϊκών στρωμάτων. Ο συσχετισμός δυνάμεων μέσα στο στρατό, μετά από συνεχή ξεκαθαρίσματα, φαίνεται να είναι περισσότερο ευνοϊκός από ποτέ, χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν υπάρχουν ισχυρά αντιπολιτευτικά ερείσματα. Και στο επίπεδο των οργανωμένων λαϊκών δυνάμεων έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικά βήματα, αν αναλογισθεί κανείς πως ήταν η κατάσταση πριν από λίγα χρόνια.

Στις 17 Δεκέμβρη του 1982, όταν ο άνεμος των επαναστατικών κινημάτων της Κεντρικής Αμερικής διαπερνούσε ολόκληρη τη Λατινική Αμερική, μια μικρή ομάδα νεαρών αξιωματικών, που ο αριθμός τους δεν ξεπερνούσε τα δάχτυλα του ενός χεριού, ίδρυε στη Βενεζουέλα το Επαναστατικό Μπολιβαριανό Κίνημα 200 (ήταν η επέτειος των διακοσίων χρόνων από τον θάνατο του Μπολίβαρ). Ψυχή της ομάδας ήταν ο Ούγο Τσάβες. Επτά χρόνια αργότερα, στις 27 Φεβρουαρίου του '89, ο τότε πρόεδρος Κάρλος Αντρές Πέρες, επιφανής προσωπικότητα της σοσιαλδημοκρατίας στη Λατινική Αμερική, υιοθετεί ένα πακέτο νεοφιλελεύθερων μέτρων που θα έπλητταν τα λαϊκά στρώματα, τα οποία ήδη βρίσκονταν σε δεινή θέση. Αυτό οδήγησε τους κατοίκους των παραγκοσυνοικιών που περιβάλλουν το Καρακάς να εισβάλουν στο κέντρο της πόλης, να προβούν σε λεηλασίες καταστημάτων και να συγκρουστούν με την αστυνομία. Ήταν ένα αυθόρμητο ξέσπασμα απελπισμένων. Ο στρατός κλήθηκε να επιβάλει την τάξη και χιλιάδες υπήρξαν τα θύματα. Η εξέγερση αυτή, το Καρακάσο, όπως ονομάστηκε, δημιούργησε ένα τεράστιο χάσμα ανάμεσα στη φτωχή πλειοψηφία του πληθυσμού και την παραδοσιακή πολιτική τάξη, που ήδη βαρυνόταν με τεράστια οικονομικά σκάνδαλα. Ταυτόχρονα όμως έδωσε και το έναυσμα για την εκδήλωση ενός στρατιωτικού πραξικοπήματος από τους αξιωματικούς του Επαναστατικού Μπολιβαριανού Κινήματος, το οποίο και απέτυχε. Ο Τσάβες φυλακίστηκε και αυτό έδωσε ακόμη μεγαλύτερη ώθηση στη δημοτικότητά του. Στις προεδρικές εκλογές του '98 πήρε το 56% και εκλέχτηκε από τον πρώτο γύρο. Μπορούσε να υπολογίζει τότε σε όποια ερείσματα διέθετε μέσα στις ένοπλες δυνάμεις, σε μικρές οργανωμένες δυνάμεις των κομμάτων της αριστεράς που τον υποστήριζαν, στη μεγάλη του δημοτικότητα - αλλά το κυριότερο στήριγμά του ήταν η αμηχανία και η αποσύνθεση των αστικών παραδοσιακών κομμάτων.

Μετά την εκλογή του, ο Τσάβες κατηύθυνε τις προσπάθειές του στην ενίσχυση της οργάνωσης των κοινωνικών δυνάμεων που στηρίζουν την «μπολιβαριανή επανάσταση». Δίπλα από το Κίνημα της 5ης Δημοκρατίας (MVR), το οποίο αποτελεί τον σημαντικότερο πόλο ενός μπλοκ πολιτικών δυνάμεων που συμμετέχουν ή στηρίζουν την κυβέρνηση, συγκροτήθηκαν οι Μπολιβαριανοί Κύκλοι, αποτελούμενοι από 7-11 άτομα, με στόχο να αποκτηθούν πολιτικοί δεσμοί με τα λαϊκά στρώματα και να ζυμώνονται οι κυβερνητικές πρωτοβουλίες. Οι Μπολιβαριανοί Κύκλοι έστρεψαν ταυτόχρονα τις προσπάθειές τους στο να δώσουν συγκεκριμένες απαντήσεις σε αιτήματα των συνοικιών ή των χωριών. Πρωτοστάτησαν στη δημιουργία συνεταιρισμών και άλλων συλλογικών εγχειρημάτων. Ένα κράμα πολιτικο-κοινωνικής παρέμβασης που γρήγορα έδωσε το έναυσμα να αναπτυχθεί, μέσα ή έξω από τους Κύκλους, ένα μαζικό κίνημα που επεκτεινόταν στην παραγωγή και στην κατανάλωση, στον πολιτισμό και την τέχνη, στην πληροφόρηση και την περίθαλ-

ψη. Οι φτωχογειτονιές γύρω από το Καρακάς έγιναν οι αποδοτικότερες κυψέλες αυτής της δραστηριότητας και βέβαια τα σημαντικότερα κέντρα αντίστασης στα σχέδια ανατροπής της κυβέρνησης Τσάβες.

Για την αποτελεσματικότερη παρέμβαση στο δημοψήφισμα οργανώθηκαν οι «εκλογικές περίπολοι», που αποτελούνταν από 10 μέλη η κάθε μία. Κάθε περίπολος ανέλαβε να δουλέψει με 100 ανθρώπους της γειτονιάς της, με την επιδίωξη να μην υπάρξει ούτε ένας ψηφοφόρος που να μην πλησιαστεί. Στη συνέχεια συγκροτήθηκαν οι UBE (Μονάδες Εκλογικής Βάσης). Κάθε UBE περιλάμβανε μέχρι 20 άτομα, τα οποία επιλέγονταν δημοκρατικά από τους ίδιους τους υποστηρικτές της κυβέρνησης σε μια περιοχή. Με τη διαδικασία αυτή η κυβέρνηση Τσάβες πλαισιώθηκε από εκατοντάδες χιλιάδες ενεργούς υποστηρικτές. Με αυτό τον τρόπο κερδήθηκε η μάχη των δρόμων και εξουδετερώθηκε η αποτελεσματικότητα των μεγάλων μέσων μαζικής επικοινωνίας που, στο σύνολό τους σχεδόν, πρωτοστατούσαν στον αγώνα για την ανατροπή του Τσάβες. Η νίκη του Τσάβες στο δημοψήφισμα είχε και συνέχεια, καθώς στις εκλογές που διεξήχθησαν στις 31 Οκτωβρίου για την ανάδειξη πολιτειακών και δημοτικών αρχών, στις 20 από τις 22 πολιτείες και στους 270 από τους 337 δήμους της χώρας επικράτησαν προσκείμενοι στην κυβέρνηση.

Ο Τσάβες και το μπολιβαριανό στρατόπεδο παρουσιάζονται σήμερα περισσότερο ισχυροί από ποτέ στο εσωτερικό της χώρας. Το κέντρο βάρους των αντιπάλων τους φαίνεται να μετατοπίζεται πια στις ΗΠΑ, οι οποίες δεν έπαψαν ποτέ να παρεμβαίνουν ανοιχτά ή συγκαλυμμένα. Τώρα όμως μπορούν να υπολογίζουν σε πολύ λιγότερα ερείσματα στο εσωτερικό της χώρας. Αυτό βέβαια δεν τις εμποδίζει, με βάση τα δεδομένα που υπάρχουν, να επεξεργάζονται τον σχεδιασμό του τέταρτου γύρου.

Η ανανέωση της νομιμοποίησης, με τη διαδικασία του δημοψηφίσματος, του προέδρου Τσάβες ενισχύει το κύρος του και στο εξωτερικό, ιδιαίτερα στην περιοχή της Λατινικής Αμερικής. Η πρόσφατη εκλογή του Ταμπαρέ Βάσκες στην Ουρουγουάη ενισχύει ακόμη περισσότερο το στρατόπεδο Βραζιλίας-Αργεντινής, στην προσπάθειά τους να επιτύχουν την περιφερειακή «ολοκλήρωση» και να διαπραγματευτούν κάτω από ευνοϊκότερους όρους τις σχέσεις τους με τις ΗΠΑ. Η Βενεζουέλα συμμετέχει σε αυτή την προσπάθεια, αν και προβάλλει το δικό της, πιο ριζοσπαστικό πρόγραμμα ολοκλήρωσης. Ανατρέχοντας στο όραμα του παναμερικανισμού που ενέπνεε τον Σιμόν Μπολίβαρ, ο Τσάβες προτείνει την ALBA (Alternativa Bolivariana para las Americas), παραφράζοντας την ALCA που προτείνουν οι ΗΠΑ. Οι εξαιρετικές σχέσεις και η συνεργασία με την Κούβα, η τροφοδοσία με πετρέλαιο ορισμένων χωρών της περιοχής, η πρόταση για δημιουργία μιας νέας ενιαίας λατινοαμερικάνικης τράπεζας με φιλολαϊκό προσανατολισμό, τα σχέδια για το στήσιμο ενός τηλεοπτικού καναλιού, ενός λατινοαμερικάνικου Αλ Τζαζίρα, που θα αμφισβητήσει την ειδησεογραφική κυριαρχία των ΗΠΑ στην περιοχή, είναι κάποια από τα δείγματα γραφής των προθέσεων της κυβέρνησης Τσάβες.

Σ.Γ.

15

Ο Παναμερικανικός Οργανισμός Υγείας χαρακτήρισε την κοινωνική βία ως πρόβλημα «δημόσιας υγείας», αφού παίζει ρόλο στα υψηλά ποσοστά θανάτων, τραυματισμών κ.ά. Τα τελευταία χρόνια οι δείκτες εγκληματικότητας έχουν αυξηθεί επικίνδυνα στη Λατινική Αμερική, όπου πλέον αντιστοιχούν 30 δολοφονίες για κάθε 100.000 κατοίκους. Όσον αφορά εν γένει τα βίαια εγκλήματα, η περιοχή καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση παγκοσμίως μετά την υποσαχάρια Αφρική. Στο Σαντιάγκο διαπράττεται ένα αδίκημα κάθε εννιά λεπτά, ενώ στη Λίμα ένα κάθε τέσσερα. Στην Πόλη του Μεξικού καταγγέλλονται πεντάκοσια αδικήματα κάθε μέρα και στο Μπουένος Άιρες πάνω από οκτακόσια, αν και υπολογίζεται ότι μόνο ένας μικρός αριθμός αδικημάτων καταγγέλλονται στις αρχές. Όσο για τις πιο γνωστές μητροπόλεις της εγκληματικότητας, η κατάσταση μοιάζει εφιαλτική: στο Μεντεγίν, την «πόλη με τις χήρες», αντιστοιχούν περίπου 250 θάνατοι ανά 100.000 κατοίκους, ενώ οι νεκροί από βίαιο θάνατο στο Ρίο την τελευταία δεκαετία ξεπερνούν όσους σκοτώθηκαν στις συγκρούσεις της Παλαιστίνης ή της πρώην Γιουγκοσλαβίας!

Η εγκληματικότητα είναι υπαρκτό πρόβλημα. Δεν είναι περίεργο που έχει σημαντική θέση στις έγνοιες των πολιτών και την πολιτική ατζέντα. Το ζήτημα είναι, ωστόσο, ότι αντιμετωπίζεται ξεκομμένα από το κοινωνικό γίνεσθαι. Στην πραγματικότητα, αυτή η ανανεωμένη εμμονή με την εγκληματικότητα λίγη σχέση έχει με την αντιμετώπιση ενός σοβαρού προβλήματος. Έχει σχέση με τη μεταλαμπάδευση της έννοιας της «μηδενικής ανοχής», καινούργιου εγκληματολογικού δόγματος και εφιαλτήριο μικροπολιτικής ψηφοθηρίας και επιχειρηματικής κερδοσκοπίας.

Η συνταγή του «θείου Σαμ»

Ο εγκληματολόγος Τζορτζ Κέλλιγκ έθεσε τις βάσεις της «μηδενικής ανοχής» το 1982, όταν δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο «Σπασμένα Γυαλιά» στο συντηρητικό περιοδικό Atlantic

Αγρυπνοι τις νύχτες στις ευκατάστατες συνοικίες του Ρίο ντε Τζανέιρο και της Λίμα, κρατώντας την ανάσα μέσα στα πολυκαταστήματα της Μπογκοτά και του Μπουένος Άιρες, κρυφοκοιτάζοντας από το τζάμι του αυτοκινήτου

στο Σαντιάγκο και την Πόλη του Μεξικού, πολλοί λατινοαμερικανοί ζουν καθημερινά μέσα στο φόβο. Για τις μεσαίες και ανώτερες τάξεις, το απειλητικό φάσμα που πλανιέται πάνω από την ήπειρο τους δεν είναι όπως παλιά ο κομμουνισμός και τα α-

ντάρτικα, ούτε καν η ανεργία και η φτώχεια: είναι η εγκληματικότητα. Οι φωνές που ζητούν «τάξη και ασφάλεια», το «βαρύ χέρι» του νόμου, «ανοχή μηδέν» σε κάθε μορφή παραβατικής συμπεριφοράς είναι εκκωφαντικές και βρίσκουν ευήκοα ώτα στις κυβερνήσεις, στον επιχειρηματικό κόσμο και στους εγχώριους ή ξένους επαΐοντες. Έχουν γνώση οι φύλακες...

ματικής εγκληματικότητας γιατί θα έχει χαλαρώσει ο σεβασμός προς τον νόμο και θα έχει επικρατήσει η αναρχία. Ο Κέλλιγκ υποστήριξε εν ολίγοις ότι αν μικροπαραπτώματα αντιμετωπιστούν με άτεγκτη αυστηρότητα, τότε αποτρέπονται σοβαρότερα αδικήματα και βελτιώνεται η ποιότητα ζωής των κατοίκων. Οι απόψεις του είχαν μεγάλο αντίκτυπο στο κατεστημένο της ρηγανικής Αμερικής.

Στα μέσα της δεκαετίας του '90, η εγκληματικότητα στη Νέα Υόρκη είχε αγγίξει δυσθεώρητα ύψη. Πάνω από τους μισούς κατοίκους δήλωναν πρόθυμοι να εγκαταλείψουν το «Μεγάλο Μήλο» στην πρώτη ευκαιρία. Ώσπου το 1994 εγκαταστάθηκε στο δημαρχείο ο εισαγγελέας Ρούντι Τζουλιάνι, ο οποίος είχε δεσμευτεί να δημιουργήσει μια «ασφαλή πόλη». Ο υπερσυντηρητικός και βαθιά θρησκευόμενος Τζουλιάνι ανέσυρε από την προγραμματική του φαρέτρα τη θεωρία των «σπασμένων γυαλιών». Όπως λέει ένας συνεργάτης του, «οι νεαροί που έπιναν, χάζευαν έξω, άκουγαν δυνατά μουσική ή ουρούσαν δημόσια ήταν οι παραβάσεις που ενοχλούσαν περισσότερο τους ανθρώπους στη γειτονιά. Και αυτές οι συμπεριφορές ήταν τα πρώτα βήματα στη σκάλα της βίας». Πλάι στην «απείθαρχη» νεολαία, ένα σωρό γνώριμες φιγούρες της μεγαλούπολης στοιβάχτηκαν στα κρατητήρια: πόρνες, «βαποράκια», επαίτες και μικροπωλητές. Συγχρόνως, ο Τζουλιάνι ανέβασε 40% τον προϋπολογισμό για τη δημόσια ασφάλεια, γέμισε τις γειτονιές με αστυνομικές περιπόλους και κήρυξε τη «συναδέλφωση» μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής αστυνομίας. Η επιτυχία του Τζουλιάνι, όπως διατυμπανίστηκε, ήταν συντριπτική: μέσα σε οκτώ χρόνια η εγκληματικότητα μειώθηκε κατά 44% και οι δολοφονίες κατά 60%.

Όμως πίσω από τη φωτογένεια του Τζουλιάνι και τις επίσημες στατιστικές κρύβεται μια άλλη εικόνα. Η «μηδενική ανοχή» συνδέει τη φτώχεια με «πρωτο-εγκληματικές» συμπεριφορές, καθώς ο «εχθρός» ταυτίζεται με τις ασθενέστερες κοινωνικές ομάδες. Δεν είναι τυχαίο ότι οι κοινωνικές δαπάνες περικόπηκαν σημαντικά για να εξοικονομηθούν πόροι για την ενίσχυση

«ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΑΝΟΧΗ»

Η Δυσχερής της Τάξης στη Λατινοαμερική

Monthly. Ο τίτλος προέρχεται από το βασικό παράδειγμα της μελέτης. Αν οι πολίτες βλέπουν ότι λ.χ. τα σπασμένα γυαλιά μιας πολυκατοικίας δεν αντικαθίστανται, τότε δεν απο-

κλείεται να ακολουθήσουν κι άλλοι βανδαλισμοί. Ή κατόπιν θα έρθει η ώρα της πραγ-

της καταστολής. Επίσης προωθήθηκε ο θεσμικός ρατσισμός, η κοινωνική απομόνωση και η αστυνομική ωμότητα. Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 ως τα τέλη της επόμενης δεκαετίας, διπλασιάστηκαν οι κρατούμενοι στη Νέα Υόρκη: 90% των νέων κρατουμένων άνηκαν σε μειονότητες. Οκτώ στους δέκα νεαρούς μαύρους και ισπανοαμερικάνους έχουν συλληφθεί ή ελεγχθεί από την αστυνομία έστω και μια φορά. Επιπλέον, η εγκληματικότητα μειώθηκε παντού εκτός από τα αστυνομικά τμήματα. Η βιαιότητα της αστυνομίας της Νέας Υόρκης είναι παροιμιώδης. Στα πρώτα τρία χρόνια της θητείας Τζουλιάνι δολοφόνησε πάνω από εκατό ανθρώπους. Καθημερινά καταγγέλονταν 24 περιστατικά αστυνομικής βίας, ενώ ξεχωρίζει η ομαδική μήνυση 50.000 ατόμων επειδή... Ξεγυμνώθηκαν στα κρατητήρια της Νέας Υόρκης για να υποστούν σωματική έρευνα. Υποψίες σκιάζουν ως και την πολυδιαφημισμένη εκστρατεία του Τζουλιάνι κατά των ναρκωτικών: ενώ χρήστες και «βαποράκια» έτυχαν αμείλικτης καταδίωξης, κυκλοφορούν έντονες φήμες ότι το δημαρχείο έκανε κάποιου είδους «συμφωνία κυριών» με τις οργανωμένες μαφίες διακίνησης ναρκωτικών και ξεπλύματος χρήματος.

Η κυβέρνηση των ΗΠΑ και οι κατά τόπους αρχές έσπευσαν να ακολουθήσουν τη νεοϋορκέζικη στρατηγική της επιλεκτικής αδιαλλαξίας. Νομοθετήματα απίστευτης σκληρότητας όπως εκείνο που προβλέπει πολύ υψηλές ποινές για όσους καταδικαστούν τρεις φορές, στρέφονται κατά κανόνα ενάντια σε μικροπαραβάτες. Ιστορίες σαν εκείνη του πιτσιρικά που έκλεψε μια πίτσα και βρέθηκε φυλακισμένος με ισόβια δεν είναι τόσο σπάνιες. Το 2003 η εγκληματικότητα στις ΗΠΑ βρέθηκε στα χαμηλότερα επίπεδα εδώ και τριάντα χρόνια. Το τίμημα όμως είναι βαρύ. Η «χώρα της ελευθερίας» είναι ο μεγαλύτερος δεσμοφύλακας του πλανήτη. Περίπου δύο εκατομμύρια άνθρωποι βρίσκονται έγκλειστοι στα σωφρονιστικά ιδρύματα της χώρας. Ένας στους τέσσερις κατάδικους παγκοσμίως βρίσκεται στις ΗΠΑ. Συγχρόνως πολλά εκατομμύρια βρίσκονται ελεύθεροι με αναστολή ή περιοριστικούς όρους. Η βορειοαμερικανική δικαιοσύνη δεν είναι τυφλή ούτε έχει αχρωματοψία. Ο μέσος βορειοαμερικανός κρατούμενος είναι ένας μη λευκός νέος από τα εξαθλιωμένα αστικά στρώματα, ο οποίος εκτίει μια βαριά ποινή για κάποιο μικροαδίκημα. Ενώ αντιπροσωπεύουν το 10% του πληθυσμού, τέσσερις στους δέκα κρατούμενους είναι μαύροι. Οι ελεύθεροι νεαροί μαύροι μοιάζουν με είδος εν ανεπαρκεία, καθώς ένας στους τρεις ηλικίας 18-25 ετών έχει περάσει από τις φυλακές. Ειδικά ο «πόλεμος του έθνους εναντίον των ναρκωτικών» στρέφεται κατά των μαύρων. Οι μαύροι αντιπροσωπεύουν μόλις 14% επί του συνόλου των χρηστών, αλλά 75% των εισαγωγών στη φυλακή. Κατά κανόνα οι (πλούσιοι λευκοί) χρήστες κοκαΐνης πέφτουν στα μαλακά, όταν οι (φτωχοί μαύροι) χρήστες κρακ πάνε κατ' ευθείαν στις φυλακές. Μία απ' τις αιτίες για τη γιγάντωση του έγκλειστου πληθυσμού είναι η είσοδος ιδιωτικών επιχειρήσεων στο παιχνίδι. Μία

στις δέκα βορειοαμερικανικές φυλακές διοικείται από ιδιώτες, οι οποίοι υπόσχονται να βελτιώσουν τις συνθήκες κράτησης και να ελαφρύνουν το κράτος από το βάρος των εξόδων. Η αλήθεια είναι ότι οι ιδιωτικές φυλακές φημίζονται για την κακομεταχείριση των κρατουμένων και την αναίσχυνη εκμετάλλευση της εργασίας τους. Φυσικά τα υψηλά κέρδη που αποκομίζουν αυτές οι εταιρίες είναι εγγύηση ότι ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι θα συνθλίβονται στις μυλόπιετρες του σωφρονιστικού συστήματος.

Ο νέος εσωτερικός εχθρός

Επτά στους δέκα Αργεντινούς και έξι στους δέκα Χιλιανούς θεωρούν την ασφάλεια το μεγαλύτερο πρόβλημα. Πάνω απ' τους μισούς κατοίκους του Εκουαδόρ και της Λίμα νιώθουν ανασφαλείς. Ογκώδεις διαδηλώσεις κατά της εγκληματικότητας πραγματοποιήθηκαν στην Αργεντινή και το Μεξικό. Κανείς δεν νιώθει ασφαλής, ούτε καν τα παιδιά. Ορισμένα ιδιωτικά σχολεία του Σάο Πάουλο εγκατέστησαν ένα ισραηλινής προέλευσης σύστημα μόνιτορ μέσω δορυφόρου. Οπλισμένοι φρουροί στέκονται έξω από παιδικούς σταθμούς της Ασουνθιόν. Κολομβιανά εργοστάσια αλεξίσφαιρων γιλέκων τώρα παράγουν και παιδικά μεγέθη. Όσοι είναι αρκετά ευκατάστατοι, επιλέγουν να κρυφτούν από ανεπιθύμητα μάτια καταφεύγοντας σε οχυρωμένες επαύλεις χωρίς πρόσοψη ή σε περιφρουρούμενες συνοικίες όπου η πρόσβαση στον οποιονδήποτε απαγορεύεται (τουλάχιστον 500 τέτοιες συνοικίες στο Μπουένος Άιρες). Προκειμένου να κρατήσουν μακριά τους σύγχρονους «βάρβαρους» μετατρέπονται σε «αυτόβουλους κρατούμενους» όπως οι ευγενείς στα κάστρα του μεσαίωνα. Η μαζική υστερία έχει εδραιωθεί.

Η δημόσια συζήτηση για τους λόγους της αύξησης της εγκληματικότητας διεξάγεται σε στενά πλαίσια ανάλυσης.

Τα μέσα ενημέρωσης κατηγορούν μαύρους και μιγάδες. Κάποιοι κυβερνώντες ρίχνουν μέρος της ευθύνης στην Αριστερά εξαιτίας είτε μιας υποτιθέμενης σχέσης του αντάρτικου με εγκληματικά δίκτυα όπως τονίζουν οι αρχές της Κολομβίας, είτε της διαμόρφωσης μιας «κουλτούρας παραβατικότητας» όπως λέγεται στη Βολιβία και την Κεντρική Αμερική. Άλλοι εξαπολύουν ιερεμιάδες λόγω της διάλυσης της οικογένειας ή της υποχώρησης της θρησκευτικής πίστης. Μερικοί σνομπ αναλυτές υπογραμμίζουν την «εγγενή» απαιδευσιά και τον φθόνο των κατώτερων τάξεων, θυμίζοντας απαρχαιωμένα βικτοριανά στερεότυπα. Έτσι δημιουργούνται στερεότυπα κακοποιών και ολόκληρες κοινωνικές κατηγορίες στιγματίζονται. Στη Βραζιλία ο υπ' αριθμόν ένα εχθρός της κοινωνίας είναι ένα μαύρο αγόρι, ζει στις παραγκουπόλεις (favelas), παίρνει ναρκωτικά και ακούει φανκ και χιπ-χοπ. Στην Κεντρική Αμερική είναι μέλος των maras, των νεανικών συμμοριών. Στην Αργεντινή είναι άνεργος νέος, ενώ στην Κολομβία είναι αδέκαρος μαύρος με ταξύ 15-24 ετών. Σε κάθε περίπτωση είναι διαφορετικός, αποκλεισμένος και φτωχός.

Έχει πια καταντήσει κοινότοπο να ξεπετάγονται λατινοαμερικάνοι ηγέτες που επαγγέλλονται ανυποχώρητη αυστηρότητα σε θέματα διατάραξης της δημόσιας τάξης. Ο Μαδούρο στην Ονδούρα, ο Φοξ στο Μεξικό, ο Ουρίμπε στην Κολομβία, ο Κίρχνερ στην Αργεντινή, ο Σάκα στο Ελ Σαλβαδόρ, όλοι έπαιξαν το χαρτί του κυνηγού του εγκλήματος και κέρδισαν.

Με την ανοχή της κοινής γνώμης καταφεύγουν σε έναν «τιμωρητικό λαϊκισμό» με θετικά α-

ποτελέσματα στην κάλπη, αλλά τραγικά στον τομέα των ατομικών δικαιωμάτων. Ο Φοξ, έχοντας στο νου την επανεκλογή του, ανακοίνωσε ένα κρατικό αντι-εγκληματικό πρόγραμμα με άξονες την ενίσχυση των κατασταλτικών μηχανισμών, την πρόληψη και την κατάδοση υπόπτων από τους πολίτες. Η δε κυβέρνηση του Εκουαδόρ ανέθεσε αστυνομικά καθήκοντα στις Ένοπλες Δυνάμεις. Οι οπαδοί της θανατικής ποινής και της καταδίκης ανήλικων παραβατών έχουν πληθύνει. Για παράδειγμα, τον περασμένο Ιούλιο κατατέθηκε νομοσχέδιο στον Παναμά, το οποίο προβλέπει ποινές κάθειρξης ως και είκοσι ετών για ανήλικους παραβάτες. Την ίδια στιγμή, περίπου 600.000 άτομα, στην πλειοψηφία τους υπόδικοι, σπάζουν στις λατινοαμερικάνικες φυλακές. Οι φυλακές βρίσκονται σε οικτρή κατάσταση και δεν λείπουν περιπτώσεις όπου φιλοξενούν διπλάσιο αριθμό κρατουμένων από τον προβλεπόμενο. Οι αιματηρές εξεγέρσεις στις φυλακές είναι μηνιαίο φαινόμενο. Παρ' όλα αυτά, οι τάσεις εγκλεισμού είναι αυξητικές.

Φράσεις όπως «οφθαλμός αντί οφθαλμού» και «πρώτα πυροβόλα και μετά ρώτα» έχουν ακουστεί από λατινοαμερικάνους ηγέτες. Δημοσκοπήσεις έχουν δείξει ότι η πλειοψηφία των πολιτών στη Βραζιλία, τη Βενεζουέλα και την Ουρουγουά θεωρούν φυσιολογική την αυτοδικία και το λυντσάρισμα των κακοποιών. Η δολοφονία ενός νέου από τις favelas, όπως κήρυττε πριν από κάμποσα χρόνια ο πρόεδρος μιας εμπορικής ένωσης από το Ρίο ντε Τζανέιρο, ήταν «υπηρεσία στην κοινωνία.» Πρόσφατη απόφαση του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου του Μπουένος Άιρες θεώρησε πταίσμα τη δολοφονία ενός καταδίκου από τους δεσμοφύλακες. Ακόμη χειρότερα, οι αρχές της Ονδούρας προχώρησαν την τελευταία διετία σε κραυγαλέα ξεκαθαρίσματα λογαριασμών στις υπερπλήρεις φυλακές της χώρας: πάνω από 150 κρατούμενοι εξοντώθηκαν με ψεύτικες αφορμές. Η κοινωνική και κρατική ενθάρρυνση παρέχει έδαφος για να δράσουν τα «αποσπάσματα θανάτου» (ή «αυτοάμυνας» όπως τους αρέσει να αποκαλούνται). Στελεχωμένα από νυν και πρώην αστυνομικούς, σεκιουριτάδες και κοινούς τραμπούκους, εργαζόμενα στην υπηρεσία των αρχών ή της οικονομικής ολιγαρχίας, προχωρούν σε «κοινωνική εκκαθάριση» εξοντώνοντας τα «μιάσματα» που λυμαίνονται τους δρόμους: από τα άστεγα παιδιά και τους μικροεμπόρους ναρκωτικών ως τους αριστερούς ακτιβιστές. Τα υπάρχοντα στοιχεία καταδεικνύουν τη σχέση των «ομάδων εξόντωσης» με υψηλά ιστάμενα πρόσωπα, όπως και το κερδοφόρο του επαγγέλματος, είτε πρόκειται για χρυσοφόρα συμβόλαια θανάτου είτε για το φρικιαστικό εμπόριο ανθρωπίνων οργάνων.

Η ανικανότητα και έλλειψη συντονισμού της δημόσιας αστυνομίας (λ.χ. στη Βραζιλία υπάρχουν 56 διαφορετικά αστυνομικά σώματα!) έχει οδηγήσει σε μια απίστευτη διόγκωση του κλάδου της ιδιωτικής αστυνομίας. Στην Αργεντινή και τη Χιλή οι ιδιωτικοί αστυνομικοί ξεπερνούν την Ομοσπονδιακή Αστυνομία και τους караμπινιέρους αντίστοιχα. Η τρομερή ζήτηση έφτασε μάλιστα να δημιουργήσει μαύρη αγορά: έτσι, στη Βραζιλία υπάρχουν 500.000 νόμιμοι σεκιουριτάδες και περίπου 600.000 παράνομοι. Η Αργεντινή προχώρησε ένα βήμα παραπέρα: η 25η Απριλίου ορίστηκε επίσημα ως «ημέρα του ιδιωτικού φρουρού»! Αποτέλεσμα της επέκτασης της δράσης των ιδιωτικών αστυνομικών είναι το πλήθος καταγγελιών για αλόγιστη χρήση βίας, φυλετικές διακρίσεις και διαφθορά. Η ασφάλεια έχει μετατραπεί σε ένα «ανθηρό εμπόριο» στο οποίο διακινούνται τεράστια ποσά τόσο για τη μίσθωσή προσωπικού όσο και για την απόκτηση της τελευταίας λέξης της τεχνολογίας. Ενδεικτικό είναι ότι η Βραζιλία συγκαταλέγεται μεταξύ των σημαντικότερων παραγωγών τεθωρακισμένων αυτοκινήτων στον κόσμο. Η ζήτηση τον τελευταίο καιρό είναι αυξημένη και δεν περιορίζεται στο εσωτερικό: το Μάη του 2004 οι εξαγωγές σημείωσαν ρεκόρ αγγίζοντας τα 8 δις δολάρια. Τα τεθωρακισμένα αμάξια προορίζονταν για το Ιράκ.

Η ώρα των «ειδικών»

Την κοινωνική αναταραχή και τον πανικό των μεσαίων τάξεων έσπυσαν να εκμεταλλευτούν διάφοροι αλλοδαποί φωστήρες της αντι-εγκληματικής πολιτικής, ισχυριζόμενοι ότι διαθέτουν μια δοκιμασμένη και επιτυχημένη συνταγή. Από τη χορεία των «ειδικών» δεν μπορούσε να λείψει ο σπουδαιότερος εκπρόσωπος του δόγματος της «μηδενικής ανοχής», ο Ρούντυ Τζουλιάνι αυτοπροσώπως. Κατά το τελευταίο έτος της θητείας του ως δημάρχου της Νέας Υόρκης το προφίλ του σκληρού τιμωρού του εγκλήματος συμπληρώθηκε με την εικόνα του δυναμικού ηγέτη μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001. Μακριά από το δημαρχιακό θώκο, ο Τζουλιάνι συνεχίζει να είναι πολυσύχολος. Ιδρυτής μιας συμβουλευτικής εταιρίας για θέματα ασφαλείας, περιζήτητος ομιλητής για διαλέξεις, επενδυτής στον κλάδο της κινητής τηλεφωνίας, σημαίνουν στέλεχος των Ρεπουμπλικάνων και μέγας φιλόanthρωπος, τα ετήσια κέρδη του υπολογίζονται σε πάνω από 8 εκ. δολάρια.

Η πληθώρα των νοτίως του Ρίο Γκράντε θαυμαστών του εκλιπαρούσε για λίγη απ' τη σοφία του: ο δήμαρχος του Σαντιάγκο έχει «σαν Βίβλο» την αυτοβιογραφία του Τζουλιάνι, ενώ εκείνος της Μπογκοτά, παρέα με 2.000 εξέχοντες πολίτες της πόλης, συνωστίστηκαν για να ακούσουν τον πολυπράγμονα επισκέπτη να εξηγεί πως «μια πόλη είναι σαν μια εταιρία», πως θα αντιμετωπιστεί η «ναρκο-τρομοκρατία» ή πως η μείωση της φορολογίας επί του κεφαλαίου θα εξαλείψει τη φτώχεια... Όμως οι πλέον «τυχεροί» ήταν το δημαρχείο και η επιχειρηματική κοινότητα της Πόλης του Μεξικού. Μετά από πρόσκληση του υπεύθυνου ασφαλείας της μεξικανικής πρωτεύουσας Μαρσέλο Έμπραρντ, η Giuliani Partners LLC ανέλαβε να επεξεργαστεί ένα σχέδιο αντιμετώπισης της εγκληματικότητας. Με το αζημίωτο φυσικά: ο Τζουλιάνι και η παρέα του έλαβαν 4.3 εκ. δολάρια, τα οποία καταβλήθηκαν από ντόπιους επιχειρηματίες. Επικεφαλής των επιχειρηματιών είναι ο Κάρλος Σλιμ, ο πλουσιότερος άνθρωπος της χώρας, στον οποίο η δημοτική αρχή προτίθεται να αναθέσει την εμπορική ανάπτυξη του ιστορικού κέντρου της πόλης, αφού πρώτα «καθαριστεί» από ανεπιθύμητα στοιχεία...

Πρώτοι στόχοι του Τζουλιάνι ήταν «η προστασία της δημόσιας τάξης» και «η ανάκτηση χώρων για τους πολίτες». Οι προτάσεις του - οι οποίες άρχισαν να εφαρμόζονται το καλοκαίρι του 2003 - ακολούθησαν τη γνωστή συνταγή των «σπασμένων γυαλιών», δηλαδή την εξάντληση της αυστηρότητας για τις μικροπαραβάσεις. Οι ζητιάνοι, οι τοξικομανείς, οι πλανόδιοι πωλητές και καλλιτέχνες, οι πόρνες και τα χαμίνια των δρόμων αναγορεύο-

νται σε δημόσιοι κίνδυνοι. Συγχρόνως πάρθηκαν μέτρα για τον εκσυγχρονισμό της αστυνομίας και την αναδιοργάνωση της ποινικής νομοθεσίας. Μάλιστα, ορισμένες ιδέες του βορειοαμερικανού συμβούλου θα προκαλούσαν γέλιο, αν δεν αποτελούσαν πυλώνες μιας αδίστακτης κατασταλτικής πολιτικής. Έτσι, οι καθαριστές τζαμιών στα φανάρια της μεγαλούπολης (υπολογίζονται σε 8.000 άτομα) θεωρούνται «παράγοντας ανασφάλειας» αφού «έχουν ήδη ιδιωτικοποιηθεί μέρος της πόλης», ενώ ιδρύθηκαν αστυνομικές μονάδες ενάντια στα γκράφιτι και το «θόρυβο»! Ταυτόχρονα το κέντρο της πόλης γέμισε κάμερες. Για τον καλύτερο συντονισμό της αστυνόμευσης δημιουργήθηκε - «με τις συμβουλές της ομάδας της Νέας Υόρκης» - ένα λογισμικό στατιστικής καταγραφής εγκληματολογικών δεδομένων (Compstat), παρόμοιο με εκείνο που χρησιμοποιείται στη βορειοαμερικανική μητρόπολη. Το Μάη του 2004 το δημαρχείο ανακοίνωσε ότι η εγκληματικότητα έχει ήδη μειωθεί κατά 9% χάρη στην εφαρμογή της «μηδενικής ανοχής».

Λιγότερο γνωστός στο εξωτερικό απ' τον Τζουλιάνι, αλλά πιο δραστήριος συμβουλάτορας είναι ο Μπιλ Μπράττον, ο οποίος υπήρξε επικεφαλής της Αστυνομίας της Νέας Υόρκης μεταξύ 1994-1996. Κατόπιν ίδρυσε την Bratton Group που ειδικεύεται στο «αστυνομικό μάντζμεντ». Μεταξύ 1997-2002 ο Μπράττον εκπόνησε «διαγνώσεις» στον τομέα αντιμετώπισης του εγκλήματος στη Χιλή, τη Βραζιλία, τη Βενεζουέλα, το Εκουαδόρ, την Αργεντινή και το Περού. Ο «κορυφαίος μπάτσος της Αμερικής» πρόσφερε απλές λύσεις σε όποιον πλήρωνε αδρά: θεσμικός εκσυγχρονισμός, συμμετοχή των πολιτών στην καταπολέμηση του εγκλήματος και στιγματισμός της «αντικοινωνικής συμπεριφοράς». Το 2002 ο Μπράττον ανέλαβε τη διεύθυνση της Αστυνομίας του Λος Άντζελες προκειμένου να εφαρμόσει τη «μηδενική ανοχή» (ήδη δήλωσε ότι οι συμμορίες είναι «εθνικός κίνδυνος»), όμως η Bratton Group συνεχίζει να δραστηριοποιείται σε διάφορες περιοχές της Νότιας Αμερικής.

Πίσω από τον Τζουλιάνι, τον Μπράττον και άλλους «ειδήμονες» βρίσκεται το ίδρυμα Μανχάταν, μια συντηρητική δεξαμενή σκέψης που ιδρύθηκε το 1978 στη Νέα Υόρκη από τον μετέπειτα διευθυντή της CIA, Ουίλιαμ Κέησυ. Διαθέτει διασυνδέσεις με πολυεθνικές και τη ρεπουμπλικανική δεξιά, ενώ διακρίνεται για τις διατριβές

του ενάντια στο κράτος πρόνοιας και τα προγράμματα ενσωμάτωσης των μειονοτήτων. Ένα από τα αγαπημένα του πεδία δράσης είναι η «αστυνομική μεταρρύθμιση» με άξονα τη «μηδενική ανοχή». Τα τελευταία χρόνια, το ίδρυμα Μανχάταν προσπαθεί να μεταγγίσει τις ιδέες του στη Λατινική Αμερική μέσω διαλέξεων (με συνήθεις ομιλητές τους Μπράττον και Κέλλιγκ), ίδρυσης παραρτημάτων και συνεργασίας με ανάλογους φορείς της περιοχής (όπως την Paz Ciudadana των οπαδών του Πινοςέτ, το δεξιό ίδρυμα Libertad της Αργεντινής και το νεοφιλελεύθερο βραζιλιάνικο Instituto Liberal). Μπορεί μάλιστα να καυχήται ότι ο μεξικανός πρόεδρος Φοξ και ο ηγέτης της χιλιανής Δεξιάς Λαβίν έχουν γαλουχηθεί με τη φιλοσοφία του.

Προβάλλοντας περισσότερο την πρακτική τους πείρα παρά τη θεωρητική τους κατάρτιση, κολοσσιαίες επιχειρήσεις ιδιωτικής ασφαλείας δραστηριοποιούνται στην περιοχή. Πρώτη και καλύτερη έχει μυριστεί χρήμα η πασίγνωστη, όσο και βρώμικη, Wackenhut που έχει γραφεία σε 21 χώρες της Λατινικής Αμερικής. Εκτός απ' το να παρέχει «ποιοτικές υπηρεσίες σε πολυεθνικές» και «μεγάλες τοπικές επιχειρήσεις», η Wackenhut κατηγορείται ότι λειτουργεί συχνά σαν βιτρίνα των βορειοαμερικανικών μυστικών υπηρεσιών. Η ανάμιξη της στην απόπειρα πραξικοπήματος κατά του Τσάβες μοιάζει να επιβεβαιώνει τέτοιες υποψίες. Απ' την άλλη, πολλές ξένες εταιρίες προσφέρθηκαν να κατασκευάσουν και να διοικήσουν φυλακές. Η Χιλή υπήρξε η πρώτη που στράφηκε σε ιδιώτες επενδυτές, όμως σχετική συζήτηση διεξάγεται πλέον στα περισσότερα κράτη. Ως και η μικροσκοπική Μπελίζ έσπευσε να ρίξει στο τραπέζι την ιδέα μιας κερδοφόρας ιδιωτικής φυλακής...

Ανατομία μιας υστερίας

Η «μηδενική ανοχή» προβάλλεται σαν πανάκεια για όλες τις περιπτώσεις, ένα καινούργιο εξαγώνιο βορειοαμερικάνικο προϊόν που πλασάρεται έντεχνα σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης. Ο Τζουλιάνι λέει ότι οι διαφορές είναι «σχετικές», ενώ το ίδρυμα Μανχάταν βεβαιώνει ότι οι απόψεις του είναι «μεταβιβάσιμες». Μια θεωρία που μπορεί τάχα να εφαρμοστεί σε κάθε περίπτωση μασκαρεύει την άγνοια. Ο Τζουλιάνι που βόλταρε για λίγο στις γειτονιές της Πόλης του Με-

ξικού (συνοδευόμενος από 300 αστυνομικούς) δεν γνωρίζει σε βάθος την κατάσταση - εδώ δεν την γνωρίζει ο βορειοαμερικανός πρέσβης στο Μεξικό που πρότεινε την εισαγωγή της ποτοαπαγόρευσης για τους νέους κάτω των 21 ετών! Η αστυνόμευση και η τιμωρία δεν μπορεί να είναι μέθοδος αντιμετώπισης ενός δομικού προβλήματος. Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη, η Λατινική Αμερική είναι η περιοχή του πλανήτη με την πιο άνιση κατανομή πλούτου. Είναι προφανές ότι η εγκληματικότητα σχετίζεται με την αυξανόμενη εξαθλίωση του πληθυσμού και την ανεργία. Σε αυτή την εξίσωση, είτε θα διορθωθούν και οι δύο συντελεστές είτε η κατάσταση θα μείνει ως έχει. Ωστόσο οι προπαγανδιστές της παγκοσμιοποιημένης κοινωνικής αναισθησίας βάζουν σε δεύτερη μοίρα τη ζοφερή πραγματικότητα. Βλέπουν το φόβο στα μάτια των ευκατάστατων πολιτών, όμως προσποιούνται ότι δεν βλέπουν την ανέχεια και την αγανάκτηση των υπολοίπων. Οι Χιλιανοί θαυμαστές των Τζουλιάνι και Μπράττον ήταν ειλικρινείς ως προς τις προθέσεις τους: το μεγάλο προσόν της «μηδενικής ανοχής», δήλωσαν, είναι πως δεν προϋποθέτει τη βελτίωση της συνολικής κοινωνικοοικονομικής κατάστασης. Συνεπάγεται όμως θέσεις εξουσίας για ορισμένους φιλόδοξους μεγαλοπαράγοντες, big business για τις ιδιωτικές εταιρίες ασφαλείας, φούσκωμα πορτοφολιών για τους μεσίτες που πουλάνε διαμερίσματα στα αποστειωμένα προάστια, πολύ χρήμα για τους εμπόρους που θα ανοίξουν καταστήματα στο «ασφαλές» κέντρο των πόλεων.

Η «μηδενική ανοχή» είναι μια εξελιγμένη μορφή κοινωνικού ελέγχου του πλεονάζοντος και εν δυνάμει επικίνδυνου πληθυσμού. Σχεδόν ισοδυναμεί με κήρυξη ταξικού πολέμου. Όπως έγραψε ένας βενεζολάνος συγγραφέας, πρόκειται για τη «μετάσταση του μίσους» που κάποτε οδηγούσε σε δικτατορίες και τώρα στην καταδίωξη μιας μερίδας του πληθυσμού με πρόσχημα την πάταξη της εγκληματικότητας. Κοινός παρανομαστής είναι η παρουσία ενός φυλετικού και κοινωνικού μίσους που διακατέχει ένα μεγάλο κομμάτι του κοινωνίας και του κράτους. Όπως και ο «προληπτικός πόλεμος» του Μπους, η «μηδενική ανοχή» τιμωρεί τους πιο αδύναμους όχι γι' αυτό που κάνουν, αλλά γι' αυτό που θα μπορούσαν να κάνουν - στην πραγματικότητα, γι' αυτό που είναι: φτωχοί, περιθωριοποιημένοι, «έγχρωμοι». Χάρη στον ψευδοεπιστημονικό της μανδύα, απενοχοποιεί τις ανώτερες τάξεις για την αδιαφορία τους απέναντι στα δεινά των «από κάτω» και την προκατάληψη απέναντι τους. Η κουλτούρα των φτωχών βαφτίζεται «κουλτούρα του εγκλήματος» από τον Τζουλιάνι, οι μορφές νεανικής ανυπακοής «κοινωνική ασθένεια» από τον Μπράττον, το γκράφιτι «βανδαλισμός» και, εν τέλει, οι αναξιοπαθούντες «κακοποιά στοιχεία». Τύποι συμπεριφοράς, μορφές κοινωνικοποίησης και οικονομικές στρατηγικές, τρόποι προσαρμογής δηλαδή σε ένα αποπνικτικό αστικό περιβάλλον, αντιμετωπίζονται με βάση τον ποινικό κώδικα και όχι την κοινωνική ενσωμάτωση. Και όπως κάθε καλή θεωρία, η «μηδενική ανοχή» δεν προσφέρει εναλλακτικές διεξόδους. «Αν με βάλουν φυλακή», είπε ένας 17χρονος Μεξικάνος καθαριστής τζαμιών στις εφημερίδες, «ποιος θα θρέψει την οικογένεια μου; Γιατί πρέπει να τιμωρηθώ επειδή προσπάθω τίμια να κερδίσω χρήματα όταν δεν υπάρχουν δουλειές;» Χωρίς προγράμματα κοινωνικής ενσωμάτωσης δεν υπάρχει παρά μία λύση για όσους διαταράσσουν τη μακαριότητα των καλών πολιτών: ας μας αδειάσουν τη γωνιά, ας τους κλειδώσουν μέσα κι ας πετάξουν το κλειδί... Όσο για τα «μικροπαραπτώματα» που πλήττουν κυρίως τις κατώτερες τάξεις, λοιπόν αυτά δεν χωράνε στην ευπρεπή εγκληματολογία. Η περιβαντολλογική μόλυνση, η νεοαποικιοκρατία, η υπερεκμετάλλευση, η διασπάθιση του δημοσίου χρήματος, η κρατική τρομοκρατία, έχουν σωρεύσει εκατόμβες θυμάτων που έμειναν αδικαίωτα. Οι υπεύθυνοι αυτών των εγκλημάτων, όχι μόνο κυκλοφορούν ελεύθεροι, αλλά απολαμβάνουν μεγάλο κύρος. Τόσο ώστε να γνωμοδοτούν αναφορικά με την εγκληματικότητα των άλλων.

Κ.Κ.

Ένα Σχολείο για την Τσιιάπας

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΡΙΖΕΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΓΙΑ ΤΟ «ΣΠΟΡΑΚΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ»

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ • ΤΣΙΑΠΑΣ • ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2004

Τα εγκαίνια: Ένα μικρό

Κέντρο Αυτόνομης Εκπαίδευσης
«Compañero Manuel»
Αυτόνομη Εκπαίδευση
«Το σποράκι του ήλιου»

Ο Αυτόνομος Εξεγερμένος Δήμος
Ρικάρδο Φλόρες Μαγόν
Ζούγκλα Τσελιτάλ
Χορηγεί το παρόν

ΔΙΠΛΩΜΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ

Στην Εκπαιδευτική Λειτουργία M.L.M. από την κοινότητα της Κουλέμπρα, η οποία ολοκλήρωσε ικανοποιητικά το 2ο στάδιο επιμόρφωσης σύμφωνα με το περιεχόμενο, το πρόγραμμα, τη μεθοδολογία και τον τρόπο οργάνωσης του Εκπαιδευτικού Προγράμματος που σχεδιάστηκε από τις ίδιες τις κοινότητες μέσα από μια διαδικασία παιδαγωγική, πολιτική και συλλογική. Αναγνωρίζεται στη Λειτουργία η ικανότητα να αναπτύξει το εκπαιδευτικό της έργο στις κοινότητες και δεσμεύεται αυτή να υπηρετήσει τους λαούς καθώς από αυτούς ηγάζουν οι γνώσεις και η σοφία και από εκεί θα πρέπει να ξεκινήσουμε να μαθαίνουμε. Για μια αληθινή, καθολική, διαφορετική, συμμετοχική και χωρίς αποκλεισμούς Εκπαίδευση που αναγνωρίζει την πολιτιστική κληρονομιά, σε μια στενή σχέση με την τοπική πραγματικότητα. Ένα Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα που προσαρμόζεται στις ανάγκες των Κοινοτήτων, που βοηθάει τους λαούς να αναπτύσσονται, να λύσουν τα προβλήματά τους και να ακολουθούν το δρόμο που μας ανοίγει ο αληθινός λόγος των παιδιών, των γυναικών, των ανδρών και των ηλικιωμένων.

Αύγουστος του 2004, Ταϊάπας, Μεξικό

Συμβούλιο Καλής Διακυβέρνησης
«Ο δρόμος του μέλλοντος»

Αυτόνομο Συμβούλιο
της Εκπαίδευσης

αφιέρωμα

Για να γράφεις χρειάζεσαι λέξεις. Το σχολείο: «Φιτσακράλντο» το αποκάλεσε κάποιος, μια λέξη που λέει πολλά αλλά σε λίγους. Καλά ή κακά, άραγε; Σε άλλες λέξεις έχει γίνει κατάχρηση: «όνειρο», «τρέλα» κ.λπ. Υπερβολές; Ίσως. Μάλλον. Πρέπει όμως να μεταδώσεις και τα συναισθήματα. Πώς να περιγράψεις τη συγκίνηση; Γράφοντας «ήταν συγκινητικά»; «Ήταν πολύ συγκινητικά»; Μακάρι να ήταν τόσο απλό. Μακάρι τα επίθετα να έκαναν τον αναγνώστη να νιώσει ό,τι ένιωσε εκείνος που γράφει. Καλογολικά στοιχεία, ίσως. Έτσι τα λέγαμε στο σχολείο. Μεταφορές: «ένα φτερούγισμα στην καρδιά»; Εικόνες: «βουρκωμένα μάτια»; Κάποια παρομοίωση μήπως;

Εν πάση περιπτώσει, νομίζω πως ό,τι και να διαλέξει κανείς, είτε ένα μπαρόκ ύφος φορτωμένο επίθετα και επίχρυσες λέξεις είτε ένα πιο λιτό και δωρικό ύφος, δύσκολα θα μπορέσει να μεταδώσει όλα εκείνα που αισθάνθηκαν όσοι και όσες βρέθηκαν στην Κουλέμπρα το πενθήμερο 3-7 Αυγούστου. Μπροστά λοιπόν στον κίνδυνο να ξεπέσει το κείμενο σε φτηνούς μελοδραματισμούς και γλυκερές συναισθηματικές υπερβολές, θα προτιμήσω την απλή περιγραφή: τα γεγονότα, τι συνέβη.

Τα προεόρτια

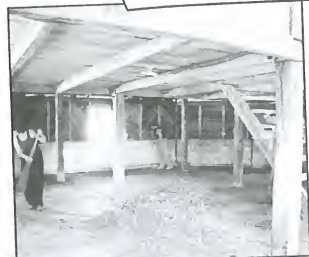
Η ομάδα αλληλεγγύης που πήγε στην Κουλέμπρα τρεις εβδομάδες πριν από τη γιορτή (η τελευταία ομάδα πριν από τα εγκαίνια) έφθασε εκεί σχετικά ήσυχη. Όλα έδειχναν πως η απόφαση είχε παρθεί: κάποια πράγματα δεν προλάβαιναν να τελειώσουν και θα έμεναν ημιτελή, όπως για παράδειγμα η βιβλιοθήκη. Όσο κι αν η διώροφη βιβλιοθήκη αποτελεί «σήμα κατατεθέν» του έργου, φαινόταν πως ήταν πρακτικά αδύνατο να ολοκληρωθεί ο δεύτερος όροφος. Φτάνοντας εκεί, όμως, όλα ανατράπηκαν, η απόφαση είχε αλλάξει, η βιβλιοθήκη θα τελείωνε ό,τι και να γινόταν, όπως και οτιδήποτε άλλο ήταν σε εκκρεμότητα: το γήπεδο μπάσκετ, οι τουαλέτες, διάφορες ψιλοδουλειές. Τις τελευταίες μέρες ίσχυε σε όλο του το μεγαλείο το κλισέ «οργασμός δουλειάς». Αντί για τις μικρές ομάδες συντρόφων που μέχρι τότε έρχονταν να δουλέψουν, εργάζονταν πια στο έργο πενήντα-εξήντα άνθρωποι, μέχρι αργά τη νύχτα, τα πριόνια σταματούσαν μετά τα μεσάνυχτα και ξανάρχιζαν πριν καλά-καλά ξημερώσει, ολόκληρες εγκαταστάσεις (π.χ. ένα ολόκληρο σπίτι, το κοινοτικό μαγαζί) στήνονταν μέσα σε δύο μέρες.

Ίδια κατάσταση μέχρι και την Τρίτη 3 Αυγούστου, τη μέρα που θα έφθανε η «ελληνική» αποστολή. Το τελευταίο ξύλο στο τελευταίο παράθυρο του δευτέρου ορόφου της βιβλιοθήκης καρφώθηκε είκοσι λεπτά πριν φθάσουν τα λεωφορεία. Όταν έφτασα στο χωριό, τρεις εβδομάδες πριν από τα εγκαίνια, θα είχα με ευκολία στοιχηματίσει ότι δεν θα προλαβαίναμε, και θα είχα χάσει.

Ήδη πάντως είχαν αρχίσει να καταφτάνουν μέλη διάφορων ομάδων αλληλεγγύης που, όχι μόνο δεν τις περιμέναμε, αλλά δεν γνωρίζαμε καν ότι είχαν μάθει για τη γιορτή. Η παρουσία τους, αλλά και τα νέα που μας έφερναν από το Σαν Κριστόμπαλ για τον κόσμο που το είχε πληροφορηθεί και ετοιμαζόταν να έρθει, ήταν οι πρώτες ενδείξεις για την έκταση που θα έπαιρνε τελικά η γιορτή. Τελικά στην Κουλέμπρα μαζεύτηκαν κοντά στα χίλια άτομα, ντόπιοι σύντροφοι αλλά και μέλη πολλών ομάδων αλληλεγγύης από την Ευρώπη, τις Η.Π.Α. αλλά και το Μεξικό.

Η γιορτή

Ηδη από τις προηγούμενες μέρες είχαμε ειδοποιηθεί πως το διήμερο της γιορτής θα ξεκινούσε από πολύ νωρίς. Εγερτήριο, στις 5 τα ξημερώματα της 5ης Αυγούστου: τα κτίρια και οι χώροι έπρεπε να προετοιμαστούν για τα εγκαίνια. Δεν είχε ακόμη ξημερώσει όταν μαζε-

Χρονικό της νιορτής στην Κουλέμπρα

τήκαμε στο χώρο του γηπέδου του μπάσκετ, στο κέντρο του συγκροτήματος του σχολείου. Όλα άρχισαν με την έπαρση των σημαιών: επάνω η εθνική σημαία του Μεξικού, κάτω η σημαία του EZLN, στον ίδιο ιστό, ενώ οι παρόντες και οι παρούσες τραγουδούσαν τον εθνικό ύμνο πρώτα, τον ζαπατιστικό ύμνο κατόπιν.

Από νωρίς το πρωί ξεκίνησαν τα πρωταθλήματα μπάσκετ (ανδρών και γυναικών) και ποδοσφαίρου, που αποτελούσαν κεντρικό κορμό της γιορτής, όπως γίνεται πάντοτε στις φιέστες που πραγματοποιούνται στις κοινότητες της περιοχής. Οι πόρτες των κτιρίων στολίστηκαν με κλαδιά από δέντρα και χρωματιστές κορδέλες. Παντού τριγύριζε κόσμος, συζητήσεις, συναντήσεις, καινούργιες γνωριμίες αλλά και ανταμώνματα με παλιούς φίλους και γνωστούς, μετά από χρόνια μερικές φορές, δουλειές, ένας κόσμος σε κίνηση, βλέμματα γεμάτα περιέργεια, επιφυλακτικά στην αρχή, φιλικά μετά από λίγο, οι παρέες άρχισαν λίγο-λίγο να μπερδεύονται. Σίγουρα, η επικοινωνία με τον εκεί κόσμο δεν ήταν εκείνη που ήθελαν όσοι βρέθηκαν εκεί. Πρώτα απ' όλα υπήρχε το αδιαπέραστο φράγμα της γλώσσας, παρόλο που έγιναν προσπάθειες κάπως να σπάσει όσοι μπορούσαν μετέφραζαν λίγο, κάποιες χειρονομίες, μερικές λέξεις, ένα μίγμα ελληνο-τσελτάλ-καστιλιάνικων. Έπειτα, ήταν και ο λίγος χρόνος και η παραδοσιακή επιφυλακτικότητα των ντόπιων. Οι κοινές δραστηριότητες βοηθήσαν να σπάσει ο πρώτος πάγος. Μπάσκετ, συζητήσεις, δουλειές, φαγητό. (Τα γεύματα ήταν κοινά για όλους, σούπα με μοσχάρι και λαχανικά, ένα στις 9 το πρωί και το δεύτερο στις 3 με 5 το απόγευμα, όλοι στη σειρά, ή για την ακρίβεια σε δύο σειρές, άνδρες και γυναίκες.)

Το απόγευμα ξεκίνησε η κυρίως τελετή των εγκαινίων. Εν αρχή, σύμφωνα πάντα με τις παραδόσεις της περιοχής, «ο λόγος του θεού», λειτουργία και αγιασμός, στα τσελτάλ και στα κα-

στιλιάνικα, από λαϊκούς «ιερείς» (τους «πρεσβύτερους») με άμφια και ζαπατιστικά μαντίλια, που αποκαλούσαν τους παριστάμενους στη λειτουργία «συντρόφους». Κατόπιν, μια μακρά πομπή ξεκίνησε για να εγκαινιάσει τα κτίρια. Μπροστά οι «ιερείς», πίσω κιθάρες και κόσμος που τραγουδούσε. Φτάνοντας σε κάθε κτίριο ο σύντροφος που επί τόσα χρόνια υπήρξε ο υπεύθυνος του έργου έκοβε την κορδέλα και ξεκλείδωνε την πόρτα, μπροστά σε κάθε πόρτα έψαχνε μερικά λεπτά να βρει το σωστό κλειδί, μας φάνηκε πως και αυτού τα χέρια έτρεμαν, ένα γέλιο μπροστά σε αυτή τη σκηνή έκρυβε εντέχνως τη συγκίνηση, κατόπιν ολόκληρη η πομπή έμπαινε μέσα, ξεκλείδωνε και τις εσωτερικές πόρτες, περιφερόταν σε ολόκληρο το κτίριο, με τα τραγούδια να συνεχίζονται πάντα. Είπαμε να αποφύγουμε τους πολλούς συναισθηματισμούς. Ωστόσο, δεν μπορεί να μην πει κανείς ότι εκείνες οι στιγμές ήταν πραγματικά πολύ ιδιαίτερες, για όλους και κυρίως, νομίζω, με κίνδυνο να αδικώ, για τα μέλη της επιτροπής που βρίσκονταν εκεί. Όλοι έμοιαζαν να προσπαθούν να συγκρατήσουν ένα βούρκωμα, ήταν μια στιγμή που έστω και για λίγο ξεχάστηκαν οι κακές στιγμές και οι πικρίες και οι απογοητεύσεις, ήταν μια στιγμή που μακάρι να κρατούσε κι άλλο, μακάρι να τη ζούσαν όλοι. Κλείνει η παρένθεση, επιστροφή στον πραγματικό κόσμο.

Ύστερα από την ολοκλήρωση των εγκαινίων, πάλι στο γήπεδο του μπάσκετ. Ομιλίες: ο εκπρόσωπος του Αυτόνομου Δήμου, οι εκπαιδευόμενοι και οι εκπαιδευτές, η Καμπάνια «Ένα σχολείο για την Τσιάπας». Μετά τραγούδια, θέατρο, ποιήματα και κατόπιν χορός, μέχρι αργά τη νύχτα.

Η επόμενη μέρα ξεκίνησε πάλι με αθλητισμό, όπως αποκαλείται αυτή η ευγενής δραστηριότητα του να τρέχεις κάτω από έναν καυτό ήλιο, σε 40 βαθμούς θερμοκρασία, μέσα σε τρομακτική υγρασία. Το μεσημέρι έγινε η συζήτηση για την εκπαίδευση. Το απόγευμα, μια εξίσου συγκινητική τελετή: η απονομή των πτυχίων στους πρώτους εκπαιδευτές («δασκάλους») που αποφοίτησαν από το σχολείο. Και με τη νύχτα, το γνωστό πρόγραμμα: τραγούδια, θέατρο κ.λπ. και μετά χορός μέχρι πρωίας (έτσι έμαθα, γιατί αρκετοί από εμάς, κατάκοποι, προτιμήσαμε την αγκαλιά του Μορφέα από εκείνη της Τερψιχόρης).

Τα μεθεόρτια

Η επόμενη μέρα, η τελευταία στην Κουλέμπρα (7η Αυγούστου), εξελίχθηκε σε ένα πολύωρο ισπανο-ελληνικο-μεξικάνικο γλέντι, ενώ στην ουσία είχαν αρχίσει και οι αποχαιρετισμοί σε πρόσωπα και πράγματα. Το βράδυ έγινε μια πολύ ενδιαφέρουσα συνέλευση-απολογισμός της εμπειρίας αυτών των ημερών στην κοινότητα, που ταυτόχρονα αποτελούσε και την καταγραφή της ανάγκης πολλών απ' όσους και όσες συμμετείχαν στην αποστολή που ήρθε από την Ελλά-

δα να συνεχιστεί (ή, στην ουσία, να αρχίσει) μια πολιτική συζήτηση για το ζαπατιστικό κίνημα. Αρκετοί είπαν ότι ήταν πολύ νωρίς για να μιλήσει κανείς, πριν χωνευτούν όλα αυτά, ειδικά επειδή οι περισσότεροι είχαν βρεθεί εκεί μόνο τις μέρες της γιορτής, δηλαδή σε μια κατάσταση μη αντιπροσωπευτική, μη καθημερινή.

Και μετά, οι τελευταίες νυχτερινές βόλτες στον, σχεδόν έρημο πια, χώρο του σχολείου. Οι τελευταίοι ήχοι της νύχτας, οι τελευταίες μυρωδιές από το καμένο ξύλο στην κουζίνα. Το τελευταίο τσιγάρο με τους συντρόφους, οι τελευταίες κουβέντες: η αντίστροφη μέτρηση είχε πια αρχίσει, όλοι ξέραμε πως για ακόμη μια φορά θα περνούσαν χρόνια μέχρι να συναντηθούμε ξανά.

Μετά την Κουλέμπρα

Την επόμενη μέρα το πρωί ξεκινήσαμε για το *καρακόλ* της Γκαρούτσα, το κέντρο των τεσσάρων αυτόνομων δήμων που συνθέτουν το συγκεκριμένο *καρακόλ*. Εκεί, θα συμμετείχαμε στις γιορτές για την επέτειο του ενός χρόνου από την ίδρυση των *καρακόλ*. Πολύ περισσότερος κόσμος, πολύ μεγαλύτερη φασαρία. Η γιορτή άρχισε με διακοπή ρεύματος. Εκ των υστέρων μάθαμε πως διακοπές ρεύματος έγιναν και σε άλλα *καρακόλ*, γεγονός που δημιουργεί υποψίες για σκόπιμη ενέργεια. Εκεί επίσης μάθαμε ότι κάποια πούλμαν που έφτευαν από την Κουλέμπρα ακριβώς την επόμενη μέρα από τα εγκαίνια, τα σταμάτησε ο στρατός, φωτογράφισε τους επιβάτες κ.λπ.

Κατά τα άλλα, λίγες συζητήσεις αλλά και χορός και τραγούδια μέχρι το ξημέρωμα, κυριολεκτικά: το πρόγραμμα έκλεινε με *μανιανίτας*, με τα κλασικά μεξικάνικα τραγούδια του πρωινού. Το πρώτο βράδυ, ύπνος στο ανοιχτό γήπεδο του μπάσκετ, ενώ από την καταρρακτώδη βροχή της δεύτερης μέρας μας έσωσε η εκκλησία, την οποία μας παραχώρησαν για να κοιμηθούμε.

Το απόγευμα της 10ης Αυγούστου επιστρέψαμε στο Σαν Κριστόμπαλ, για λίγες μόνο ώρες. Την επομένη το πρωί, ξεκινήσαμε για το Οβεντίκ, το πιο εύκολο προσπελάσιμο ζαπατιστικό *καρακόλ*, αφού βρίσκεται μόνο μιάμιση περίπου ώρα από το Σαν Κριστόμπαλ και πάνω στον ασφαλτοστρωμένο δρόμο. Εκεί, οι γιορτές για την επέτειο είχαν πια τελειώσει, οπότε υπήρχαν οι προϋποθέσεις για μια αληθινά καλή συνάντηση με τις τοπικές αρχές. Πράγματι, η Επιτροπή Υποδοχής (στην οποία συμμετέχουν σχεδόν πάντα και μέλη της Παράνομης Ιθαγενικής Επιτροπής του EZLN) είχε μαζί μας μια σχεδόν τρίωρη, εξαιρετι-

κά ενδιαφέρουσα και κατατοπιστική, συζήτηση εφ' όλης της ύλης. Αφού έκαναν μια ενημέρωση για την περιοχή των Υψιπέδων της Τσιάπας και για τα προγράμματα εκπαίδευσης, υγείας και εμπορίας καφέ τα οποία υλοποιούν, απάντησαν σε ερωτήσεις που ξεκινούσαν από τους τρόπους έμπρακτης βοήθειας και το πρόβλημα των εκτοπισμένων, που είναι ιδιαίτερα οξύ στα Υψίπεδα, μέχρι τις σχέσεις των Ζαπατίστας με το συνδικαλιστικό και το ιθαγενικό κίνημα της χώρας και το κίνημα της λατινοαμερικάνικης ηπείρου γενικότερα ή το σύστημα απονομής δικαιοσύνης που εφαρμόζουν.

Και μετά, οι αποχαιρετισμοί. Υπερβολικά πολλοί, σε τόσο λίγο χρόνο. Ο καθένας πια τραβούσε το δρόμο του, συνέχιζε τις διακοπές του. Οι σαράντα ξαφνικά γινόμεσαν δύο, τρεις, τέσσερις. Νομίζω πως, κάποιοι από μας, αυτή ακριβώς τη στιγμή αρχίσαμε να συνειδητοποιούμε τι είχαμε ζήσει. Έχω όμως και την αίσθηση ότι για τους περισσότερους εκείνες οι στιγμές στο βροχερό Οβεντίκ και στο εξίσου βροχερό Σαν Κριστόμπαλ δεν έκρυβαν τη θλίψη ενός οριστικού αποχαιρετισμού.

Τελικά;...

Τι σήμαινε τελικά όλο αυτό το γεγονός; Η κατασκευή του σχολείου στην Κουλέμπρα φαίνεται πως είχε πολύ μεγάλη ση-

μασία για τους εκεί συντρόφους. Μέσα σε μια περιοχή που ζει συνεχώς υπό την απειλή των εκτοπίσεων, επέλεξαν να μετατρέψουν ένα μικρό, ξεχασμένο χωριό σε κεφαλοχώρι, σε σημείο αναφοράς, με εκπαιδευτικό κέντρο και κλινική. Στο «υλικό έργο» (στο σχολείο) συμπυκνώθηκε όλος ο συμβολισμός και όλη η ιδεολογική αντίληψη που εμπεριέχεται στην έκφραση «εκπαίδευση της αυτονομίας». Όσον αφορά, όμως, την ίδια τη γιορτή των εγκαινίων, η εικόνα που έχω είναι λίγο αντιφατική: για πολλούς η γιορτή ήταν πολύ σημαντική, ειδικά για όσους είχαν με κάποιο τρόπο συμμετάσχει ή στηρίξει όλα αυτά τα χρόνια το έργο. Για ανθρώπους που ήταν πιο μακριά, για ανθρώπους που δεν είχαν συνδεθεί άμεσα με όλη αυτή τη δουλειά, ίσως ένα μικρό ερωτηματικό να έμεινε στο μυαλό τους.

Για όσους και όσες από εμάς κατέβηκαν εκεί, για όσους έζησαν αυτή την εβδομάδα στις ζαπατιστικές περιοχές, νομίζω πως ήταν μια πολύ σημαντική εμπειρία. Για τους Ζαπατίστας έχουν ειπωθεί και έχουν γραφτεί πολλά, έχει όμως ιδιαίτερη αξία να μπορέσει κάποιος να δει αυτό το εγχείρημα από κοντά, να δει ότι το ζαπατιστικό κίνημα είναι ένα κίνημα από απλούς ανθρώπους με σάρκα και οστά, με τα καλά τους και με τα κακά τους. Κάποια πράγματα ξένισαν και συζητήθηκαν, διατυπώθηκαν ως ερώτηση ή ως διαφωνία, ως προβληματισμός ή ως απορία. Πολλοί κοιτάχτηκαν αμήχανοι όταν ο ιερέας μάς ράντιζε με αγιασμό. Πολλοί απόρρησαν την ώρα της ανάκρουσης του εθνικού ύμνου, βλέποντας τους Ζαπατίστας να τραγουδούν «Μεξικανοί, εμπρός με την κραυγή του πολέμου...». Πολλοί στραβομουτσουνιάσαμε ακούγοντας τους συντρόφους από την εξέδρα και τα μικρόφωνα να φωνάζουν «Βίβα Μάρκος!». Πολλοί σχολίασαν τον τόσο έντονο διαχωρισμό μεταξύ ανδρών και γυναικών –ας μην ξεχνάμε ωστόσο πως παρόμοια αυτοκριτική κάνει και ο Μάρκος στα τελευταία του κείμενα. Πολλοί αναρωτήθηκαν για το μέγεθος του συγκεκριμένου έργου, μέσα σε αυτές τις συνθήκες της φτώχειας και της μη κάλυψης βασικών αναγκών. Άλλοι πάλι αναρωτήθηκαν μήπως η «αυτονομία» στην πραγματικότητα σημαίνει «ανεξαρτησία» ή –αν όχι– πώς θα συνυπάρξει με το κεντρικό νεοφιλελεύθερο κράτος, άλλοι ρωτούσαν αν ο κόσμος ζει καλύτερα τώρα από πριν ή διατύπωναν τον προβληματισμό τους για το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού προγράμματος. Όλα αυτά όμως υπήρξαν αφορμές για πολύ γόνιμες και καλοπροαίρετες συζητήσεις, για διαφωνίες και συμφωνίες, για διευκρίνιση παρεξηγήσεων και για εξήγηση συγκεκριμένων πτυχών του ζαπατιστικού κινήματος, και τέλος πάντων για να θυμηθούμε ξανά όλοι μαζί πως η 100% αλληλεγγύη δεν συνεπάγεται υποχρεωτικά και απόλυτη ιδεολογική και πολιτική ταύτιση, πως οι ίδιοι οι Ζαπατίστας έχουν καλέσει το κίνημα αλληλεγγύης να μη τους μιμείται αλλά να τους αμφισβητεί, πως η συντροφική συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων δεν μειώνει την αλλη-

λεγγύη αλλά αντίθετα την ενδυναμώνει..

«Δεν θα ξεχάσω ποτέ τις φάτσες σας την ώρα των εγκαινίων», είπε μια συντρόφισσα, απευθυνόμενη σε κάποια μέλη της επιτροπής. Ήταν φανερό πως η συγκίνηση περίσσευε, αλλά περίσσευαν και οι σκέψεις, γιατί όλοι ξέραμε πως εκείνες τις μέρες απλώς έκλεινε ένας κύκλος και την ίδια στιγμή άνοιγε ένας άλλος, γιατί το σχολείο πρέπει να ολοκληρωθεί (λείπουν ακόμα τα εστιατόρια, η κουζίνα και τα μπάνια), πρέπει να λυθεί το μεγάλο θέμα της συντήρησής του, και πάνω απ' όλα πρέπει να προστατευτεί. Ένα έργο αλληλεγγύης (σε υλικό επίπεδο, όχι σε συμβολικό) ποτέ δεν ζει περισσότερο από το ίδιο το κίνημα στο οποίο ανήκει, όπως δείχνει το παράδειγμα της Νικαράγουας, αλλά δυστυχώς μπορεί κάλλιστα να ζήσει πολύ λιγότερο, όπως δείχνει το παράδειγμα της Τανιπέρλα (όπου το ζαπατιστικό κτίριο του δήμου κάηκε από τον στρατό και παραστρατιωτικούς την ημέρα των εγκαινίων του). Νομίζω πως εκείνες τις στιγμές συνειδητοποιήσαμε όλοι, με τον πιο απτό και ζωντανό τρόπο, ότι το σχολείο δεν θα «τελειώσει» ποτέ, ότι είναι κάτι που θα το κουβαλάμε μαζί μας για πάντα.

Τι ήταν τελικά τα εγκαίνια; Μια κορύφωση; Το κλείσιμο ενός κύκλου; Μια ευκαιρία να έρθει κάποιος κόσμος σε άμεση επαφή με το ζαπατιστικό κίνημα; Από όποια σκοπιά και να το βλέπει κανείς, το σίγουρο είναι πως για πολλούς από μας ίσως ήταν κάτι που υπήρξε πολύ περισσότερο φορτωμένο με συγκίνηση και συναισθήματα απ' ό,τι περιμέναμε. Από την άλλη πλευρά, ας μην ξεχνάμε πως το κίνημα αλληλεγγύης προς τους Ζαπατίστας στην Ελλάδα έχει ήδη 8-9 χρόνια στην πλάτη του και, απ' ό,τι φαίνεται, θα συνεχίσει για κάμποσο ακόμη. Για κάποιους, ίσως τα εγκαίνια και η φιέστα να μην ήταν παρά ένα μικρό λαχάνιασμα, μια ανάσα, ένα «ουφ!», πριν από την συνέχεια.

K.A.

Το τελευταίο δεκαήμερο του Αυγούστου, στην πρώτη επέτειο από την ίδρυση των καρακόλ, δημοσιεύθηκε στο Μεξικό μια σειρά από οκτώ κείμενα του Μάρκος με γενικό τίτλο «Διαβάζοντας ένα βίντεο». Όπως θα διαβάσετε και σε άλλο κείμενο του περιοδικού, η αναφορά στο βίντεο έχει να κάνει με τις αποκαλύψεις (μέσω βίντεο) σχετικά με τη διαφθορά στην πολιτική ζωή της χώρας. Λόγω της μεγάλης έκτασης των κειμένων, δημοσιεύουμε εδώ αποσπάσματα, κυρίως από το 1ο, το 2ο και το 4ο μέρος, τα οποία μάλιστα θίγουν αρκετά επίμαχα ζητήματα τα οποία νομίζουμε ότι προσφέρονται τόσο για ενημέρωση όσο και για συζήτηση.

Πρώτο μέρος: Μια νησίδα

Πιθανώς οι επερχόμενες γενιές των Μεξικανών δεν θα το γνωρίζουν (χάρη σε μια εγκληματική μεταρρύθμιση στο σύστημα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης), αλλά ο θεμελιακός πολιτισμικός μύθος από τον οποίο έλκει την καταγωγή του το Μεξικανικό Έθνος δεν έχει καμία σχέση με τον μιγάδα. Ούτε επίσης έχει καμία σχέση με την κτηνώδη ισπανική κατάκτηση. [...] Όχι, το ιστορικό, πολιτισμικό και συμβολικό σημείο αναφοράς αυτού του έθνους έχει σχέση με τους ιθαγενείς [σ.τ.ε.: αναφέρεται στον αζτέκικο μύθο που απεικονίζεται στη σημαία του Μεξικού]. [...] Αν ο αγώνας για την εξουσία μερικές φορές μάς πηγαίνει μερικά χρόνια μπροστά, η υπαρκτή Δεξιά κάνει τη δουλειά της και μας πηγαίνει δεκαετίες και αιώνες πίσω.

Πρωταθλήτρια στη διπλή ηθική, η Δεξιά προσπαθεί να επιβάλει στη μεξικανική κοινωνία ένα σύστημα αξιών βασισμένο στο διαχωρισμό αντί στη συμπερίληψη, στη φιλοσοφία της σαπουνόπερας αντί στην επιστημονική γνώση, στη μη ανοχή αντί στον σεβασμό στον διαφορετικό, στον ρατσισμό αντί στις ανθρώπινες αξίες, στην ελεημοσύνη αντί στη δικαιοσύνη, στο κουκούλωμα μέσα στην ντουλάπα αντί στην έκδηλη ελευθερία, στην υποκρισία αντί στην εντιμότητα. Εν ολίγοις: στον Μεσαίωνα αλλά με ιντερνέτ και τηλεόραση υψηλής ευκρίνειας. [...]

Υπάρχουν [όμως] άτομα, συλλογικότητες, ομάδες, λαοί που κατανοούν ότι πίσω από αυτή την υποτιθέμενη «εθνική ατζέντα» υπάρχει μια άλλη, η πραγματική, η οποία χοντρικά συνίσταται στην καταστροφή του Μεξικού ως Έθνους. Αυτοί και αυτές γνωρίζουν ότι η φρενιτιώδης και αδυσώπητη αποδιάθρωση του εθνικού Κράτους, που συντελείται υπό την καθοδήγηση μιας πολιτικής τάξης που στερείται τέχνης και τσίπας (και με την οποία σε πολλές περιπτώσεις συμπορεύ-

ονται ορισμένα μέσα επικοινωνίας και το σύστημα της δικαιοσύνης στο σύνολό του), θα φέρει ένα χάος και έναν εφιάλτη που ούτε στα δορυφορικά προγράμματα τρόμου και σασπένς δεν θα υπάρχουν όμοιά τους.

Σαν ναυαγισμένο στη νεοφιλελεύθερη θάλασσα, το Μεξικανικό Έθνος βυθίζεται κάθε μέρα και περισσότερο, και μοιάζει όλο και λιγότερο στον εαυτό του και όλο και περισσότερο στο τίποτα. Η χώρα της οποίας η θεμελιακή ιστορία παραπέμπει σε μια νησίδα στη μέση μιας λίμνης, πνίγεται σε νερά που δεν είναι δικά της [σ.τ.ε.: νέα αναφορά στη σημαία του Μεξικού και στο μύθο που απεικονίζει].

Υπάρχουν όμως Μεξικανοί και Μεξικανές που αντιστέκονται. Όχι χωρίς δυσκολίες, με τα ολισθήματα και τις λύπες που δίνει το καθήκον, δημιουργούν μικρούς χώρους, νησίδες πάνω στις οποίες κανείς ονειρεύεται, αγωνίζεται, δουλεύει. Νησίδες όπου, αύριο, το Μεξικό θα είναι Μεξικό, ίσως λίγο καλύτερο, ίσως λίγο πιο καλό, αλλά Μεξικό.

Από μία από αυτές τις νησίδες αντίστασης, που δεν είναι ούτε η καλύτερη ούτε η μοναδική, από την αυτονομία των ζαπατιστικών ιθαγενικών κοινοτήτων, οφείλουμε να μιλήσουμε. [...]

Δεύτερο μέρος: Δύο ψεγάδια

Εντάξει, σύμφωνα, είμαι υπέρ το δέον γενναιόδωρος μπροστά στον καθρέφτη. Όμως δεν λέω πως είχαμε μόνο δύο ψεγάδια, λάθη ή σφάλματα («αβαρίες» λένε οι εδώ) στη διάρκεια της πρώτης χρονιάς δράσης της οργανωτικής δομής των καρακόλ και των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης (Σ.Κ.Δ.), αλλά πως πρόκειται για δύο σφάλματα που φαίνονται να χρονίζουν στην πολιτική πρακτική μας (και που αντιφάσκουν κατάφωρα με τις αρχές μας): από τη μια μεριά η θέση της γυναίκας και απ' την άλλη η σχέση της πολιτικοστρατιωτικής δομής με τις αυτόνομες κυβερνήσεις.

Όσοι ήρθαν σε επαφή με τα καρακόλ ή με τα Σ.Κ.Δ. θα θεωρούν ότι υπάρχουν πολλά περισσότερα, αλλά ένα μέρος από αυτά οφείλεται στη δυναμική της αντίστασης, ένα άλλο μέρος οφείλεται σε λάθη που δεν διαπράχθηκαν ηθελημένα και έχουν μπει σε πορεία επίλυσης, και ένα μέρος ακόμα είναι λάθη που δεν είναι λάθη (με άλλα λόγια έγιναν εξεπίτηδες).

Μάρκος: Διαβάζοντας ένα βίντεο

Υπάρχουν άλλα λάθη που δεν είμαι σίγουρος αν οφείλονται σε κάτι που έχει σχέση με τον πόλεμο, την αντίσταση ή την παρανομία. Είναι, για παράδειγμα, η παραδοσιακή μας αγένεια. Είναι συνηθισμένο για όποιον φθάνει στα *καρακόλ* και προσπαθεί να μιλήσει με τα Σ.Κ.Δ. να χάνει χρόνο περιμένοντας αν θα τον δεχτούν ή όχι. Επίσης είναι συχνή η αποστολή ερωτημάτων που δεν τυγχάνουν απάντησης («τουλάχιστον θα έπρεπε να απαντήσετε πως δεν πρόκειται να απαντήσετε», εκλιπαρούσε και μας μάλωνε μία κοινωνία των πολιτών [σ.τ.ε.: Διατηρούμε εδώ την ιδιαίτερη χρήση του όρου όπως γίνεται από τους Ζαπατίστας· αναφέρεται προφανώς σε κοινωνικές, πολιτικές οργανώσεις κ.λπ.]).

Ίσως να μοιάζει με καλαμπούρι, αλλά για κάποιον που, με όλη τη σημασία της λέξης και όχι μεταφορικά, διέσχισε έναν ωκεανό για να φτάσει ως τα μέρη μας, δεν είναι καθόλου αστέιο να μην τον δέχονται. Νομίζω πως αυτό οφείλεται στον εδώ «τρόπο» και πως σιγά σιγά διευθετείται – τώρα πια υπάρχει μία επιτροπή η οποία φροντίζει οποιονδήποτε φτάνει (με την προϋπόθεση να μην είναι της ομοσπονδιακής κυβέρνησης). Ωστόσο, η λειτουργία της αποκαλούμενης «επιτροπής υποδοχής» (η οποία αποτελείται σχεδόν πάντα από μέλη της Παράνομης Ιθαγενικής Επιτροπής) δεν ήταν ομοιογενής σε όλα τα *καρακόλ*, αφού πάνω από μία «κοινωνία των πολιτών» υποχρεώθηκε να περιμένει. Αλλά, πιστέψτε με, νοιαζόμαστε να μη συμβαίνει πια αυτό... ή τουλάχιστον να μη συμβαίνει τόσο συχνά.

Εξάλλου, πρέπει να γίνει κατανοητό πως είμαστε ένα κίνημα σε εξέγερση και αντίσταση. Αν σε αυτό προσθέσουμε πως πολλές γενιές έπεσαν θύματα χλευασμών και προδοσιών, γίνεται αντιληπτή η φυσική δυσπιστία προς τους καινούργιους επισκέπτες, όπως και η αναζήτηση στοιχείων που βοηθάνε να ξεκαθαριστεί αν ο νεοφερμένος έχει καλές ή κακές προθέσεις. Εκείνο που αρκετοί βλέπουν σαν γραφειοκρατικές τάσεις στα Σ.Κ.Δ. και στα αυτόνομα συμβούλια είναι στην πραγματικότητα προϊόν της δυναμικής του παγιδευμένου και του κατατρεγμένου.

Ένα «λάθος» που έχουν διαγνώσει οι «κοινωνίες των πολιτών», και ειδικότερα οι μη κυβερνητικές οργανώσεις που εργάζονται στις κοινότητες, δεν είναι λάθος.

Αναφέρομαι στο ότι διαρκώς αλλάζουν τα μέλη των Σ.Κ.Δ. Μετά από «βάρδιες» που κυμαίνονται από οχτώ έως δεκαπέντε ημέρες (ανάλογα με τη

γεωγραφική περιοχή), το Συμβούλιο αντικαθίσταται.

«Όταν έχουμε συνεννοηθεί με μία ομάδα», λένε οι «κοινωνίες των πολιτών», «την αλλάζουν με κάποια άλλη και πρέπει να ξαναρχίσουμε από την αρχή. Δεν υπάρχει συνέχεια γιατί, ενώ τη μια βδομάδα συνάπτονται συμφωνίες με ένα Συμβούλιο, την επόμενη το Συμβούλιο είναι διαφορετικό». Υπάρχουν και κάποιοι που, χωρίς να μπαίνουν σε λεπτομέρειες, συμπεραίνουν πως «τα Σ.Κ.Δ. είναι ένα μπάχαλο».

[...] Το ζήτημα είναι πώς το καθήκον διακυβέρνησης δεν θα αποτελεί αποκλειστικότητα μίας ομάδας, πώς δεν θα υπάρχουν «επαγγελματίες» ηγέτες, πώς όσο το δυνατόν περισσότεροι θα μάθουν να κυβερνούν, πως θα απορριφθεί η ιδέα ότι τη διακυβέρνηση μπορεί να την ασκήσει μόνο ο «ειδήμων».

Πράγματι, σχεδόν πάντα, όταν όλα τα μέλη ενός αυτόνομου συμβουλίου έχουν μάθει την έννοια της καλής διακυβέρνησης, γίνονται εκλογές στις κοινότητες και αλλάζουν όλες οι αρχές. Όσοι έμαθαν επιστρέφουν στα χωραφάκια τους και κάποιοι καινούργιοι μπαίνουν... και πάλι από την αρχή. [Με τον τρόπο αυτό] δυσχεραίνεται επίσης και η διαφθορά. [...]

Γνωρίζουμε καλά πως αυτή η μέθοδος δυσχεραίνει την πραγματοποίηση μερικών προγραμμάτων, αλλά έχουμε ως αντάλλαγμα μια σχολή διακυβέρνησης που μακροπρόθεσμα θα καρποφορήσει έναν καινούργιο τρόπο πολιτικής πρακτικής.

Ελεγα, στην αρχή αυτού του δεύτερου μέρους, για ένα σφάλμα που μας βαραίνει εδώ και πολύ καιρό και αφορά τη θέση της γυναίκας. Η συμμετοχή των γυναικών στο έργο της οργανωτικής διοίκησης παραμένει μικρή, ενώ στα αυτόνομα συμβούλια και στα Σ.Κ.Δ. είναι πρακτικά ανύπαρκτη. Παρόλο που αυτό δεν είναι κάτι που το έχει φέρει ο EZLN στις κοινότητες, είναι όμως και δική μας υπευθυνότητα.

Αν στις Παράνομες Επαναστατικές Επιτροπές Ιθαγενών της κάθε περιοχής το ποσοστό γυναικείας συμμετοχής κυμαίνεται ανάμεσα στο 33 και στο 40 τοις εκατό, στα αυτόνομα συμβούλια και στα Σ.Κ.Δ. αντιπροσωπεύει λιγότερο από το ένα τοις εκατό κατά μέσο όρο. Οι γυναίκες εξακολουθούν να μη λαμβάνονται υπ' όψιν όταν ορίζονται οι επιτροπές των *εχίδο* και οι εκπρόσωποι στους δήμους. Το έργο της δια-

κυβέρνησης εξακολουθεί να είναι προνόμιο των ανδρών.

Και δεν είναι μόνο αυτά. Παρότι οι γυναίκες Ζαπατίστας είχαν και έχουν ένα σημαντικό ρόλο στην αντίσταση, ο σεβασμός στα δικαιώματά τους εξακολουθεί να είναι, σε αρκετές περιπτώσεις, λόγια που μένουν στα χαρτιά. Η ενδοοικογενειακή βία έχει μειωθεί, αλλά αυτό οφείλεται περισσότερο στους περιορισμούς στην κατανάλωση του αλκοόλ παρά στην ανάπτυξη μιας νέας κουλτούρας σε σχέση με την οικογένεια και το φύλο.

Ακόμα, εξακολουθεί να περιορίζεται η συμμετοχή τους σε δραστηριότητες που απαιτούν την έξοδο από τον οικισμό. Δεν πρόκειται για κάποια ρητή ή γραπτή απαγόρευση – απλώς δεν βλέπουν με καλό μάτι τη γυναίκα που βγαίνει χωρίς τη συνοδεία του συζύγου ή των παιδιών της. [...]

Είναι ένα όνειδος, αλλά οφείλουμε να είμαστε ειλικρινείς: δεν είμαστε ακόμα σε θέση να κάνουμε έναν θετικό απολογισμό όσον αφορά τη γυναίκα. [...]

Εκεί που πράγματι είναι αρνητική η συμβολή του EZLN στις κοινότητες και στη διαδικασία της αυτονομίας τους είναι η σχέση της πολιτικοστρατιωτικής δομής του με τα αυτόνομα συμβούλια.

Η αρχική ιδέα που είχαμε ήταν πως ο EZLN έπρεπε να είναι συνοδοιπόρος και στήριγμα των ιθαγενικών λαών στην οικοδόμηση της αυτονομίας τους. Όμως, συχνά η συνοδεία μετατρέπεται σε διοίκηση, η συμβουλή σε διαταγή... και το στήριγμα σε εμπόδιο.

Ήδη έχω αναφερθεί στο ότι η πυραμιδοειδής ιεραρχική δομή είναι ξένη προς τις ιθαγενικές κοινότητες. Το γεγονός ότι ο EZLN είναι μια οργάνωση πολιτικοστρατιωτική και παράνομη εξακολουθεί να μολύνει διαδικασίες που οφείλουν να είναι δημοκρατικές.

Σε αρκετές κοινότητες και *καρρακόλ* εμφανίστηκε το φαινόμενο διοικητές της Παράνομης Επαναστατικής Ιθαγενικής Επιτροπής να παίρνουν αποφάσεις που δεν τους αντιστοιχούν και να βάζουν σε μπελάδες το Σ.Κ.Δ. Η αρχή του «να διοικείς υπακούοντας» εξακολουθεί να παρεμποδίζεται από τείχη που χτίζουμε εμείς οι ίδιοι. [...]

Τέταρτο μέρος: Τέσσερα παραπλανητικά ψεύδη

Υπήρξαν και υπάρχουν περισσότερα, όμως τέσσερα ήταν τα

βασικά παραπλανητικά ψεύδη που προέβαλλαν συστηματικά διανοούμενοι της Δεξιάς, δικαστές, νομοθέτες και κυβερνώντες για να εναντιωθούν στις συμφωνίες του Σαν Αντρές, στην πρωτοβουλία του νόμου της Cocora και στην υλοποίηση αυτών των συμφωνιών από τις ιθαγενικές ζαπατίστικες κοινότητες μέσω της δημιουργίας των *καρρακόλ* και των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης (Σ.Κ.Δ.), τον Αύγουστο του 2003.

Σαν σύγχρονες Πυθίες, πρόβλεψαν λοιπόν τη διάλυση του μεξικανικού κράτους, τη δημιουργία ενός Κράτους «για» τον Μάρκος μέσα σε ένα άλλο Κράτος, την αύξηση των ενδοκοινοτικών συγκρούσεων και την παραβίαση των ατομικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων λόγω της άσκησης των συλλογικών δικαιωμάτων. [...]

Διάλυση του κράτους;

Με τη δημιουργία των *καρρακόλ* και των Σ.Κ.Δ., οι Ζαπατίστας αποφασίσαμε να εφαρμόσουμε στην πράξη τις συμφωνίες του Σαν Αντρές και να καταδείξουμε, στην πράξη, ότι επιθυμούσαμε να είμαστε μέρος του Μεξικού. [...]

Ένα χρόνο μετά τη γέννηση των *καρρακόλ* και των Σ.Κ.Δ., η χώρα είναι πράγματι διαλυμένη, όμως όχι εξαιτίας της αυτονομίας των ιθαγενών αλλά από έναν αυθεντικό εσωτερικό πόλεμο, από την ανηλεή καταστροφή των θεμελίων της: της κυριαρχίας πάνω στους φυσικούς πόρους, της κοινωνικής πολιτικής και της εθνικής οικονομίας. [...]

Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση έχει απαρνηθεί τις λειτουργίες της και το εθνικό Κράτος παραπαίει, πληττόμενο από τους επάνω και όχι από τους κάτω.

Υπάρχει ένα όνομα για να αποκαλέσει κανείς τις τόσο βαθιές αλλαγές, όπως αυτές που υφίσταται η χώρα μας, όταν πραγματοποιούνται από τους επάνω χωρίς την οποιαδήποτε συναίνεση ή διαβούλευση με τους από κάτω: ονομάζεται αντεπανάσταση.

Το μόνο που θα μπορούσε να συμβεί θα ήταν η επανίδρυση του κράτους. Με ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο, νέο Σύνταγμα, νέα πολιτική τάξη και νέα μορφή άσκησης πολιτικής. Συνοπτικά, εκείνο που λείπει είναι ένα πρόγραμμα πάλης από τους από κάτω, βασισμένο στην πραγματική εθνική ατζέντα και όχι σε αυτήν που προωθούν οι πολιτικοί και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

Από την πλευρά μας, όπως θα δούμε σε αυτό και στο επόμενο μέρος, καμία από τις πράξεις των Σ.Κ.Δ. και των Αυτόνομων Εξεγερμένων Ιθαγενικών Δήμων δεν συνέβαλαν στην αποσύνθεση του εθνικού Κράτους.

Ένα κράτος μέσα σε άλλο κράτος;

Οποιος κυβερνά καλά πρέπει να είναι κυβερνήτης για όλους, όχι μόνο για εκείνους που τον συμπαθούν ή είναι στρατευμένοι στην οργάνωσή του, ούτε μόνο για εκείνους που ανήκουν στην ίδια φυλή ή έχουν την ίδια κουλτούρα, χρώμα ή γλώσσα με αυτόν.

Στην αντίληψη των Ζαπατίστας, η πάλη για την ένταξη του ενός δεν είναι η πάλη για τον αποκλεισμό του άλλου. Αν η ύπαρξη του μιγάδα δεν πρέπει να συνεπάγεται την εξαφάνιση του ιθαγενή, τότε και η αναγνώρισή μας ως αυτό που είμαστε δεν συνεπάγεται την άρνηση εκείνων που δεν είναι όπως εμείς – δηλαδή ιθαγενείς και Ζαπατίστας.

Τα Σ.Κ.Δ. είναι η απόδειξη ότι ο ζαπατισμός δεν προσπαθεί να ηγεμονεύσει ούτε να ομογενοποιήσει τον κόσμο στον οποίο ζούμε με βάση τη δική του άποψη και το δικό του τρόπο σκέψης. [...]

Έτσι, τα Σ.Κ.Δ διατηρούν, με αλληλοσεβασμό, επικοινωνία με διαφορετικές κοινωνικές οργανώσεις, με πολλές επίσημες δημοτικές αρχές, με αυτές που συνυπάρχουν εδαφικά οι αυτόνομοι δήμοι και, σε ορισμένες περιπτώσεις, με την κυβέρνηση της πολιτείας της Τσιάπας. Ανταλλάχθηκαν προτάσεις και αναζητείται η επίλυση των προβλημάτων μέσω του διαλόγου.

Σε αντίθεση με την ομοσπονδιακή κυβέρνηση [...] η κυβέρνηση της Τσιάπας επέλεξε να μην είναι μέρος του προβλήματος αλλά να προσπαθήσει να είναι μέρος της λύσης. [...]

Σεβασμός σημαίνει αναγνώριση, και τα Σ.Κ.Δ. αναγνωρίζουν την ύπαρξη και τη δικαιοδοσία της κυβέρνησης της πολιτείας της Τσιάπας και των επίσημων δημοτικών συμβουλίων, και, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, οι επίσημες δημοτικές αρχές και η κυβέρνηση της πολιτείας της Τσιάπας αναγνωρίζουν την ύπαρξη και τη δικαιοδοσία των Σ.Κ.Δ. Αντίστοιχα, τα Σ.Κ.Δ. αναγνωρίζουν την ύπαρξη και νομιμότητα άλλων οργάνων – σέβονται και απαιτούν σεβασμό. [...]

Περισσότερες συγκρούσεις;

Οτι πιο σημαντικό διαθέτουμε είναι ο λόγος μας. Στη βάση αυτού του λόγου οικοδομήθηκε το ηθικό κύρος ενός κινήματος που αναζητά, όχι χωρίς ολισθήματα, νέους τρόπους να κάνει πολιτική. Πριν, παίρναμε ως δεδομένο ότι κάθε επίθεση που συνέ-

βαινε είχε πολιτική αφετηρία, γινόταν η καταγγελία και πραγματοποιούνταν κινητοποιήσεις. Τώρα, πρώτα διερευνάται εάν κάτι είχε πολιτικές αιτίες ή πρόκειται για εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου.

Γι' αυτό, τα Σ.Κ.Δ. διατηρούν μια γραμμή επικοινωνίας, μέσω της Γραμματείας των Ιθαγενικών Λαών, με την κυβέρνηση της πολιτείας της Τσιάπας. Όταν παρουσιάζεται μια επίθεση σε Ζαπατίστας και δεν υπάρχει επικοινωνία με τους επιτιθέμενους ώστε να προσδιοριστεί το γιατί του προβλήματος και να επιχειρηθεί μέσα από διάλογο ο διακανονισμός του, τα Σ.Κ.Δ. υποδεικνύουν στις αυτόνομες αρχές να διεξαγάγουν σχετική έρευνα και την ίδια στιγμή κοινοποιούν τα στοιχεία της συγκεκριμένης περίπτωσης στις αρχές της πολιτείας. Για όσο διάστημα δεν ξεκαθαρίζεται περί τίνος πρόκειται δεν προσφεύγουμε σε καταγγελίες, σε κινητοποίηση ή σε αντίποινα.

Αν η υπόθεση δεν είναι πολιτική, αλλά ποινική, περιμένουμε ένα λογικό χρονικό διάστημα μέχρι η πολιτειακή δικαιοσύνη να δράσει. Εάν δεν το κάνει, τότε ενεργοποιείται η ζαπατίστικη δικαιοσύνη.

Στις περιπτώσεις που έχουν παρουσιαστεί μέχρι σήμερα, η δικαιοσύνη της κυβέρνησης της Τσιάπας έλαμψε με την αργοπορία της και την αναποτελεσματικότητά της. Φαίνεται ότι ο δικαστικός μηχανισμός της κυβέρνησης της Τσιάπας κινητοποιείται μόνο όταν πρόκειται να τιμωρήσει τους πολιτικούς εχθρούς της πολιτειακής κυβέρνησης. [...]

Πρέπει να το πούμε, ότι οι πιο σημαντικές επιθέσεις που οι Ζαπατίστας έχουμε υποστεί αυτό το χρόνο δεν προήλθαν από τον ομοσπονδιακό Στρατό, ούτε από την αστυνομία. [...] Παραδόξως, τα πιο σοβαρά προβλήματα και οι επιθέσεις που έγιναν αυτό το χρόνο ήταν από οργανώσεις ή αρχές που συνδέονται με το PRD. [...]

Τι τύπου δικαιοσύνη;

Οι νόμοι που διέπουν τους Αυτόνομους Ζαπατιστικούς Δήμους όχι μόνο δεν έρχονται σε αντίθεση με τα βασικά στοιχεία της δικαιοσύνης που ισχύουν στο πολιτειακό και ομοσπονδιακό δικαιοσύνη σύστημα αλλά και, σε πολλές περιπτώσεις, τα συμπληρώνουν.

Είπα και πριν ότι η καλή κυβέρνηση δεν είναι για να προσφέρει ατιμωρησία στους δικούς της και να τιμωρεί τους ξένους. [...]

Μετ.: Α.Β., Γ.Ν., Κ.Α.,
Επιμέλεια, επιλογή: Κ.Α.

Α ύο μήνες στο Μεξικό. Ιούλιος και Αύγουστος του 2004. Εγκαίνια του σχολείου, ένας γύρος στις ζαπατιστικές περιοχές, τα καινούργια κείμενα του Μάρκος. Τι άλλο συμβαίνει όμως σε αυτή τη χώρα; Η απάντηση είναι: πολλά και σημαντικά. Από πολλές απόψεις, το Μεξικό μοιάζει να είναι μια χώρα σε κρίση. Αντί για αναλύσεις, ας ρίξουμε μια ματιά στα θέματα που κυρίως απασχολούσαν τις εφημερίδες εκείνη την εποχή, έτσι, απλά, χαζεύοντάς τες.

Ένα «βρώμικο 2004»;

Τ ο βασικό ζήτημα, που απ' ό,τι φαίνεται μπορεί να σηματοδέψει την πολιτική ζωή του Μεξικού τα επόμενα χρόνια, είναι η πιθανότητα άρσης της ασυλίας (και στέρησης των πολιτικών δικαιωμάτων) του Αντρές Μανουέλ Λόπες Ομπραδόρ. Ο Λόπες Ομπραδόρ είναι ένας εκσυγχρονιστής σοσιαλδημοκράτης, στέλεχος του PRD, κυβερνήτης της Πόλης του Μεξικού. Όσες εκπλήξεις έχει παρουσιάσει η πολιτική του, είναι «προς τα δεξιά». Το τελευταίο διάστημα στο παρόνισμα προστέθηκε ακόμα ένα στοιχείο. Ως γνωστόν, η εγκληματικότητα στην Πόλη του Μεξικού είναι τρομακτική. Πρόσφατα, λοιπόν, έγινε μια μεγάλη κινητοποίηση «των πολιτών» ενάντια στην εγκληματικότητα. Η πραγματικότητα είναι πως η ανερχόμενη ακροδεξιά και η «κοινωνική Δεξιά» «πάτησαν» στην υπαρκτή ανασφάλεια των κατοίκων της πόλης για να οργανώσουν μια τεράστια κινητοποίηση με αίτημα τη μεγαλύτερη αστυνόμευση και ασφάλεια. Ο Λόπες Ομπραδόρ από τη μια κατάγγειλε ότι πίσω από την κινητοποίηση βρίσκεται η Δεξιά και ότι για την εγκληματικότητα ευθύνεται η ανεργία και η κοινωνική κρίση, από την άλλη όμως δεν κατάφερε να πιάσει τον σφυγμό μιας κοινωνίας που πραγματικά αισθάνεται να κινδυνεύει διαρκώς. Επιπλέον, βέβαια, η κυβέρνηση του Λόπες Ομπραδόρ εφαρμόζει προγράμματα «μηδενικής ανοχής» και διεύρυνσης της αστυνόμευσης με χιλιάδες αστυνομικούς. (Χαρακτηριστικό του κλίματος είναι ότι έγινε τεράστια επιχείρηση-σκούπα σε 9 πολι-

Ματιές στις εφημερίδες του Μεξικού

τείες της χώρας με τη συμμετοχή 25.000 αστυνομικών, που οδήγησε σε δεκάδες συλλήψεις).

Ο Λόπες Ομπραδόρ, λοιπόν, απειλείται με άρση της ασυλίας του, για λόγους μάλλον τυπικούς ως προς τον τρόπο διαχείρισης των πόρων. Η πραγματική αιτία είναι ότι όλα τα γκάλοπ έδειχναν πως αυτός ο «χαρισματικός» εκσυγχρονιστής σοσιαλδημοκράτης ήταν ο μοναδικός που μπορούσε να απειλήσει και τελικά να σπάσει το μονοπώλιο των άλλων δύο κομμάτων (PAN και PRI) στις προεδρικές εκλογές. Τα δύο κόμματα της καθαρόαιμης Δεξιάς, λοιπόν, βρήκαν τον πιο πρόσφορο τρόπο να τον βγάλουν από τη μέση.

Ενόψει των εκλογών του 2006, αποκαλύπτεται σε όλο της το μεγαλείο η κρίση που διέρχονται όλα τα κόμματα της χώρας. Το PAN μέχρι πρόσφατα ασχολιόταν με το αν θα εκτεθεί ως υποψήφιος η σύζυγος του νυν προέδρου. Η συνεχώς δεξιάστροφη πολιτική του PRI έχει επικυρωθεί από την εκλογή του «μάστορα της νοθείας» Ρ. Μαδράσο στην αρχηγία. «Ο Μαδράσο αντιπροσωπεύει ό,τι χειρότερο από το παρελθόν του PRI – τον αυταρχισμό και τη διαφθορά».

Στο PRD, ο ιστορικός ηγέτης Κουασουτέμοκ Κάρδενας ακολουθεί τον δικό του δρόμο. Γνωρίζει ότι, αν τελικά ο Λόπες Ομπραδόρ δεν κατεβεί υποψήφιος, όλοι οι δρόμοι οδηγούν σε αυτόν, μιας και θεωρείται ο μοναδικός που μπορεί να γίνει αποδεκτός από τις αντιμαχόμενες φράξιες του κόμματος. Χωρίς να δείχνει ιδιαίτερα θλιμμένος από την περιπέτεια του συντρόφου του, ο Κάρδενας –ο αποκαλούμενος «ηθικός ηγέτης» του PRD– κατέθεσε πρόσφατα τη δική του, ανεξάρτητη πολιτική πρόταση – ένα πρόγραμμα βασισμένο στην εθνική ανεξαρτησία, τη στήριξη του εθνικού κεφαλαίου σε σχέση με το διεθνές και την εμβάθυνση των δημοκρατικών αλλαγών (στον λεγόμενο «επαναστατικό εθνικισμό»).

Τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη σημερινή πολιτική (της ηγεσίας) του PRD είναι η δεξιά στροφή, η αποκοπή από όλα τα κινήματα, η χειρότερη μορφή ενσωμάτωσης στο πολιτικό σύστημα, ο «πραγματισμός». Η ηγεσία του κόμματος είναι πια μια γραφειοκρατία υπαλλήλων που απλώς θέλουν να διατηρήσουν τη δουλειά τους.

Το κυνήγι των μεταναστών

Α εν πρόκειται για μεταφορά αλλά για κυριολεξία: κυνήγι. Αποκαλύφθηκε πως η κυβέρνηση του Μεξικού έχει συνυπογράψει με την αντίστοιχη των ΗΠΑ συμφωνία για τη χρήση λαστιχένιων σφαιρών στους μετανάστες που προσπαθούν να περάσουν τα σύνορα. Η συμφωνία, μάλιστα, έχει υπογραφεί από το 2001.

Τη συναίνεση της μεξικανικής κυβέρνησης έχει επίσης και ο «νόμος για την προαιρετική επιστροφή» των μεταναστών, όπου οι συλλαμβανόμενοι μετανάστες, μετά από απειλές, χειροπέδες, τρομοκρατία

κ.λπ. επιστρέφουν «προαιρετικά» από τις ΗΠΑ στο Μεξικό. Η κυβερνητική δικαιολογία είναι ότι χάρη στο νόμο «επιστρέφουν σώοι και ακέραιοι».

(Να σημειώσουμε βέβαια πως, σε σχέση με τους Μεξικανούς που σκοτώνονται στα βόρεια σύνορα, είναι πιο πολλοί οι νεκροί Κεντροαμερικανοί μετανάστες στα νότια σύνορα, που χάνονται καθώς προσπαθούν να μπουν στο Μεξικό.)

«Ανοίγει το ασφαλιστικό»

Η ίδια, γνωστή διατύπωση που έχει γίνει εφιάλτης για τους εργαζόμενους των περισσότερων χωρών όπου βασιλεύει ο νεοφιλελευθερισμός. Το ίδιο, λοιπόν, συμβαίνει και στο Μεξικό. Ο νόμος που εγκαινιάζει τις αλλαγές στο ασφαλιστικό σύστημα (μείωση συντάξεων, περικοπές στα επιδόματα κ.λπ.) ψηφίστηκε από το PAN και το PRI, το οποίο –σύμφωνα με πολλούς αναλυτές– στήριξε το νόμο «για να αποδείξει στο μεγάλο κεφάλαιο πως είναι ξανά αξιόπιστο και πως μπορεί καλύτερα από το PAN να το εξυπηρετεί».

Το πρόβλημα στο Μεξικό είναι ότι το κορπορατιβίστικο σύστημα που είχε καλλιεργηθεί τόσα χρόνια έχει δημιουργήσει έναν ισχυρό ιστό από «κίτρινα συνδικάτα», που προσπάθησαν να υπονομεύσουν κάθε απεργιακή απόπειρα. Το γεγονός αυτό αύξησε πολύ το ειδικό βάρος και την ευθύνη των ανεξάρτητων συνδικάτων, αλλά και την εμβλεία τους, μιας και οι κινητοποιήσεις που κάλεσαν αποδείχθηκαν εξαιρετικά επιτυχείς.

(Όλα αυτά σε μια χώρα όπου πάνω από το 50% του πληθυσμού δεν έχει σταθερή εργασία, η ψαλίδα πλούσιων και φτωχών μεγαλώνει μέρα με την ημέρα και το 60% του πληθυσμού ζει στη φτώχεια.)

Από τη διαπλοκή στη διαφθορά και από εκεί... στη Μαφία

Η διαφθορά και η διαπλοκή είναι ίσως το χαρακτηριστικότερο στοιχείο της πολιτικής ζωής στο Μεξικό. Ο ρόλος των άμεσων εκπροσώπων του μεγάλου κεφαλαίου στην πολιτική ζωή της χώρας είναι καθοριστικός, τόσο στο δημόσιο επίπεδο όσο και στα σκοτεινά δώματα της διαπλοκής και της διαφθοράς. Είναι ενδεικτικό ότι την κοινοβουλευτική περίοδο 1988-91, 34 βουλευτές (το 7% του συνόλου) προερχόταν από τον επιχειρηματικό και βιομηχανικό κλάδο. Σήμερα, ο αριθμός έχει γίνει 125 – από τους 500! Ειδικό ρόλο σε αυτό το παιχνίδι παίζουν οι επιχειρηματίες των MME, έχοντας στήσει μια τεραστίων διαστάσεων επιχείρηση χειραγώγησης και αναγκάζοντας(;) όλα τα κόμματα να παίζουν με τους όρους τους.

Τα πρόσφατα γεγονότα όμως δημιούργησαν πραγματικά αίσθηση. Βίντεο που είδαν το φως της δημοσιότητας δείχνουν μέλη της ηγεσίας του PRD (και μάλιστα τους «αδιάφθορους») να λαδώνονται από μεγαλοεπιχειρηματία (εξ ου και ο τίτλος της πρόσφατης σειράς κειμένων του Μάρκος: *Διαβάζοντας ένα βίντεο*). Ο επιχειρηματίας αυτός συνελήφθη στην Κούβα, ενώ οι διαρροές που συνεχίζονταν άρχισαν να απειλούν, απ' ό,τι φαίνεται, πολλούς στο Μεξικό και όχι μόνο το PRD. Το αποτέλεσμα ήταν μια τεραστίων διαστάσεων κρίση μεταξύ Μεξικού και Κούβας (αποπομπή πρεσβευτή κ.λπ.), το Μάιο, η οποία ωστόσο διευθετήθηκε μετά από δύο μήνες, αφού όμως πρώτα η Κούβα υποσχέθηκε να κρατήσει για πολλά χρόνια α-

πόρρητα τα επίμαχα βίντεο.

Σε αντίστοιχα σκάνδαλα εμπλέκονται όλα τα κόμματα και πολλές προσωπικότητες της χώρας, από τους «Πράσινους», μέχρι την προεδρική σύζυγο, κ. Μάρτα, της οποίας ο ιδιωτικός «φιланθρωπικός» οργανισμός έτρωγε κρατικά λεφτά και δεχόταν «ειδικές δωρεές» από εταιρείες που νέμονταν με προνομιακό τρόπο κρατικά συμβόλαια.

Χαρακτηριστικό στοιχείο της διαπλοκής είναι η εκλογή υπό τη σημαία του PRI πολιτικών που, όχι μόνο εκπροσωπούν το μεγάλο κεφάλαιο, αλλά αποτελούν μέρος του. Για παράδειγμα, στην Τιχουάνα εξελέγη δήμαρχος μέλος μιας από τις πλουσιότερες οικογένειες της χώρας, η οποία έχει εμπλακεί σε σκοτεινές υποθέσεις που ξεκινούν από ναρκεμπόριο και δολοφονίες δημοσιογράφων μέχρι παράνομο εμπόριο ζώων απειλούμενων με εξαφάνιση – ο δε αδελφός του προαλείφεται για υποψήφιος κυβερνήτης της Πόλης του Μεξικού.

***

Αυτά, πάνω-κάτω, αλλά και πολλά άλλα: η άνοδος της ακροδεξιάς και η διείσδυση της στον κυβερνητικό και κρατικό μηχανισμό· η πιθανή δίωξη εναντίον του τέως προέδρου Ετσεβέρια και άλλων για τον «βρόμικο πόλεμο» και την οργάνωση παρακρατικού μηχανισμού στις αρχές της δεκαετίας του 1970· η δικαστική διερεύνηση των υποχρεωτικών στερήσεων ιθαγενών· οι συλλήψεις Βάσκων και η απειλή απέλασής τους, κάτω από τις πιέσεις της Ισπανίας· οι κρατούμενοι «αλτερμουντίστας» [«οπαδοί της εναλλακτικής παγκοσμιοποίησης»] μετά τα γεγονότα στη Γουαδαλαχάρα, στη διάρκεια της συνόδου κορυφής Λατινικής Αμερικής, Καραϊβικής και Ε.Ε., και οι αποκαλύψεις για τα βασανιστήρια που υπέστησαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες και «η Ελλάδα, πρωταθλήτρια στο ντόπινγκ».

Και το κίνημα; Η Αριστερά; Η εικόνα δεν μοιάζει πολύ γοητευτική, αλλά ούτε και εντελώς απογοητευτική. Αυτά όμως άλλη φορά...

Κ.Α.

- Ποια είναι η κατάσταση σήμερα στην Αργεντινή;

Η Αργεντινή βρίσκεται σε μια φάση αρκετά περίπλοκη. Για να κατανοήσουμε την Αργεντινή του σήμερα πρέπει πάντοτε να θυμόμαστε τις 19 και 20 Δεκέμβρη του 2001, μια στιγμή-τομή, που πυροδότησε εκείνη την έκρηξη αγώνα και κινητοποίησης χιλιάδων ανθρώπων ενάντια στο σύστημα, με το σύνθημα που έγινε γνωστό σε πολλά μέρη, το «να φύγουν όλοι!». Μετά απ' αυτό, τίποτα δεν ήταν πια το ίδιο. Στόχος των διαδοχικών κυβερνήσεων που ανέλαβαν από τότε ήταν να ανασυγκροτήσουν μια μορφή διακυβέρνησης αναζητώντας κάποιο είδος νομιμοποίησης. Και αυτή ήταν ίσως η κύρια αποστολή του σημερινού προέδρου, η αναζήτηση νομιμοποίησης και η δημιουργία πάνω απ' όλα ενός λόγου που να απηχεί μερικές από τις διεκδικήσεις. Οι διεκδικήσεις όμως έμειναν στα λόγια. Στην οικονομική πολιτική πιστεύω ότι δεν υπήρξε καμιά αλλαγή ουσίας, αφού ο υπουργός Οικονομίας είναι ο ίδιος υπουργός Οικονομίας του Ντουάλντε, κάτι πολύ χαρακτηριστικό. Διακήρυξαν ότι δεν θα πλήρωναν το εξωτερικό χρέος, αθετώντας στη συνέχεια το λόγο τους, διαπραγματεύτηκαν με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο με τους ίδιους όρους που ίσχυαν και πριν, και άρχισαν την αποπληρωμή του εξωτερικού χρέος τη στιγμή που η Αργεντινή βρισκόταν σε άσχημη κατάσταση. Για τους τομείς που υποφέρουν περισσότερο από την οικονομική πολιτική όλων αυτών των ετών, όλα αυτά σημαίνουν ότι η κατάσταση όχι μόνο δεν βελτιώθηκε, αλλά σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα επιδεινώθηκε, καθώς

χάθηκαν άλλες κατακτήσεις, όπως, για παράδειγμα, τα προγράμματα κοινωνικής βοήθειας. Αυτό που έχει καταφέρει η σημερινή κυβέρνηση είναι να αφο-

«Αγωνιζόμαστε όλοι μαζί»

Συνέντευξη με την
ΚΛΑΟΥΝΤΙΑ ΚΟΡΟΛ

Η Κλαούντια Κορόλ είναι συντονίστρια της Ομάδας Λαϊκής Εκπαίδευσης του Λαϊκού Πανεπιστημίου των Μητέρων της Πλατείας Μαΐου.

Η παρακάτω συνέντευξη δόθηκε στους Κ.Π. και Ν.Κ. στις 6 Αυγούστου στην κοινότητα Λα Κουλέμπρα του Αυτόνομου Εξεγερμένου Δήμου Ρικάρντο Φλόρες Μαγόν, στο πλαίσιο της γιορτής των εγκαινίων του Κέντρου Επιμόρφωσης Compañero Manuel.

μοιάσει διάφορα λαϊκά κινήματα. Έγιναν αρκετές συζητήσεις, αρκετές διαμάχες μεταξύ αυτών που συμμετείχαν στην εξέγερση. Αυτή τη στιγμή τα μεσαία στρώματα έχουν απομακρυνθεί από οργανώσεις όπως οι πικετέρος. Η ενότητα των μεσαίων στρωμάτων και των ανέργων ήταν ένας από τους λόγους που έκαναν δυνατή τη 19η και την 20ή του Δεκέμβρη. Έτσι, υφίσταται μια κατάσταση αρκετά περίπλοκη, όπου από τη μία το λαϊκό κίνημα και ορισμένες οργανωμένες μορφές που αναδύθηκαν αυτά τα χρόνια, όπως οι λαϊκές συνελεύσεις, έχουν εξασθενήσει, από την άλλη όμως παραμένουν αυτούσιες οι αιτίες που οδήγησαν σ' αυτή την εξέγερση. Πιστεύω ότι, εκτός αν γίνουν πολύ μεγάλες αλλαγές, που για την ώρα δεν τις βλέπω, θα υπάρξουν νέες εξάρσεις αγώνα, αντίστασης και εξέγερσης.

- Και ποιες είναι οι μορφές αγώνα των κινήματων που συνεχίζουν ενεργά;

Το πιο ενεργό κίνημα είναι το κίνημα των πικετέρος. Μια από τις μορφές αγώνα που το έχουν χαρακτηρίσει και το έχουν κάνει ευρύτερα γνωστό είναι τα μπλόκα των δρόμων. Όμως, θα έλεγα ότι εκτός από τα μπλόκα των δρόμων υπάρχει μια τεράστια δημιουργικότητα προσανατολισμένη στην οικοδόμηση

και τα τείχη των συνόρων πέφτουν»

εναλλακτικών μορφών στην παραγωγή, μέσα από την αυτοδιαχείριση και την αυτοσυντήρηση κτημάτων, φούρνων και εργαστηρίων, μια προσπάθεια δηλαδή να δημιουργηθούν εναλλακτικές μορφές στον παραγωγικό τομέα. Επίσης, υπάρχουν αναζητήσεις στο πεδίο της εκπαίδευσης, τόσο για την επιμόρφωση των μελών και συντρόφων όσο και για τη δημιουργία σχολείων. Μια άλλη πολύ δυνατή εμπειρία είναι αυτή των εργατών και εργατριών που κατέλαβαν τα εργοστάσια και τα δουλεύουν χωρίς αφεντικό. Πολλές φορές ο αγώνας τους δεν γίνεται τόσο αντιληπτός, εκτός και αν δεχτούν επίθεση, όμως συνεχίζουν να αυτοοργανώνονται και να αντιστέκονται. Η πιο γνωστή περίπτωση είναι αυτή της κεραμοποιίας Zapot, που είναι πολύ χαρακτηριστική σε όλη τη χώρα για το μέγεθός της, αλλά επίσης και για την προσπάθεια που έχουν κάνει για να ασκήσουν την εργατική δημοκρατία και να εφαρμόσουν νέους τρόπους οργάνωσης. Αυτή τη στιγμή βρίσκονται σ' ένα ενδιαφέρον στάδιο και έχουν τη δυνατότητα εξαγωγής κεραμικών στη Βενεζουέλα και την Κούβα. Άνοιξε το πεδίο των διεθνών σχέσεων. Υπάρχουν περισσότερες από 200 επιχειρήσεις σ' όλη τη χώρα που συνεχίζουν να δουλεύουν με αυτό τον τρόπο.

Υπάρχουν αγώνες πολύ σημαντικοί αλλά λιγότερο γνωστοί, όπως είναι οι αγώνες του αγροτικού κινήματος και οι καταλήψεις γης, η αντίσταση ενάντια στους εκτοπισμούς και για την υπεράσπιση των φυσικών πόρων σε διάφορα σημεία της χώρας, ο αγώνας των ιθαγενών Μαπούτσε, που αντιστέκονται στην απειλή εκδίωξής τους από τη γη τους. Σε μια στιγμή που οι πολυεθνικές προσπαθούν να σαρώσουν τα πάντα, δίνουν μάχη για τη γη και τους φυσικούς πόρους. Γι' αυτό έλεγα ότι αυτό που βλέπουμε είναι κινητοποιήσεις που δεν είναι πάντα συγκρουσιακές, όπως θα μπορούσαμε να δούμε άλλες στιγμές, όμως η δημιουργία συνεχίζεται. Την ίδια στιγμή υπάρχουν και συγκρούσεις. Πρόσφατα, έγινε μια μεγάλη κινητοποίηση στην πόλη του Μπουένος Άιρες ενάντια στη μεταρρύθμιση του κώδικα συμβίωσης, όπου συμμετείχαν από οργανώσεις ανέργων μέχρι κινήματα που αγωνίζονται για τη σεξουαλική διαφορετικότητα, πλανόδιοι πωλητές, πόρνες, μια κινητοποίηση πολύ κόσμου, που έδωσε μια μεγάλη μάχη, με απολογισμό 16 συλληφθέντες, για τους οποίους εκκρεμεί δίκη. Είναι οι νέοι πολιτικοί κρατούμενοι αυτής της κυβέρνησης.

- Και μέσα σ' όλα αυτά, ο πρόεδρος Κίρτσονερ συνεχίζει να χαίρει δημοτικότητας;

Κατά ένα μεγάλο ποσοστό ναι, αν και τους τελευταίους μήνες η δημοτικότητά του έπεσε αρκετές μονάδες. Ένας παράγοντας πολύ σημαντικός ήταν ότι διακήρυξε πως δεν θα πλήρωνε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, κάτι που στη συνέχεια δεν τηρήσε. Ένα άλλο γεγονός πιο πρόσφατο είναι ότι, στην κινητοποίηση που αναφέραμε

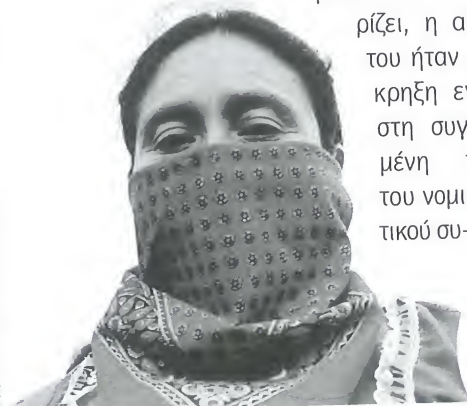

ενάντια στον κώδικα συμβίωσης, αποδείχτηκε ότι τα επεισόδια προκλήθηκαν από τις μυστικές υπηρεσίες (SIDE), κάτι που οδήγησε στην παραίτηση του υπουργού Δικαιοσύνης Γκουστάβο Βέλις, ο οποίος κατηγορήσε τις SIDE για διαφθορά. Στην πραγματικότητα δεν παραιτήθηκε ο ίδιος, ο πρόεδρος ζήτησε την παραίτησή του, υπερασπίζοντας τις μυστικές υπηρεσίες. Αυτό προκάλεσε μείωση της αξιοπιστίας του. Στους κόλπους της εξουσίας κανείς δεν στήριξε τον Βέλις, ήταν προφανές ότι υπεραμύνθηκαν της στάσης των μυστικών υπηρεσιών, που έκαναν προβοκάτσια εις βάρος των λαϊκών στρωμάτων. Στην ουσία, πίσω απ' όλα αυτά βρίσκονταν οι προθέσεις των πιο αντιδραστικών τομέων να σκληρύνουν ακόμα περισσότερο τους κατασταλτικούς νόμους και να ποινικοποιήσουν τις κοινωνικές διαμαρτυρίες, με πρόφαση την «ανασφάλεια» των πολιτών. Οπότε, για να το πετύχουν αυτό, έπρεπε με κάποιον τρόπο να δείξουν ότι η πόλη ήταν ένα χάος, όπου πλέον δεν μπορούσες να ζήσεις. Πίσω απ' όλα αυτά έρχονται νέα μέτρα, που στην πραγματικότητα υποδηλώνουν μια πολύ ισχυρή δεξιά στροφή, τουλάχιστον όσον αφορά τους νόμους και την ποινικοποίηση αυτών που αντιστέκονται.

- Η άλλη πλευρά, η δημιουργία ενός εναλλακτικού μοντέλου, δηλαδή οι λαϊκές συνελεύσεις, το trueque, συνεχίζει να είναι δυνατή, συνεχίζει να προσφέρει;

Υπάρχουν διάφορα επίπεδα. Το trueque, για παράδειγμα, έχει πέσει. Για να συμβεί όμως αυτό έγιναν πολύ δυνατές παρεμβάσεις τομέων προσκείμενων στην επίσημη οικονομία, διαφθείροντας, εμφανίζοντας ψεύτικα κουπόνια. Υπήρξαν διάφορες τακτικές για να ανακόψουν αυτό το σχέδιο, που σε γενικές γραμμές ήταν ένα σχέδιο που είχε να κάνει με το πολιτικό. Δεν υπήρχε ένα κοινωνικό κίνημα που να το υποστη-

ρίζει, η αύξησή του ήταν μια έκρηξη ενάντια στη συγκεκριμένη πτώση του νομισματικού συ-

στήματος, από τη δέσμευση των καταθέσεων μέχρι το γεγονός ότι ο κόσμος βρισκόταν στην απόλυτη ανέχεια. Εκεί εμφανίζεται το trueque σαν ένας τρόπος ανταλλαγής αγαθών και υπηρεσιών.

Οι συνελεύσεις έχουν μειωθεί σημαντικά. Αν και δεν έχουν εξαφανιστεί, η λειτουργία τους έχει εξασθενήσει πολύ. Παρέμεινε ένας, ας πούμε, συνελυσιακός ακτιβισμός, που μου φαίνεται ενδιαφέροντος ακτιβισμός, γιατί πλέον δεν είναι συγκεντρωτικός αλλά προσαρμόζει τη δράση του στην αναζήτηση πρακτικών οικοδόμησης εναλλακτικών προτάσεων, τόσο στο οικονομικό πεδίο όσο και στη συνάρθρωση με τα αγωνιζόμενα κοινωνικά κινήματα. Για παράδειγμα, δεν υπάρχει ούτε μία κατειλημμένη από εργαζόμενους επιχείρηση που να μην έχει κοντά κάποια συνέλευση γειτονιάς που να τη στηρίζει, σε επίπεδο πολιτιστικό, εκπαιδευτικό, στις εμπορικές συναλλαγές. Όταν, για παράδειγμα, δινόταν ο αγώνας των εργαζομένων της Brukman, που ήταν άλλη μία από τις πιο χαρακτηριστικές κατειλημμένες από τους εργαζομένους επιχειρήσεις, το κίνημα δρούσε καθημερινά και προειδοποιούσε: «Προσοχή, θα προσπαθήσουν να εισβάλουν στη Brukman», κάτι που συνεχίζει να συμβαίνει σε πολλούς κατειλημμένους χώρους. Αυτό είναι το κίνημα των συνελεύσεων. Υπ' αυτή την έννοια, διατηρεί μια ζωτικότητα που είναι ενδιαφέρουσα. Εφόσον συνεχίζουν να λειτουργούν κατειλημμένες από τους εργάτες επιχειρήσεις, μου φαίνεται πολύ σημαντικό ότι υπάρχουν αυτοί οι μηχανισμοί αλληλεγγύης. Κάθε δύο μέρες, κάθε μέρα, ακούγεται ένα «προσοχή, θέλουν να εκκενώσουν τον τάδε χώρο» και διαδίδεται από στόμα σε στόμα, από το ραδιόφωνο – υπάρχει ένα κίνημα κοινοτικών ραδιοφώνων – και σε πολλές περιπτώσεις έχουν κατορθώσει να αποτρέψουν μια έξωση ή το ενδεχόμενο απώλειας των κεκτημένων. Η δικιά μου εντύπωση είναι ότι διατηρείται ένα επίπεδο δράσης, όχι βέβαια με την ίδια δύναμη που είχαν οι συνελεύσεις το Δεκέμβρη του 2001, ούτε με αυτή που είχαν μέχρι τον Ιούνιο του 2002.

Το σημείο καμπής ήταν η 26η Ιουνίου του 2002, όταν δολοφόνησαν τους άνεργους συντρόφους Νταρίο Σαντιγιάν και Μαξιμιλιάνο Κοστέκι στη γέφυρα Πουεϊρεδόν και εξαπέλυσαν τρομερή καταστολή. Αυτοί οι δύο δολοφονήθηκαν, όμως υπήρξαν ακόμα πολλοί τραυματίες, πολλοί συλληφθέντες, ο φόβος ξαναγύρισε μ' αυτό το κυνήγι ενάντια στο λαϊκό κίνημα. Πρέπει να θυμόμαστε ότι όλο αυτό το κατηύθυνε ο Ντουάλντε. Το λέω αυτό γιατί η μνήμη είναι εύθραυστη.

Ο Ντουάλντε, υπεύθυνος της σφαγής ως πρόεδρος, είναι ο κύριος συνεργάτης του Κίρτσονερ μέχρι σήμερα. Τότε, προσπάθησαν να παρουσιάσουν το γε-

γονός της δολοφονίας ως διαμάχη μεταξύ πικετέρος, όμως εμφανίστηκαν φωτογραφίες που δείχνουν ότι δολοφονήθηκαν από την αστυνομία. Υπήρξαν ευτυχώς δημοσιογράφοι που τις τράβηξαν. Αμέσως, ο Ντουάλντε προκήρυξε πρόωρες εκλογές. Αυτό το διπλό παιχνίδι, από τη μια μεριά η καταστολή και από την άλλη η προκήρυξη πρόωρων εκλογών, ήταν κατά κάποιον τρόπο αυτό που άρχισε να εξαρθρώνει όλο αυτό που αποτελούσε τη δύναμη αντίστασης. Η δικιά μου εντύπωση είναι ότι το κίνημα συνεχίζει. Αυτό που εξασθένησε ήταν οι δεσμοί που υπήρχαν ανάμεσα στα μεσαία στρώματα και το κίνημα των πικετέρος από τη μια, και από την άλλη το ίδιο το κίνημα των πικετέρος, μέρος του οποίου αφομοιώθηκε από την κυβέρνηση.

- Αυτή η εξασθένηση του λαϊκού κινήματος έχει επηρεάσει και το ίδιο το Πανεπιστήμιο των Μητέρων;

Ναι, είναι λογικό, καθώς το Πανεπιστήμιο γεννιέται από τα κινήματα και η διαμάχη που υπάρχει στην κοινωνία διαπερνά αυτά τα κινήματα και το επηρεάζει σημαντικά. Οπότε, λογικά, υπάρχουν και στο Πανεπιστήμιο αυτοί που τρέφουν ελπίδες ως προς τη νέα κυβέρνηση και υπάρχουν και εκείνοι που δεν πιστεύουν σ' αυτήν. Παρ' όλα αυτά, πιστεύω ότι το Πανεπιστήμιο διαθέτει ζωτικότητα, ότι έχει δυνατότητες. Γεννήθηκε από τη διαφορετικότητα και αυτό του δίνει δύναμη. Δεν μπορούμε να πούμε ότι βρισκόμαστε στο περιθώριο της δράσης του λαϊκού κινήματος, καθώς στους χώρους όπου δρούμε συμμετέχουν όλες αυτές οι οργανώσεις. Για παράδειγμα, εγώ συντονίζω τη σχολή Λαϊκής Εκπαίδευσης και εκεί σπουδάζει όλο το φάσμα του κινήματος των πικετέρος. Έχουν θέσεις πολύ διαφορετικές, έρχονται αντιμέτωποι, κι αυτό προκαλεί αντιθέσεις.

- Και η πρόταση για θεσμοποίηση του Πανεπιστημίου;

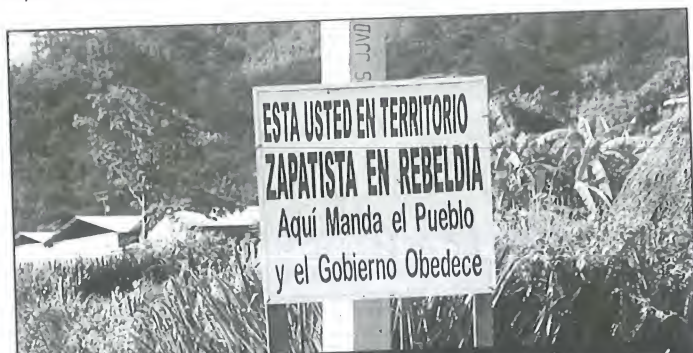
Στην πραγματικότητα δεν υπήρξε μια σαφής πρόταση. Έγινε μια συζήτηση μέσα στο Πανεπιστήμιο σχετικά με το πώς τοποθετούμαστε απέναντι σ' αυτό το ενδεχόμενο. Είναι θέματα ανοιχτά που αυτή τη στιγμή βρίσκονται όλα σε εξέλιξη. Έχουμε διαφορετικές οπτικές σε πολλά διαφορετικά ζητήματα, όμως προσπαθούμε να κάνουμε τα απαραίτητα. Είναι πολύ σημαντικό ότι μέχρι στιγμής διατηρούμε μια δομή, με αδυναμίες μεν, αλλά δημοκρατική.

- Αναφέρθηκες προηγουμένως σε προγράμματα λαϊκής εκπαίδευσης. Έχουν οι Μητέρες βλέψεις για δημιουργία σχολείων πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης;

Πάντοτε το όνειρο των Μητέρων ήταν η δημιουργία δημοτικών σχολείων. Είναι κάτι που το σκεφτόμαστε. Δεν είναι απλό, γιατί το να δημιουργήσεις ένα δημοτικό σχολείο γεννά πολλά ερωτήματα, όπως το ποια θέση θα έχει ένα σχολείο μέσα στη δυναμική των κοινωνικών κινήσεων και των πολιτικών του τόπου, ποιος θα το στηρίζει, αν θα αποτελεί ή όχι μέρος της κρατικής εκπαίδευσης... γεννά πολλές συζητήσεις αυτή η πρόταση. Είναι όμως ένα όνειρο που μας φαίνεται πολύ ενδιαφέρον, με την έννοια ότι υπάρχει η δυνατότητα τα παιδιά να αρχίζουν να εκπαιδεύονται από πολύ μικρά με διαφορετικό τρόπο. Μερικά κινήματα πικετέρος έχουν σχέδια σχολείων τέτοιου τύπου. Αυτό που κάνουμε εμείς, στο μέτρο που μας ζητείται κάτι τέτοιο, είναι να συνεισφέρουμε σε τέτοια προγράμματα. Για παράδειγμα, στην περίπτωση των κινήματων των ανέργων της Λα Ματάνσα, που πλέον διαθέτει ένα σχολείο, εμείς δουλέψαμε στο στάδιο του σχεδιασμού, στη λαϊκή εκπαίδευση του κινήματος και στη δουλειά στα εργαστήρια. Επομένως, εκτός από τη δράση του ίδιου του Πανεπιστημίου, υπάρχει και η συνεισφορά των εκπαιδευτικών εμπειριών των κινήματων, με τα χαρακτηριστικά και τη δυναμική που διαθέτει το καθένα.

Μια μεγάλη συζήτηση που γίνεται, χωρίς να έχουμε επιλύσει το θέμα, είναι η δημιουργία χώρων μέσα στην επίσημη εκπαίδευση. Είναι πολύ ενδιαφέρουσα η εμπειρία του Κινήματος των Χωρίς Γη (MST) στη Βραζιλία, όπου υπάρχει ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που έχει σχεδιαστεί από το ίδιο το κίνημα και, ταυτόχρονα, αποτελεί μέρος του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος. Όμως, υπάρχει ένας συσχετισμός δυνάμεων που επιτρέπει τη δυνατότητα να διατηρείται η ανεξαρτησία στην εκπαιδευτική διαδικασία. Πιστεύουμε ότι ακόμα δεν έχουμε στην Αργεντινή αυτό το επίπεδο ισχύος των κινήματων. Και η δυνατότητα ενός αυτόνομου σχολείου, μιας ίσως απόλυτα αυτόνομης εκπαίδευσης, όπως αυτή που βλέπουμε εδώ στις ζαπατιστικές κοινότητες, έχει να κάνει επίσης με το συσχετισμό δυνάμεων που την καθιστά δυνατή. Υπ' αυτή την έννοια, εκτός από την αναζήτηση που υπάρχει, προπαντός στις κοινότητες των ιθαγενικών λαών, δεν θεωρούμε αυτή τη στιγμή τα κινήματα ικανά να δράσουν προς αυτή την κατεύθυνση. Δεν υπάρχουν κινήματα που να σχεδιάζουν ένα σχολείο όπου θα δίνεται κάποιο πτυχίο χωρίς να ενδιαφέρει η ένταξη στην επίσημη εκπαίδευση, γιατί ο κόσμος θέλει την αναγνώριση του πτυχίου από την επίσημη εκπαίδευση. Γι' αυτό το λόγο στις αστικές περιοχές η συγκεκριμένη πρόταση είναι δύσκολο να εφαρμοστεί, ακόμα και σε κινήματα που εφαρμόζουν στην πράξη την αυτονομία.

«Βρίσκεστε σε εξεγερμένη ζαπατιστική περιοχή. Εδώ διοικεί ο λαός και η κυβέρνηση υπακούει».

- Επιστρέφοντας στην Αργεντινή από εδώ, από την Κουλέμπρα, ποιο είναι το πρώτο πράγμα που θα διηγηθείς;

Είμαι πολύ εντυπωσιασμένη! Είχα ξανάρθει στην Τσιάπας το 1995 και πραγματικά μου προξένησε μεγάλη χαρά να έχω για άλλη μια φορά την αίσθηση ότι οι κοινότητες δημιουργούν μια νέα ζωή. Η αλήθεια είναι ότι φεύγω πολύ χαρούμενη με όλ' αυτά και, δεν ξέρω, σκέφτομαι: πώς να το μεταδώσω όλο αυτό; Πώς μπορείς να διηγηθείς αυτή την εμπειρία; Μου είναι πολύ δύσκολο να φανταστώ πώς μπορώ να μεταδώσω αυτή την εμπειρία με τον καλύτερο τρόπο.

Από την άλλη, μου φαίνεται καταπληκτικό αυτό που έχετε κάνει εσείς και δεν το λέω επειδή δίνω αυτή τη συνέντευξη σε σας. Έχουν ειπωθεί πολλά για τη διεθνή αλληλεγγύη. Έχουμε γνωρίσει διαφορετικές πρακτικές και έχουν υπάρξει εμπειρίες στον 20ό αιώνα, ας πούμε οι μπριγάδες στον ισπανικό εμφύλιο... πολλά κινήματα πολύ σημαντικά. Μου φαίνεται ότι εδώ υπάρχει πολύς σεβασμός, ένας πολύ συγκεκριμένος και πρακτικός τρόπος του να είσαι αλληλέγγυος, σεβόμενος πραγματικά τις ανάγκες του λαού που δέχεται την αλληλεγγύη. Και επίσης, μέσα σ' αυτή την παγκοσμιοποίηση της αλληλεγγύης είναι μεγάλη έκπληξη να συναντά κανείς μια ελληνική συλλογικότητα στη ζούγκλα Λακαντόνα. Εμένα με γεμίζει ελπίδα. Υπό ποια έννοια; Έχουμε μεγαλώσει μέσα στη διεθνή αλληλεγγύη και έχουμε δει πολλά. Οι Αργεντινέοι δεχτήκαμε τη διεθνή αλληλεγγύη κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, ξέρουμε όλα όσα συνέβησαν τότε στην Ευρώπη, θέλω να πω ότι δεν είναι κάτι καινούργιο για μένα το ζήτημα της αλληλεγγύης. Όμως, αυτή η μορφή μου φαίνεται πολύ δημιουργική, δεν είναι μόνο η αλληλεγγύη προς τους καταδωγμένους, το να ανοίξεις το σπίτι σου, αλλά το να μπεις στο σπίτι του άλλου, σεβόμενος όμως βαθιά τον πολιτισμό και τις ανάγκες του. Γι' αυτό μου φαίνεται ότι υπάρχουν πολλά για να σκεφτώ και να μάθω από όλα αυτά που είδα, γιατί σχετίζονται με αυτό που έχει διακηρυχτεί άλλες στιγμές, ότι πραγματικά ο αγώνας είναι ένας και μοναδικός. Σε κάποια στιγμή δεν ήταν σαφές αν εσείς είσατε οι αλληλέγγυοι ή αν εσείς είσατε από δω. Δηλαδή, ο τρόπος που κινίσασταν, ο τρόπος που μοιραζόσασταν... δεν φαινόταν πραγματικά καμία διαφορά παρ' όλη την τόσο διαφορετική κουλτούρα. Η συνύπαρξη έγινε με πολύ ωραίο τρόπο και πιστεύω ότι στους αγώνες χρειάζονται τέτοιες εμπειρίες. Η αίσθησή μου είναι ότι αγωνιζόμαστε όλοι μαζί και τα τείχη των συνόρων πέφτουν. Φεύγω ικανοποιημένη με τη ζαπατιστική αντίσταση και ακόμα δεν ξέρω πώς θα μπορέσω να μεταδώσω αυτή την εμπειρία. Επίσης, κουβαλάω μια πολύτιμη εμπειρία όσον αφορά το δικό σας τρόπο αλληλεγγύης.

Συνέντευξη με τον ΣΕΡΧΙΟ «ΤΣΕΚΟ» ΒΑΛΝΤΕΣ

Τα ξημερώματα της 11ης Απριλίου του 1998, στρατός και αστυνομία εισβάλλουν στην κοινότητα Τανιπέρλα, όπου γιορτάζεται η ίδρυση του Αυτόνομου Εξεγερμένου Δήμου Ρικάρδο Φλόρες Μαγόν, και καταστρέφουν το ζαπατιστικό δημαρχείο και την τοιχογραφία που κοσμεί την πρόσοψή του και έχει ολοκληρωθεί μόλις λίγες ώρες πριν. Έξι χρόνια αργότερα, στις 5 Αυγούστου του 2004, λίγα λεπτά πριν αρχίσει η τελετή των εγκαινίων του σχολείου στην Κουλέμπρα, ένα πολύχρωμο πανό κρεμιέται μπροστά από τη σκηνή. Είναι η αναπαραγωγή της τοιχογραφίας «Ζωή και όνειρα της κοιλάδας Πέρλα» και κοιτάζει περήφανα τους κοιτώνες, τη βιβλιοθήκη, τις αίθουσες διδασκαλίας που στολισμένες με βάγια και κορδέλες περιμένουν να εγκαινιαστούν. Μοιάζει να βγάζει τη γλώσσα σε όσους είχαν πιστέψει ότι μετά την κρατική καταστολή ο Αυτόνομος Δήμος θα σταματούσε να οικοδομεί τον δρόμο της αυτονομίας.

Ανάμεσα σε αυτούς που είδαν ξαφνιασμένοι την τοιχογραφία της Τανιπέρλα να εμφανίζεται για άλλη μία φορά μακριά από την Τανιπέρλα ήταν ο ίδιος ο εμπνευστής της, Σέρχιο «Τσέκο» Βαλντές, καθηγητής Γραφικής Επικοινωνίας στο Αυτόνομο Μητροπολιτικό Πανεπιστήμιο του Μεξικού. Με αφορμή την έκπληξη αυτή, αλλά και πολλά άλλα, παραχώρησε στους Μ.Π. και Κ.Π. τη συνέντευξη που ακολουθεί.

«Ζωή και όνειρα Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ

Στο Μεξικό υπάρχει μεγάλη παράδοση στην παραγωγή τοιχογραφιών, ως έκφραση πολιτικής και λαϊκής τέχνης. Ποια είναι η λειτουργία των τοιχογραφιών στα κτίρια των Ζαπατίστας και πώς συνδέονται με αυτή την παράδοση;

Είναι μια σύνθετη ερώτηση. Όντως το κίνημα των τοιχογραφιών έχει μεγάλη παράδοση στο Μεξικό και έχει συνεισφέρει σημαντικά στον χώρο της τέχνης. Αναφέρομαι βέβαια στο κίνημα μετά την μεξικανική επανάσταση, όταν αναδύονται ζωγράφοι με ελευθεριακές, σοσιαλιστικές, κομμουνιστικές, λαϊκές και άλλες ιδέες. Οι πιο γνωστοί είναι ο Ριβέρα, ο Σικέιρος, ο Ορόσκο, ο Καμαρένα, ο Φελγκέρες και άλλοι πολλοί, οι οποίοι καταλαμβάνουν τον χώρο που τους παραχωρεί η νικηφόρα πια «Επανάσταση», και οι οποίοι, αν και απηχούν λαϊκές ιδέες και αισθήματα, είναι συγχρόνως κάτω από την προστασία του Κράτους. Κι αυτό γιατί οι ιδέες της ισότητας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης που προβάλλουν στις τοιχογραφίες τους, εξυπηρετούν μια κυβέρνηση που έχει αναδυθεί μέσα από μια λαϊκή επανάσταση. Παρόλο δηλαδή που οι καλλιτέχνες αυτοί πετυχαίνουν έναν μεγάλο βαθμό ανεξαρτησίας, παίζουν κατά κάποιο τρόπο, και χωρίς να το θέλουν ίσως, το παιχνίδι της κυβέρνησης.

Έχουμε υπέροχα, συγκλονιστικά έργα σε πάμπολλα δημόσια κτίρια. Πιστεύω, μέσα στη μεγάλη μου άγνοια, ότι αυτός που προβληματίζεται περισσότερο σχετικά με την αισθητική παρέμβαση στους δημόσιους χώρους είναι ο Σικέιρος: λαμβάνει υπόψη του την αρχιτεκτονική, το περιβάλλον, το πώς θα κυκλοφορεί ο κόσμος μπροστά από την τοιχογραφία, και αναπτύσσει ταυτόχρονα διάφορες πολιτικές και αισθητικές θεωρίες. Εκείνη την περίοδο πηγαίνει για πρώτη φορά στη Νέα Υόρκη, όπου βλέπει τις θεαματικές γιγαντοαφίσες και υποστηρίζει ότι αυτές αποτελούν έκφραση του καπιταλισμού, σε αντίθεση με τις τοιχογραφίες που αποτελούν έκφραση του σοσιαλισμού. Πρόκειται για μια εποχή που εκτείνεται από το '30 έως το '70, τη δεκαετία του '70 όμως με λιγότερη πλέον δύναμη. Θα περιόριζα, επομένως, το εν λόγω κίνημα στην περίοδο μετά την επανάσταση και δεν θα αναζητούσα ρίζες στην προϊσπανική περίοδο, που σίγουρα υπάρχουν, ή στην

της κοιλάδας Πέρλα» ΜΙΑΣ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΣ

αποικιοκρατία, κατά την οποία μου φαίνεται δύσκολο να έχουν παραχθεί τοιχογραφίες κοινωνικού τύπου.

Μετά το '70 έχουμε ορισμένα πολύ σημαντικά κινήματα λαϊκών ή μη καλλιτεχνών που αρχίζουν να ζωγραφίζουν τοίχους, κάποιοι με την πρόθεση να συνεχίσουν την παραδοσιακή μεξικανική τοιχογραφία και άλλοι διαχωρίζοντας το έργο τους. Ήδη το '80 είναι έντονο το φαινόμενο των γκράφιτι, το οποίο εισβάλλει στους τοίχους της πόλης και αποτελεί άλλη μια αισθητική παρέμβαση, μια επιθετική αισθητική παρέμβαση που φτάνει στο απώγειό της τη δεκαετία του '90. Νομίζω ότι η παράδοση της μεταεπαναστατικής τοιχογραφίας είναι ακόμα ζωντανή στο Μεξικό. Συνεχίζουν να προσλαμβάνονται καλλιτέχνες για να φτιάξουν τοιχογραφίες και παράλληλα υπάρχουν άλλα, λαϊκά κινήματα τοιχογραφίας, όπως αυτό των γκράφιτι.

Όσον αφορά στους Ζαπατίστας, μετράνε ήδη δέκα χρόνια δημόσιας παρουσίας μετά την εξέγερση του 1994. Όλα αυτά τα χρόνια, πολλοί ακτιβιστές, αλληλέγγυοι με το ζαπατιστικό κίνημα έφτασαν στην Τσιάπας για διάφορους λόγους, και ορισμένοι απ' αυτούς για να κάνουν τοιχογραφίες. Υπάρχει μια μελέτη για τον αριθμό των ζωγραφισμένων τοίχων στην Τσιάπας: μέχρι πριν δυο χρόνια ήταν πάνω από 820, τώρα πρέπει να είναι το λιγότερο 850. Είναι ένας εντυπωσιακός αριθμός, η πλειοψηφία τους όμως ζωγραφίστηκε από επισκέπτες, μεξικανούς ή μη, και όχι από ιθαγενείς. Δεν πιστεύω ότι είναι κακό αυτό, καθώς η μεταφορά τέτοιων εικαστικών και αισθητικών εκφράσεων αποτελεί πολιτιστική τροφή για τις κοινότητες, ωστόσο βάζω και κάποια «αλλά». Δεν είναι το ίδιο να κάνεις μια τοιχογραφία για την κοινότητα με το να κάνεις μια τοιχογραφία με την κοινότητα. Νομίζω ότι θα έπρεπε να δούμε λίγο αυτή τη διαφορά: από όλους αυτούς τους ζωγραφισμένους τοίχους στην Τσιάπας, δεν νομίζω ότι είναι πάνω από 15 αυτοί που φτιάχτηκαν από ιθαγενείς ή που στη δημιουργία τους συμμετείχαν ιθαγενείς. Η πλειοψηφία τους έχει φτιαχτεί από επισκέπτες, που σε πολλές περιπτώσεις ωθούνταν περισσότερο από τον ενθουσιασμό και λιγότερο από την πληροφόρηση. Γνωρίζω περιπτώσεις, για παράδειγμα, που οι γυναίκες αμφισβήτησαν αυτό που απεικονιζόταν στην τοιχογραφία γιατί δεν αναγνώριζαν τον εαυτό τους σε αυτήν. Είναι αυτονόητο ότι αυτός που πάει να ζωγραφίσει κάτι έχει τη δική του οπτική, αφήνει όμως ένα μήνυμα που μπορεί να μην ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Δεν είμαι λοιπόν αντίθετος με το να ζωγραφίζει κανείς, ωστόσο πρέπει να τοποθετείται με περισσότερη ευθύνη απέναντι σε αυτήν την παρέμβαση στο δημόσιο χώρο, γιατί

ο τοίχος που θα ζωγραφίσει θα μείνει εκεί, μπορεί όχι για πάντα αλλά για πέντε, δέκα χρόνια, μέχρι να αντέξει το χρώμα, και όλον αυτόν τον καιρό θα μεταφέρει ένα μήνυμα στην κοινότητα, το οποίο αν είναι αντιφατικό θα προκαλέσει σύγχυση...

Πώς γεννήθηκε η ιδέα της τοιχογραφίας της Τανιέρλα·

Θα σας πω πρώτα γιατί πήγα στην Τανιέρλα. Ως κάτοικος της πόλης γνώριζα το ζαπατιστικό κίνημα και το έβλεπα με συμπάθεια γιατί γέννησε από την αρχή πολλές ελπίδες, τόσο σε ιδεολογικό όσο και σε συναισθηματικό επίπεδο. Κάποια στιγμή, ο Αντόνιο Παόλι, ένας φίλος καθηγητής του Πανεπιστημίου που δουλεύει με τους ιθαγενείς τσελτάλ, ζήτησε από άλλους συναδέλφους και μένα να τον βοηθήσουμε να φτιάξει μερικές αφίσες και φυλλάδια για μια ιθαγενική εκδήλωση σχετικά με τον πολιτισμό τσελτάλ. Σας ομολογώ ότι προσπαθούσα να γλιτώσω την δουλειά βρίσκοντας όλων των ειδών τις δικαιολογίες. Έβαλα λοιπόν μια προϋπόθεση που θα μπορούσε να μου χρησιμεύσει και ως δικαιολογία· είπα ότι είναι έλλειψη σεβασμού να κάνουμε φυλλάδια για άτομα που δεν γνωρίζουμε, ότι απαραίτητη προϋπόθεση στην επικοινωνία είναι να γνωρίζεις σε ποιους απευθύνεσαι, να μπορείς να μιλήσεις την ίδια γλώσσα με αυτούς, και εμείς είμαστε πολύ μακριά από τους ιθαγενείς. Και τότε ο Αντόνιο έγραψε μια φράση στον πίνακα, «γκι γκιτς ελ ταμουκ», ήταν αν θυμάμαι καλά. «Έτσι λέγεται σεβασμός στα τσελτάλ», μας είπε και άρχισε να κάνει γλωσσική ανάλυση λέξη προς λέξη. Τελειώνοντας είπε: «Γι' αυτό, όταν ένας τσελτάλ σου προσφέρει σεβασμό σου προσφέρει την καρδιά του». Η μετάφραση του Παόλι μου φάνηκε ποίηση, εξουδετερώθηκαν οι αντιστάσεις μου και αποφάσισα ότι θέλω να γνωρίσω αυτούς τους ανθρώπους. Πήγαμε λοιπόν εκεί, να γνωρίσουμε τον τόπο και τους ανθρώπους, να ζήσουμε μαζί τους, να δούμε για ποιον θα κάνουμε τις αφίσες και τα φυλλάδια. Ενώ ήμουν εκεί ζήτησαν τη βοήθειά μου για να φτιάξουν μία πινακίδα με την ταυτότητα του Δήμου, που να λέει δηλαδή, «Αυτόνομος Εξεγερμένος Ζαπατατιστικός Δήμος Ρικάρδο Φλόρες Μαγόν» και

να έχει ένα πορτρέτο του Μαγόν.

Ενώ φτιάχναμε την πινακίδα υπήρξε και άλλη μια πρόταση, να βοηθήσω στη δημιουργία μιας μεγάλης ζωγραφιάς για τα εγκαίνια του Δήμου. Με ενθουσίασε η ιδέα. Συγκεντρώθηκαν λοιπόν τρεις προθέσεις: αυτή του Δήμου να κάνει μια μεγάλη επετειακή ζωγραφιά, χωρίς κάποιο συγκεκριμένο θέμα, η πρόθεση του Παόλι να γνωρίσει τις αξίες και τον πολιτισμό των τσελτάλ, και η δική μου ως ακαδημαϊκού να δημιουργήσω μια ομάδα –όχι απλώς να την οργανώσω– και να προωθήσω τη συλλογική δημιουργία. Σκέφτηκα λοιπόν ότι αν τα συνδυάσουμε όλα αυτά και συμβουλευτούμε την κοινότητα είναι δυνατόν να απεικονιστούν στη ζωγραφιά οι αξίες της, αυτό που είναι σημαντικό γι' αυτήν, και να βγει κάτι πολύ αντιπροσωπευτικό του Δήμου. Έτσι ξεκίνησε η τοιχογραφία της Τανιπέρλα. Ήταν η περιέργεια, η σύνθεση αυτών των τριών ανησυχιών για να φτιαχθεί κάτι που θα είναι αντιπροσωπευτικό και χρήσιμο για όλους.

Ποια ήταν η διαδικασία δημιουργίας της τοιχογραφίας;

Ηταν έκπληξη για μένα να δουλέψω με ιθαγενείς. Σε γενικές γραμμές εφάρμοσα παιδαγωγικά μέσα που ήξερα από χρόνια, όπως είναι οι βιωματικές ασκήσεις, η δημιουργία δυναμικής στην ομάδα και άλλες τεχνικές, προσαρμόζοντάς τα στο περιβάλλον και υποβάλλοντάς τα στην κρίση της κοινότητας. Δεν πήγα να ζωγραφίσω εγώ μια τοιχογραφία, από την αρχή με ενοχλούσε αυτή η ιδέα, σκέφτηκα ότι πρέπει να είναι αυτοί οι ίδιοι οι ζωγράφοι, να συμμετέχει όλη η κοινότητα. Ειδικά σε αυτή την περίπτωση, όπου υπάρχει μια πλατιά κοινωνική ομάδα εξεγερμένη, με ξεκάθαρες ιδέες, το περισσότερο που μπορούσα να κάνω είναι να στηρίξω και να προωθήσω αυτό που θα έκαναν εκείνοι.

Καταρχήν, η ιθαγενική παράδοση της συλλογικής εργασίας ταιριάζει πάρα πολύ με την ιδέα του να ζωγραφίσουν οι ίδιοι. Σκεφτόμουν ότι θα έπρεπε να έρθουν άντρες και γυναίκες από διαφορετικές κοινότητες. Όντως, ήρθαν από διάφορες κοινότητες, αλλά μόνο άντρες, οι γυναίκες δεν ταξιδεύουν μόνες, πόσο μάλλον για να μείνουν κάπου πολλές μέρες. Η πρώτη έκπληξη με περίμενε την τρίτη μόλις μέρα, όταν κάποιος μου είπε «κύριε καθηγητά, να σας χαιρετήσω γιατί αύριο φεύγω». «Φεύγεις; Μα, δεν σου είπαν ότι αυτό θα διαρκέσει ένα μήνα;» «Το ξέρω, αλλά εγώ ήρθα μόνο για τρεις μέρες...»

Και μετά ένας άλλος «και εγώ κύριε φεύγω μεθαύριο, θα έρθουν άλλοι όμως...» Αυτό ήταν κάτι πολύ καινούρ-

γιο για μένα, με αναστάτωσε, ως καθηγητής είμαι συνηθισμένος να δουλεύω με την ίδια ομάδα όλη τη χρονιά. Πράγματι όμως, έφταναν συνεχώς άλλοι! Αποφάσισα να συνεχίσω να δουλεύω σαν να ήταν η ίδια ομάδα, γιατί αλλιώς θα ήταν καταστροφή, θα έπρεπε να ξαναρχίζουμε κάθε φορά που έφτανε κάποιος.

Η δεύτερη έκπληξη ήταν ότι μερικοί ήξεραν μονάχα ότι έχουν έρθει για να κάνουν μια συλλογική εργασία, έτσι γενικά, οπότε όταν ανακάλυπταν τι ακριβώς έπρεπε να κάνουν... «Τι; Πρέπει να ζωγραφίσουμε; Μα εγώ δεν ξέρω να ζωγραφίζω...», με τον τρόπο ζωγραφισμένο στα πρόσωπά τους! Τελικά ενσωματώνονταν στην ομάδα, τους έλεγα ότι δεν χρειάζεται να ξέρεις να ζωγραφίζεις καλά, φτάνει μόνο να βάλεις σε χαρτί τις ιδέες σου με σχέδια και όχι λέξεις. Ο καθένας ζωγράφιζε δυο τρεις εικόνες ή πράγματα που θεωρούσε σημαντικό να περιλάμβανονταν στην τοιχογραφία. Φτιάχτηκαν έτσι πολλά διαφορετικά προσχέδια, τα οποία τέθηκαν στην κρίση της κοινότητας. Τελικά η τοιχογραφία αποτέλεσε τη σύνθεση όλων αυτών των ιδεών.

Και έπειτα, το πιο συγκλονιστικό, αληθινά εντυπωσιακό για μένα, ήταν ότι κάθε καινούργια ομάδα δεν πήγαινε πίσω τη δουλειά που είχε γίνει από την προηγούμενη. Το αντίθετο δηλαδή από τη δική μας νοοτροπία, της πόλης: φτάνω εγώ, για παράδειγμα, στη μέση ενός έργου και αρχίζω να αμφισβητώ όλη τη δουλειά που έχει ήδη γίνει, σαν ο κόσμος να αρχίζει όταν εμφανίζομαι εγώ. Αυτοί δεν άρχιζαν να λένε «αυτό δεν μου αρέσει, νομίζω ότι θα έπρεπε να το κάνουμε έτσι ή αλλιώς», αλλά είχαν την αντίληψη ότι πρέπει να συνεχίσουν το συλλογικό έργο. Προσαρμόζονταν σε αυτό που έβρισκαν και τελικά η τοιχογραφία είναι σαν να φτιάχτηκε από την ίδια ομάδα, παρότι τα μέλη της εναλλάσσονταν συνεχώς. Ήρθαν από τόσες πολλές κοινότητες που τελικά νομίζω ότι η τοιχογραφία πέτυχε ένα μεγάλο βαθμό αντιπροσωπευτικότητας, ήταν προϊόν συλλογικής εργασίας πολλών κοινοτήτων, και αυτό με γοήτευσε. Αυτή ήταν η διαδικασία δημιουργίας της τοιχογραφίας...

Τι συνέβη λοιπόν στη γιορτή των εγκαίνιων;

Η τοιχογραφία ολοκληρώθηκε το μεσημέρι της 9ης Απριλίου. Ήταν μια πολύ ενδιαφέρουσα εβδομάδα: οι εορτασμοί λόγω Μεγάλης Εβδομάδας συνέπεσαν με την επέτειο του θανάτου του Εμιλιάνο Ζαπάτα, στις 10 Απριλίου (προς τιμήν του οποίου επιλέχθηκε η συγκεκριμένη μέρα για τα εγκαίνια) και βέβαια ήταν και οι γιορτές για τον Αυτόνομο Δήμο. Ένας αναπάντεχος συνδυασμός του θρησκευτικού, του συμβολικού και της εξέγερσης. Στις 9 Απριλίου,

λοιπόν, άρχισε να φτάνει ο κόσμος, συγκεντρώθηκαν πάνω από 800 άτομα, ανάμεσα στα οποία είμασταν περίπου 40 μη ιθαγενείς, παρατηρητές ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ακαδημαϊκοί, ομάδες αλληλεγγύης κ.ά. Ο χορός, οι ομιλίες, οι τελετές συνεχίζονταν και την επόμενη μέρα όταν, νωρίς το βράδυ, εν μέσω χορού, ο παρουσιαστής μας πληροφορεί από το μικρόφωνο ότι η γιορτή θα σταματήσει γιατί οι μουσικοί πρέπει να πάνε κάπου αλλού... και αφού έκανε την ίδια ανακοίνωση στα τσελτάλ, ρωτάω τον Παόλι τι ακριβώς είπε. «Το ίδιο», μου απαντάει, «μόνο που πρόσθεσε ότι είναι διαταγή!» Παρατηρούμε τότε μια κινητικότητα που δεν ήταν της γιορτής αλλά ούτε και ανησυχητική, αρχίζει να αποχωρεί ο κόσμος, μέσα σε 15 λεπτά είχαν φύγει όλοι. Χωρίς κανέναν πανικό, πολύ πειθαρχημένα, οι βάσεις στήριξης του EZLN, ανέβηκαν στα καμιόνια και έφυγαν. Εμάς, τους ξένους, μας συγκάλεσαν σε συνέλευση, όπου μας ενημέρωσαν ότι είχε συγκεντρωθεί κυβερνητικός στρατός και αστυνομία σε ένα πολύ γειτονικό στρατόπεδο, ότι επρόκειτο μάλλον για επιχείρηση κατά της Τανιπέρλα, ότι μας ευχαριστούν για την παρουσία μας αλλά πρέπει να φύγουμε. Κανένας μας δεν έφυγε.

Η καταστολή ξεκίνησε τα ξημερώματα. Σύμφωνα με τα επίσημα νούμερα, πήραν μέρος 1200 περίπου στρατιώτες ενάντια σε ένα πληθυσμό 1600 ατόμων, η πλειοψηφία των οποίων ήταν βέβαια παιδιά, με διαταγή να συλλάβουν τις αυτόνομες αρχές. Η επιχείρηση ήταν ένα θέατρο τρόμου με βίαια χτυπήματα, απειλές και κλοπές. Κατέστρεψαν μια τεράστια αίθουσα εκδηλώσεων, την κοινοτική κουζίνα και άλλα κτίρια, έκαψαν την τοιχογραφία, την πινακίδα του Δήμου, ένα πανό, ό,τι τους φαινόταν ζαπατιστικό. Συλλάβανε εννέα άτομα: επτά ιθαγενείς, μουσικούς της εκκλησίας και μέλη οργανώσεων μη προσκείμενων στην τότε κυβέρνηση, τον Λουίς Μενέντες, μέλος γνωστής οργάνωσης ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εμένα. Μετά από δυο μέρες έπιασαν άλλους επτά, έξι ιθαγενείς και έναν μιγά που απλώς περνούσε από κει. Μας έβαλαν όλους στη φυλακή του Σέρο Ουέκο. Ο στρατός και η αστυνομία κατέλαβαν την Τανιπέρλα, οι άντρες πήραν τα βουνά, στην κοινότητα έμειναν μόνο γέροι, γυναίκες και παιδιά. Οι παραστρατιωτικοί δεν άφηναν τα καραβάνια με τη βοήθεια από το Μεξικό και άλλες χώρες να φτάσουν μέχρι την Τανιπέρλα. Οι γυναίκες της κοινότητας, εν μέσω απειλών, με στρατιώτες και αστυνόμους μέσα στα ίδια τους τα σπίτια, έφευγαν τη νύχτα από τη Τανιπέρλα για να πάνε περπατώντας σε άλλες κοινότητες και να πάρουν τη βοήθεια που αναλογούσε στις οικογένειές τους. Μια πολύ δύσκολη κατάσταση που κράτησε για μήνες, ηρωικούς μήνες γι' αυτές τις γυναίκες, τους άντρες που ήταν στα βουνά και όλες τις γειτονικές κοινότητες που τους βοήθησαν...

Ποιες ήταν οι κατηγορίες που απαγγέθηκαν κατά των συλληφθέντων;

Ψευδείς κατηγορίες όλων των ειδών, η πιο σοβαρή ήταν αυτή της ένοπλης εξέγερσης. Υποτίθεται, δηλαδή, ότι μας έπιασαν με τα όπλα στο χέρι... εγώ προσωπικά κράταγα ένα επικίνδυνο πινέλο και ένα κασετοφωνάκι! Άλλες κατηγορίες ήταν αντίσταση, οργανωμένο έγκλημα, βίαιη κλοπή, καταστροφή ξένης περιουσίας - καταστρέψαμε λέει 1200 οπωροφόρα δέντρα! Δύο από τα αδικήματα δεν επιδέχονταν εγγύησης, ο στόχος ήταν να μας κρατήσουν όσο το δυνατόν περισσότερο στη φυλακή. Ωστόσο, ποτέ δεν καταδικαστήκαμε. Μείναμε τόσο καιρό στη φυλακή περιμένοντας δίκη και τελικά οι κατηγοριοί, μαριονέτες της κυβέρνησης, απέσυραν τις κατηγορίες καθώς η εισήγηση που ετοιμαζόταν ήταν αθωωτική, όπως έμαθα αργότερα. Εγώ έκατσα ένα χρόνο στη φυλακή, ο σύντροφος Λουίς ένα χρόνο και πέντε μήνες, μερικοί βγήκαν τελικά με εγγύηση, άλλοι γιατί αποσύρθηκαν οι κατηγορίες και άλλοι μετά την Πορεία των Ζαπατιστας στην Πόλη του Μεξικού, όταν εκπληρώθηκε ένα από τα τρία αιτήματα, αυτό της απελευθέρωσης των πολιτικών κρατουμένων.

Ποιος ήταν ο αντίκτυπος της καταστροφής της τοιχογραφίας της Τανιπέρλα και της φυλάκισής σου;

Οταν μπήκα στη φυλακή πίστευα ότι θα γινόμασταν είδηση για λίγες εβδομάδες και ότι το θέμα θα ξεχνιόταν γρήγορα. Αλλά συνέβη κάτι εντυπωσιακό. Η υπόθεση τράβηξε πολύ το ενδιαφέρον, δυστυχώς και λόγω του ότι υπήρχαν δύο πανεπιστημιακοί ανάμεσα στους φυλακισμένους. Οι εκδηλώσεις αλληλεγγύης, η προσοχή που μας δόθηκε ήταν κάτι το απίστευτο. Είχαμε επισκέψεις επτά μέρες την βδομάδα, από τις 10 το πρωί μέχρι τις 6, δηλαδή όλη μέρα, όλες τις μέρες. Παρέλασαν από φοιτητές γυμνασίου της Τσιάπας, καλόγριες από την Νικαράγουα ή τη Γαλλία και κληρικοί από τις ΗΠΑ, μέχρι βετεράνοι του πολέμου του Βιετνάμ, όποιος μπορείς να φανταστείς. Έφταναν επιστολές από Πανεπιστήμια της Ευρώπης, των ΗΠΑ, του Καναδά, κάρτες... Βέβαια τώρα τα διηγούμαι έτσι χαλαρά γιατί «πέσαμε στα μαλακά» που λέμε. Σε εκείνη τη φυλακή, υπήρχε ήδη μια οργανωμένη ομάδα πολιτικών κρατουμένων Ζαπατίστας που λεγόταν «Η φωνή του Σέρο Ουέκο», η οποία βρισκόταν χωριστά από τους ποινικούς, οπότε συναντήσαμε ένα ιδιαίτερο περιβάλλον...

παραγωγές της τοιχογραφίας της Τανιπέρλα σε όλον τον κόσμο, από την Παταγονία μέχρι τη Βενετία και το Τορόντο. Πώς νιώθεις βλέποντας το έργο σου να έχει μετατραπεί σε μια συλλογική ιδιοκτησία, σε ένα σύμβολο;

Είναι μια διαρκής έκπληξη, σίγουρα η πιο μεγάλη της ζωής μου. Ενώ ήμουν στη φυλακή έμαθα ότι η τοιχογραφία της Τανιπέρλα αναπαράχθηκε στην Ισπανία και την Αργεντινή. Άρχισα να καταλαβαίνω ότι το έργο αυτό, το οποίο διευκρινίζω ξανά ότι δεν είναι δικό μου έργο (ο ρόλος μου δεν ήταν αυτός του δημιουργού αλλά του «παρακινητή» του συλλογικού), αλλά συλλογικό έργο, είναι τελικά μια γιορτή αλληλεγγύης, που ξεπηδάει σαν μανιτάρι εδώ και κει, μια στη Βραζιλία, μια στην Ουρουγουάη, τη Γαλλία, την Ιρλανδία, το Βέλγιο. Μετατράπηκε σε σύμβολο του κινήματος και σύμβολο άλλων αντιστάσεων. Η αναπαραγωγή της τοιχογραφίας προκάλεσε πολλές συζητήσεις, ομιλίες, στρογγυλά τραπέζια, συνέδρια, δημοσιεύσεις. Πολλοί έμαθαν για τη ζαπατιστική εξέγερση από τέτοιες εκδηλώσεις, πολλοί έφτιαξαν τη δική τους τοιχογραφία, όπως στην Κολονία, όπου φτιάχτηκε μια για τους εκεί αγώνες ενάντια στην καταστολή ή την Ιρλανδία όπου μια γυναικεία ομάδα αλληλοβοήθειας αναπαρήγαγε πρώτα την τοιχογραφία της Τανιπέρλα και στη συνέχεια έφτιαξε μια άλλη που απεικονίζει τα δικά τους προβλήματα. Πρόκειται για μια έκπληξη που διαρκεί ήδη έξι χρόνια και νομίζω ότι θα συνεχιστεί...

Τι θα πάρεις μαζί σου φεύγοντας από τη γιορτή; Πώς σου φαίνεται η ιδέα της αναπαραγωγής της τοιχογραφίας της Τανιπέρλα στον ίδιο Δήμο, στο Κέντρο Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών Λειτουργιών της Κουλέμπρα;

Γύρισα πάρα πολύ ενθουσιασμένος και ικανοποιημένος από όσα είδα και έζησα στην Κουλέμπρα! Θυμάμαι την περίοδο που δούλεψα στο Οβεντίκ, το 2001, όταν χτιζόταν εκεί το ζαπατιστικό σχολείο. Το κτίριο εκείνο ήταν σαν ένα αντίγραφο ενός τυπικού κυβερνητικού σχολείου στην ύπαιθρο. Σκέφτηκα τότε ότι οι εξεγερμένοι ιθαγενείς θα μπορούσαν να αναπτύξουν, ανάμεσα σε πολλά άλλα που κάνουν, τη δική τους αρχιτεκτονική και να όχι να μιμούνται την επίσημη ή την αστική αρχιτεκτονική. Μια σκέψη που δεν με έχει αφήσει από τότε. Όταν πήγα λοιπόν στη Κουλέμπρα και είδα το σχολείο έμεινα έκθαμβος. Διότι πρόκειται για μια αισθητική παρέμβαση, η οποία συνδυάζοντας υλικά αστικής κατασκευής, όπως είναι οι τσιμεντόλιθοι, και υλικά του κάμπου, όπως είναι το ξύλο και ο

τοίγκος, κατορθώνει να αποδώσει μια εξαιρετικά παιδαγωγική και πολύ προχωρημένη αντίληψη του χώρου. Μου φαίνεται ότι το αρχιτεκτονικό σχέδιο του σχολείου αποτυπώνει ιδέες ελευθεριακών παιδαγωγών, όπως ο Φρέιρε και άλλοι, και βέβαια την ίδια την ιθαγενική αντίληψη για την εκπαίδευση. Δεν είναι ούτε ελληνική ούτε παραδοσιακή τσετάλ αρχιτεκτονική, είναι όμως κάτι πολύ ιδιαίτερο και όμορφο που εμένα με συγκίνησε. Η πρόβλεψη πιθανής αφαίρεσης των ενδιάμεσων θυρών δίνει εντυπωσιακές δυνατότητες στο χώρο του σχολείου. Αλλά και οι αίθουσες καθεαυτές, όπου οι μαθητές κάθονται σε κύκλο, δεν προβλέπεται ειδικό σημείο για τον δάσκαλο ή υπάρχει η δυνατότητα να γίνει μάθημα και χωρίς θρανία, αποτελούν μια ουσιαστική εξέλιξη. Ελπίζω να επεκταθεί και σε άλλες κοινότητες αυτή η αντίληψη του χώρου, όταν χτίζονται, για παράδειγμα, σημαντικά για την κοινότητα κτίρια να λαμβάνεται υπόψη η λειτουργικότητα, το πώς θα ζουν και θα κυκλοφορούν μέσα σε αυτά αυτοί που θα τα χρησιμοποιούν... Η δουλειά που κάνατε στην Κουλέμπρα είναι επιπλέον πολύ σημαντική και επειδή η αλληλεγγύη δεν χάθηκε σε μεσάζοντες, είναι κάτι το συγκεκριμένο και μάλιστα ανταποκρίνεται στις προτεραιότητες των Ζαπατίστας. Αυτό πήρα λοιπόν φεύγοντας από τη γιορτή, μια μεγάλη ικανοποίηση και συγκίνηση.

Όσον αφορά στην τοιχογραφία της Τανιπέρλα, μέσα από την αλληλεγγύη συνεχίζει να περπατά τους δικούς της δρόμους ανά τον κόσμο και ίσως κάποια μέρα επιστρέψει εκεί που γεννήθηκε και ξαναζωγραφιστεί από τους αρχικούς δημιουργούς της. Μέχρι σήμερα έχω αρνηθεί να συμμετάσχω στις διάφορες αναπαραγωγές της και θα συνεχίσω να αρνούμαι γιατί πιστεύω ότι δεν είναι αυτός ο ρόλος μου. Ο ρόλος αυτός ανήκει στις ενδιαφερόμενες συλλογικότητες. Η περίπτωση όμως της Κουλέμπρα διαφέρει. Γιατί από τότε που καταστράφηκε η τοιχογραφία της Τανιπέρλα υπάρχει στις ζαπατιστικές αρχές η σκέψη να αναπαραχθεί στην ίδια κοινότητα, στο ίδιο κτίριο, το οποίο όμως είναι ακόμη κατεληγμένο από το στρατό. Μετά τα γεγονότα της Τανιπέρλα, ο Αυτόνομος Εξεγερμένος Δήμος Ρικάρδο Φλόρες Μαγόν συνεχίζει πολλές από τις λειτουργίες του στη Κουλέμπρα, η οποία έχει μετατραπεί σε εναλλακτική έδρα του. Επομένως, η αναπαραγωγή της τοιχογραφίας εκεί είναι πολύ σημαντική, γι' αυτό και όχι απλώς θέλω αλλά και νιώθω υποχρεωμένος να συμμετάσχω σε αυτήν. Ραντεβού στην Κουλέμπρα λοιπόν.

Όταν την άνοιξη του 2004 αποφασίζαμε, μαζί με τους συντρόφους ζαπατίστας να γιορτάσουμε τα εγκαίνια του σχολείου, θελήσαμε και ονειρευτήκαμε αυτή η γιορτή να είναι και μια συνάντηση ομάδων και ανθρώπων που πιστεύουν πως η αντίσταση είναι μια καθημερινή εκπαίδευση σε έναν άλλο τρόπο σκέψης, δράσης και σχέσεων. Και που επιχειρούν να δοκιμάσουν μία άλλη λογική εκπαίδευσης, που βάζει σε εφαρμογή πρακτικές και μεθοδολογίες που βρίσκονται στον αντίποδα των επίσημων εκπαιδευτικών μοντέλων, γιατί προωθούν αξίες που αντιστρατεύονται τη λογική της αγοράς και τους κέρδους, την ατομοκεντρική λογική, τη λογική της ομοιομορφίας, τη λογική, εν τέλει, του νεοφιλελευθερισμού.

Αυτή η συνάντηση έγινε στις 6 Αυγούστου, στο κτίριο της βιβλιοθήκης του σχολείου. Συμμετείχαν 17 ομάδες από το Μεξικό, την Ευρώπη και τη Λατινική Αμερική. Άνθρωποι που προσπαθούν να στήσουν σε αστικά κέντρα ή σε αγροτικές και ιθαγενικές κοινότητες, μια εκπαίδευση επικεντρωμένη στο όραμα ενός καλύτερου κόσμου: μια εκπαίδευση της αντίστασης και της εξέγερσης.

Σε αυτό το τεύχος παρουσιάζουμε – με τα δικά τους λόγια – δύο εκπαιδευτικά εγχειρήματα, που αν και εκτυλίσσονται σε διαφορετικές κοινωνικοπολιτικές και γεωγραφικές συνθήκες (το ένα στα βουνά του νοτιοανατολικού Μεξικού στον Ζαπατιστικό Εξεγερμένο Δήμο Ρικάρντο Φλόρες Μαγόν και το άλλο σε μία μητρόπολη, το Μπουένος Άιρες) συναντώνται σε έναν κοινό τόπο: στην πολιτική επιθυμία για μια εκπαίδευση που να βαδίζει τον δρόμο του αγώνα για την ανθρώπινη χειραφέτηση.

Από τον Αυτόνομο Εξεγερμένο Δήμο Ρικάρντο Φλόρες Μαγόν μιλάνε ο σύντροφος Χούλιο εκ μέρους του Αυτόνομου Συμβουλίου, οι εκπαιδευτές και εκπαιδευτριες και οι εκπαιδευόμενοι δάσκαλοι και δασκάλες του Κέντρου Επιμόρφωσης «Κομπανιέρο Μανουέλ». Και από το Μπουένος Άιρες, η συντρόφισσα Κλαούντια Κορόλ, από το Πανεπιστήμιο των Μητέρων της Πλατείας Μαΐου (βλ. αφιέρωμα στην ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ, Σήματα Καπνού, τεύχος 14).

ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΕΦΙΚΤΗ...

Η εκπαίδευση της αντίστασης

«Εκπαίδευση είναι η κατάκτηση της δικαιοσύνης, της ελευθερίας, της δημοκρατίας...»

Αυτό που σκεφτόμαστε εμείς για την εκπαίδευση είναι ό- τι οφείλει να προχωρήσει με σεβασμό στο λαό και τις κοινότητες. Αυτό που ψάχνουμε είναι το πώς δεν θα προσθέσουμε προβλήματα

**Σύντροφος Χούλιο,
από το Αυτόνομο Συμβούλιο
του Εξεγερμένου Δήμου
Ρικάρντο Φλόρες Μαγόν**

στις κοινότητες όπως κάνει το επίσημο σχολείο. Αυτό σημαίνει ότι η εκπαίδευση, κατ' αρχήν, πρέπει να λύνει τα προβλήματά τους. Ή να προσπαθεί να λύσει τα προβλήματά τους. Αποφασίσαμε λοιπόν ότι οι βασικοί άξονες της εκπαίδευσης θα προσπαθούν να δώσουν λύση στα αιτήματα των κοινοτήτων που είναι και τα αιτήματά μας ως ζαπατίστας. Συζητήσαμε και προσπαθήσαμε να μοιράσουμε τα αιτήματα σε τέσσερα πεδία γνώσης: Μαθηματικά, Γλώσσες, Ιστορίες, Ζωή και Περιβάλλον. Αυτά τα τέσσερα πεδία γνώσης είναι τα πλέον βασικά, ή τουλάχιστον, αυτό που εμείς κατανοούμε ως βασικό, γιατί σ' εμάς δεν χρησιμεύει σε τίποτα, αυτή τη στιγμή, αν ξεκινήσουμε να σπουδάζουμε χημεία ή βιολογία. Θέλουμε η εκπαίδευσή μας να μιλάει για μια αξιοπρεπή στέγη, για μια ισορροπημένη διατροφή, για την υγεία, για όλες τις διεκδικήσεις μας. Αυτό είναι για μας εκπαίδευση. Εκπαίδευση είναι η κατάκτηση της δικαιοσύνης, της ελευθερίας, της δημοκρατίας. Βαδίζοντας έτσι στον ά- ξονα των αιτημάτων μας συζητάμε και χτίζουμε τα τέσσερα πεδία γνώ- σης[...]

[...] Για να βαδίζει πράγματι η εκπαίδευση προς το χτίσιμο μιας α- ληθινής αυτονομίας, προς την ιδέα του αγώνα, προς την ιδέα της αλλαγής πρέπει να βαδίζει δρόμο διαφορετικό από αυτόν της επίσημης εκπαίδευσης. Όλοι μας δραπετεύουμε από την επίσημη εκπαίδευση γιατί όλοι θέλουμε να δυναμώσουμε τον ζαπατίστικο αγώνα. Αλλιώς δεν έχει νόημα. Γιατί, εγώ είμαι

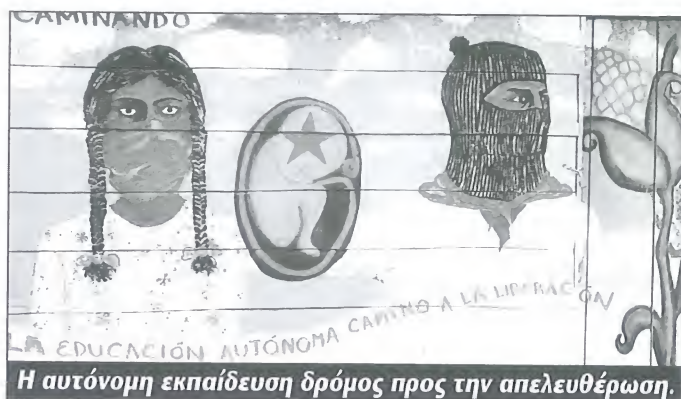
ζαπατίστας και τα παιδιά μου, ας πούμε, μορφώνονται στο κρατικό σχολείο. Τι θα τους διδάξουν εκεί; Θα τους διδάξουν: τανκς από εδώ, αεροπλάνα από εκεί, από εδώ ένας ζαπατίστας κουκουλοφόρος και από εκεί ένας στρατιώτης: γιατί αυτός ο κουκουλοφόρος είναι τρομοκράτης. Και εμείς το καταλαβαίνουμε πολύ καλά ότι αυτό που μαθαίνουν τα παιδιά μέσα από την επίσημη εκπαίδευση είναι πολύ επικίνδυνο. Αυτό που τους διδάσκουν ακόμα και από τις ζωγραφιές είναι ότι ο κουκουλοφόρος είναι τρομοκράτης. Και τα παιδιά όταν γυρίζουν σπίτι δεν θέλουν να ξέρουν τίποτα για τον ζαπατιστικό αγώνα[...]

Βέβαια, δεν είναι μόνο γι' αυτό που είμαστε ενάντια στην επίσημη εκπαίδευση, είναι επίσης γιατί πιστεύουμε πως πρέπει να αρχίσουμε από τους ίδιους μας τους λαούς... να ξεκινήσουμε από αυτά που μας διδάξαν οι πατεράδες μας. Γιατί από αυτούς γεννήθηκαν οι επαναστάτες, οι σύντροφοι που έδωσαν το αίμα τους, που έπεσαν στον αγώνα. Από πού ήρθαν αυτοί οι άνθρωποι; Από αυτούς τους πατεράδες διδάχτηκαν, δεν μορφώθηκαν στο επίσημο σχολείο. Να ξεκινήσουμε από

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Αυτόνομου Δήμου Ρικάρντο Φλόρες Μαγόν αναπτύσσεται σε τέσσερα πεδία γνώσης: Ιστορίες, Γλώσσες, Μαθηματικά, Ζωή και Περιβάλλον. Κάθε πεδίο έχει διαφορετικά περιεχόμενα και μαθήματα...

Στο πεδίο Ζωή και Περιβάλλον, για παράδειγμα, αυτό που ψάχνουμε είναι να διασώσουμε τις γνώσεις των εκπαιδευτικών λειτουργών, τις γνώσεις του πολιτισμού τους, γνώσεις μιας άλλης θεώρησης για τον κόσμο. Πέρα από αυτό δουλεύουμε και με θέματα που αφορούν τη ζωή τους και που στοχεύουν στην επίλυση προβλημάτων στις κοινότητες. Για παράδειγμα, τώρα δουλεύουμε το ζήτημα των προστατευόμενων φυσικών περιοχών, το τι σημαίνει βιόσφαιρα, το ζήτημα των φυσικών πόρων και της βιοποικιλότητας, που αυτοί ήδη ξέρουν, βέβαια, πώς να την διασώσουν, αλλά δουλεύουμε αναλύοντας και εξωτερικούς παράγοντες, δηλαδή τη σημασία που έχει η βιοποικιλότητα για τις επιχειρήσεις, για την κυβέρνηση και πώς αυτό σχετίζεται με την απειλή των εκτοπισμών, μια απειλή που οι κοινότητες τη ζουν συνεχώς.

Στο πεδίο γνώσης Μαθηματικά, επίσης προσπαθούμε να διασωθούν και να ανακτηθούν γνώσεις και τρόποι που έχουν χαθεί ή που κινδυνεύουν να χα-

Η αυτόνομη εκπαίδευση δρόμος προς την απελευθέρωση.

τις ίδιες μας τις γνώσεις. Και υπάρχουν χιλιάδες γνώσεις μέσα στους ιθαγενείς λαούς. Γι' αυτό όταν οι εκπαιδευτές φτάνουν εδώ, μπορούν να φέρουν ιδέες από την πόλη, αλλά το πρώτο που πρέπει να κάνουν είναι να συγκεντρώσουν και να καταγράψουν τις γνώσεις των εκπαιδευόμενων, που είναι γνώσεις των κοινοτήτων. Και αφού γίνει η επανασυγκέντρωση τότε μπορεί να αρχίσει η εκπαίδευση.

Αυτό που προσπαθούμε να επιτύχουμε είναι μια εκπαίδευση συλλογική, να συμμετέχουν όλοι. Κάναμε ένα μικρό βήμα αυτά τα πρώτα χρόνια. Τώρα προωθούμε το να υπάρξουν 15-20 εκπαιδευτικοί λειτουργοί σε κάθε κοινότητα... και όσο προχωράμε τόσο θα δημιουργούμε περισσότερα θέματα και δραστηριότητες, τόσο θα αναπτύσ-

θούν, τρόποι μέτρησης, αντιλήψεις για το χρόνο και το χώρο, αλλά ταυτόχρονα να υπάρξει συνείδηση ότι υπάρχουν και διαφορετικές θεωρήσεις, θεωρήσεις άλλων πολιτισμών. Και ξεκινώντας από αυτό επιχειρούμε όλοι μαζί να μοιραστούμε, να μπορέσουμε να καταλάβουμε το άλλο, το διαφορετικό. Είναι πολύ σημαντικό αυτό, γιατί αν κατανοήσεις πως υπάρχουν διαφορετικές θεωρήσεις, τότε είναι πιο εύκολο να καταλάβεις τι συμβαίνει, το πώς λειτουργεί το έξω από σένα, αλλά και ποιες είναι οι δικές σου ιδέες, τι ψάχνεις, τι μπορείς να πάρεις και να δώσεις.

Επίσης στα Μαθηματικά αναλύουμε ζητήματα που έχουν να κάνουν με προγράμματα, με διαχείριση και με την οικονομία, γιατί είναι απαραίτητο για την κατανόηση της κατάστασης που ζουν οι κοινότητες για την κατανόηση του πώς διαμορφώνονται λ.χ. οι τιμές των προϊόντων τους, του καφέ και του καλαμποκιού, και πώς όλα συνδέονται με πολιτικές που ξεπερνούν την εμβέλεια μιας τοπικότητας και αντιστοιχούν σε ένα διεθνές περιβάλλον. Τα θέματα που δουλεύουμε εδώ έχουν να κάνουν με τη ματιά στο έξω και το δικό μας, για να μπορέσει υπάρξει κατανόηση και σύγκριση αλλά και ανταλλαγή ανάμεσα σε διαφορετικούς πολιτισμούς.

Όσο για το πεδίο γνώσης Ιστορίες, ας αρχίσουμε από το όνομα: Ιστορίες, στον πληθυντικό, γιατί υπάρχουν πολλές ιστορίες. Η ιστορία δεν είναι μόνο μία και μοναδική. Κατ' αρχήν υπάρχουν οι δικές μας ιστορίες, οι ιστορίες των κοινοτήτων –για να ξεκινήσουμε από τα μέσα προς τα έξω–, οι ιστορίες των αγώνων των λαών. Προσπαθούμε να κατανοήσουμε την ιστορία σαν κοινωνική διαδικασία. Για μας ιστορία δεν είναι μονάχα ένα μεγάλο γεγονός που συμβαίνει και που το καταγράφει κάποιος, ιστορία είναι και οι μικρές ιστορίες της καθημερινότητάς μας, των αγώνων

σουμε τη διαδικασία της αυτόνομης εκπαίδευσης.... Αυτό που θέλουμε είναι οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί να είναι εκείνοι που θα στηρίξουν στο μέλλον την αυτονομία. Να είναι οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί που θα μπορούν να διοργανώνουν εκδηλώσεις σαν αυτήν εδώ, να είναι αυτοί που θα βαδίσουν ενάντια στην καταπίεση της κυβέρνησης, που θα μπλοκάρουν τα οικονομικά συμφέροντα, τα συμφέροντα του νεοφιλελευθερισμού...

Και αν είναι αυτό που θέλουμε, τότε δεν πρέπει να αναλωθούμε μόνο στο να μάθουμε καλά πώς γράφεται το Α, το Ε ή το Ο. Βλέπουμε ότι στην επίσημη εκπαίδευση αν δεν περάσει κάποιος το διαγώνισμα δεν μπορεί να περάσει και την τάξη. Εμείς δεν ακολουθούμε αυτήν την κατεύθυνση ούτε σ' αυτό, ούτε σε άλλα θέματα. Δεν θα δώσουμε λ.χ. βαθμολογία, δεν αξιολογούμε. Είναι οι κοινότητες αυτές που θα μας αξιολογήσουν, αλλά η κοινότητα, ο λαός δεν βάζει ούτε 10 ούτε 0. Ο λαός αξιολογεί μια διαδικασία, που δεν τελειώνει μέσα στην τάξη, γιατί αυτός ο εκπαιδευτικός λειτουργός θα διδάξει ένα παιδί που κάποτε θα μεγαλώσει και θα αναλάβει ένα αξίωμα και εκεί θα φανεί αν κέρδισε το διαγώνισμά του. Γιατί αυτά τα παιδιά, που είναι μαθητές τώρα, αργότερα θα γίνουν κι αυτά εκπαιδευτικοί λειτουργοί ή λειτουργοί της υγείας και εκεί θα κριθούν και θα αξιολογηθούν.

Σήμερα θα δώσουμε κάποια διπλώματα αναγνώρισης στους εκπαιδευτικούς λειτουργούς. Αυτά τα διπλώματα δεν τα δίνει ένας ειδι-

μας, που μας δίνουν και την ταυτότητά μας. Προσπαθούμε να πούμε πως η ιστορία δεν γράφεται από κάποιους μεγάλους, τη γράφουμε όλοι μας, υπάρχουν πολλοί συμμετοχοί, πολλές πορείες που συναντιούνται και που η γνώση τους θα βοηθήσει στην κατανόηση του τι κάνουμε εδώ και προς τα πού να βαδίσουμε. Γι' αυτό και μιλάμε για Ιστορίες.

Το πεδίο γνώσης Γλώσσες είναι επίσης στον πληθυντικό. Είναι, λίγο πολύ, όπως οι Ιστορίες. Εδώ, στο Κέντρο Εκπαίδευσης μιλάμε τσελτάλ, τσοτσάλ και τσόλ. Τσελτάλ μιλάνε οι περισσότεροι, στην πραγματικότητα τα τσοτσάλ και το τσόλ είναι μειοψηφία. Δουλεύουμε και στις τρεις γλώσσες, είναι γλώσσες ζωντανές που δεν πρέπει να ξεχαστούν, μεταφέρουν λόγια και γνώσεις προγόνων, μεταφέρουν την κοσμοαντίληψη ολόκληρων πολιτισμών, τον τρόπο να αντιλαμβάνονται τη ζωή, τον τρόπο τους να κατανοούν τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση, τρόπους αρμονικής συνύπαρξης που πρέπει να διασώσουμε, μεταφέρουν τις ιστορίες μας... Και δουλεύουμε και στα ισπανικά, διδάσκουμε τα ισπανικά. Τα ισπανικά είναι ένα εργαλείο, αποτελούν τον κοινό τόπο όλων και επιπλέον είναι ένα όπλο. Η γνώση τους προσφέρει έναν τρόπο να αμυνθούμε στην κυβέρνηση. Η κυβέρνηση μιλάει ισπανικά και οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί πρέπει να μάθουν ισπανικά για να μπορούν να υπερασπίζονται τα δικαιώματά τους.

Δουλεύουμε αναμιγνύοντας λίγο τα δύο πράγματα, από τη μια να μάθουν να γράφουν, να διαβάζουν, να μάθουν τα σημεία στίξης και από την άλλη να μάθουν στα ισπανικά τα δικαιώματά τους, να μπορούν να μιλήσουν στα ισπανικά για τη βία που υφίστανται συστηματικά οι ιθαγενικές κοινότητες, να αρχίσουν να αναλύουν στα ισπανικά αυτό που είναι τα συλλογικά δικαιώματα, η βιωσιμότητα, ο ελεύθερος αυτοπροσδιορισμός, η αυτονομία, για να μπορούν κάποια στιγμή, να επικοινωνούν οι ίδιοι προς τα έξω τον αγώνα τους.

κός, δεν τα δίνουν οι εκπαιδευτές, τα δίνει ο αυτόνομος δήμος. Αν και δεν ξέρουμε τι πρέπει να γράφει ένα δίπλωμα αναγνώρισης, ξέρουμε όμως, ποιοι είναι αυτοί οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί. Είναι αυτοί που προχώρησαν, υποφέροντας, αυτά τα τρία χρόνια της εκπαίδευσης. Και πράγματι υπέφεραν, γιατί εδώ οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί δεν μπορούν να δεχτούν μισθό, δεν μπορούν να δεχθούν αμοιβή· πρέπει να τους στηρίξει η κοινότητά τους· η κοινότητα στηρίζει τον λειτουργό της εκπαίδευσης ή της υγείας και την οικογένειά του, τον στηρίζει στο χωράφι, στα φασόλια, στις δουλειές, στις αρρώστιες, στη διατροφή του. Και αυτό είναι παρά πολύ δύσκολο· είναι πολύ σκληρό να είσαι στην αντίσταση και εκτός από σκληρό είναι και επικίνδυνο. Γιατί σ' αυτόν τον αγώνα μπορεί να χάσουμε και τη ζωή μας.

[...] Ο δρόμος για την αληθινή εκπαίδευση δεν έχει τέλος, πάντα πρέπει να βαδίζουμε και να βαδίζουμε ανοίγοντας τα βήματα. Έχουμε να σκεφτούμε πολλά ακόμα, πάνω σε ζητήματα μεθοδολογίας, πάνω σε ζητήματα παιδαγωγικής, ορ-

Όλα αυτά φαίνονται πολλά, και μοιάζουν σαν θέματα εξαιρετικά πολύπλοκα. Στην πραγματικότητα οι ίδιοι ξέρουν πολύ καλά τι είναι βιωσιμότητα, ξέρουν να φροντίζουν τη μάνα γη, ξέρουν γιατί αντιστέκονται δέκα χρόνια τώρα, έχουν τα πολιτικά επιχειρήματα. Μπορεί να υπάρχουν μερικές δύσκολες λέξεις στα ισπανικά, «βιωσιμότητα», «πόλεμος χαμηλής έντασης», αλλά είναι κάτι που το ζουν καθημερινά· όταν μιλάς για «πόλεμο χαμηλής έντασης» είναι κάτι που το ξέρουν, είναι μια βία που την βλέπουν κάθε στιγμή. Ένα από τα μαθήματα και τους στόχους, λοιπόν, του πεδίου γνώσης Γλώσσες είναι αυτό: να μάθουν να αναλύουν στα ισπανικά, να αναπτύσσουν πολιτικά επιχειρήματα στα ισπανικά, να μπορούν να αγωνιστούν και με το λόγο κάποια στιγμή οι ίδιοι σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

γάνωσης της δουλειάς... Είμαστε ευέλικτοι σε αυτό, μπορούμε να κάνουμε λάθη, γιατί όχι; Αλλά μπορούμε να τα διορθώνουμε όταν έχουμε κατανόηση τι θέλουμε και εάν έχουμε κατανοήσει και την κουλτούρα των άλλων, των έξω από μας, γιατί έχουμε δει ότι είμαστε διαφορετικοί και πως αυτοί που έρχονται από έξω είναι κι αυτοί διαφορετικοί από μας. Πρόκειται για δύο διαφορετικές κουλτούρες που πρέπει να συναντηθούν, να βρουν κοινά σημεία για να μπορέσουμε να χτίσουμε μαζί αυτή την εκπαίδευση που δεν θέλουμε να εξαντλείται μονάχα σε ζητήματα διδασκαλίας, αλλά να είναι μια εκπαίδευση χτισμένη σε πολιτική βάση, σε συλλογική βάση, βασισμένη σε μια ιδέα επαναστατική...

Ακούστηκαν αυτές τις μέρες διάφορες ερωτήσεις, που θα θέλαμε τελειώνοντας, να τις απαντήσουμε. Ερωτήσεις που έχουν να κάνουν με το σχέδιο του Κέντρου Εκπαίδευσης. Γιατί, για παράδειγμα, το Κέντρο Εκπαίδευσης είναι στρογγυλό. Αυτό που λέμε εμείς είναι πως θέλαμε να είναι διαφορετικό όχι μόνο το περιεχόμενο της εκπαίδευσης αλλά να αλλάζει ακόμα και η μορφή

«Η επίσημη εκπαίδευση θέλει να απαρνηθούμε την ταυτότητά μας, ν' απαρνηθούμε τον αγώνα μας...»

Οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί είμαστε περίπου 15-20 χρονών. Ήμασταν δηλαδή μικροί όταν άρχισε η εξέγερση του EZLN μας. Δεν ξέρουμε άλλο από το να αγωνιζόμαστε, έτσι γεννηθήκαμε, έτσι μεγαλώσαμε. Σκεφτόμαστε λοιπόν πως εκπαίδευση δεν είναι μόνο να μαθαίνεις να διαβάζεις, να γράφεις, να προσθέτεις και να αφαιρείς αλλά να μαθαίνεις να αγωνίζεσαι, να μαθαίνεις πώς θα συνεχίσεις τον αγώνα για αξιοπρέπεια, να μαθαίνεις να προσφέρεις στην επίλυση των προβλημάτων των λαών.

Τα βιβλία δεν σε μαθαίνουν πάντα να αγωνίζεσαι. Ορισμένοι από μας πήγαμε σε κρατικά σχολεία και εκεί δεν σου λένε πώς μπορείς να αγωνιστείς, πώς να υπερασπίσεις τις κοινότητες, δεν τους συμφέρει να μάθεις να αγωνίζεσαι. Αντίθετα, τα επίσημα βιβλία, τα κρατικά προγράμματα εκπαίδευσης, θέλουν να απαρνηθούμε την ύπαρξή μας ως ιθαγενείς, να απαρνηθούμε την ταυτό-

που παίρνει η διδασκαλία μέσα στις αίθουσες: δεν θέλουμε στις αίθουσες να βλέπουμε τις πλάτες των συντρόφων μας, όπως γίνεται στα κυβερνητικά σχολεία, θέλουμε ακόμα και ο χώρος να είναι διαφορετικός, να μας επιτρέπει να βλέπουμε ο ένας το πρόσωπο του άλλου, να μας επιτρέπει να γνωριζόμαστε. Συμπέσαμε λοιπόν σ' αυτές τις σκέψεις μας με την αρχιτεκτονική που μας παρουσίασαν οι σύντροφοι από την Ελλάδα...

Αυτό είναι λοιπόν αυτό που προσπαθούμε να κάνουμε..., να φτάσουμε σε μια εκπαίδευση που να βαδίζει στην αλλαγή αυτού εδώ του κόσμου που μας σκοτώνει, που να βαδίζει προς ένα μέλλον ενός κόσμου καλύτερου, αυτού του κόσμου που θέλουμε να χτίσουμε....

Δουλειά μας να συνεχίσουμε να πολλαπλασιάζουμε τα όνειρα για έναν άλλο κόσμο...»

Κλαούντια Κορόλ,
καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο
των Μητέρων της Πλατείας
Μαΐου, Μπουένος Άιρες

Εα ήθελα κατ' αρχήν να σας πω, πολύ γρήγορα, ποιες είναι οι Μητέρες της Πλατείας του Μάη. Γιατί η γέννηση του λαϊκού πανεπιστημίου έχει να κάνει μ' αυτό. Στα χρόνια του '70 υπήρχε μια ολόκληρη γενιά στην Αργεντινή που προσπάθησε να αλλάξει τα

ητά μας, τις γλώσσες μας, να απαρνηθούμε τον αγώνα μας.

Για μας η αληθινή εκπαίδευση είναι ακριβώς το να μην ξεχωρίσουμε τη γνώση από τα αιτήματά μας, να μην ξεχωρίσουμε την εκπαίδευση από την ιστορία μας, την ιστορία των πατεράδων και των παππούδων μας που μας μαθαίνει το πώς δούλευαν τη γη, το πώς αγωνίζονταν, που μας μαθαίνει το πώς να αγωνιστούμε...

Το γεγονός ότι είμαστε εκπαιδευτικοί λειτουργοί δεν σημαίνει πως τα ξέρουμε όλα. Όχι. Ότι παίρνουμε από εδώ, από το Κέντρο Επιμόρφωσης, το μοιραζόμαστε με όλη την κοινότητα, με παιδιά, γυναίκες και άντρες και η κοινότητα μοιράζεται τις γνώσεις της μαζί μας κι έτσι προχωράμε και χτίζουμε την εκπαίδευσή μας σιγά σιγά.

Τους εκπαιδευτές μας που έρχονται από την κοινωνία των πολιτών τους σεβόμαστε και μας σέβονται. Μαζί μαθαίνουμε τα πάντα, μαζί χτίζουμε την εκπαίδευσή μας γιατί εδώ δεν υπάρχουν βιβλία που να σου λένε το πώς, όλα πρέπει να τα φτιάξουμε από την αρχή. Και αυτοί μαθαίνουν εδώ. Φέρνουν βέβαια γνώσεις αλλά τις φέρνουν από την πόλη. Μας δίνουν ιδέες για το πώς θα κάνουμε τα μαθήματα στις κοινότητες, μας στηρίζουν στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων μας, μας βοηθούν, για παράδειγμα, στο να μάθουμε τα άρθρα του συντάγματος για να μπορούμε να υπερασπιστούμε τους εαυτούς μας. Είναι δάσκαλοι, καθηγητές, για-

τροί ή φοιτητές από το Πανεπιστήμιο. Αυτοί μας εξηγούν πως στην πόλη η μόρφωση είναι ατομική, γίνεται για ατομικό όφελος και όχι για την κοινότητά σου ή το λαό σου. Μερικοί από αυτούς βρίσκουν δουλειά σε αυτό που σπούδασαν αλλά το όφελος και πάλι είναι ατομικό, είναι για εκείνους όχι για το λαό. Είναι καλό να τα μαθαίνουμε αυτά για να βλέπουμε τι είναι εκείνο που δεν θέλουμε να μας συμβεί».

Εκπαιδευτικοί λειτουργοί

πράγματα, που αγωνίστηκε πολύ, που είχε πολλά όνειρα. Από το '76, όταν έγινε η στρατιωτική δικτατορία, πολλοί από αυτούς τους συντρόφους και τις συντρόφισσες εξαφανίστηκαν· τριάντα χιλιάδες σύντροφοι και συντρόφισσες εξαφανισμένοι. Και αυτό που προσπάθησαν να κάνουν δεν ήταν μόνο να τους σκοτώσουν, να τους δολοφονήσουν, αλλά επίσης να εξαφανίσουν τα όνειρά τους, να εξαφανίσουν τη μνήμη του αγώνα τους. Οι μανάδες αυτών των συντρόφων, γυναίκες που στην πλειοψηφία τους δεν είχαν καμία ιδιαίτερη εκπαίδευση, βγήκαν να αγωνιστούν για τη ζωή των παιδιών τους.

Και το '77, τον Απρίλη του '77, δημιουργήθηκε το κίνημα των Μητέρων της Πλατείας του Μάη. Συναντήθηκαν στο δρόμο, συναντήθηκαν στην πλατεία διεκδικώντας τη ζωή.

Πέρασαν χρόνια, η δικτατορία έπεσε, άλλες κυβερνήσεις ήρθαν και πολλοί θέλησαν να τελειώσει αυτή η ιστορία, να μην ξανασυζητηθεί άλλο αυτή η γενιά. Με άλλα λόγια θέλησαν και αναζήτησαν πολλούς τρόπους για να εξαφανίσουν αυτή τη μνήμη. Πολλές από τις μανάδες δεν δέχτηκαν τα χρήματα που τους πρόσφεραν. Απέρριψαν τα μνημεία που θέλησαν να φτιάξουν προς τιμή των εξαφανισμένων. Απέρριψαν το μουσείο, τον φόρο τιμής. Και είπαν: τι μπορούμε να κάνουμε για να συνεχίσουν τα όνειρα των παιδιών μας να ζουν ακόμα και όταν θα είμαστε 85, 90, 95 χρονών, ακόμα και όταν δεν θα υπάρχουμε; Έτσι γεννήθηκε η ιδέα του λαϊκού πανεπιστημίου. Το λαϊκό πανεπιστήμιο, δηλαδή, είναι ένα όνειρο για να μπορέσει αυτή η επαναστατική γενιά της Αργεντινής να συνεχίσει να ανθίζει, να συνεχίσει να μεγαλώνει, να συνεχίσει να πολλαπλασιάζεται. Οι μανάδες δεν ήθελαν μνημεία, δεν ήθελαν αποζημιώσεις, δεν ήθελαν μουσείο, ήθελαν μόνο να δημιουργήσουν και δημιούργησαν ένα λαϊκό πανεπιστήμιο που έχει περισσότερους από 1900 σπουδαστές, νέους στην πλειοψηφία τους, περίπου 200 συντρόφους και συντρόφισσες που είμαστε εκπαιδευτές και που αντιλαμβανόμαστε ότι το βασικό είναι αυτό: να συνεχίσουμε να πολλαπλασιάζουμε τα όνειρα για έναν άλλο κόσμο. Από τις αρχές του το πανεπιστήμιο είναι στην υπηρεσία των λαϊκών κινήματων που σήμερα είναι πολλά στην Αργεντινή και συνεχίζουν να αντιστέκονται.

Η δική μας δουλειά, του πανεπιστημίου, είναι να συνεργαστούμε με τους συντρόφους και τις συντρόφισσες που αναζητούν να χτίσουν τη δική τους εκπαιδευτική δομή, τη δική τους δομή οργάνωσης. Θέλουμε να είμαστε μέρος τους, κομμάτι τους, να μάθουμε και να ψάξουμε μαζί νέους τρόπους εκπαίδευσης, αυτονομίας, εκπαίδευσης στην αυτονομία.

Θα έλεγα ότι το πανεπιστήμιο των Μητέρων της Πλατείας του Μάη είναι ένας τόπος όπου προσπαθούμε να μάθουμε καλύτερους τρόπους οργάνωσης του αγώνα, της αντίστασης, για τη δημιουργία αυ-

τονομίας. Επίσης μαθαίνουμε να συνυπάρχουμε με ανθρώπους που σκέφτονται πολύ διαφορετικά. Γιατί όλα τα κινήματα έχουν διαφορετικούς τρόπους σκέψης και μερικές φορές δεν είναι εύκολο. Δεν είναι εύκολο να βρίσκεισαι με ανθρώπους που σκέφτονται τόσο διαφορετικά και να βρίσκεις τους κοινούς στόχους και τις κοινές μεθόδους για να συνεχίσεις να αγωνίζεσαι, να συνεχίσεις να αντιστέκεσαι. Άλλο ένα πρόβλημα είναι να υπερασπίσεις την αυτονομία. Γιατί η κυβέρνηση έχει συμφέρον να διαφθείρει το κίνημα, να το εξαγοράσει, να το διασπάσει. Για παράδειγμα, υπάρχει η επίσημη πρόταση για νομιμοποίηση του πανεπιστημίου. Γιατί συνεχίζει το πανεπιστήμιο να νιώθει αυτόνομο; Γιατί οι Μητέρες συνεχίζουν να το έχουν παράνομο. Αλλιώς θα υπήρχε η πιθανότητα να γίνει επίσημη εκπαίδευση. Μας στοίχισε πολύ αυτή η πρόταση, υπήρχαν διαφορετικές ιδέες μεταξύ μας αλλά μέχρι αυτή τη στιγμή είπαμε όχι, εμείς δεν θέλουμε να είναι ένα επίσημο πανεπιστήμιο, υπάρχουν πάρα πολλά επίσημα πανεπιστήμια στην Αργεντινή και σε τι έχουν χρησιμεύσει; Γενικά, στο να αναπαράγουν τους τρόπους κυριαρχίας και να μειώνουν τους τρόπους εκπαίδευσης που δυναμώνουν τις αντιστάσεις και τους αγώνες του λαού μας.

Το πρόβλημα, λοιπόν, έχει να κάνει με τον αγώνα για την υπεράσπιση της αυτονομίας, έχει να κάνει με τη διαφορετικότητα στο βλέμμα, έχει να κάνει με τη βελτίωση της ικανότητας για δημιουργία και της ανάπτυξης διαλόγου μεταξύ μας· γιατί πιστεύουμε ότι το ζήτημα δεν είναι μόνο να μεταδίδουμε γνώσεις αλλά να δημιουργούμε νέες γνώσεις μέσα στην πραγματικότητα που δουλεύουμε. Αυτή η συλλογική δημιουργία γνώσεων δεν παράγεται πάντα και υπάρχουν πολλές τάσεις για να συνεχίσουμε να μεταδίδουμε βάσει του ότι κάποιος ξέρει τα πάντα και οι άλλοι δεν ξέρουν τίποτα. Και επιπλέον είναι πολύ δύσκολο το θέμα της επιβίωσης. Γιατί αν είσαι αυτόνομος, αν δεν έχεις επίσημη υποστήριξη, στοιχίζει, γίνεται μια στρατευμένη δουλειά, αλληλέγγυα, αλλά στην πόλη είναι πιο δύσκολο να υπερασπιστείς την αντίληψη ότι αυτός είναι ο τρόπος να το κάνεις....

Ένα είναι σίγουρο: δεν θέλουμε να αντιγράψουμε σε κανένα επίπεδο το πανεπιστημιακό μοντέλο. Εκείνο που θέλουμε είναι να δημιουργήσουμε τη δική μας παιδαγωγική, τον δικό μας τρόπο δουλειάς και στην πραγματικότητα μια εκπαίδευση από τους καταπιεσμένους και τις καταπιεσμένες και όχι για τους καταπιεσμένους και τις καταπιεσμένες. Μια εκπαίδευση δημιουργημένη από τους λαούς που αγωνίζονται.

Επιλογή και μετάφραση: Ε.Ν., Ευ.Μ.

Ιθαγενείς και έλληνες ακτιβιστές ενάντια στους Ολυμπιακούς των πολυεθνικών

Χέρμαν Μπελινγκχάουζεν, La Jornada, 5 Αυγούστου 2004

Η ελληνική συλλογικότητα «Ένα σχολείο για την Τσιάπας» που συγκροτήθηκε πριν από τέσσερα χρόνια από μέλη ομάδων αλληλεγγύης στους Ζαπατίστας, ανακοίνωσε για τις 5 και 6 Αυγούστου τα εγκαίνια του Κέντρου Επιμόρφωσης Πολιτιστικών Λειτουργιών στην κοινότητα Κουλέμπρα του δήμου Ρικάρδο Φλόρες Μαγόν, στον βορρά της ζούγκλας Λακάντονα, στην περιοχή των Μόντες Ασούλες.

Ως ένα παράδειγμα αντιστάσεων που τέμνονται μεταξύ τους, ο αγώνας των ιθαγενών της Τσιάπας και η συμπλήρωση ενός χρόνου από τη δημιουργία των Συμβουλίων Καλής Διακυβέρνησης, συναντιούνται με την αντίσταση των ελληνικών οργανώσεων ενάντια στους επικείμενους Ολυμπιακούς Αγώνες της «ασφάλειας» και του πολυεθνικού κεφαλαίου. Στο κάλεσμά της, η ελληνική ομάδα αλληλεγγύης αναφέρει ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες αποτελούν «μια γιγαντιαία επιχείρηση που στο όνομα του αθλητισμού προσφέρει στις πολυεθνικές την ευκαιρία να αυξήσουν ακόμα περισσότερο τα κέρδη τους, στα κράτη να ενισχύσουν τους αστυνομικούς ελέγχους και τις «αντιτρομοκρατικές» τους ασπίδες και δίνει τη δυνατότητα στα ελεγχόμενα από την οικονομική εξουσία και το κράτος ΜΜΕ να απομονώσουν κάθε φωνή που συνιστά αντίσταση».

Η γιορτή των εγκαίνιων και

Παρόντα όλα τα χρώματα στη γιορτή εγκαίνιων του ζαπατιστικού σχολείου

Χέρμαν Μπελινγκχάουζεν, La Jornada, 6 Αυγούστου 2004

Αγκαλιά ανοιχτή, φωνή ταπεινή, καρδιά εξεγερμένη» προσέφερε χτες το βράδυ το αυτόνομο συμβούλιο του δήμου Ρικάρδο Φλόρες Μαγόν, στην έναρξη των εκδηλώσεων για τα εγκαίνια του Κέντρου Εκπαίδευσης *Compañero Manuel*. «Χαιρόμαστε που συναντιόμαστε εδώ όλα τα διαφορετικά χρώματα», ανέφερε ο Χούλιο εκ μέρους των αυτόνομων αρχών που στέκονταν πλάι του, με τα πρόσωπα καλυμμένα με μαντίλι και κάτω από το ατελές φως της εξέδρας. [...]

Από τους διεθνείς προσκεκλημένους έλειψε μόνο ο Ουμπέρτο Τσολάνγκο, ο γνωστός πρόεδρος της *Ecuarrunari* (σσ: Ομοσπονδία Ιθαγενικών Οργανώσεων των Άνδεων του Εκουαδόρ), ο οποίος θα εκπροσωπούσε το Διαπολιτισμικό Πανεπιστήμιο των ιθαγενικών εθνотήτων του Εκουαδόρ. Ο λόγος της απουσίας του; Η μεξικανική κυβέρνηση, μέσω της πρεσβείας της στο Κίτο, αρνήθηκε να του χορηγήσει βίζα για την είσοδό του τη χώρα. [...]

Η περίφημη κυψέλη που αποτελεί το κεντρικό κτίριο του νέου σχολείου σχηματίζεται από έξι μεγάλα, φωτεινά και αεριζόμενα εξάγωνα που θα λειτουργήσουν ως αίθουσες. Το πλέγμα των τοίχων με τις μεγάλες ξύλινες πόρτες που χωρίζει τις αίθουσες, αφαιρείται και η κυψέλη έτσι μετατρέπεται σε μία μεγάλη αίθουσα εκδηλώσεων. Ένα μικρό «χωριό» από γεροφτιαγμένους κοιτώνες και μια λαμπρή διώροφη βιβλιοθήκη, νεόχτιστη και προς στιγμινή άδεια, συμπληρώνουν το συγκρότημα των κτιρίων. Προς το παρόν η βιβλιοθήκη φιλοξενεί μια φωτογραφική έκθεση που αφηγείται τη διαδικασία της κατασκευής του σχολείου στην Κουλέμπρα και εξιστορεί εν συντομία τους αγώνες στην Ελλάδα, από την αντίσταση στον ναζισμό, την πτώση της στρατιωτικής δικτατορίας τη δεκαετία του '70, μέχρι τους φοιτητικούς και αντι-νεοφιλελεύθερους αγώνες του παρόντος. Σε μεγάλες αφίσες είναι τυπωμένα στα ελληνικά και τα ισπανικά, ποιήματα του Καβάφη, του Σεφέρη, του Ελύτη και του Ρίτσου. Για μια καινούργια και άδεια βιβλιοθήκη δεν είναι άσχημο ξεκίνημα.

Αυτόνομο κέντρο εκπαίδευσης στην Κουλέμπρα

Χέρμαν Μπελινγκχάουζεν, La Jornada, 7 Αυγούστου 2004

Για μια εκπαίδευση «διαφορετική, με αγωνιστικά ιδανικά για τον λαό και από τον λαό», έκανε λόγο χτες το βράδυ το συμβούλιο εκπαίδευσης του αυτόνομου δήμου Ρικάρδο Φλόρες Μαγόν, στα εγκαίνια του Κέντρου Αυτόνομης Εκπαίδευσης *Compañero Manuel*. Το κάλεσμα έγινε απέναντι σε δύο χιλιάδες άτομα, στην πλει-

το σχολείο μέσα από τον μεξικάνικο Τύπο

οψηφία τους ιθαγενείς της περιοχής αλλά και σε μεγάλο βαθμό μέλη ομάδων αλληλεγγύης από το Μεξικό και την Ευρώπη.

Το όνομα *Compañero Manuel* αναφέρεται «στον σύντροφο που αγωνίστηκε και πέθανε για μας, αλλά που τώρα θα ζει κάθε στιγμή, θα μας οδηγεί στο δρόμο για δικαιοσύνη, δημοκρατία και ελευθερία», εξήγησε ο Ρούμπιο, υπεύθυνος του συμβουλίου εκπαίδευσης, πριν κάνει τον απολογισμό: «το έργο αυτό διάρκεσε δυόμιση χρόνια, με κοινοτική εργασία πέντε χιλιάδων ημερών, πέρα από τη δουλειά των ελλήνων αδερφών που ήρθαν να συμμετάσχουν στην κατασκευή αυτού του κέντρου».

Η γιορτή είχε ξεκινήσει από το απόγευμα με μια μεγάλη θρησκευτική τελετή, στην οποία οι ηλικιωμένοι και οι πρόκριτοι του χωριού ευλόγησαν αυτό που οι νέοι κατασκεύασαν. Ο καθολικός ιερέας εξέφρασε για το σχολείο την ευχή να διαρκέσει «μέχρι να γκρεμιστεί από μόνο του με τον καιρό, και όχι από κάποιον που θα έρθει να το καταστρέψει από κακία». Μετά τα τραγούδια και τις προσευχές γύρω από το συγκρότημα των κτιρίων ξεκίνησαν οι πολιτικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις, με τα μηνύματα των αρχών στην ισπανική γλώσσα, την τσελτάλ και την τσολ.

Απονομή διπλωμάτων σε περισσότερους από 100 λειτουργούς, στο νέο ζαπατιστικό σχολείο

**Χέρμαν Μπελινγκχάουζεν,
La Jornada, 8 Αυγούστου 2004**

«Γιατί υποταγή σημαίνει θάνατος, αντίσταση σημαίνει ζωή», διακηρύσσει ένας νέος με το πρόσωπό του καλυμμένο με μαντήλι, ολοκληρώνοντας χτες το βράδυ την ομιλία του εκ μέρους των λειτουργών υγείας του αυτόνομου δήμου Ρικάρδο Φλόρες Μαγόν. Οι εξεγερμένες αρχές παραδίδουν τα διπλώματα σε περισσότερους από εκατό αποφοιτήσαντες λειτουργούς υγείας και εκπαίδευσης. Εκατοντάδες ηλικιωμένοι, άντρες, γυναίκες και παιδιά, βάσεις στήριξης του EZLN, περιβάλλουν το γήπεδο του Κέντρου Επιμόρφωσης *Compañero Manuel*.

«Τα διπλώματα που μόλις πήραμε είναι η επιβράβευσή μας γιατί γνωρίζουμε ότι στις κοινότητές μας είναι πολύ δύσκολο να κατακτήσουμε την υγεία και την εκπαίδευση. Ξέρουμε ότι δεν πρόκειται να πληρωθούμε γι' αυτό, είναι όμως η θέληση και ο αγώνας των λαών μας που μας έκαναν να έρθουμε για να μάθουμε», συνεχίζει ο εκπρόσωπος των αποφοίτων.

Κατά έναν τρόπο αναπάντεχο, οι τρεις μέρες της γιορτής στην Κουλέμπρα αποτέλεσαν επίσης μια ιδιόμορφη πολιτιστική συνάντηση εξαιρετικού επιπέδου, παρά την έλλειψη «διασημοτήτων», τόσο ισχυρών στη σημερινή εμπορευματοποιημένη τέχνη. Στο πρόγραμμα των άκρως αυτόχthonων θεατρικών παραστάσεων στη γλώσσα τσελτάλ και παραδοσιακών χορών με συνοδεία

κασετοφώνου (αυτή η τόσο μεξικάνικη σχολική συνήθεια), προστέθηκε η νεαρή τραγουδίστρια Μαρία Ινές Οτσόα, που η φωνή της μάγεψε τους παρευρισκόμενους και η φωτογράφος Αρασέλι Ερέρα. Η έκθεση εικόνων καταστολής, πόνου, οργής και αντίστασης της τελευταίας, τραβηγμένες σε πόλεις και επαρχίες κατά την διάρκεια της προηγούμενης και της τρέχουσας δεκαετίας, προκάλεσε θαυμασμό σε όσους, ιθαγενείς και μη, την παρακολούθησαν αναρτημένη στους τοίχους των κοιτώνων. Αν σε αυτό προσθέσουμε τη χορογραφία *Ζαπάτα* που παρουσιάστηκε το προηγούμενο βράδυ στο γήπεδο του μπάσκετ, έχουμε μια απόδειξη ότι η μεξικάνικη κουλτούρα αναπνέει μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας, με μια καλλιτεχνική ποιότητα που δεν υστερεί σε κοινωνική στράτευση.

Οι παρευρισκόμενοι επιδόθηκαν στο χορό μέχρι τις τέσσερις το πρωί. Τη ζέση του χορού στην πολυπληθή πίστα πλαισίωνε ένα τρυφερό χαλί που το σχημάτιζαν δεκάδες παιδιά ξαπλωμένα σε μαντήλια, κάτω από τα αστέρια και το βλέμμα των μανάδων που τους πρόσφεραν τους μελαχρινούς τους μαστούς. Για ποιον άραγε, αν όχι για αυτά τα παιδιά, χτίζεται η αληθινή εκπαίδευση και η εναλλακτική κοινοτική πρόνοια; Παιδιά ελεύθερων λαών, αποτελούν την πρώτη γενιά ιθαγενών του Μεξικού που γεννιέται και μεγαλώνει μέσα στην πραγματική αυτονομία των κοινοτήτων τους.

Τα επίσημα προγράμματα αφομοίωσης προσβάλλουν την ιθαγενική εκπαίδευση

**Γκλόρια Μουνιός Ραμίρες,
La Jornada, 8 Αυγούστου 2004**

Στη βιβλιοθήκη του νέου εκπαιδευτικού κέντρου των Ζαπατίστας, μιας διώροφης

κατασκευής που ξεχωρίζει στη μέση της ζούγκλας Λακαντόνα για την αυθεντικότητά της και για τον ελληνο-σελτάλ σχεδιασμό της, συγκεντρώθηκαν παιδαγωγοί της αυτόνομης εκπαίδευσης από τις ζαπατιστικές περιοχές, καθώς και προσκεκλημένοι από την Αργεντινή, την Ισπανία, τη Γαλλία και το Μεξικό, με σκοπό να ανταλλάξουν εμπειρίες και ιδέες για την προώθηση αυτόνομων εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Καθισμένοι στο πάτωμα της βιβλιοθήκης που μόλις εγκαινιάστηκε με μια φωτογραφική έκθεση που απεικονίζει τα στάδια κατασκευής του κέντρου και αφηγείται τους αγώνες και τον πολιτισμό της Ελλάδας (και ενώ η γιορτή συνεχιζόταν έξω με τον τελικό του μπάσκετ ανάμεσα σε μια ομάδα σελτάλ και μια ευρωπαϊκή), ακούσαμε τους εκπαιδευτές που συμμετέχουν στα ζαπατιστικά προγράμματα να μιλούν για την πρόκληση που συνιστά η εγκατάλειψη της «επίσημης» αντίληψης της εκπαίδευσης και η προώθηση μιας εκπαίδευσης της εξέγερσης.

Σχέδιο πλεύσης ενός σχολείου στη ζούγκλα

**Φρανσίσκο Τόρες Κόρδοβα, La
Jornada, 23 Αυγούστου 2004**

Τα σχέδια απλώθηκαν πάνω σε ένα ξύλινο τραπέζι και φωτίστηκαν αμυδρά από το τρεμάμενο φως των λιγοστών κεριών. Ήταν περίπλοκα αλλά όμορφα. Χωρίς άλλα λόγια, μια σιωπή απέμεινε κι αυτή κοιτάζει. Οι γραμμές του σχεδίου έδειχναν διαστάσεις και αναλογίες, αριθμούς και υποσημειώσεις, κλίμακες, άξονες, κατόψεις και προσόψεις ενός αρχιτεκτονικού συγκροτήματος που φάνταζε εκεί –και ήταν– λίγο αλλόκοτο. Μόνο λίγο. Ακούστηκαν μερικές φωνές. Κάτι για το πώς, κάτι για το έδαφος, κάτι για τα υλικά και τα χέρια που έπρεπε να βρεθούν για να φτιάξουν αυτό: ένα σχολείο. Δεν ήταν βέβαια οι πρώτες φωνές. Στη διάρκεια όλου του προηγούμενου χρόνου, το 2000, μέσω ενός αδιάκοπου πηγαινέλα ανθρώπων, μέσα από τις ενημερώσεις και τις αναζητήσεις ανάμεσα στους από κει και στους απο δω, ανάμεσα στην ελληνική καμπάνια «Ένα σχολείο για την Τσιτάπας», την εξεγερμένη ζαπατιστική κοινότητα της Κουλέμπρας και την *Enlace Civil*, οι φωνές δεν είχαν πάψει να αντηχούν και να αναζητούν. Επομένως, αυτό, ήταν εκείνη τη στιγμή κάτι πολύ περισσότερο. Ήταν ένα Κέντρο Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών Λειτουργιών για τον Αυτόνομο Εξεγερμένο Δήμο Ρικάρδο Φλόρες Μαγόν,

όπου θα πήγαιναν να μάθουν αυτοί που στη συνέχεια θα πήγαιναν να διδάξουν. Οι γραμμές των σχεδίων προεικόνιζαν αίθουσες διδασκαλίας, κοιτώνες, βιβλιοθήκη, τραπεζαρία και μαγειρείο, χώρους υγιεινής και ένα γήπεδο του μπάσκετ. Όλα είχαν σχεδιαστεί ως ένα ενιαίο σύνολο, με απόλυτο σεβασμό στην αντίληψη της κοινότητας σχετικά με την αυτόνομη εκπαίδευση και σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά του τοπίου και τα διαθέσιμα και παραδοσιακά οικοδομικά υλικά, με ανοιχτούς χώρους-τόπους συνάντησης μέσα και έξω από τα κτίρια. Και με ξύλο, πολύ ξύλο. Εκείνη τη βραδιά όμως δεν ειπώθηκαν πολλά. Μόνο το σημαντικό: ότι ναι, ότι παρόλο που φαινόταν δύσκολο, θα έπρεπε να ξεκινήσουν να δουλεύουν. Ήταν Οκτώβριος του 2001 και, καθόλου περίεργο, είχε βρέξει και είχε ομίχλη. Είχαν περάσει λίγες ώρες από την άφιξη των δύο συντρόφων της ελληνικής ομάδας στην κοινότητα. Από τόσο μακριά, τόσο απροσδόκητα κοντά.

Σε μια επιφάνεια 1600 τ.μ., οι γραμμές του σχεδίου έπρεπε να γίνουν πραγματικότητα, να ορθωθούν σπιθαμή τη σπιθαμή. Πρώτα όμως έπρεπε να προετοιμαστεί και να ισοπεδωθεί το έδαφος, έπρεπε

να αφαιρεθούν οι τεράστιες ρίζες των καμένων δέντρων που εισχωρούσαν στο έδαφος, έπρεπε να εξουδετερωθεί η λάσπη, αυτό το υλικό που είναι σχεδόν ένα πλάσμα από μόνο του, που αιχμαλωτίζει, παρσύρει και ξεγελά το πόδι. Οι ελληνικές ομάδες αλληλεγγύης ξεκίνησαν τα ταξίδια για να δουλέψουν με τα μέλη του δήμου. Άνθρωποι. Μεγάλες αποστάσεις, πολύωρες εργάσιμες μέρες και πολύωρες συζητήσεις που τις διαπερνούσε η περιέργεια και η σιωπή.

Πολλά για να μάθεις και από τις δύο πλευρές, μιλώντας και, όχι λίγες φορές, σιωπώντας, προεκτείνοντας βήματα, περάσματα και γέφυρες πάνω από δισταγμούς και βλέμματα που λένε *δεν καταλαβαίνω και τώρα κατάλαβα*, διαποτισμένα από τη διαφορά και επενδυμένα με αξιοπρέπεια. Αυτή, η αξιοπρέπεια, ρίζα και κορμός ενός αγώνα που, ενάντια σε κάθε αντιξοότητα και παρά τα χρόνια του, διατηρείται όλο και πιο φρέσκος. Και ακόμα αυτό, η σιωπηρή σιγουριά, η αυθόρμητη διάθεση για παιχνίδι, για χαρά και για γέλιο. Άνθρωποι. Στη διάρκεια τριών χρόνων η συλλογικότητα πραγματοποιήσε εικοσιδύο ταξίδια στα οποία συμμετείχαν συνολικά 129 άτομα κατανεμημένα σε μικρές ομάδες εργασίας. Στην πλειοψηφία τους συνοδεύονταν από έναν αρχιτέκτονα ή έναν μηχανικό. Η κοινότητα εισέφερε αυτό που της αναλογούσε, δηλαδή τα πάντα. Τη γαλήνιά της δύναμη, τη γνώση, τις μεθόδους, τους χρόνους και τους ρυθμούς της. Παράλληλα, στην Ελλάδα, η καμπάνια συνέχιζε να διοργανώνει συναυλίες, παζάρια, θεατρικές παραστάσεις, προβολές ταινιών και ντοκιμαντέρ για τον ζαπατιστικό αγώνα, συζητήσεις και εκδηλώσεις σε διαφορετικές γειτονίες της Αθήνας και σε διάφορες πόλεις της χώρας, για να ενημερώσει και για να συγκεντρώσει τα απαραίτητα χρήματα για την κατασκευή. Δραχμή προς δραχμή στην αρχή, ευρώ το ευρώ στη συνέχεια, συγκεντρώθηκαν 130 χιλιάδες ευρώ: ούτε ένα από επιδοτήσεις ή χορηγίες από το κράτος, από την Ε.Ε., από επιχειρήσεις ή ιδιωτικούς φορείς. Μόνο από τους ανθρώπους, και πάλι, τους πεπεισμένους ότι απέναντι στη βάρβαρη υποταγή στις αξίες και τις αρχές του μεγάλου κεφαλαίου, η αλληλεγγύη απαιτεί άμεση συμμετοχή: ότι αυτό που γίνεται εδώ έχει νόημα και ενισχύει τα θεμέλια της γέφυρας, το δίκτυο της ζωντανής αντίστασης που χτίζεται εκεί, σε εκείνον τον τόπο του άλλου, που δεν χαράζει τα όριά του και δεν υψώνει σύνορα. [...]

Επιλογή, μετάφραση: Μ.Π., Κ.Π.

ΘΗΤΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΡΡΗΣΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Κανείς δεν γνωρίζει με βεβαιότητα πού και πότε εμφανίστηκαν οι πρώτοι αντιρρησίες συνείδησης. Κάποιοι υποστηρίζουν πως αντιρρησίες υπάρχουν από τότε που υπάρχουν και πόλεμοι. Ο παραλογισμός και η φρίκη του πολέμου, η στέρηση των ελευθεριών των στρατευμένων και το γεγονός ότι οι πόλεμοι γίνονται συνήθως για συμφέροντα που δεν αφορούν το λαό, σε συνδυασμό πάντα και με τον φυσιολογικό φόβο του θανάτου, είναι ίσως μερικοί από τους λόγους που έκαναν την άρνηση στράτευσης και τη λιποταξία διαχρονικά φαινόμενα στην ιστορία της ανθρωπότητας. Στις μέρες μας η αντίρρηση συνείδησης είναι δικαίωμα αναγνωρισμένο από τον ΟΗΕ (απόφαση 1989/59 της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων).

Στο σύντομο αυτό αφιέρωμα θα αναφερθούμε κυρίως στους νέους Βορειοαμερικανούς αντιρρησίες του πολέμου στο Ιράκ, που, συνεχίζοντας μια μακρά παράδοση, ανοίγουν πλέον έναν νέο ορίζοντα, αυτόν της αντίρρησης συνείδησης των επαγγελματιών στρατιωτών. Παράλληλα, δεν θα παραλείψουμε να κάνουμε μια επισκόπηση της κατάστασης στο ζήτημα της θητείας και της αντίρρησης συνείδησης στη Λατινική Αμερική.

Αντιρρησίες στις ΗΠΑ: «Σημαίες» του αντιπολεμικού κινήματος

Μια μακρά προϊστορία

Ηδη στην εποχή του Αμερικανικού Εμφυλίου, κάπου 4.000 στρατιώτες των οποίων η θρησκεία απαγόρευε την αφαίρεση ζωής για οποιοδήποτε λόγο (Κουακέροι, Μενονίτες κ.λπ.) υπηρέτησαν άοπλοι σε μη μάχιμες θέσεις (στρατιωτικά νοσοκομεία κ.λπ.). Στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο οι Α.Σ. υπολογίζονται σε 3.500. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου 42.000 Α.Σ. αρνήθηκαν να πολεμήσουν. Πολλοί φυλακίστηκαν, αλλά 25.000 υπηρέτησαν σε μη μάχιμες θέσεις. Ανάμεσά τους και ο Λου Έιρς, που το 1930 είχε τον πρωταγωνιστικό ρόλο στην ταινία «All quiet at the Western Front», που αποτελούσε κινηματογραφική μεταφορά της γνωστής νουβέλας του Γερμανού Έριχ Μαρία Ρεμάρκ «Ουδέν νεώτερον από το Δυτικό Μέτωπο» και αναφερόταν στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο Έιρς, κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων, συγκλονίστηκε τόσο πολύ από τις πολεμικές σκηνές στα χαρακώματα, ώστε έγινε Α.Σ. και κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο υπηρέτησε σε νοσοκομείο. Επίσης κάπου 12.000 Α.Σ. τοποθετήθηκαν σε στρα-

τόπεδα εργασίας, όπου μεταξύ άλλων συμμετείχαν εθελοντικά (;) και σε πειράματα για την πνευμονία και τη γρίπη.

Στον πόλεμο της Κορέας υπάρχουν αναφορές για 4.300 Α.Σ. Κατά την περίοδο 1965-1973, όταν 2,15 εκατομμύρια Βορειοαμερικανοί υπηρέτησαν στο Βιετνάμ, κάπου 170.000 αναγνωρίστηκαν ως Α.Σ. Αρκετές χιλιάδες άλλοι έκαψαν τα φύλλα πορείας τους. Τουλάχιστον 40.000 διέφυγαν από τη χώρα ενώ άλλοι φυλακίστηκαν. Το 1977 ο Δημοκρατικός πρόεδρος Τζίμι Κάρτερ έδωσε αμνηστία σε όλους τους ανυπότακτους και σε ορισμένους από τους λιποτάκτες. Ο ρόλος τους, όπως και αυτός του ευρύτερου αντιπολεμικού κινήματος, αδιαμφισβήτητα συνέβαλε στην απόφαση για την ταπεινωτική αποχώρηση των βορειοαμερικανικών στρατευμάτων από το Βιετνάμ. Όμως, από την άλλη, κανείς δεν μπορεί να παραγνωρίσει ότι το αντιπολεμικό κίνημα άργησε να αναπτυχθεί και διογκώθηκε όταν πλέον φάνηκε πως οι ανθρώπινες απώλειες πολλαπλασιάζονταν χωρίς να αποφεύγεται η κατά κράτος αποτυχία σε στρατιωτικό επίπεδο.

Όπως ήταν λογικό, οι αριθμοί των Α.Σ. μειώθηκαν δραματικά μετά τον πόλεμο του Βιετνάμ, με την κατάργηση της υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας και τη δημιουργία ενός εξολοκλήρου επαγγελματικού στρατού, αποτελούμενου από εθελοντές. Όμως και πάλι σε περιόδους πολέμου το φαινόμενο παρουσιάζει έξαρση, ενώ θα πρέπει να σημειω-

θεί η διαφοροποίηση στο χαρακτήρα της στάσης αυτής, αφού πλέον οι Α.Σ. δεν προσπαθούν να αποφύγουν την κατάταξη αλλά να επιτύχουν την αποχώρηση από τις ένοπλες δυνάμεις.

Κατά τη διάρκεια του πρώτου πολέμου του Κόλπου, σύμφωνα με υπηρεσίες του Κογκρέσου, κάπου 500 υπηρετούντες έκαναν αίτηση να αναγνωριστούν ως Α.Σ. Οι ειρηνιστικές οργανώσεις υποστηρίζουν ότι ο αριθμός αυτών που αρνήθηκαν να πολεμήσουν ήταν τριπλάσιος. Εκατόν έντεκα από αυτούς αναγνωρίστηκαν, μέχρι τη στιγμή που ο στρατός άλλαξε τακτική και σταμάτησε να χορηγεί το status του Α.Σ. Τουλάχιστον 42 άτομα που είχαν κάνει δημόσια δήλωση άρνησης στράτευσης φυλακίστηκαν, κάποιοι από αυτούς για «λιποταξία εν καιρώ πολέμου». Σύμφωνα με τον Bill Galvin του Κέντρου για τη Συνείδηση και τον Πόλεμο (C.C.W.), που επικαλείται άρθρο της εφημερίδας «Boston Globe», ο συνολικός αριθμός των στρατιωτών που φυλακίστηκαν επειδή προσπάθησαν να αποφύγουν τη στράτευση έφτασε τους 2.500! Μερικοί από τους έγκλειστους Α.Σ. στο στρατόπεδο Lejeune της Βόρειας Καρολίνας ξυλοκοπήθηκαν και υπέστησαν κακομεταχείριση. Στο πλαίσιο του «σωφρονισμού» τους εξαναγκάζονταν να τραγουδούν τραγούδια όπως το «Blood makes the grass grow», «Marines makes the blood flow», όπως υποστηρίζει ο Eric Larsen, ο οποίος είχε φυλακιστεί για 5 μήνες λόγω «αδικαιολόγητης απουσίας» και κατάφερε να... αποταχθεί όταν την υπόθεσή του ανέλαβε η Διεθνής Αμνηστία. Στο μεταξύ, άλλοι στρατιώτες που ζητούσαν να αναγνωριστούν ως Α.Σ. μεταφέρθηκαν αεροπορικά στο Κουβέιτ, αφού τους είπαν ότι είτε δεν είχαν καθόλου αυτό το δικαίωμα είτε ότι για να κάνουν την αίτηση θα έπρεπε να έχουν πρώτα πάει στον πόλεμο!

Η νομοθεσία

Η έκρηξη του κινήματος των Α.Σ. στον πόλεμο του Βιετνάμ, καθώς και η πίεση του αντιπολεμικού κινήματος αλλά και των οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχουν οδηγήσει τις ΗΠΑ στο να είναι σήμερα ίσως η μόνη χώρα στον κόσμο όπου αναγνωρίζεται νομοθετικά το δικαίωμα στην αντίρρηση συνείδησης για στρατιώτες οι οποίοι έ-

χουν καταταχθεί εθελοντικά, δηλαδή για επαγγελματίες. Οι επαγγελματίες μπορούν να κάνουν αίτηση για να αναγνωριστούν ως Α.Σ. Η κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι οι απόψεις μπορούν να αλλάξουν κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής θητείας. Αυτοί/ές που μπορούν να αποδείξουν τη θρησκευτική ή ηθική τους αντίθεση σε όλους τους πολέμους μπορούν να ζητήσουν την αποστράτευση ή τη μετάθεσή τους σε μη μάχιμες θέσεις εντός των συνόρων. Υπάρχουν Μ.Κ.Ο., όπως το δίκτυο G.I. Rights (στο οποίο συμμετέχει και το C.C.W., το οποίο είχε δημιουργηθεί από ομάδα εκκλησιών κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο), που ενημερώνουν τους στρατιώτες για το ποια είναι τα κριτήρια και τους συμβουλεύουν για το πώς θα συμπληρώσουν την αίτησή τους. Η διαδικασία περιλαμβάνει τη συμπλήρωση ενός εντύπου με 22 ερωτήσεις σχετικά με το πώς, πότε και γιατί άλλαξαν οι πεποιθήσεις τους μετά την κατάταξη (κάτι το οποίο θα πρέπει να αποδείξουν), καθώς και εξέταση από στρατιωτικό ιερέα, ψυχολόγο και αξιωματικό-ανακριτή. Γράμματα υποστήριξης από θρησκευτικούς παράγοντες, δασκάλους και φίλους μπορούν να συμπεριληφθούν στο φάκελο της αίτησης. Όπως απεφάνθη η Δικαιοσύνη το 1965 και επανέλαβε το 1970, δεν είναι αναγκαίο να πρόκειται για θρησκευτικούς Α.Σ. «Αρκεί η πεποίθησή τους να είναι ειλικρινής και να κατέχει θέση στη ζωή τους αντίστοιχη της πίστης των θρησκευομένων». Από την άλλη, το Ανώτατο Δικαστήριο έχει ήδη από το 1971 ξεκαθαρίσει πως δεν υπάρχουν «επιλεκτικοί Α.Σ.» (όπως κάποιοι Ισραηλινοί που αρνούνται να πάνε στα Κατεχόμενα), δηλαδή δεν μπορούν να επιλέγουν τους πολέμους στους οποίους θα συμμετέχουν.

Οι αποφάσεις σχετικά με τις αιτήσεις των Α.Σ. καθυστερούν συνήθως από έξι μήνες έως ένα χρόνο (κάποιες φορές έως και δύο). Σύμφωνα με τους κανονισμούς, μέχρι να κριθεί το αίτημά τους, στους αιτούντες θα πρέπει να ανατίθενται καθήκοντα που θα έρχονται όσο το δυνατόν λιγότερο σε σύγκρουση με τις εκφρασμένες πεποιθήσεις τους – γεγονός που κάνει πολλούς στρατιώτες να συμπληρώνουν την αίτηση, ακόμα και αν δεν έχουν πολλές πιθανότητες επιτυχίας, ευελπιστώντας πως στο μεταξύ ο πόλεμος θα έχει τελειώσει. Μόνο ένα μικρό ποσοστό αναγνωρίζεται τελικά ως Α.Σ. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, ο μέσος όρος την τελευταία δεκαετία κυμαίνεται στους 45 Α.Σ. το χρόνο. Μετά από μια έξαρση στις αρχές της δεκαετίας του '90 λόγω του πρώτου πολέμου του Κόλπου (96 το 1990, 158 συνολικά το έτος 1991), υπάρχει μια σταθερή μείωση, ενώ τόσο το 2001 όσο και το 2002 ήταν 32. Όσο για τον συνολικό αριθμό των αιτήσεων, αυτός δεν υπάρχει καταγεγραμμένος, μιας και τα αρχεία «κρατούνται μόνο για 90 ημέρες». Όσοι από τους απορριφθέντες εμμένουν στη στάση τους αντιμετωπίζουν το στρατοδικείο και ποινές από την απόταξη (με πρόστιμο) έως και τη φυλάκιση, μαζί βέβαια με αφαίρεση βαθμού.

Μετά την 11/9

Έχει ειπωθεί κατά κόρον ότι η 11η Σεπτεμβρίου 2001 ήταν μια ημερομηνία που άλλαξε τον ρου της ιστορίας, αλλά στο ζήτημα της αποφυγής του πολέμου, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, η ι-

στορία απλώς επαναλαμβάνεται. Κι ενώ επίσημα στοιχεία γι' αυτούς που έκαναν αίτηση να αναγνωριστούν ως Α.Σ. με την έναρξη του πολέμου στο Αφγανιστάν δεν υπάρχουν και ο αριθμός των χορηγήσεων του status του Α.Σ. παραμένει «παγωμένος», εντούτοις ο αριθμός αυτών που λιποτάκτησαν το 2002 είναι ενδεικτικός: 3.800! Αν και, σύμφωνα με αξιωματούχο του γραφείου δημοσίων σχέσεων του Στρατού, οι 3.255 από αυτούς «επανήλθαν υπό στρατιωτικό έλεγχο».

Κι αν ο πόλεμος κατά του καθεστώτος των Ταλιμπάν έγινε μέσα σε ένα κλίμα πατριωτισμού και δίψας για εκδίκηση, ενώ παράλληλα δεν φάνηκε ιδιαίτερα επώδυνος –ίσως και λόγω της ύπαρξης της αφγανικής Βόρειας Συμμαχίας–, τα πράγματα είναι τελείως διαφορετικά στην περίπτωση του Ιράκ. Εξαρχής φάνηκε ότι για ένα σημαντικό –παρότι μειοψηφικό– κομμάτι της κοινωνίας ο πόλεμος ήταν άδικος, παράνομος και γινόταν για τα πετρέλαια. Το γεγονός αυτό είχε αντίκτυπο και στους στρατευμένους, γιατί ο φόβος του στρατιώτη απέναντι στον πόλεμο έχει να κάνει και με το ηθικό του, και αυτό με τη σειρά του με το πόσο... ηθικός και νομιμοποιημένος είναι ο συγκεκριμένος πόλεμος στη συνείδησή του.

Ήδη πριν ξεκινήσει ο πόλεμος, οι γραμμές του G.I. Rights Hotline, δικτύου 9 οργανώσεων που συμβουλεύει τους στρατιώτες για το πώς μπορούν να εναντιωθούν στον πόλεμο, είχαν πάρει φωτιά: 3.583 τηλεφωνήματα τον Ιανουάριο του 2003, 3.118 τον Φεβρουάριο, σχεδόν διπλάσια από το μηνιαίο μέσο όρο. Ορισμένοι από αυτούς έσπευσαν να κάνουν αίτηση για Α.Σ., όπως ο 24χρονος φωτορεπόρτερ του Στρατού, Travis Burnham. Χαρακτηριστικό του διχασμού της κοινής γνώμης η στάση της μητέρας του, που, έχοντας τον άλλο γιο της στο Κουβέιτ, έβαλε στην πόρτα κίτρινη κορδέλα για εκείνον και στον τοίχο σύνθημα διαμαρτυρίας υπέρ του αντιρρησίας γιου της.

Τον Φεβρουάριο ο 27χρονος Michael Sudbury, του οποίου η αποστρατεία είχε καθυστερήσει εξαιτίας του επικείμενου πολέμου, κάλεσε σε συνέντευξη τύπου στο Σολτ Λέικ Σίτι για να δηλώσει δημόσια ότι δεν επρόκειτο να πάει στο Ιράκ. Ο στρατός προτίμησε μια μέρα πριν την προγραμματισμένη συνέντευξη τύπου να προχωρήσει στην αποστράτευσή του...

Όταν στα μέσα Φεβρουαρίου η μονάδα του κλήθηκε να υποστηρίξει την επικείμενη εισβολή στο Ιράκ, ο 20χρονος έφεδρος πεζοναύτης Stephen Funk ήταν ήδη «αδικαιολογήτως απών». Την 1η Απριλίου 2003 ο Funk, συνοδευόμενος από τη μητέρα του και πλήθος αντιπολεμικών διαδηλωτών, εμφανίστηκε στη μονάδα του στο Σαν Χοσέ της Καλιφόρνιας. Αφού πρώτα έδωσε συνέντευξη τύπου έξω από τη βάση εξηγώντας τη στάση του (βλ. και δήλωση που έκανε αργότερα), στη συνέχεια παραδόθηκε στις στρατιωτικές αρχές έχοντας στα χέρια του και την αίτηση να αναγνωριστεί ως Α.Σ. Ο στρατός δήλωσε ότι η αίτησή του θα εξεταζόταν ξεχωριστά από τη δίωξή του. Μέχρι να γίνει η δίκη του, όπου κινδύνευε να τιμωρηθεί με φυλάκιση έως και 2 ετών, του επιτράπηκε να επιστρέφει σπίτι του κάθε βράδυ. Στο μεταξύ είχε μετατραπεί σε ήρωα του αντιπολεμικού κινήματος, με το όνομά του να ξεχωρίζει σε κάθε αντιπολεμική κινητοποίηση στις ΗΠΑ, και όχι μόνο, αφού την αλληλεγγύη τους εξέφραζαν και οι Ισραηλινοί επιλεκτικοί αρνητές της οργάνωσης Yesh Gvul («Υπάρχει ένα όριο»). Στις 6 Σεπτεμβρίου 2003 το στρατοδικείο, υπό την πίεση του αντιπολεμικού κινήματος, τον καταδίκασε απλώς για αδικαιολόγητη απουσία και όχι για λιποταξία. Η ποι-

νή ήταν 6 μήνες φυλάκιση, αφαίρεση βαθμού, απόταξη και επιστροφή των 2/3 των μισθών του. «Επρόκειτο εν μέρει για νίκη. Το στρατοδικείο αναγνώρισε το γεγονός ότι, αφού ο Stephen είχε κάνει αίτηση να αποστρατευθεί ως Α.Σ., δεν ήταν λιποτάκτης», λέει η Aimee Allison, Α.Σ. και η ίδια κατά τον πρώτο πόλεμο του Κόλπου, η οποία πρόσφατα σε ομοσπονδιακό δικαστήριο είχε κερδίσει την αποστράτευσή της. Η υποστήριξη του Funk συνεχίστηκε και καθ' όλη τη διάρκεια έκτισης της ποινής του στο στρατόπεδο Lejeune της Βόρειας Καρολίνας, γιατί κινδύνευε διπλά: ως Α.Σ. και ως δεδηλωμένος ομοφυλόφιλος, ενώ δεν έπαψε να λαμβάνει γράμματα, όπως αυτό του Ισραηλινού Α.Σ. Matan Kaminer. Οι υποστηρικτές του έφτιαξαν μέχρι και ταμείο για να τον βοηθήσουν οικονομικά μετά την αποφυλάκισή του να συνεχίσει τις σπουδές του. Κατά την αποφυλάκισή του, που καλύφθηκε από αρκετά ΜΜΕ, διοργανώθηκε γιορτή αντίστοιχη των γιορτών που επιφυλάσσονται για τους στρατιώτες που γυρίζουν από τον πόλεμο, ενώ 12 οργανώσεις του απένειμαν τιμητική πλακέτα ως «αντιπολεμικού ήρωα».

Στο μεταξύ, η έναρξη του πολέμου και αργότερα η σχετικά εύκολη πτώση της Βαγδάτης είχαν απογοητεύσει το αντιπολεμικό κίνημα όχι μόνο στις ΗΠΑ, αλλά σε ολόκληρο τον κόσμο. Δεν συνέβαινε όμως το ίδιο με τους Α.Σ., που, μετά την έκταση που πήρε και η υπόθεση του Stephen Funk, άρχισαν να... ξεφυτρώνουν σαν τα μανιτάρια. Ο στρατός αναγκάστηκε να σκληρύνει τη στάση του και άρχισε να παραβιάζει τους ίδιους του κανονισμούς, στέλνοντας αυτούς που είχαν κάνει αίτηση για Α.Σ. να πολεμήσουν πριν κριθεί η αίτησή τους. Αυτή ήταν και η περίπτωση του 27χρονου Gabriel I. Johnson, που, στις 7 Απριλίου, στάλθηκε στο Ιράκ. Μάλιστα, όπως κατήγγειλε η αδερφή του, όταν ο Johnson είχε ζητήσει πληροφορίες για να κάνει την αίτησή του, τον είχαν σκόπιμα παραπληροφορήσει και τον είχαν περιορίσει στο στρατόπεδο σε μια προσπάθεια να τον απομονώσουν.

Ανάμεσα στους στρατιώτες που έκαναν αίτηση να αναγνωριστούν ως Α.Σ. υπήρξαν και γυναίκες, όπως η 21χρονη Diedre Cobb, που η έναρξη του πολέμου τη συγκλόνισε. Έτσι, στις αρχές Απριλίου 2003 είχε έτοιμη την αίτησή της. «Πολλοί ρωτούν πώς μπορούσα να έχω καταταγεί στο στρατό και να μη γνωρίζω τι σημαίνει αυτό... Κατατάχθηκα στο στρατό νομίζοντας ότι, κατά πάσα πιθανότητα, υποστήριζα κάποια από τα πιο μεγάλα ιδανικά για την πιο μεγάλη, την πιο ισχυρή χώρα του κόσμου. Αφοσίωση, Καθήκον, Σεβασμός, Ανιδιοτέλεια, Τιμή, Ακεραιότητα και Θάρρος: αυτές ήταν οι επτά αξίες του στρατού που ήθελα να μπορώ να πω ότι υπηρετούσα και κατείχα... Θα έ-

πρεπε να βγαίνει και κάτι καλό από τη σφαγή, τελικά. Αλλά εκεί ήταν που έκανα λάθος, γιατί ο πόλεμος δεν έχει τέλος. Είμαστε ακόμα στη Γερμανία, είμαστε ακόμα στην Κορέα, είμαστε ακόμα στη Βοσνία, διάολε, είμαστε ακόμα στην Αμερική. Η λίστα όλο και συνεχίζεται και τα μόνα πράγματα που είναι καθορισμένα είναι το ποιος θα μείνει και ποιος θα φύγει, ποιος θα ζήσει και ποιος θα πεθάνει, ποιος θα κυβερνήσει και ποιος θα υπηρετήσει. Δεν ήξερα ότι η ειρήνη δεν μπορεί να προέλθει από τον πόλεμο, γιατί ο πόλεμος ποτέ δεν τελειώνει». Στα μέσα Νοεμβρίου του 2003 η Cobb, η οποία στο μεταξύ δεν είχε ακολουθήσει τη μονάδα της, έμαθε ότι η αίτησή της είχε απορριφθεί. Ξανάκανε αίτηση ζητώντας να επανεξεταστεί η υπόθεσή της...

Στο μεταξύ, παρά την «επίσημη λήξη του πολέμου», το αντάρτικο στο Ιράκ φούντωνε και οι απώλειες μεγάλωναν για τους Αμερικανούς και τους συμμάχους τους. «Για κάθε νεκρό έχεις 10 τραυματίες. Έχω ακούσει πως κάπου 11.000 έχουν αποχωρήσει λόγω ασθενειών ή τραυματισμών», δήλωνε στο τέλος του 2003 ο ακτιβιστής Carl Rising-

26 Ιουνίου 2003

Το όνομά μου είναι Στίβεν Φανκ. Είμαι ένας έφεδρος πεζοναύτης που μίλησε ανοικτά ενάντια στην εισβολή στο Ιράκ. Τώρα κατηγορούμαι για λιποταξία, παρ' ότι επέστρεψα στη μονάδα μου αφού συμπλήρωσα μια αίτηση για να αποστρατευθώ ως αντιρρησίας συνείδησης. Η ημερομηνία του στρατοδικείου μου έχει οριστεί για τις 4 Σεπτεμβρίου εδώ στη Νέα Ορλεάνη και αντιμετωπίζω ποινή φυλάκισης δύο χρόνων. Το να αντιμετωπίσω τον πόλεμο από τη θέση μου ήταν εξαιρετικά δύσκολο και είμαι πολύ υπερήφανος για τη δημόσια στάση μου, αλλά τώρα χρειάζομαι τη βοήθειά σας.

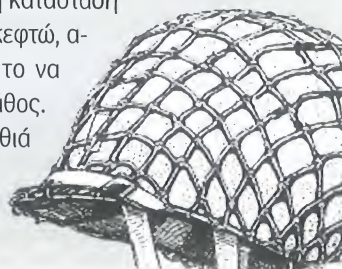
Γεννήθηκα και μεγάλωσα στο Σιάτλ, όπου συμμετείχα σε διαδηλώσεις κατά της παγκοσμιοποίησης στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου. Μετακόμισα στο Λος Άντζελες για το κολέγιο, όπου διαδήλωσα υπέρ της κοινωνικοοικονομικής δικαιοσύνης στην Εθνική Δημοκρατική Συνέλευση. Πάντα θεωρούσα τον εαυτό μου ακτιβιστή και υπέρμαχο των καταπιεσμένων λαών του κόσμου. Από το λύκειο είχα δουλέψει σε διάφορες καμπάνιες για τους αναξιοπαθούντες, τους πολιτικούς κρατούμενους και για ειρήνη και δικαιοσύνη στις κοινότητές μας. Έφυγα από το Λος Άντζελες γιατί ένιωσα ότι το σχολείο στο οποίο πήγαινα ήταν πολύ απαθές πολιτικά και μετακόμισα στο Μπέι Έρια ελπίζοντας να πάω στο Μπέρκλεϊ. Παρ' όλα αυτά πείσθηκα να κα-

Moore. Και μαζί τους μεγαλώνει και ο αριθμός των Α.Σ. αλλά και όσων λιποτακτούν. Δεδομένης της διαδικασίας, θα περάσει πολύς καιρός μέχρι να μάθουμε τον ακριβή αριθμό των Α.Σ., ενώ σύμφωνα με οργανώσεις δικαιωμάτων, μόνο στις αρχές του 2003, και παρά το γεγονός πως ελάχιστοι το είχαν δημοσιοποιήσει, εκατοντάδες είχαν κάνει αίτηση. Αντίθετα, εκπρόσωπος του στρατού, σε ό,τι αφορά το 2003, μιλά για 60 αιτήσεις, εκ των οποίων εγκρίθηκαν οι... καθιερωμένες 31! Είναι φανερό ότι ούτε οι Ένοπλες Δυνάμεις ούτε η κυβέρνηση επιθυμούν να γίνεται αναφορά τόσο στους Α.Σ. όσο και στους λιποτάκτες, γιατί αποκαλύπτεται το μέγεθος της αντίδρασης στον πόλεμο εντός του στρατού. Σε ό,τι αφορά τους λιποτάκτες, κι ενώ ο στρατός, αν και παραδέχεται κάποια αύξηση, μιλά για τις συνηθισμένες εκατοντάδες, η γαλλική εφημερίδα «Le Canard Enchaîné» έγραψε στο τέλος του 2003 για 1.700 που λιποτάκτησαν από το Ιράκ, πολλοί από αυτούς έχοντας πάρει άδεια να γυρίσουν στα σπίτια τους και μην επιστρέφοντας ποτέ. Το επιβεβαιώνουν και όσοι δουλεύουν στο G.I. Rights Hotline: «Τι θα συμβεί αν δεν επιστρέψω;» είναι μια συνηθισμένη ερώτηση που τους απευθύνεται. Κάποιοι είναι τόσο απελπισμένοι που τηλεφωνούν από τα μέτωπα του Ιράκ όταν μπορούν να βρουν δορυφορικό τηλέφωνο ή μετά από αναμονή ωρών στην έρημο για ένα στρατιωτικό τηλέφωνο. «Θα πυροβολήσω το πόδι μου», είπε κάποιος αναφερόμενος στον τρόπο που επέλεξε για να ξεφύγει από την κόλαση του πολέμου. Ο στρα-

ΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΣΤΙΒΕΝ ΦΑΝΚ

ταγαγ στους πεζοναύτες. Έξω από το σχολείο για πρώτη φορά, με κατάθλιψη από την έλλειψη κατεύθυνσης και τη σύγχυση στη ζωή μου, ένας στρατολόγος στάθηκε ικανός να με πείσει για το τι θα μπορούσα να μάθω στη βασική εκπαίδευση. Ηγετικές ικανότητες, ομαδική δουλειά, πειθαρχία και, το πιο σημαντικό, μια αίσθηση κατεύθυνσης και ότι θα ανήκα κάπου, ήταν αυτά που με έπεισαν. Ήταν μια απόφαση που πήρα όταν ήμουν 19 ετών και σε μια κατάσταση σύγχυσης.

Η εμπειρία του στρατοπέδου εκπαίδευσης γρήγορα με επανέφερε στην πραγματικότητα, αλλά εκείνη την εποχή έμοιαζε να είναι πολύ αργά για να κάνω οτιδήποτε. Ο σκοπός της στρατιωτικής εκπαίδευσης είναι να βγάλει μη σκεπτόμενες φονικές μηχανές. Όλοι οι άνθρωποι έχουν μια φυσική αποστροφή στο φόνο και ο εξαναγκασμός να φωνάζεις «Σκότωσε, σκότωσε, σκότωσε» είναι μια τεράστια πίεση στο μυαλό, το σώμα και την ψυχή. Θα πρέπει κανείς να περάσει από μια μετάλλαξη για να μπορέσει να εγκλιματιστεί στον αφύσικο τρόπο ζωής που διδάσκει ο στρατός. Εγώ, παρ' όλα αυτά, αντιστάθηκα και αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι ηθικές μου πεποιθήσεις κατά της βίας να γίνουν ακόμα πιο δυνατές. Ένας εκπαιδευτής σκοποβολής μου είπε πως είχα «κακή συμπεριφορά» και πως σε μια αληθινή κατάσταση δεν θα ευστοχούσα. Χωρίς να σκεφτώ, απάντησα πως είχε δίκιο γιατί το να σκοτώνεις ανθρώπους είναι λάθος. Ήταν σαν να είχα πάρει μια βαθιά ανάσα και την κράτησα για δύο μήνες, και δεν υπήρχε καμιά περίπτωση να ξαναγύρι-

Ο Camilo Mejia σε αντιπολεμική συγκέντρωση

τός φοβάται πλέον τόσο πολύ την περίπτωση να μην επιστρέψουν οι στρατιώτες από τις διακοπές τους, που τους παροτρύνει να τις κάνουν στη Γερμανία, αντί πίσω στην πατρίδα.

Η πιο γνωστή περίπτωση στρατιωτικού που αρνήθηκε να επιστρέψει στο μέτωπο

του Ιράκ είναι αυτή του 28χρονου Νικαραγουανού μετανάστη, λοχία Camilo Mejia. Γιος του μεγαλύτερου σύγχρονου τραγουδοποιού της Νικαράγουα, του Carlos Mejia Godoy, ο οποίος είχε ενεργά συμπαρταχθεί με την σαντινιστική επανάσταση, ο νεαρός Camilo έφτασε στις ΗΠΑ πριν 10 χρόνια ως οικονομικός μετανάστης. Επιζητώντας την επαγγελματική σιγουριά κατατάχθηκε τελικά στον στρατό. Η μονάδα του στάλθηκε στο Ιράκ, και ανέλαβε δράση στο λεγόμενο σουνιτικό τρίγωνο. Μετά από 5 μήνες καθημερινής εμπλοκής στις πολεμικές επιχειρήσεις, όταν τον Οκτώβριο του 2003 επέστρεψε στις ΗΠΑ για 15ήμερη άδεια εξαφανίστηκε. Τελικά παραδόθη-

ζε πίσω και να «συνέχιζε με το πρόγραμμα».

Είχα αντιληφθεί ότι ο ίδιος ο πόλεμος ήταν ανήθικος και ότι δεν μπορούσε να δικαιολογηθεί. Αλλά κι έτσι, όλοι μου έλεγαν πως ήταν μάταιο να προσπαθήσω να φύγω. Ήμασταν εκπαιδευμένοι να υπακούουμε σε ό,τι αφορούσε τις σκέψεις μας, τα λόγια μας και τις πράξεις μας. Είναι πολύ δύσκολο να ξεσηκωθείς απέναντι σε όλα αυτά, ακόμα κι αν ξέρεις πως έχεις δίκιο. Τον Φεβρουάριο η μονάδα μου, που έδρευε στο Σαν Χοσέ, κλήθηκε να υποστηρίξει την επίθεση στο Ιράκ. Δεν μπορούσα να υπακούω άλλο πια.

Για τις επόμενες έξι εβδομάδες ήμουν σε επαφή με τη διοίκησή μου, εξηγώντας γιατί δεν είχα ακόμα παρουσιαστεί. Συμπλήρωσα τα χαρτιά μου για Α.Σ., τα οποία είχα ξεκινήσει νωρίτερα, και συμμετείχα σε αντιπολεμικές διαδηλώσεις μαζί με εκατοντάδες χιλιάδες άλλους.

Μπροστά σε αυτό τον άδικο πόλεμο, που βασίστηκε στην εξαπάτηση από τους ηγέτες μας, δεν μπορούσα να παραμείνω σιωπηλός. Στο μυαλό μου αυτό θα ήταν πραγματική δειλία, να έχω την ευκαιρία να κάνω κάτι καλό αλλά να κοιτάξω τη δική μου ασφάλεια. Την 1η Απριλίου, μετά από μια συνέντευξη τύπου μπροστά από τη βάση μου, παραδόθηκα. Μίλησα ανοικτά ώστε και άλλοι στο στρατό να συνειδητοποιήσουν ότι κι αυτοί έχουν την επιλογή και το καθήκον να αντισταθούν σε ανήθικες και απονομιμοποιημένες διαταγές. Δεν χρειάζεται να είσαι γρανάζι στη μηχανή του πολέμου. Ο καθένας έχει την ακατανίκητη δύναμη της ελεύθερης βούλησης. Ήθελα αυτοί που σκέφτονται να καταταγούν να ακούσουν και να μάθουν από τις εμπειρίες μου.

Υπό το φως της δημοσιότητας, ο στρατός αρχικά είπε ότι η αίτησή μου για αποστράτευση θα διεκπεραιωνόταν γρήγορα και δίκαια, και ότι πιθανά θα αντιμετώπιζα μόνο μη δικαστική τιμωρία για την αδικαιολόγητη απουσία μου. Τώρα που η προσοχή του

κε στις στρατιωτικές αρχές τον Μάρτιο του 2004, δηλώνοντας πως «είναι έτοιμος να πάει φυλακή γιατί έχει καθαρή τη συνείδησή του» και έχοντας κι αυτός μαζί του την αίτηση να αναγνωριστεί ως Α.Σ. Ο Μεχία, όντας ο πρώτος βετεράνος του πολέμου στο Ιράκ που έγινε Α.Σ., είχε την ευκαιρία να μιλήσει σε πολλά ΜΜΕ της χώρας του και του εξωτερικού (CBS, CNN, «Guardian», «Il Manifesto» κ.λπ.), να περιγράψει τη φρίκη του πολέμου και να τον καταδικάσει ως άδικο, παράνομο και «πετρελαιοκίνητο». Προφυλακίστηκε και στις 21 Μαΐου καταδικάστηκε για λιποταξία σε 1 χρόνο φυλάκιση, αφαίρεση βαθμού, κατακράτηση των 2/3 του μισθού για ένα χρόνο και απόταξη. Η Διεθνής Αμνηστία τον θεωρεί κρατούμενο συνείδησης και ζητά την άμεση απελευθέρωσή του.

Οι ανοιχτές φλέβες των Λατινοαμερικάνων στις ΗΠΑ

Αν η περίπτωση του Φανκ επανέφερε στην επικαιρότητα, μεταξύ άλλων, και το θέμα των ο-

κοινού έπεσε, ο στρατός λέει ότι μου αξίζει να καταδικαστώ. Νιώθω ότι τιμωρούμαι απλώς γιατί εξασκώ τα δικαιώματά μου που απορρέουν από την Πρώτη Εντολή, και ότι αναζητούν μια τιμωρία που δεν μου αρμόζει για να αποθαρρύνουν άλλους να γίνουν αντιρρησίες συνείδησης.

Στη βάση δέχθηκα παρενοχλήσεις κάποιες φορές. Μερικοί με είπαν προδότη, δειλό και μη πατριώτη. Δέχθηκα και κάποιες απειλές για τη ζωή μου. Παρ' όλα αυτά, δέχθηκα επίσης μια τεράστια θετική ανταπόκριση, ακόμα και από κάποιους στρατευμένους. Όπως εξήγησε ο διοικητής μου στον τύπο: «Το Σώμα των Πεζοναυτών καταλαβαίνει ότι υπάρχουν υπηρετούντες που αντιτίθενται στον πόλεμο». Σίγουρα δεν είμαι μόνος μου.

Γράφοντας την αίτησή μου για αποστράτευση, ήμουν τελείως ειλικρινής για το ποιος είμαι. Αυτό εν μέρει σήμαινε να αναγνωρίσω ότι είμαι ομοφυλόφιλος. Πιστεύω πως οι ομοφυλόφιλοι θα πρέπει να μπορούν να υπηρετούν αν το επιλέξουν και ότι το «Μη ρωτάς – μην το λες» είναι μια απαίσια πολιτική που μονάχα βοηθά το στρατό να διαιωνίζει αντι-ομοφυλοφιλικά αισθήματα στις τάξεις του. Παρ' όλα αυτά, δεν είμαι υπέρμαχος της ένταξης ομοφυλοφίλων στο στρατό γιατί προσωπικά δεν υποστηρίζω τη στρατιωτική δράση. [...]

Στίβεν Φανκ

«Η ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΘΥΜΩΝ»: ΤΑ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ ΚΑΤΟΧΗΣ ΣΤΟ ΙΡΑΚ

ΧΩΡΑ	ΑΡΙΘΜ. ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ
Η.Π.Α.	124.000
ΙΔΙΩΤΙΚΟΙ ΣΤΡΑΤΟΙ (π.χ. Blackwater USA)	20.000
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	8.700
ΙΤΑΛΙΑ.....	2.950
ΠΟΛΩΝΙΑ.....	2.500
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	1.650
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	850
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	850
ΡΟΥΜΑΝΙΑ.....	700
ΝΟΤΙΑ ΚΟΡΕΑ	600
ΙΑΠΩΝΙΑ	550
ΔΑΝΙΑ	500
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ.....	480
ΤΑΪΛΑΝΔΗ	443
ΟΝΔΟΥΡΑ	370
ΕΛ ΣΑΛΒΑΔΟΡ	360
ΔΟΜΙΝΙΚ. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ...	300
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	300
ΜΟΓΓΟΛΙΑ	180
ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ	151
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	150
ΓΕΩΡΓΙΑ.....	150
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	128
ΛΕΤΟΝΙΑ	121
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	105
ΣΛΟΒΑΚΙΑ.....	105
ΤΣΕΧΙΑ	80
ΑΛΒΑΝΙΑ	70
ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ.....	60
ΕΣΘΟΝΙΑ.....	55
Π.Γ.Δ.Μ.....	28
ΚΑΖΑΧΣΤΑΝ.....	27
ΜΟΛΔΑΒΙΑ	24

ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΩΡΩΝ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΗΔΗ ΑΠΟΧΩΡΗΣΕΙ

ΙΣΠΑΝΙΑ.....	1.300
ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ	230
ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ	200
ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	96

Πηγή: War Resisters
International
(1/6/2004)

μοφυλόφιλων στο στρατό, η περίπτωση του Μεχία επαναφέρει το θέμα των Λατινοαμερικάνων στο βορειοαμερικανικό στρατό. Και δεν εννοούμε μόνο όσους μετανάστες, σαν τον Μεχία, επιδιώκουν να πάρουν την υπηκοότητα κατατασσόμενοι στο στρατό. Με τις ισπανόφωνες γειτονιές να μαστίζονται από τη φτώχεια και κατά συνέπεια την ανεπαρκή εκπαίδευση, την εγκληματικότητα, τα ναρκωτικά, τα υψηλά ποσοστά φυλακίσεων και τη διάλυση των οικογενειών, η στρατιωτική καριέρα φαίνεται να είναι μια διέξοδος. Και αυτό οι ιθύνοντες το ξέρουν καλά: το φιλο-στρατιωτικό πρόγραμμα JROTC (Junior Reserve Officer Training Corps), που παρουσιάζεται ότι σώζει τη νεολαία από τα ναρκωτικά, απευθύνεται κυρίως σε κοινότητες εγχρώμων και ιδίως νέων λατινοαμερικάνικης καταγωγής. Ενώ πολλοί προσπαθούν να βγάλουν τα όπλα από τα σχολεία, το JROTC προσφέρει εκπαίδευση σε αυτά. Το πρόγραμμα αυτό έρχεται και ως αντίδοτο στις εξεγέρσεις, γι' αυτό έγινε και η επέκτασή του το 1992, μετά την εξέγερση του Λος Άντζελες. Τελικά, από τους τελειόφοιτους λυκείου που έχουν παρακολουθήσει για δύο χρόνια το πρόγραμμα αυτό, οι μισοί κατατάσσονται στο στρατό.

Άλλη σημαντική δεξαμενή στρατευσίμων είναι το «συνδεδεμένο κράτος» του Πουέρτο Ρίκο. Με την ανεργία στο 13,5 %, σε σχέση με το 5% στις ΗΠΑ, και το κατά κεφαλήν εισόδημα σχεδόν στο μισό από αυτό της φτωχότερης πολιτείας (Μισισσιππή), δεν είναι απορίας άξιο που τα ποσοστά στρατολόγησης είναι τα διπλάσια από αυτά στις ΗΠΑ.

Η δυσανάλογη συμμετοχή των ατόμων λατινοαμερικάνικης καταγωγής στις Ε.Δ. των ΗΠΑ φαίνεται από τον πόλεμο του Βιετνάμ: το 28% των ονομάτων στο Μνημείο του Βιετνάμ, στην Ουάσινγκτον, είναι λατινοαμερικάνικα! Το 50% όσων πολέμησαν στην πρώτη γραμμή της Καταιγίδας της Ερήμου, ήταν «έγχρωμοι», οι περισσότεροι ισπανόφωνοι. Αν, δε, αναλογιστούμε πως μόνο το 3% των αξιωματικών είναι Λατινοαμερικάνοι, ενώ το 81% λευκοί, εύκολα συμπεραίνουμε πως οι ισπανόφωνοι κάτοικοι των ΗΠΑ δεν προορίζονται για καριέριστες στρατιωτικοί, αλλά απλώς για κρέας στα κανόνια...

Πρόσφυγες στον Καναδά

Τα Χριστούγεννα του 2003 ο ακτιβιστής Carl Rising Moore επέστρεψε στον Καναδά για να ξαναστήσει το δίκτυο διαφυγής των Βορειοαμερικανών στρατιωτών, που κατά τον πόλεμο του Βιετνάμ είχε βοηθήσει κάπου 12.000 λιποτάκτες και 20.000 ανυπότακτους. Αν και η ανταπόκριση των παλιών συντρόφων του ήταν συγκινητική, εντούτοις οι καιροί έχουν αλλάξει και θεωρείται πολύ πιθανόν ότι η καναδική κυβέρνηση θα έχει σκληρή στάση σε ένα ενδεχόμενο κύμα λιποτακτών, απελαύνοντάς τους. Παρ' όλα αυτά, ήδη έχουν εμφανιστεί οι πρώτες περιπτώσεις. Στον στρατιώτη Jeremy Hinzman δεν δόθηκε άλλη επιλογή. Έχοντας βρει αυτός και η γυναίκα του «καταφύγιο» από τον πολεμικό παροξυσμό που επικρατούσε μετά την 11/9 στα μαζέματα των Κουακέρων, άλλαξε σταδιακά απόψεις και τον Αύγουστο του 2002 έκανε αίτηση να αναγνωριστεί ως Α.Σ. Αρκετό καιρό αργότερα του είπαν ότι η αίτησή του «είχε χαθεί». Ξανάκανε αμέσως άλλη, ενώ στο μεταξύ στάλθηκε στο Αφγανιστάν, όπου για οκτώ μήνες υπηρέτησε στα μαγειρεία, μέχρι να απορριφθεί το αίτημά του. Στις αρχές του 2004, λίγες ημέρες πριν η μονάδα του αναχωρήσει για το Ιράκ, πήρε τη γυναίκα του και τον τριχρονο γιο του και διέφυγε στον Καναδά, όπου τους υποδέχθηκε η κοινότητα των Κουακέρων. Η αίτησή του να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας δεν αναμένεται να γίνει αποδεκτή, μιας και κάτι τέτοιο δεν συνέβη ούτε τον καιρό του πολέμου στο Βιετνάμ, αν και υπάρχουν κάποιες αμυδρές ελπίδες, δεδομένου ότι ο Καναδάς αποδέχτηκε έναν Ιρανό λιποτάκτη που ισχυρίστηκε ότι η χώρα του θα χρησιμοποιούσε χημικά όπλα.

Στη βάση του παράνομου πολέμου στηρίζει τις ελπίδες του και ο Brandon Huey, που επίσης διέφυγε στον Καναδά. «Αυτό που συνέβαινε εκεί πέρα ήταν ανήθικο και δεν ήταν σωστό. Από τη στιγμή που ο Μπους καταπάτησε το Διεθνές Δίκαιο, ο κάθε στρατιώτης έχει την ευθύνη να αντισταθεί σε αυτό».

Σκέψεις για επαναφορά της υποχρεωτικής θητείας

Πέρα από το πρόβλημα των Α.Σ. και των λιποτακτών, ο συνεχής πόλεμος στο Ιράκ και η προοπτική να ανοιχτούν και άλλα μέτωπα στο εξωτερικό κάνει πολλούς από τους επαγγελματίες στρατιώτες ή και κατώτερους αξιωματικούς να μην ανανεώνουν το συμβόλαιό τους. Τα 20 με 25 χιλιάδες δολάρια το χρόνο δεν φαίνονται πλέον αρκετά για να δελεάσουν ένα βετεράνο στρατιώτη να ξαναρίσκει τη ζωή του και ήδη σε κάποιες μονάδες έχουν αρχίσει να δίνουν μπόνους σε μετρητά. Επισήμως, ένα 43% των στρατιωτών (54% των κατώτερων αξιωματικών) εγκαταλείπει το στρατό και, μολονότι οι αρχές δηλώνουν ότι οι υπόλοιποι είναι ένα ικανοποιητικό ποσοστό, δείχνουν μάλλον ανήσυχες, όπως φαίνεται από την απόφαση να απαγορεύεται η αποστράτευση ή η αλλαγή μονάδας 3 μήνες πριν και 3 μήνες μετά την αποστολή στο εξωτερικό. Σκοπός της απόφασης αυτής, που πλήττει κάπου 20.000 στρατιώτες, είναι να ξαναστέλλονται οι πιο πεπειραμένοι ή να παραμένουν στο Ιράκ, παρατείνοντας απεριόριστα τη θητεία τους. Ήδη ο πρώτος στρατιώτης έχει κινηθεί δικαστικά κατηγορώντας το στρατό ότι σπάζει το συμβόλαιο. Θεωρητικά ο στρατός έχει τη δυνατότητα να παρατείνει τη θητεία σε περίπτωση πολέμου ή εθνικής έκτακτης ανάγκης, αλλά τυπικά το Κογκρέσο δεν έχει κηρύξει τίποτα από τα δύο, και τα πράγματα δυσκολεύουν ακόμα περισσότερο από τη στιγμή που στο «ανεξάρτητο» κράτος του Ιράκ υπάρχει νέα κυβέρνηση. Ο στρατός στηρίζεται στις διαταγές που δόθηκαν μετά την 11η Σεπτεμβρίου, αλλά θα πρέπει να αποδείξει ότι συνδέονται επαρκώς με τον πόλεμο στο Ιράκ.

Συνέπεια όλων αυτών ήταν να ανοίξει η συζήτηση για επαναφορά

της υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας, προκειμένου να καλυφθούν οι «ανάγκες» του στρατού σε περισσότερες από 120 χώρες. Μια πρώτη συντονισμένη αντίδραση από μια συμμαχία ειρηνιστικών οργανώσεων, αντιρρησιών και εκκλησιών (Μενονίτες, Μεθοδιστές, Βαπτιστές κ.ά.) έγινε στις 14 Μαΐου (όχι τυχαία την παραμονή της Ημέρας για την Αντίρρηση Συνείδησης), που ορίστηκε ως ημέρα πίεσης (lobbying) προς τα μέλη του Κογκρέσου για τη μη επαναφορά της θητείας. Ταυτόχρονα προπαγανδίστηκε η δημιουργία ενός ταμείου για την ειρήνη, όπου θα καταβάλλουν τους φόρους τους όσοι δεν θέλουν να τους βλέπουν να πηγαίνουν για στρατιωτικές δραστηριότητες.

Οι εσωτερικές «παράπλευρες απώλειες»: βιασμοί, μολύνσεις, αυτοκτονίες

Πέρα από τις απώλειες στο πεδίο της μάχης, ο στρατός των ΗΠΑ αντιμετωπίζει και άλλα είδη απωλειών, που αποδεικνύουν για πολλοστή φορά το μέγεθος της αθλιότητάς του αλλά και το ποσό φτηνή θεωρείται πλέον η ζωή των στρατιωτών του. Από την έναρξη του πολέμου στο Ιράκ, κάπου 200 στρατιωτίνες έχουν καταφύγει σε οργανώσεις υποστήριξης θυμάτων σεξουαλικών επιθέσεων, καταγγέλλοντας ότι βιάστηκαν από συναδέλφους τους. Πολλές από αυτές τις υποθέσεις δεν καταλήγουν

Η ετοιμασία του αφιερώματος αυτού στους Αμερικανούς αντιρρησίες συνέπεσε με τη σύλληψη και τη βαριά καταδίκη του Γιώργου Μοναστηριώτη. Πρόκειται για τον Εθελοντή Πενταετούς Υποχρέωσης (Ε.Π.Υ.) που τον Μάιο του 2003 είχε αρνηθεί να μεταβεί με το πλοίο «Ναυαρίνο» του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού στον Περσικό Κόλπο και «να συμμετάσχει ή να συνεισφέρει καθ' οιονδήποτε τρόπο στην ανελέητη σφαγή [...] του ιρακινού λαού». Ταυτόχρονα είχε παραιτηθεί από το Π.Ν. καταδικάζοντάς το ως «έναν μηχανισμό που προάγει αντιανθρώπινες πρακτικές μέσα από διαταγές και ιεραρχίες, έναν μηχανισμό που λειτουργεί ως μέσο εκβιασμού και καταστολής στις λαϊκές κινητοποιήσεις και εξεγέρσεις». Ο Μοναστηριώτης συνελήφθη στο Ναυτοδικείο Πειραιά τη Δευτέρα 13 Σεπτεμβρίου. Έχοντας παρουσιαστεί οικειοθελώς στις στρατιωτικές αρχές για να λήξει η 16μηνη ομηρία του, δικάστηκε με συνοπτικές διαδικασίες από το Ναυτοδικείο, χωρίς

την παρουσία δικηγόρου, καταδικάστηκε στην πρωτοφανή για τα παγκόσμια δεδομένα ποινή φυλάκισης των 3 χρόνων και 4 μηνών και οδηγήθηκε στις Δικαστικές Φυλακές Κορίνθου.

Τα «Σήματα Καπνού» συμμετείχαν στην Πρωτοβουλία Αλληλεγγύης που στήθηκε από πλήθος πολιτικών και κοινωνικών οργανώσεων και που, μαζί με προσωπικότητες της χώρας και οργανώσεις του εξωτερικού (Διεθνής Αμνηστία, WRI κ.λπ.), στηρίζουν τον Γιώργο στο δύσκολο αγώνα του. Μια πρώτη μάχη κερδήθηκε στις 5 Οκτωβρίου, οπότε επιτεύχθηκε η πανηγυρική και άνευ όρων αποφυλάκισή του μέχρι την εκδίκαση της έφεσης. Όμως το θέμα δεν τελειώνει εδώ, αφού, πέρα από τη δευτεροβάθμια δικαστική μάχη, στον Γιώργο ως Ε.Π.Υ. δεν αναγνωρίζεται το δικαίωμα της παραίτησης ούτε αυτό της αντίρρησης συνείδησης. Κηρύχθηκε λοιπόν εκ νέου λιποτάκτης όταν αρνήθηκε να επιστρέψει στο στράτευμα.

σε καταδίκη λόγω έλλειψης επαρκούς ιατρικού εξοπλισμού για την ανίχνευση του βιασμού και του δράστη. Ως αντίδραση, οι οργανώσεις στέλνουν πακέτα με τον εξοπλισμό σε μέλη του Κογκρέσου. Άγνωστος παραμένει ο πραγματικός αριθμός των θυμάτων, δεδομένου ότι σίγουρα ένα ποσοστό δεν το καταγγέλλει, ενώ σε κάποιες γίνεται η πρόταση να αποσύρουν τις κατηγορίες και να αποστρατευθούν (γλιτώνοντας έτσι και από τον πόλεμο). Μια από αυτές, η 21χρονη στρατονόμος Natalie Longee, βρήκε το θάρρος να καταγγείλει τις προτάσεις αυτές, την κωλυσισεργία στη διερεύνηση των καταγγελιών της αλλά και το γεγονός ότι την έστειλαν να υπηρετήσει επί οκτώ μήνες στο Ιράκ μαζί με το βιαστή της.

Άλλα θύματα του στρατού είναι και αυτοί που αρρωσταίνουν από διάφορες αιτίες. Η υπόθεση της μόλυνσης από το απεμπλουτισμένο ουράνιο είναι πλέον γνωστή. Τώρα έρχονται τέσσερις επιβεβαιωμένες νέες περιπτώσεις, από στρατιώτες που συμμετείχαν στην εισβολή του Ιράκ, να αποδείξουν για μία ακόμη φορά ότι τα βλήματα απεμπλουτισμένου ουρανού αποτελούν όπλα μαζικής καταστροφής που μολύνουν ολόκληρες περιοχές και δεν κάνουν διακρίσεις ανάμεσα σε εχθρούς, συμμάχους και άμαχο πληθυσμό. Σάλο όμως προκαλεί και η καταγγελία γερυσιαστή ότι το φάρμακο για την ελονοσία Lariam (Mefloquine) της Hoffman-La Roche, που μοιράζεται αφειδώς στους στρατιώτες στο Αφγανιστάν και το Ιράκ, προκαλεί μόνιμες βλάβες στον εγκέφαλο (ήδη υπάρχουν έξι κρούσματα), ενώ είναι ύποπτο ότι οδηγεί και σε αυτοκτονίες. Στρατός και φαρμακευτική εταιρεία αρνούνται τις κατηγορίες και συνεχίζουν τη χορήγηση, αν και έχουν εξαγγελθεί έρευνες για τις παρενέργειες, που όμως μπορεί να πάρουν και δύο χρόνια για να ολοκληρωθούν. Το ίδιο φάρμακο φαίνεται να είχαν πάρει και οι τρεις στρατιώτες, βετεράνοι του πολέμου στο Αφγανιστάν, που το καλοκαίρι του 2002 σκότωσαν τις γυναίκες τους και μετά αυτοκτόνησαν στο Fort Bragg.

Πάντως οι παράγοντες που οδηγούν στην αυτοκτονία είναι πολλοί: το στρες της μάχης, οι θηριωδίες του πολέμου, το ανήθικο της κατοχής, οι συνεχείς αναβολές της επιστροφής κάνουν ολοένα και περισσότερους στρατιώτες να αντιμετωπίζουν ψυχολογικά προβλήματα, που συνήθως αντιμετωπίζονται με κατηγορίες για δειλία. Το αποτέλεσμα είναι μέχρι σήμερα να έχουν αυτοκτονήσει 21 στρατιώτες στο Ιράκ και το Κουβέιτ και άλλοι 7 μετά την επιστροφή τους στις ΗΠΑ. Τώρα η ηγεσία των Ενόπλων Δυνάμεων στέλνει όλο και περισσότερους ψυχολόγους, ψυχιάτρους και κοινωνικούς λειτουργούς, στην προσπάθειά της να υποστηρίξει ψυχολογικά τα στρατεύματα κατοχής.

Είναι δυνατόν όλα αυτά τα προβλήματα να αποδειχθούν ικανά να οδηγήσουν σε μια πολιτική απόφαση απόσυρσης των βορειοαμερικανικών δυνάμεων από το Ιράκ και γενικά τη Μέση Ανατολή, όπου υπάρχουν τόσα οικονομικά συμφέροντα; Με 130.000 στρατιώτες (από το σύνολο κάπου 2,7 εκατομμυρίων μαζί με τις εφεδρείες), οι ένοπλες δυνάμεις εκ πρώτης όψεως δεν φαίνεται να ανησυχούν. Όμως οι σκέψεις για την επαναφορά της θητείας αποδεικνύουν ότι όλα αυτά έχουν αρχίσει να προβληματίζουν, και, αν παρθεί αυτή η απόφαση, ίσως πυροδοτήσει αλυσιδωτές αντιδράσεις. Σε κάθε περίπτωση, όπως και στο Βιετνάμ, ο κρίσιμος παράγοντας είναι η στρατιωτική αντίσταση που θα συνεχίσουν να βρίσκουν στο επόμενο διάστημα. Το σημαντικό είναι ότι ο επαγγελματικός στρατός δεν φαίνεται να έχει λύσει το πρόβλημα...

ΘΗΤΕΙΑ ΚΑΙ

Μετά τις χούντες και τους εμφυλίους

Η σημερινή κατάσταση σε σχέση με τη θητεία και την αντίρρηση συνείδησης σε πολλές χώρες της Λατινικής Αμερικής αντικατοπτρίζει σε μεγάλο βαθμό την πρόσφατη ιστορία τους ή την παρούσα πολιτική κατάσταση. Πέρα από το φαινόμενο των θρησκευτικών Α.Σ., οι ιδεολογικοί Α.Σ. εμφανίζονται στη δεκαετία του '90 μετά την πτώση μιας σειράς στρατιωτικών δικτατορικών καθεστώτων (π.χ. Χιλή, Παραγουάη). Οι Λατινοαμερικάνοι Α.Σ. έχουν συνήθως τον κλασικό πασιφιστικό χαρακτήρα (σε αντίθεση, π.χ., με τον αντι-κατοχικό χαρακτήρα που διέπει την πλειοψηφία των Ισραηλινών Α.Σ.), αλλά διέπονται και από έναν έντονο αντιμιλιταρισμό (συχνά αναρχικής-ελευθεριακής χροιάς), που στρέφεται εναντίον του στρατού, ενός θεσμού που, όχι απλώς είναι υπεύθυνος για τις χούντες, τους εμφυλίους και τις θηριωδίες που τους συνόδευσαν, αλλά συνεχίζει να είναι σήμερα ένας από τους κυρίαρχους παράγοντες που επηρεάζουν τη δημόσια ζωή.

Η Παραγουάη είναι ίσως η χώρα με το πιο σημαντικό κίνημα Α.Σ. Στις 2 Φεβρουαρίου του 1989 ο στρατηγός Αντρές Ροντρίγκες ανατρέπει το στρατηγό Αλφρέδο Σρέσνερ και τερματίζει μια χούντα που κρατούσε από το 1954. Στις 15 Μαΐου ο Ροντρίγκες, υποψήφιος του Partido Colorado, κερδίζει τις εκλογές και γίνεται πρόεδρος. Στα 1991, 5 οργανώσεις (νέων και θρησκευτικές), μεταξύ των οποίων και η SER.PA.J-Paraguay σχηματίζουν το Συντονιστικό Όχι στην Υποχρεωτική Στρατιωτική Θητεία (CO.NO.S.M.O.), αλλά για λόγους τακτικής επιλέγουν ως πρώτο στόχο την αναγνώριση του δικαιώματος στην αντίρρηση συνείδησης. Την 1η Δεκεμβρίου το Partido Colorado, με την υποστήριξη και των στρατιωτικών, κερδίζει τις εκλογές για τη Συντακτική Συνέλευση (122 από τους 198 εκπροσώπους). Στα 1992, αν και το CO.NO.S.M.O. έχει ήδη διαλυθεί για οργανωτικούς λόγους, οι οργανώσεις που το αποτελούσαν, με πρώτη τη SER.PA.J, πετυχαίνουν τη συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος στην αντίρρηση συνείδησης. Στα 1993 εμφανίζονται οι πρώτοι 5 Α.Σ. Από τις 9 ως τις 13 Μαΐου 1994 πραγματοποιείται στην Ιταουγουά η Πρώτη Λατινοαμερικάνικη Συνάντηση για την Αντίρρηση Συνείδησης, με τη συμμετοχή 12 οργανώσεων από 8 χώρες και συγκροτείται το Δίκτυο Αντίρρησης της Λατινικής Αμερικής & Καραϊβικής (R.O.L.C.). Καθώς οι Α.Σ. πολλαπλα-

ΑΝΤΙΡΡΗΣΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ ΣΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

σιάζονται, συγκροτείται το Κίνημα Αντιρρησιών Συνείδησης (M.O.C.) και το Νοέμβριο γίνεται η πρώτη πανεθνική συνέλευση. Στα 1995 πραγματοποιούνται συλλήψεις αντιρρησιών, θάνατοι κατά τη διάρκεια της θητείας κρατούν το θέμα στην επικαιρότητα και στις 23 Νοεμβρίου ψηφίζεται ένας καλός νόμος για τους Α.Σ., που δεν κάνει διαχωρισμούς ανάμεσα στους λόγους της Α.Σ. και επιτρέπει την εκδήλωσή της ακόμα και μετά την κατάταξη. Όμως μόλις στις 3/1/1996 η κυβέρνηση ασκεί βέτο και μπλοκάρει το νόμο αυτό. Το συνδικάτο C.N.T. υποστηρίζει την κατάργηση της υποχρεωτικής θητείας. Στις 22 έως 25 Απριλίου γίνεται αποτυχημένη απόπειρα πραξικοπήματος. Ο υπουργός Άμυνας ανακοινώνει ότι ο στρατός μειώνεται από 16.800 σε 14.000. Η Ολομέλεια της Βουλής επικυρώνει την πρακτική της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Βουλής να παραλαμβάνει της δηλώσεις άρνησης στράτευσης των Α.Σ. και να τους δίνει πιστοποιητικά. Ο αριθμός των νεκρών κατά τη διάρκεια της θητείας την περίοδο 1989-1996 φτάνει τους 67 και συγκροτείται ο Σύλλογος Συγγενών Θυμάτων της Θητείας. Το 1997 εντείνεται η στρατολόγηση διά της βίας, περιπτώσεις αξιωματικών που κατηγορούνται για στρατολόγηση ανηλίκων φτάνουν στη Δικαιοσύνη, δικαιώνεται για πρώτη φορά σε δικαστήριο Α.Σ. μετά την κατάταξη, ενώ η κυβέρνηση ξαναμπλοκάρει νέο νόμο για τους Α.Σ. Ανακοινώνεται ότι ο αριθμός των στρατιωτών έχει πέσει στους 13.100 για οικονομικούς λόγους. Όλα τα παραπάνω αποδεικνύουν ότι υπάρχουν ισχυρά συμφέροντα για το στρατό, και όχι μόνο, που εμποδίζουν τη θέσπιση νόμου για την Α.Σ. και φυσικά την κατάργη-

ση της υποχρεωτικής θητείας. Αυτό όμως δεν έχει εμποδίσει τη ραγδαία ανάπτυξη του κινήματος των Α.Σ., όπως φαίνεται και από τα επίσημα στοιχεία για το πόσοι εμφανίζονται κάθε χρόνο:

Παραγονανοί Αντιρρησίες Συνείδησης 1993-1999

1993.....	5
1994	75
1995.....	1.457
1996.....	2.278
1997.....	5.397
1998.....	6.370
1999.....	9.542

Τέλος, ας σημειωθεί πως η συνταγματική αναγνώριση των Α.Σ. ίσως να μην είναι τυχαία. Η Παραγουάη είχε προϊστορία στο θέμα της απαλλαγής από την υποχρεωτική θητεία για θρησκευτικούς λόγους. Το 1921, στο πλαίσιο πολιτικής εποικισμού της διαφιλονικούμενης επαρχίας Τσάκο (που οδήγησε στον πόλεμο με τη Βολιβία την περίοδο 1932-35), η κυβέρνηση, μεταξύ άλλων προνομίων, απάλλαξε τους Μενονίτες από τη θητεία. Το 1927 η απαλλαγή γενικεύτηκε για όλους τους κατοίκους του Τσάκο.

Σε χώρες όπου τερματίστηκε μέσω συμφωνιών ο εμφύλιος (Νικαράγουα, Ελ Σαλβαδόρ, Γουατεμάλα) απενεργοποιήθηκε και η θητεία. Αντίθετα, στην Κολομβία, όπου ο εμφύλιος συνεχίζεται και εντείνεται, ούτε η θητεία καταργείται ούτε το δικαίωμα στην αντίρρηση συνείδησης κατοχυρώνεται. Όμως οι Α.Σ. κάνουν πλέον την εμφάνισή τους αποτελώντας την πρωτοπορία ενός ειρηνιστικού κινήματος, που, καλώς ή κακώς, αρνείται να μπει στο δίλημμα «με την κυβέρνηση ή με τα αντάρτικα». Όσο κι αν γίνονται προσπάθειες να αποσιωπηθεί, να κατασταλεί ή να χειραγωγηθεί από τη μία ή την άλλη αντιμαχόμενη πλευρά, το κίνημα αυτό είναι υπαρκτό γιατί εκφράζει μια μερίδα του πληθυσμού που έχει πλέον ως πρωταρχικό αίτημα τον τερματισμό του μακροχρόνιου και επώδυνου εμφύλιου πολέμου και όχι την επικράτηση του ενός ή του άλλου καθεστώτος.

Ανάλογη περίπτωση ηπιότερου βαθμού θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και αυτή του Μεξικού, όπου η ύπαρξη πλήθους ένοπλων ομάδων ή και αντάρτικων —έστω και αν αυτά φαίνονται ανενεργά—

Επιδρομή σε σπίτι μέλους των Redes Juveniles

Όπως κατήγγειλε το Red Juvenil του Μεντεγίν, στις 29 Ιουλίου σημειώθηκε επιδρομή σε σπίτι γυναίκας μέλους της οργάνωσης. Την προηγούμενη μέρα άγνωστος είχε τηλεφωνήσει, χρησιμοποιώντας το όνομα του σπιτονοικοκύρη και λέγοντας πως είναι μάστορας που θα έρθει την επομένη για εργασία. Ευτυχώς την επομένη η κοπέλα έλειπε, αλλά στο σπίτι βρισκόταν μια κυρία για να ανοίξει. Δύο άτομα που παρίσταναν τους μάστορες, μόλις μπήκαν έβγαλαν ένα αυτόματο και την απειλήσαν. Ο ένας είπε πως ήταν μέλος των Α.Υ.Κ. (παραστρατιωτικοί) και ο άλλος πως ήταν ασφαλίτης του DAS (Departamento Administrativo de Seguridad) και πως το μόνο που ήθελαν ήταν να κάνουν έρευνα στο σπίτι. Αφού έδεσαν την κυρία και την έκλεισαν στο μπάνιο, έψαξαν το σπίτι ενώ μάζεψαν τα πολύτιμα αντικείμενα σε σακούλες. Τελικά όμως τα άφησαν και έφυγαν χωρίς να πάρουν τίποτα μαζί τους. Η οργάνωση σημειώνει πως το γεγονός αυτό έρχεται να προστεθεί σε μια σειρά από ανάλογα γεγονότα σε μέλη της και καλεί τις εγχώριες και διεθνείς οργανώσεις να συσφίξουν τις σχέσεις τους με τα Δίκτυα Νέων ώστε αφενός σε περίπτωση ανάγκης να υπάρξει άμεση παρέμβαση και αφετέρου να αναγκαστεί η κυβέρνηση να σεβαστεί τα ανθρώπινα δικαιώματα.

δεν επιτρέπει την αποδυνάμωση του Ομοσπονδιακού Στρατού, που σε πολλές περιοχές, κυρίως ιθαγενικές (εντός των πολιτειών Τσιάπας, Γκερέρο, Οαχάκα) έχει τον ρόλο εσωτερικού στρατού κατοχής. Έτσι, δεν προχωρά το θέμα της κατάργησης της υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας ούτε αυτό της αναγνώρισης του δικαιώματος στην αντίρρηση συνείδησης. Από την άλλη πλευρά, οι κραδασμοί από την αντίδραση στο ρόλο του στρατού (που φάνηκαν και από τις λιποταξίες την εποχή της ζαπατίστικης εξέγερσης στην Τσιάπας), αποσοβούνται από το γεγονός πως μόλις 60.000 κληρωτοί στρατεύονται κάθε χρόνο από τους 975.000 που φτάνουν την ηλικία της στράτευσης. Ταυτόχρονα, στις θερμές περιοχές ο στρατός προτιμά να εξοπλίζει, να εκπαιδεύει και να χρηματοδοτεί παραστρατιωτικές ομάδες για να κάνουν τη βρόμικη δουλειά. Αξιοσημείωτο είναι πως η Ομοσπονδιακή Προληπτική Αστυνομία (P.F.P.), που υποτίθεται ότι συγκροτήθηκε για να αντιμετωπίσει το οργανωμένο έγκλημα, αποτελείται κυρίως από πρώην στρατιωτικούς. Πρώτη της μεγάλης «επιτυχία» η εισβολή στο υπό δεκάμηνη κατάληψη πανεπιστήμιο UNAM και η σύλληψη κάπου 1.000 φοιτητών τον Φεβρουάριο του 2000. Αργότερα μονάδες της εμφανίστηκαν και στην Τσιάπας.

Ενδεχομένως και στη Χιλή η ίδια έλλειψη προόδου, αλλά και η ύπαρξη επίσημων δυνάμεων παραστρατιωτικού τύπου, όπως οι Καραμπινιέροι, σχετίζεται με την ένταση στις περιοχές των ιθαγενών Μαπούτσε χωρίς να ξεχνάμε πως, έτσι κι αλλιώς, οι ένοπλες δυνάμεις –όπου η αποχουντοποίηση δεν έγινε ποτέ– συνεχίζουν να είναι ισχυρός παράγοντας εξουσίας.

Στην Αργεντινή δεν είναι τυχαίο ότι η προσπάθεια για την αναγνώριση του δικαιώματος στην αντίρρηση συνείδησης και την κατάργηση της υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας ξεκίνησε αμέσως μετά τον καταστροφικό πόλεμο που η δικτατορία ξεκίνησε στις Μαλδίβες και ολοκληρώθηκε επιτυχώς όταν η κοινή γνώμη συγκλονίστηκε από τη δολοφονία του φαντάρου Ομάρ Κάρασκο επί προεδρίας Μένεμ. (Και στην Ονδούρα ο βιασμός και η δολοφονία ενός 15χρονου παιδιού αλλά και οι πυροβολισμοί εναντίον μιας νεαρής μητέρας κατά τη διάρκεια μιας εξόρμησης στρατολόγησης διά της βίας το 1993 συντάραξαν την κοινή γνώμη και μαζί με τις προσπάθειες μιας συμμαχίας 50 οργανώσεων, το M.C.C.P., οδήγησαν στην απενεργοποίηση της θητείας το 1994.)

Και στην Ουρουγουάη δεν υπάρχει θητεία, ενώ κατά τη διάρκεια της χούντας είχαν παρουσιαστεί περιπτώσεις στρατιωτικών που αρνήθηκαν να εκτελέσουν διαταγές, φυλακίστηκαν και βασανίστηκαν.

Στην Κούβα η ορατή απειλή μιας νέας στρατιωτικής επέμβασης των ΗΠΑ δεν επιτρέπει την κατάργηση της υποχρεωτικής θητείας, ενώ η αρχική αρνητική διάθεση του κομμουνιστικού καθεστώτος απέναντι στις θρησκείες αποτυπώνεται στο άρθρο 54 του συντάγματος, που ορίζει ότι η άρνηση προσχώρησης στην ένοπλη άμυνα της χώρας εξαιτίας θρησκευτικών πεποιθήσεων είναι ποινικό αδίκημα. Το αποτέλεσμα είναι να εμφανίζονται κατά καιρούς περιπτώσεις φυλάκισης Μαρτύρων του Ιεχωβά.

Σε μια σειρά από μικρές νησιωτικές χώρες, μετά την ανεξαρτητοποίησή τους δεν επιβλήθηκε υποχρεωτική στρατιωτική θητεία.

Χώρες χωρίς στρατό;

Σε κάποιες από αυτές τις μικρές νησιωτικές χώρες δεν συγκροτήθηκε καν στρατός.

Στον Παναμά ο στρατός διαλύθηκε μετά την εισβολή των ΗΠΑ το 1989. Παρόμοια περίπτωση και αυτή της Γρανάδας, όπου οι ένοπλες δυνάμεις διαλύθηκαν το 1985, μετά την επέμβαση των ΗΠΑ (1983).

Τέλος, η Κόστα Ρίκα είναι το πιο πολυδιαφημισμένο παράδειγμα χώρας «χωρίς στρατό». Η Κόστα Ρίκα κατήργησε τις Ένοπλες Δυνάμεις συνταγματικά το 1949. Σύμφωνα με το άρθρο 12 του Συντάγματος του 1949, «Ο στρατός ως μόνιμος θεσμός καταργείται. Για την επιτήρηση και τήρηση της δημόσιας τάξης θα υπάρχουν οι απαραίτητες αστυνομικές δυνάμεις». Το Σύνταγμα προβλέπει τη θεσμοθέτηση Ενόπλων Δυνάμεων και στρατιωτικής θητείας όταν υπάρξει ανάγκη. Σύμφωνα με την κυβέρνηση της Κόστα Ρίκα στα 1983, «Οι ένοπλες δυνάμεις συγκροτούνται μόνο στο πλαίσιο του Παναμερικανικού Συμφώνου ή για σκοπούς εθνικής άμυνας (άρθρα 12 και 147 του Συντάγματος). Σε αυτή την περίπτωση η στρατιωτική θητεία θα είναι υποχρεωτική... Σε περίπτωση συγκρότησης Ενόπλων Δυνάμεων, οι άντρες μεταξύ 18 και 60 μπορούν να κληθούν να εκτίσουν στρατιωτική θητεία. Τον καιρό που γινόταν αυτή η δήλωση, η ουδετερότητα της Κόστα Ρίκα ήταν αντικείμενο συζήτησης στο πλαίσιο του πολέμου στη Νικαράγουα. Ο ισχυρισμός της Κόστα Ρίκα ότι δεν έχει στρατό είναι συζητήσιμος. Οι παραστρατιωτικές δυνάμεις, η Πολιτοφυλακή, περιγράφηκαν από ειδικό ως Ένοπλες Δυνάμεις δομημένες στην εντέλεια και μια από τις καλύτερα εκπαιδευμένες δυνάμεις στη Λατινική Αμερική. Επιπλέον, έχει ένα σύστημα στρατιωτικών βαθμών και εξοπλισμό υψηλού επιπέδου. Στα 1997 έγινε δημόσια συζήτηση όταν διέρρευσε στον τύπο μια μυστική αγορά όπλων για την Πολιτοφυλακή. Στη δεκαετία του '90 σχηματίστηκε μια νέα αστυνομική δύναμη με τη βοήθεια της χιλιανής αστυνομίας. Αυτή η δύναμη συμμετείχε στην καταστολή διαδηλώσεων και απεργιών. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι ως ένα βαθμό στρατιωτικοποιημένο. Σε όλα τα δημοτικά σχολεία γίνονται παρελάσεις στις 15 Σεπτεμβρίου, εθνική γιορτή για την ανεξαρτησία της χώρας.

Κυριότερες πηγές

www.notinourname.net
www.objector.org
www.wri-irg.org

Μια πορεία αναζήτησης στη Λαϊκή Εκπαίδευση

Προϊστορία

Trashumar σημαίνει μετακινώ τα κοπάδια από τα χειμαδιά στα καλοκαιρινά και αντίστροφα. Μια ομάδα εκπαιδευτικών της Αργεντινής έδωσε την ονομασία Universidad Trashumante (πανεπιστήμιο μετακινούμενο, νομαδικό) στο εγχείρημα που έχει αναλάβει στον τομέα της λαϊκής εκπαίδευσης.

Οι ρίζες αυτού του εγχειρήματος βρίσκονται στη δεκαετία του '80, όταν μετά την πτώση της δικτατορίας, μια ομάδα νεαρών εκπαιδευτικών, κυρίως μέλη του διδακτικού προσωπικού του πανεπιστημίου του Σαν Λουίς, άνοιξαν «ένα χώρο συλλογικής δημιουργίας της γνώσης». Μέσα σε αντιξοότητες άρχισαν σιγά-σιγά να δημιουργούν εργαστήρια μάθησης, να πρωτοθούν καμπάνιες αλφαριθμητικού ενηλίκων, ν' αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες που αφορούσαν γυναίκες λαϊκών συνοικιών, κ.λπ. Οσο μεγάλωνε η εμβέλεια και η επιρροή της ομάδας, τόσο αυξανόταν και η πίεση που ασκούσε πάνω της η

κυβέρ-

Στο τεύχος 14 των Σημάτων Καπνού είχαμε παρουσιάσει ένα αφιέρωμα στην Εναλλακτική Εκπαίδευση στη Λατινική Αμερική. Στο υλικό που διαθέταμε τότε, έχει ήδη προστεθεί και νεότερο που αφορά είτε εγχειρήματα που αγνοούσαμε εκείνη την εποχή είτε προσπάθειες που ξεκίνησαν μεταγενέστερα. Αυτό που γίνεται πια αισθητό είναι πως όλο και πιο συχνά τα ίδια τα κοινωνικά κινήματα παρεμβαίνουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, αρκετές φορές μάλιστα αναλαμβάνοντας την αποκλειστική ευθύνη για την εκπαίδευση των ατόμων, ανηλίκων ή ενηλίκων, που είναι οργανικά δεμένα μαζί τους. Πληθαίνουν επίσης οι ομάδες εκπαιδευτικών που πρωτοβουλιακά αναπτύσσουν μια δραστηριότητα σ' αυτό που ονομάζουμε λαϊκή εκπαίδευση. Ως φυσικό επακόλουθο έρχεται η προσέγγιση που παρατηρείται ανάμεσα στα κοινωνικά κινήματα και τις εναλλακτικές ομάδες των εκπαιδευτικών. Το Διαπολιτισμικό Πανεπιστήμιο που έχει ιδρύσει η ιθαγενική οργάνωση της CONAIE στο Εκουαδόρ, το Πανεπιστήμιο των Μανάδων της Πλατείας του Μάη και τα πρώτα εκπαιδευτικά βήματα των πικετέρος στην Αργεντινή, το «εκπαιδευτικό σύστημα» των Ζαπατίστας στο Μεξικό και του MST στη Βραζιλία, είναι ορισμένα, τα σημαντικότερα ίσως δείγματα αυτής της σύγκλισης. Το «Πανεπιστήμιο Trashumante» είναι ένα ακόμη δείγμα της εξέλιξης που συντελείται στις πρωτοβουλίες εναλλακτικής εκπαίδευσης στη Λατινική Αμερική.

νηση της πολιτείας, που ορισμένες φορές έφτανε ακόμα και στην αποκάλυπτη χρήση βίας.

Υστερα από πολλές εσωτερικές συζητήσεις η ομάδα αποφάσισε να επεκτείνει τη δραστηριότητά της σε ολόκληρη την Αργεντινή, θέλοντας να μεταφέρει την εμπειρία της, να ανανεώσει τις πρακτικές της και να προσδώσει μεγαλύτερο κύρος στην προσπάθεια ώστε να ελαφρύνει την πίεση της πολιτείας. Αποφάσισαν λοιπόν να βάλουν σε εφαρμογή ένα νέο πρόγραμμα που το ονόμασαν «Μονοπάτια για τη λαϊκή εκπαίδευση». Δημιούργησαν έτσι το «Εργαστήρι των πρωωθητών εργαστηρίων», το οποίο λειτουργήσε από το 1990 ως το 1997. Τα Σαββατοκύριακα η ομάδα σκόρπιζε σε διάφορα σημεία της Αργεντινής, όπου καλλιεργούσαν επαφές, συζητούσαν, ανέπτυσσαν σχέσεις με συνδικάτα και συνεταιρισμούς. Ενεργητικότητα και υπομονή που ξεπηδάει από το μεράκι, ακραία εθελοντική προσφορά που κινείται μόνο από το αβέβαιο και πολλές φορές νεφελώδες όραμα που βλέπουν κάποια μάτια. Η ομάδα ενσωμάτωνε νέο κόσμο, έχανε κάποιους παλιούς, διατηρούσε όμως τον βασικό της πυρήνα και συνέχιζε την αναζήτησή της. Οργάνωσαν στο πανεπιστήμιο του Σαν Λουίς δύο μεγάλες εκδηλώσεις - συζητήσεις με τον μεγάλο δάσκαλο, τον Πάουλο Φρέιρε και τον Εδουάρδο Γκαλεάνο, στις οποίες παραβρέθηκαν 3.500 άτομα από όλη την Αργεντινή. Η μαζικότητα των εκδηλώσεων αλλά κυρίως το βάθος των συζητήσεων και οι διακριτικές ενθαρρυντικές υποδείξεις που δέχθηκαν από τους καλεσμένους τους συνέβαλαν καθοριστικά ώστε η ομάδα να συνεχίσει την αναζήτησή της στο χώρο της λαϊκής εκπαίδευσης. Και η αναζήτηση αυτή δεν άργησε να πάρει συγκεκριμένη έκφραση.

Διαβαίνοντας την άλλη χώρα

Aποφάσισαν να προσανατολιστούν προς τη δημιουργία μιας μετακινούμενης εκπαιδευτικής μονάδας, η οποία θα διέτρεχε τη χώρα προσφέροντας διδασκαλία, θα ερευνούσε τις εκπαιδευτικές ανάγκες του πληθυσμού και θα παρείχε υπηρεσίες. Απευθύνθηκαν στο πανεπιστήμιο του Σαν Λουίς το οποίο τους πρόσφερε ένα παλιό όχημα, που βρισκόταν σε αχρηστία, και στο οποίο έδωσαν την ονομασία El Quirquincho. Φόρτωσαν στο Quirquincho βιβλία, ντοκουμέντα της Λαϊκής Εκπαίδευσης, βι-

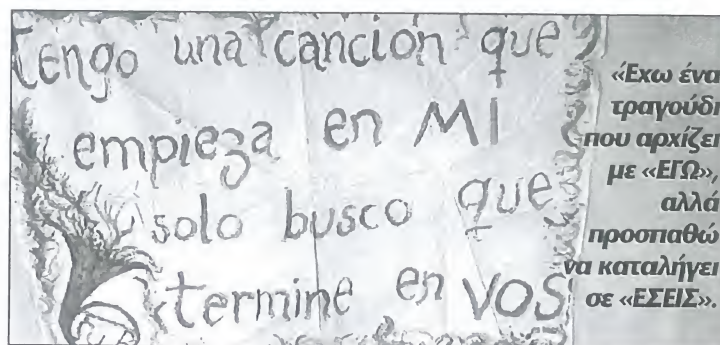

ντεοκασέτες και γενικά διαθέσιμο υλικό που θα μπορούσε να φανεί χρήσιμο και να υποστηρίξει την εκπαιδευτική τους δουλειά. Χώρισαν την Αργεντινή σε ζώνες και επέλεξαν να επισκεφθούν πέντε από αυτές. Ξεκίνησαν στις 11 Μαρτίου του '98 και επέστρεψαν στις 20 Δεκέμβρη του ίδιου χρόνου, αφού διέτρεξαν 17.000 χιλιόμετρα. Στο Quirquincho, που στην ουσία ήταν το σπίτι τους γι' αυτό το διάστημα, επέβαιναν 4 άτομα: ο πανεπιστημιακός Tato Iglesias, ψυχή της ομάδας και συντονιστής των διαφόρων εργαστηρίων (ο μόνος σταθερός καθ' όλη τη διάρκεια του ταξιδιού) και τρία ακόμα πρόσωπα που εναλλάσσονταν κάθε 10-15 μέρες, επιφορτισμένα να συντονίζουν διάφορους τομείς της δραστηριότητάς τους, όπως θεατρικά και χορευτικά δρώμενα.

Σε κάθε μία από τις 80 πόλεις που επισκέφθηκαν, συγκροτούσαν ένα εκπαιδευτικό εργαστήριο που διαρκούσε 2 μέρες. Την πρώτη μέρα ανταλλάσσονταν απόψεις γύρω από την πραγματικότητα στην οποία ζούσαν, αναδεικνύονταν τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιλαμβάνονταν για τον πλανήτη, τη χώρα και την κάθε πόλη. Η συζήτηση γινόταν κατά ομάδες και στη συνέχεια στην όλη ένα θεατρικό εργαστήριο. Στο κλείσιμο της μέρας γινόταν μια γενικευμένη συζήτηση όλων των ομάδων.

Η δεύτερη μέρα ξεκινούσε με μια συζήτηση όπου ο καθένας διατύπωνε τα όνειρά του, τις ελπίδες του, τις ουτοπίες του. Τα ερωτήματα που διατυπώνονταν δεν διέφεραν και πολύ από πόλη σε πόλη: πώς, με ποιον, από πού μπορεί να ξεκινήσει το κτίσιμο μιας άλλης χώρας, ενός άλλου κόσμου; μπορεί αυτός ο κόσμος να αλλάξει; Ακολουθούσαν ένα εργαστήριο λαϊκών χορών, η τελική συζήτηση και η αποτίμηση όλου του διήμερου.

Στα διήμερα αυτά εργαστήρια έδωσαν την ονομασία «Διαβαίνοντας την άλλη χώρα». Ο Tato Iglesias αναφέρεται στην επιρροή που άσκησε ο Πάουλο Φρέιρε στη διαμόρφωσή τους: «Όταν παρουσιάσαμε τις ιδέες μας στον Φρέιρε μας επισήμανε δύο στοιχεία τα οποία αποδείχτηκαν καθοριστικά για τη συνέχεια. Το πρώτο ήταν να μιλάμε λίγο και ν' ακούμε πολύ. Το δεύτερο ήταν να ερευνήσουμε το αίσθημα της μοιρολατρίας. Και αυτό πράξαμε. Προσεγγίσαμε τη μοιρολατρία κάτω από ένα τριπλό πρίσμα: τη μοιρολατρία σε ατομικό επίπεδο, «έτσι είναι τα πράγματα, τίποτα δεν αλλάζει». Σ' ένα δεύτερο επίπεδο τη βαθμιαία εξαφάνιση των συλλογικοτήτων που έχει επέλθει και ειδικότερα των ομάδων που ασκούν κριτική απέναντι στην πραγματικότητα που ζούμε. Και, τρίτο, να σταθούμε και να αναλύσουμε τη βαθιά δυ-

οπιστία που διακατέχει τον κόσμο απέναντι σε κάθε τι το θεσμικό: δικαιοσύνη, κυβέρνηση, συνδικάτα κόμματα κ.λπ.».

Η εννιάμηνη περιφορά έδωσε τους καρπούς της. «Ήταν ένα ταξίδι-αποκάλυψη, και ταυτόχρονα ένα ταξίδι στο εσωτερικό μας, μέσα μας. Να βλέπεις τόσο εξαθλίωση και πόνο από τη μια και τόσο αγάπη, τόσο ακεραιότητα και επιθυμία για αγώνα από την άλλη. Είδαμε την ολοκληρωτική καταστροφή που έχουν επιφέρει οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές σε διάφορες περιοχές, συναντήσαμε πολιτισμούς όπως των Πούνα, τελείως εγκαταλειμμένους αλλά με διάθεση αντίστασης», θυμάται ο Tato Iglesias. Συγκροτήθηκε ένα μεγάλο δίκτυο που αγκάλιαζε όλες αυτές τις πόλεις, το δίκτυο Trashumante. Οι εμπειρίες του ταξιδιού καταγράφηκαν και διανεμήθηκαν σε ολόκληρο το δίκτυο, για να εκτυπωθούν στη συνέχεια με χρηματοδότηση του πανεπιστημίου του Σαν Λουίς σε τρία βιβλία με τον τίτλο «Χρονικό του ταξιδιού». Η περιοδεία αυτή έκλεισε με μια τελική συνάντηση κατά την οποία προγραμματίστηκαν τα επόμενα βήματα που ακολούθησαν: κυκλοφορία του τριμηνιαίου περιοδικού «Η άλλη χώρα», του οποίου η ύλη διαμορφώνεται κυρίως από τις ομάδες που συμμετέχουν στο δίκτυο. Την ίδια ονομασία πήρε και το δίκτυο της Λαϊκής Εκπαίδευσης που δημιουργήθηκε από διάφορες συλλογικότητες που δρούσαν σε πόλεις της Αργεντινής και στο οποίο ενσωματώθηκαν και δύο ακόμη εκπαιδευτικές ομάδες, από τη Χιλή και τη Βολιβία. Αν και κάθε μία από αυτές τις εκπαιδευτικές ομάδες διατηρεί την αυτονομία της, ωστόσο υπάρχει ένας γενικός συντονισμός καθορισμένος από μία απαραβίαστη αρχή: «Να αλλάξουμε τον κόσμο μέσα από μια πολιτική - παιδαγωγική - καλλιτεχνική οπτική».

«Η Τέχνη είναι κεντρικό στοιχείο της αντίληψης Trashumante. Όταν ενσωματώνουμε το καλλιτεχνικό στοιχείο στα εργαστήριά μας δεν το κάνουμε για να προσθέσουμε μια στιγμή ξεκούρασης. Η παρουσία της Τέχνης αντανάκλα τη διάθεση να δούμε και να επενεργήσουμε πάνω στον κόσμο με άλλο τρόπο. Η διασύνδεση με τον κόσμο της Τέχνης, είναι μια πρόταση που υπερβαίνει προφανώς τη σφαίρα του καθαρά θεωρητικού. Είναι μια καινούργια αναζήτηση για να συντομεύσουμε τους δρόμους, εσωτερικούς και εξωτερικούς. Το καλλιτεχνικό αντανάκλα το λαϊκό, ερμηνεύει τα πρόσωπα, τα τραγούδια και οι χοροί μιλούν και εκφράζουν αυτό που συμβαίνει στους ανθρώπους. Μας επιτρέπει μια προσέγγιση στη ζωή από μια διαφορετική σκοπιά και από την οποία έχουμε πολλά επίσης να μάθουμε. Εμάς τους ίδιους μας φέρνει σε επαφή με τις βαθύτερες χαρές και πόνους. Η συνεισφορά τους υπήρξε πολύ σημαντική στους συλλογισμούς που αναπτύχθηκαν μέσα στα εργαστήρια. Εξ' ου και η ανάγκη να φέρουμε διανοούμενους και καλλιτέχνες που μπορούν μέσα από τις δραστηριότητες και τις προτάσεις τους να μας δώσουν πράγματα να σκεφτούμε και να αισθανθούμε, που μας επιτρέπουν διαφορετικούς στοχασμούς, που βεβαιώνουν τις κατευθύνσεις που έχουμε επιλέξει».

Μεγάλη ώθηση στο «σχέδιο Trashumante» προσέφερε η συστράτευση δύο μεγάλων μουσικών δημιουργών του Leon Gieco και του Raly

Barionuevo. Οι συναυλίες που οργανώνουν για την προώθηση του προγράμματος αποτελούν και τη σημαντικότερη πηγή εσόδων για το πανεπιστήμιο Trashumante (το οποίο άλλωστε αρνείται τη χρηματοδότηση από πιστωτικούς οργανισμούς και ιδιωτικές εταιρίες). Ο τίτλος ενός άλμπουμ που είχε κυκλοφορήσει ο Barionuevo, «Circo Criollo», έδωσε την ιδέα για να γεννηθεί ένα ακόμη εγχείρημα: το «τσέρκο Trashumante». Σε συνεργασία με τη θεατρική ομάδα «Hinchada» άρχισαν να μελετούν τις ρίζες και τη σκηνική παρουσία των θεατρικών τσέρκων (ένα είδος μπουλουκιών με θέατρο του δρόμου, ακροβατικά, ταχυδακτυλουργίες, κλόουν, κουκλοθέατρο, μουσικές κομπανίες, χορευτές κ.λπ.) που βασιζόταν στην αντίστοιχη ιταλική και ισπανική παράδοση. Το τσίρκο Trashumante ενσωματώθηκε ολοκληρωτικά στη λειτουργία του προγράμματος και αποτελεί πια κεντρικό στοιχείο των δραστηριοτήτων τους.

Trashumar σημαίνει προχωράμε

Η δεύτερη μεγάλη περιοδεία με το Quirquincho ήταν ακόμα καλύτερα οργανωμένη, με περισσότερο προσφερόμενο υλικό και έχοντας αφομοιώσει την εμπειρία από το πρώτο ταξίδι. Αυτή τη φορά κατευθύνθηκαν προς το νότο, φθάνοντας ως τη Γη του Πυρός, καλύπτοντας συνολικά 30.000 χλμ. Νέες ομάδες λαϊκής εκπαίδευσης δημιουργήθηκαν σε διάφορες πόλεις, το δίκτυο Trashumante επεκτάθηκε, ενώ πολύ σημαντική υπήρξε η δουλειά που έκαναν με τους κρατούμενους των φυλακών, στο Neuquen.

«Trashumar σημαίνει προχωράμε», λέει ο Tato Iglesias. «Γι' αυτό εμμένουμε στην ανάγκη μιας διπλής πορείας: μίας εσωτερικής, αναρωτώμενοι για τις επιθυμίες μας, τα πάθη μας, τις δυνάμεις μας, τις συγκινήσεις μας. Η άλλη είναι η ανάγκη να βρούμε, να περπατήσουμε, να ακούσουμε, να μη μείνουμε ήσυχoi, να οργανώσουμε και να οργανωθούμε. Είναι σημαντικό να δημιουργήσουμε κινήματα πραγματικά δημοκρατικά και αυτόνομα. Να υποκινήσουμε τη μεγαλύτερη δυνατή οριζοντιότητα στη λήψη των αποφάσεων. Εάν θέλουμε να αλλάξουμε τον κόσμο πρέπει να έχουμε ως αφετηρία την εποχή μας, να κοιτάμε την πραγματικότητα όπως είναι και όχι όπως μας αρέσει να είναι. Οχι πρώτα το δόγμα μου και σύμφωνα με αυτό σχηματίζω και την πραγματικότητα. Ακριβώς το αντίθετο: πρώτα η πραγματικότητα, η παρέμβαση σε αυτή, η θεωρητική σκέψη και επιστροφή ξανά στην πραγματικότητα. Είμαστε όλοι, προχωράμε όλοι μαζί με τον κόσμο και όχι δουλεύοντας για τον κόσμο.»

Σήμερα, το πανεπιστήμιο Trashumante έχει προσθέσει στις δραστηριότητές του ένα πρακτορείο ειδήσεων και διαθέτει ένα site στο διαδίκτυο (<http://www.trashumante.com.ar/>). Κατά την έκτη Εθνική Συνάντηση του Δικτύου του Πανεπιστημίου που έγινε στην πόλη Σαν Λουίς συμμετείχαν, εκτός από τις εκπαιδευτικές ομάδες του δικτύου,

και άλλες κοινωνικές οργανώσεις όπως η MOCASE, η πολιτιστική συλλογικότητα Galpo'n Sur κ.ά., αλλά και πανεπιστήμια όπως το UBA του Μποένος Άιρες και του Luja'n. Υπήρξαν συναντήσεις για να συζητηθεί η σημερινή κατάσταση της χώρας, η δραστηριότητα των κοινωνικών κινήματων, η εμπειρία και ο παραπέρα σχεδιασμός της δραστηριότητας Trashumante. Συναντήσεις που συνοδεύονταν από νυχτερινά μαγειρέματα, κρασί, παράσταση του τσίρκου με τις κομπανίες του, τους κλόουν και τα κουκλοθέατρα. «Ένα θέαμα που αποτύπωνε την τέχνη στο σκηνικό της λαϊκής εκπαίδευσης, με έναν αέρα ονείρου και πραγματικότητας...», όπως παρατήρησε μια εκπαιδευτικός από τη Λα Πλάτα.

Το Πανεπιστήμιο Trashumante σχεδιάζει διάφορα προγράμματα για το επόμενο διάστημα. Το πιο σημαντικό αφορά τη συνεργασία με το κίνημα αγροτών του MOCASE, που δραστηριοποιείται σε 120 κοινότητες της περιοχής του Santiago del Estero, στο Βορά της Αργεντινής. Το MOCASE αποτελεί το σημαντικότερο αγροτικό κίνημα της χώρας και τη δραστηριότητά του σκοπεύουμε να παρουσιάσουμε σε κάποιο από τα επόμενα τεύχη των Σημάτων. Προβλέπεται η δημιουργία ενός Σχολείου Αγροτικών Δασκάλων στην κοινότητα του Quimili. «Τα παιδιά των αγροτών πηγαίνουν στα περιφερειακά σχολεία και εκεί τους μαθαίνουν να είναι υπάκουoi στους κυβερνήτες, στους δικαστές και στους αστυνομικούς, σ' εκείνους δηλαδή που συνεργάζονται με τις κυρίαρχες ομάδες ενάντια στους γονείς τους. Θέλουμε οι ίδιοι οι αγρότες να είναι δάσκαλοι των παιδιών τους και το σχολείο να αναγνωριστεί επίσημα». Διεξήχθησαν εκτεταμένες και πλούσιες συζητήσεις με τις κοινότητες ώστε να διαμορφωθεί ο χαρακτήρας του σχολείου αυτού που ευελπιστούν να λειτουργήσει μέσα στο 2004.

Επίσης πρέπει να σημειώσουμε πως το Πανεπιστήμιο Trashumante συμμετέχει στο Συντονιστικό των κοινωνικών κινήματων της περιοχής του Σαν Λουίς που έχει συγκροτηθεί για να αντιμετωπίσει την καταπίεση που έχει εξαπολύσει ο κυβερνήτης της πολιτείας, ένας από τους αντιδραστικότερους της Αργεντινής.

«Το σχέδιό μας στοχεύει αποφασιστικά στο συνολικό, δηλαδή στο πολιτικό-παιδαγωγικό, στο πολιτιστικό, στο κοινωνικό. Αν και σήμερα αυτό ηχεί παράφωνα, πρέπει να δουλέψουμε για να οικοδομηθεί μια επανάσταση, μια αλλαγή υποδείγματος. Επανάσταση που οπωσδήποτε πρέπει να είναι σύγχρονη, δηλαδή χωρίς νοσταλγίες γι αυτό που έχει συμβεί στο παρελθόν και επίσης χωρίς δογματικές προβλέψεις που προσδιορίζουν αστόχαστα τα βήματα που θα ακολουθήσουν. Επανάσταση που ξεκινάει μέσα μας και πρέπει να συγκροτηθεί σαν ελπίδα μέσα στη συλλογική φαντασία».

ΙΣΤΟΡΙΕΣ για την Κουλέμπρα

Ένα μικρό σημάδι στο χάρτη, πολλά μικρά σημάδια στο χάρτη. Διαφορετικές τοποθεσίες, διαφορετικοί κάτοικοι, κοινός τόπος: το όνομα. Η *κουλέμπρα* συναντάται σχεδόν σε κάθε χώρα της Λατινικής Αμερικής, με κάθε φορά μια άλλη εκδοχή να αφορά τη διαδικασία ονομασίας της.

Ένα από τα πιο διαδεδομένα φιδιά στα τροπικά δάση, η οχιά, είναι γνωστή στους ιθαγενείς λαούς της ηπείρου της Αμερικής εδώ και αιώνες. Είναι πολλές οι διηγήσεις και οι δοξασίες που σχετίζονται με το φίδι αυτό, και σε κάθε λαό διαφέρουν. Η *κουλέμπρα* είναι ουράνιο τόξο, μυθικός πρίγκιπας, η βοήθεια του θεού προς τους ανθρώπους... Πάνω από όλα όμως, το φίδι αυτό είναι πάντοτε συνδεδεμένο με το υγρό στοιχείο: θάλασσα, ποτάμι, λίμνη.

Ενδεικτικά μόνο μπορούν να παρατεθούν διάφορες εκδοχές διηγήσεων με πρωταγωνίστρια την *κουλέμπρα*. Σε μια διήγηση από τη Βενεζουέλα, η *κουλέμπρα* είναι, ταυτόχρονα, ουράνιο τόξο και άνθρωπος, και επίσης η αρχόντισσα των ψαριών και των ζώων. Στους Μακιριτάρε, όπως και στους Εμπέρα, η μεγάλη *κουλέμπρα Hui'io*, μητέρα των νερών, μεταμορφώνεται σε ουράνιο τόξο καλυπτόμενη με μια κορόνα από χρωματιστά φτερά πουλιών. Σε μια διήγηση, το φίδι *Surranabe* (Σουρανάμπε), το «μεγάλο σκουλήκι», έτρωγε τους ανθρώπους στην περιοχή που ζούσε. Τέσσερα ηρωικά ζευγάρια δίδυμων παιδιών το σκότωσαν και στο σημείο που έπεσε νεκρό σχηματίστηκε μια μεγάλη λίμνη. Σε μια άλλη περίπτωση, άλλοι δίδυμοι άδειασαν το νερό από τη λίμνη στην οποία έμενε μια *κουλέμπρα* που σκότωνε τους ανθρώπους, πετώντας σε αυτήν τα ρόπαλά τους. Το φίδι, χωρίς το ζωογόνο νερό, κατέβηκε στον κάτω κόσμο. Ένας μύθος από το Χεγουάδας αναφέρεται στην τιμωρία της αχάριστης *κουλέμπρα* που έφαγε τα παιδιά των Χαϊμπανά, που την είχαν φροντίσει και ταΐσει. Η τιμωρία της ήταν μαρτυρική, καθώς καταδικάστηκε να μεγαλώνει διαρκώς. Μεγαλώνοντας, το σώμα της άδειαζε, παράγοντας νερό, μέχρι που γύρω της σχηματίστηκε μια λίμνη. Όταν απέβαλε όλο το νερό από το σώμα της, η λίμνη εξαφανίστηκε, δημιουργώντας το ποτάμι του Σαν Χουάν και έναν μεγάλο καταρράκτη.

Στο Ιπουρέ στη Βενεζουέλα, γιορτάζεται κάθε χρόνο η γιορτή του φιδιού, η επέτειος της εξαφάνισης των ανθρώπων στα νερά της λίμνης του Ιπουρέ. Η ανάμνηση του μύθου αυτού συντηρείται με τον «χορό της κουλέμπρα», μια χορογραφία στην οποία συμμετέχουν περισσότερες από 25 κοπέλες διαφορετικών ηλικιών. Οι κοπέλες προχωρούν πιασμένες από τους ώμους κατά σειρά ύψους. Στην τελευταία θέση βρίσκεται κάθε φορά το μικρότερο κορίτσι του χωριού, που αντιπροσωπεύει την ουρά του φιδιού. Στο ρυθμό της μουσικής των καλαμιών, η *κουλέμπρα* τυλίγεται και ξετυλίγεται με συμβολικές κινήσεις, οι στροφές των οποίων παίρνουν σχήμα σπείρας, έως ότου σχηματίζεται η πραγματική εικόνα μιας *κουλέμπρα*. Οι ενδυμασίες τους, σε πολλά και έντονα χρώματα, συνδυάζονται αριστοτεχνικά με τα κυρίαρχα χρώματα μαύρο και κίτρινο, που αντιπροσωπεύουν τα χρώματα του φιδιού με το όνομα Rabo Amarillo (κίτρινη ουρά) (Drymarchor Corail Corail).

Ένας από τους σημαντικότερους μύθους που αφορούν το φίδι, την *κουλέμπρα*, είναι ο μύθος της καταγωγής των Μαπούτσε, «η ιστορία του κατακλυσμού».

Ο κατακλυσμός στον μύθο συμβολίζει την αρχή του χρόνου. Φαίνεται όμως πως στον πολιτισμό των Μαπούτσε δεν υπάρχει μια ιστορία που να αναφέρεται στην καταγωγή του ανθρώπου και του κόσμου. Η αφήγηση του κατακλυσμού είναι ο μύθος ενός λαού που ήδη είχε εγκατασταθεί στις περιοχές του νότου, η ζωή του οποίου ως έθνους ξεκινά από αυτή την καταστροφή.

Η ιστορία των λαών που κατοικούν ως και σήμερα στη γη της Χιλής ξεκινά με τον δύσκολο αγώνα απέναντι στα στοιχεία της φύσης που ξεσπούν. Η θάλασσα, το νερό και το βουνό αποτελούν τα κεντρικά στοιχεία αυτής της γεωγραφικής ζώνης και, αρχικά, είναι τα στοιχεία εκείνα που δυσκολεύουν και πολλές φορές «φυλακίζουν» τον άνθρωπο. Το Κακό και το Καλό εμφανίζονται πάντα στο πλαίσιο αυτού του τοπίου.

Όπως και στην αρχαία ελληνική μυθολογία (Δευκαλίων), αλλά και στον χριστιανισμό (Νώε), και στον πολιτισμό των Μαπούτσε αναφέρεται ένας κατακλυσμός. Λέει λοιπόν η ιστορία ότι, πολύ πριν στη «γη της αροκάριας» εμφανιστούν οι λευκοί άνθρωποι που θα

τον σκότωναν, ο θεός ζούσε στα ορεινά, με τη γυναίκα και τα παιδιά του, και από εκεί ήταν επιφορτισμένος να κυβερνά ουρανό και γη. Στο θεό αναφέρονταν με ονόματα όπως *Chau* (Τσάου: πατέρας), *Antu* (Αντού: ήλιος), ή *Nguenechen* (Νγουενετσέν: δημιουργός του κόσμου). Αυτός είχε φτιάξει τον ουρανό με σύννεφα και αστέρια, και τη γη με δάση, ποτάμια, βουνά και όντα: ανθρώπους και ζώα.

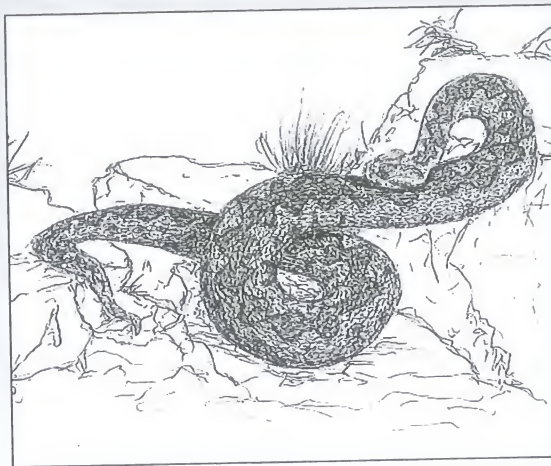
Την προσοχή του στη δημιουργία του την έδειχνε από το στερέωμα. Καθισμένος εκεί, φώτιζε και πρόσεχε το βασίλειό του, μοιραζόμενος αυτή την εργασία με τη γυναίκα του, που ονομαζόταν και *Kushe* (Κούσε: σοφή), Γαλανή-Βασίλισσα ή Μάγισσα-Βασίλισσα, που τη νύχτα ξαγρυπνούσε στα όνειρα των δημιουργημάτων της, και γι' αυτό ονομάστηκε και Λούνα (φεγγάρι).

Εξαιτίας του γεγονότος ότι οι μεγάλοι τους γιοι, ωθούμενοι από λαχτάρα για την εξουσία, άρχισαν να ποθούν τη θέση του πατέρα τους και ήθελαν να κατέβουν στη γη για να κυβερνήσουν, ο *Chau*, όλος θυμό, τους έπιασε από τα μαλλιά καθώς κατέβαιναν από τα скаλιά και τους εκσφενδόνισε στα βραχώδη βουνά, σκοτώνοντάς τους. Η πτώση των γιγάντων πάνω στην πέτρα δημιούργησε δύο τεράστιες τρύπες, που γέμισαν από τα δάκρυα της *Kushe*, και διαμόρφωσαν τις λίμνες Λακάρ και Λολόγκ, όπου αντικατοπτρίζεται το φωτεινό πρόσωπο του φεγγαριού.

Ο *Nguenechen*, συγκινημένος από τη θλίψη της μητέρας, αποφάσισε να αποσύρει την τιμωρία και να επιστρέψει τη ζωή στα παιδιά του. Αυτή τη φορά όμως με τη μορφή μιας τεράστιας φτερωτής *κουλέμπρα*, της *Kai-Kai Filu* (Καϊκάι Φιλού), η οποία θα κατοικούσε στις θάλασσες, τα ποτάμια και τις λίμνες. Το μένος των πριγκίπων δεν έσβησε όταν μεταμορφώθηκαν σε φίδι, και γι' αυτό το λόγο, μέχρι σήμερα τα νερά έχουν αφρισμένα κύματα, καταδιώκουν τα καταφύγια των ανθρώπων βγαίνοντας από την επικράτειά τους (πλημμύρες), και προκαλούν καταστροφές αναδεύοντας τα φτερά τους στα έγκατα της γης (σεισμοί).

Ο κίνδυνος που απειλούσε τους ανθρώπους εξαιτίας των εκρήξεων θυμού του *Kai-Kai* έκανε τον θεό να δημιουργήσει ένα άλλο ον που θα μπορούσε να τους βοηθήσει να αμυνθούν. Έτσι, με πηλό έφτιαξε την καλή *κουλέμπρα Tren-Tren*.

Μετά από αυτό, ο *Chau* αποφάσισε να κατέβει να δει πώς πήγαιναν τα πράγματα στη γη, και γι' αυτό μεταμφιέστηκε σε έναν από τους Μαπούτσε. Όντας ανάμεσά τους, άρχισε να τους μαθαίνει τη φύση για να μπορέσουν να επιβιώσουν. Τους έμαθε τον καιρό της σποράς, ποιους σπόρους να επιλέξουν, πώς να προσέχουν τα ζώα, αλλά το πιο σημαντικό απ' όλα ήταν το δώρο που τους έκανε: τη φωτιά. Αυτό τον καιρό στον θεό δόθηκε ένα καινούριο όνομα: *Kume Huenu* (Κιούμε Ουένου: το καλό του ουρανού).

Με τα χρόνια, οι απόγονοι των ανθρώπων αποφάσισαν να ξεχάσουν τα μαθήματα που στη μακρινή εποχή τους έδωσε ο καλός θεός, και άρχισαν να τσακώνονται μεταξύ τους. Γι' αυτό η θεική οργή συσσωρεύτηκε γι' ακόμα μια φορά και ο *Kume Huenu* δεν έβρισκε άλλη λύση από το να προστρέξει στον *Kai-Kai Filu*, για να δώσει ένα μάθημα στα δημιουργήματά του. Έτσι, με τις βίαιες κινήσεις του φτερωτού φιδιού, άρχισαν να φουσκώνουν τα νερά και να ξεχειλίζουν οι λίμνες. Η *Tren-Tren*, η καλή κουλέμπρα του βουνού, βλέποντας ότι οι πρόγονοι των Μαπούτσε διέτρεχαν κίνδυνο, προσπάθησε να τους βοηθήσει για να ανέβουν όσο πιο ψηλά μπορούσαν στο λόφο.

Άνδρες και γυναίκες έτρεχαν τρομοκρατημένοι προς την κορυφή προσπαθώντας να γαντζωθούν στους απόκρημνους βράχους, ενώ η πλειοψηφία έπεφτε στο νερό. Στο τέλος μόνο ένα αγοράκι κι ένα κοριτσάκι έζησαν, έχοντας κρυφτεί πίσω από ένα βράχο. Λέγεται πως τα θήλαζε μια αλεπού και ένα θηλυκό πούμα, και έτρωγαν από τα φυτά των υψιπέδων. Από τα δύο αυτά παιδιά κατάγονται οι Μαπούτσε.

Αυτή είναι μια πλευρά αυτού του μύθου, αφού επίσης λέγεται ότι όταν ανέβαιναν τα νερά οι άνθρωποι ανέβηκαν στο βουνό του *Tren-Tren*—ο οποίος είχε πιθανόν μεταμορφωθεί σε γέροντα για να ειδοποιήσει τον κόσμο για τον κίνδυνο που διέτρεχαν—, φορτωμένοι με τρόφιμα που κουβαλούσαν σε πήλινα πιάτα.

Όσοι έπεσαν στο νερό πνίγηκαν, και αργότερα μεταμορφώθηκαν στα ψάρια που γονιμοποίησαν όσες γυναίκες πήγαν να ψαρέψουν κατά τη διάρκεια της άμπωτης. Από την ένωση αυτή προέρχονται οι φατρίες με όνομα ψαριών.

Αυτοί που μπόρεσαν να σκαρφαλώσουν στο βουνό με τις τρεις κορυφές, που υψωνόταν κάθε φορά περισσότερο, έφτασαν τόσο κοντά στον ήλιο, που έπρεπε να προστατέψουν τα κεφάλια τους με τα πήλινα πιάτα που κρατούσαν για να σταματήσουν να καίγονται—λέγεται ότι αυτή θα μπορούσε να είναι η προέλευση της καράφλας—, στο τέλος πολλοί πέθαναν και άλλοι λίγοι, ένα ή δύο ζευγάρια, επέζησαν και παραδόθηκαν στον *Kai-Kai Filu*.

Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου (IWW)

**Η πιο
ριζοσπαστική
εργατική ένωση
των ΗΠΑ στις
αρχές του 20ού
αιώνα**

Η "άπνοια" που επικρατεί σήμερα στο εργατικό κίνημα των ΗΠΑ δεν είναι ενδεικτική του πλούσιου σε αγώνες παρελθόντος του. Στο κατώφλι του 20ού αιώνα, οι ΗΠΑ υπήρξαν ο φυσικός χώρος ανάπτυξης του καπιταλισμού και ταυτόχρονα η θερμοκοιτίδα μιας οργανωμένης εργατικής τάξης, μέσα από την οποία προέκυψε πληθώρα εργατικών κινημάτων με δυνατή φωνή ενάντια στο καπιταλιστικό σύστημα παραγωγής. Οι Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου (IWW, Industrial Workers of the World) ήταν το πιο ριζοσπαστικό και μαχητικό από τα κινήματα αυτά. Κατά το πέρασμα του από τη σκηνή των εργατικών αγώνων εξόπλισε με νέες τακτικές και προσέδωσε νέα φιλοσοφία στο αγκυλωμένο μέχρι τότε εργατικό κίνημα της χώρας.

Τη δεκαετία 1900-1910, η οικονομική ανασφάλεια, η ανεργία, η μείωση των μισθών και αύξηση των τιμών μάστιζαν την εργατική τάξη στις ΗΠΑ. Οι πρώτες απόπειρες συντονισμού των εργατών με σκοπό τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας είχαν γίνει από τα τέλη του 19ου αιώνα. Οι «Ιππότες της Εργασίας» ήταν μια από τις πρώτες οργανώσεις που είχαν διεκδικήσει την κατάργηση της παιδικής εργασίας, τη μισθολογική ισότητα, την κατάργηση των ιδιωτικών τραπεζών και τη θέσπιση του οκτάωρου, με αποκορύφωμα τις αιματηρές συγκρούσεις της 1ης Μαΐου του 1886 στο Χέιμαρκετ του Σικάγο. Η Αμερικανική Εργατική Ομοσπονδία (AFL), ήταν η μεγαλύτερη οργάνωση της εποχής. Αν και αρκετά μαζική, η δράση της περιοριζόταν από τον μετριοπαθή χαρακτήρα των διεκδικήσεων της και από την τακτική της να μην έρχεται σε ολική ρήξη με την εργοδοσία. Στους κόλπους της γίνονταν

δεκτοί μόνο λευκοί ειδικευμένοι εργάτες οι οποίοι οργανωνόνταν σε σωματεία σύμφωνα με τον επαγγελματικό τους κλάδο.

Την περίοδο 1890-1920 έφτασαν στις ΗΠΑ συνολικά 26 εκατομμύρια μετανάστες, ανειδίκευτοι στην πλειοψηφία τους, οι οποίοι αποτέλεσαν την κύρια μάζα της εργατικής τάξης. Οι απάνθρωπες συνθήκες κάτω από τις οποίες δούλευαν στα εργοστάσια ευνοούσαν τη διαμόρφωση μιας πραγματικά ριζοσπαστικής συνείδησης εχθρικής προς το σύστημα που τόσο στυγνά τους εκμεταλλευόταν. Οι μέχρι τότε υπάρχουσες οργανώσεις εργατών δεν ανταποκρίνονταν στις ανάγκες τους. Χρειάζονταν μια νέα οργάνωση με πιο ριζοσπαστικά αιτήματα, η οποία θα ένωνε όλους τους εργάτες ανεξαρτήτου προελεύσεως, ειδικευμένους και ανειδίκευτους, σε ένα κοινό μέτωπο αντίστασης. Μόνο έτσι θα ήταν δυνατό να καλλιεργηθεί η αδιάρρηκτη ταξική αλληλεγγύη που ήταν απαραίτητη. Το κενό που υπήρχε επιδίωξαν να καλύψουν οι Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου (IWW).

Ίδρυση και χαρακτηρισ της οργάνωσης

Οι IWW ή Γουόμπλς όπως αποκαλούνταν, ιδρύθηκαν το 1905 στο Σικάγο από μια ομάδα 200 περίπου σοσιαλιστών, αναρχικών και ριζοσπαστών συνδικαλιστών που τους ένωνε η αντίθεση απέναντι στις μετριοπαθείς πολιτικές της Αμερικανικής Εργατικής Ομοσπονδίας (AFL) και οι οποίοι προέρχονταν από διάφορες οργανώσεις από όλη την επικράτεια των ΗΠΑ. Η πρωτοβουλία τους ήταν καινοτόμος για την εποχή γιατί είχε σκοπό να οργανώσει όλους τους εργάτες, ειδικευμένους και ανειδίκευτους, άντρες και γυναίκες σε «μια μεγάλη ένωση», ανεξαρτήτως επαγγελματικού κλάδου και εθνικότητας. Η ένωση

αυτή διεκδικούσε όχι μόνο άμεσες βελτιώσεις στις συνθήκες εργασίας αλλά και τη συνολική ανατροπή του καπιταλιστικού συστήματος με στόχο τη δημιουργία μιας νέας κοινωνίας όπου ο έλεγχος των μέσων παραγωγής θα πέραγε στα χέρια των εργατών και θα καταργούνταν η μισθωτή εργασία.

Οι ανομοιογενείς ιδεολογικές καταβολές των ιδρυτών των IWW οδήγησαν σε εσωτερικές συγκρούσεις, που το 1908 κατέληξαν στη διάσπασή τους σε δύο οργανώσεις. Η πιο μετριοπαθής, που υποστήριζε την πολιτική δράση και την ανατροπή του συστήματος μέσα από πολιτικές εκλογικές διαδικασίες, αποχώρησε από

WHAT TIME IS IT?

το Σικάγο και εγκαταστάθηκε στο Ντιτρόιτ. Το άλλο τμήμα των IWW που ήταν πιο επαναστατικό και υποστήριζε την άμεση δράση των εργατών με απεργίες και τακτικές που θα τους έφερναν σε απευθείας σύγκρουση με την εργοδοσία διατήρησε την αρχική ονομασία και παρέμεινε στο Σικάγο. Δικαιωματικά λοιπόν συνέχισε να αυτοπροσδιορίζεται ως συνεχιστής της αρχικής αποστολής του IWW όπως αυτή περιγράφεται στην εισαγωγή της ιδρυτικής διακήρυξης:

«Η εργατική τάξη και οι εργοδότες δεν έχουν τίποτα κοινό. Δεν μπορεί να υπάρξει ειρήνη όσο υπάρχουν η πείνα και η ανάγκη για εκατομμύρια εργαζομένους ενώ οι λίγοι που αποτελούν την εργοδοσία έχουν όλα τα καλά της ζωής.»

«Πρέπει να συνεχιστεί ο αγώνας ανάμεσα στις δύο αυτές τάξεις μέχρι οι εργάτες του κόσμου να οργανωθούν ταξικά, να ισοπονηθούν τη γη και τα μέσα παραγωγής και να καταργήσουν το σύστημα της μισθωτής εργασίας».

«Θεωρούμε πως η συγκέντρωση του ελέγχου της βιομηχανίας σε όλο και λιγότερα χέρια καθιστά τα εργατικά σωματεία ανήμπορα να αντιμετωπίσουν την αυξανόμενη δύναμη των εργοδοτών. Τα εργατικά σωματεία ευνοούν ένα καθεστώς το οποίο επιτρέπει σε μια ομάδα εργατών να ανταγωνίζεται μια άλλη ομάδα εργατών στην ίδια βιομηχανία, οδηγώντας έτσι στην ήττα της μιας από την άλλη σε μισθολογικά ζητήματα. Επίσης βοηθούν τους εργοδότες στην εξαπάτηση των εργατών, τους οποίους κάνουν να πιστεύουν πως οι δύο τάξεις έχουν κοινά συμφέροντα».

«Αυτές οι συνθήκες μπορούν να αλλάξουν και το συμφέρον της εργατικής τάξης μπορεί να το υπερασπιστεί μόνο μια οργάνωση που σχηματίστηκε έτσι ώστε όλα τα μέλη της σε οποιοδήποτε εργοστάσιο ή σε όλα τα εργοστάσια αν είναι απαραίτητο, να διακόπτουν την εργασία τους οποτεδήποτε υπάρχει σε κάποιο τμήμα του απεργία ή λοκάουτ, κάνοντας έτσι τον τραυματισμό του ενός, τραυματισμό όλων. Αντί για το συντηρητικό "Ένα ικανοποιητικό μεροκάματο για μια υποφερτή ημέρα δουλειάς", πρέπει να γράψουμε στα πανό μας το επαναστατικό σύνθημα "Κατάργηση της μισθωτής εργασίας"».

«Είναι ιστορική αποστολή της εργατικής τάξης να καταργήσει τον καπιταλισμό. Η στρατιά των παραγωγικών τάξεων πρέπει να οργανωθεί όχι μόνο για τον καθημερινό αγώνα με τους καπιταλιστές, αλλά για να συνεχίσει επίσης την παραγωγή όταν θα έχει ανατραπεί ο καπιταλισμός. Με την οργάνωση στα εργοστάσια σχηματίζουμε τη δομή της νέας κοινωνίας μέσα στο κέλυφος της παλιάς».

Στο δρόμο των διεκδικήσεων

Λόγω των επαναστατικών τακτικών που υιοθετούσαν και λόγω του ανοικτού χαρακτήρα της οργάνωσης, οι Γούμπλις έγιναν γρήγορα γνωστοί στους εργάτες και κυρίως στους ανειδίκευτους μετανάστες των Δυτικών πολιτειών. Στα μέλη τους συμπεριλαμβάνονταν εργάτες όλων των εθνικοτήτων, ειδικευμένοι και ανειδίκευτοι, ακόμα και περιοδεύοντες εποχιακοί εργάτες στους οποίους πρώτη φορά δινόταν η δυνατότητα οργάνωσης. Το κόστος εγγραφής και η μηνιαία συνεισφορά ήταν τόσο χαμηλές ώστε να επιτρέπουν και στον πιο πενιχρά πληρωμένο εργάτη να συμμετέχει. Βασικοί τρόποι διεκδίκησης ήταν η απεργία και το σμποτάζ, ενώ η υπογραφή συμβολαίων με τα αφεντικά για την παγιοποίηση των κεκτημένων δεν ήταν θεμιτή μιας και μοναδικό μέσο για τη διατήρηση και διεύρυνση αυτών θεωρούνταν η συνεχής απεργία και σύγκρουση. Οποιαδήποτε περίοδος εργασιακής ειρήνης δεν ήταν παρά μόνο μια στιγμιαία αναγκαστική εκχείριση που θα τη διαδέχονταν νέοι αγώνες. Σκοπός κάθε απεργίας ήταν να ικανοποιηθούν συγκεκριμένοι βραχυπρόθεσμοι στόχοι που θα βελτιώναν τις συνθήκες εργασίας στο εκάστοτε εργοστάσιο χωρίς όμως να υπονομεύεται ο μακροπρόθεσμος στόχος ανατροπής του καπιταλιστικού συστήματος.

Από το 1905 μέχρι το 1914, οι Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου διοργάνωσαν ή πήραν μέρος σε περίπου 150 απεργίες σε όλα τα μήκη και πλάτη των ΗΠΑ. Πιο σημαντικές από αυτές ήταν η απεργία των ανθρακωρύχων του Γκολντφιλντ στη Νεβάδα (1906), των ξυλοκόπων στη Λουιζιάνα (1913) και των εργατών στα εργοστάσια

μεταξιού στο Πάτερσον του Νιου Τζέρσεϊ (1916). Οι απεργίες γίνονταν με τη συμμετοχή αρκετών χιλιάδων εργατών, διαρκούσαν έναν με δύο μήνες και ο συνήθης απολογισμός τους ήταν εκατοντάδες συλληφθέντες και δεκάδες τραυματίες ή νεκροί. Κορυφαία στιγμή των IWW ήταν η απεργία στα εργοστάσια κλωστοϋφαντουργίας στο Λόρενς της Μασαχουσέτης (1912).

Ψωμί και Τριαντάφυλλα

Το Λόρενς ήταν στις αρχές του αιώνα το κλωστοϋφαντουργικό κέντρο των ΗΠΑ με περισσότερους από 32.000 εργάτες και 12 εργοστάσια. Οι περισσότεροι από τους εργάτες ήταν Ευρωπαίοι μετανάστες που εργάζονταν 56 ώρες εβδομαδιαίως για 6-8 \$. Περίπου το 45% ήταν γυναίκες ενώ το 33% των εργατών πέθαινε πριν καν φτάσει τα 26. Οι εργάτες στο Λόρενς δεν ήταν οργανωμένοι, δεδομένου ότι οι περισσότεροι ήταν ανειδίκευτοι μετανάστες. Οι IWW είχαν κάνει τις πρώτες προσπάθειες οργάνωσης τους το 1906 χωρίς ιδιαίτερη επιτυχία. Έξι χρόνια αργότερα όμως, η απόφαση των εργοδοτών να αυξήσουν τις προβλεπόμενες ώρες εργασίας χωρίς να αυξήσουν αντιστοίχως τους μισθούς ήταν η αφορμή για να ανάψει το φυτίλι των απεργιακών κινητοποιήσεων με πρωτοστάτες τους Ιταλούς μετανάστες. Η απεργία μετά από τρεις εβδομάδες είχε ήδη συγκεντρώσει 25.000 απεργούς που επιβίωναν δύσκολα με την οικονομική υποστήριξη από άλλες εργατικές περιοχές. Η εργοδοσία παρέμενε ανένδοτη και η βίαιη κλιμάκωση της κατάστασης ήταν σχεδόν σίγουρη. Σε μια προσπάθεια να επηρεάσουν θετικά την κοινή γνώμη, οι εργάτριες που απεργούσαν αποφάσισαν να στείλουν τα παιδιά τους σε οικογένειες εργατών σε άλλες πόλεις για να τα προστατέψουν από την επικείμενη βία. Η αιματηρή επίθεση της αστυνομίας ενάντια στα γυναικόπαιδα την ώρα του αποχωρισμού ήταν η αφορμή για τη συνολική μεταστροφή της κοινής γνώμης και την υποχώρηση των εργοδοτών στα αιτήματα των απεργών μετά από δύο μήνες απεργίας.

Η απεργία του Λόρενς ήταν μια αναμφισβήτητη επιτυχία των IWW που για πρώτη φορά κατάφεραν να συντονίσουν εργάτες από 25 διαφορετικές εθνικότητες σε έναν κοινό αγώνα. Από την απεργία των εργατριών του Λόρενς προέρχεται και το γνωστό σύνθημα «Θέλουμε Ψωμί και Τριαντάφυλλα». Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το ποίημα που έγραψε ο Τζέιμς Όππενχάιμ για να τιμήσει τις εργάτριες του Λόρενς

Ψωμί και Τριαντάφυλλα (Bread and Roses)

.....
Καθώς βαδίζουμε, βαδίζουμε,
και για τους άντρες μας παλεύουμε,
Γιατί είναι γυναικών παιδιά,
και πάλι εμείς τους μεγαλώνουμε.

Οι ζωές μας δεν πρέπει να ιδρώνουν απ' τη γέννα
και όσο η ζωή κυλά,

Οι καρδιές πεινάνε όπως τα κορμιά:
δώστε μας ψωμί, αλλά και τριαντάφυλλα.

.....

Ένα κίνημα ζωντανό

Οι IWW προσέλκυαν εργάτες μέσω της προπαγάνδας που έκαναν στις εργατικές γειτονιές. Με πρωτότυπους τρόπους τραβούσαν την προσοχή των εργατών και στα διαλείμματα της δουλειάς τους, τους ενημέρωναν για τη δράση της οργάνωσης. Η προσέγγιση των εργατών και η ενημέρωση εμποδιζόταν συχνά δια της βίας από τις κρατικές αρχές ή τους ιδιωτικούς αστυνομικούς των εργοστασιαρχών. Λόγω της καταπίεσης ένα μέρος της δράσης των IWW στράφηκε στον αγώνα για την εξασφάλιση του δικαιώματος ελεύθερης έκφρασης. Ξεχωριστές συγκεντρώσεις και διαμαρτυρίες διοργανώθηκαν σε δεκάδες πόλεις. Κατά τη διάρκεια τους, χιλιάδες αλληλέγγυοι εργάτες εκδήλωναν μαζικά απείθεια και συλλαμβάνονταν εσκεμμένα έτσι ώστε να γεμίζουν οι φυλακές και να παρεμποδίζεται η καταστολή.

Ίσως το πιο σημαντικό επίτευγμα των Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου ήταν η διάβρωση των φυλετικών και εθνικών διακρίσεων στο πλαίσιο του κινήματος. Συμμετείχαν μετανάστες από κάθε μεριά του κόσμου και η οργάνωση ήταν τέτοια ώστε να υπάρχουν πάντα γέφυρες επικοινωνίας και ενημέρωσης ακόμα και μεταξύ των εργατών που δεν είχαν καμία κοινή γλώσσα. Η συμμετοχή των νοτιοευρωπαίων μεταναστών στη δράση της οργάνωσης ήταν μεγάλη. Ακόμα και οι χιλιάδες ανειδίκευτοι μετανάστες από την Ελλάδα που δεν είχαν κανένα βίωμα ταξικής οργάνωσης αγωνίστηκαν με τους IWW αναλαμβάνοντας πρωταγωνιστικό ρόλο σε πολλές κινητοποιήσεις. Απόδειξη τούτου, οι παρακάτω στίχοι από ένα τραγούδι των Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου :

«.....έχουμε εργάτες σχεδόν από κάθε γωνιά
και κάθε κλίμα,

Έλληνες και Πολωνούς ανάμεσα στους πρώτους,
και πανταχού παρόντες Γερμανούς,
μα θέλουμε ακόμα Ιρλανδούς, ...»

Εκατοντάδες τραγούδια με θέμα την εργατική τάξη και τους αγώνες της για μια νέα κοινωνία αποτελούσαν μέρος του πολιτιστικού πλούτου των IWW και δρούσαν ως συνεκτικός κρίκος ανάμεσα στους εργάτες διαφορετικών εθνικοτήτων στις δύσκολες στιγμές των απεργιών. Εκεί που δεν υπήρχε καμία κοι-

νή γλώσσα υπήρχαν τα τραγούδια. Ο Τζόε Χιλλ ήταν ο τραγουδιστής θρύλος των Γουόμπλις. Έγραψε και τραγούδησε δεκάδες τραγούδια για τους αγώνες της εργατικής τάξης και δε δίστασε να πεθάνει υπερασπιζόμενος τις ιδέες του. Κατηγορήθηκε για φόνο και εκτελέστηκε αρνούμενος να δεχθεί την αμνηστία που του προσφερόταν. Έγινε έτσι ο μάρτυρας του κινήματος.

Αδυναμίες, καταστολή και εσωτερικές διαφωνίες

Ενα από τα αδύνατα σημεία της τακτικής των IWW ήταν πως η δυναμική των συνεχών αγώνων και απεργιών δεν ήταν εύκολο να συντηρηθεί από τους φτωχούς και καταπιεσμένους εργάτες. Απαιτούσε σημαντικές θυσίες και είχε συχνά αρνητική επίδραση στη μαζικότητα του κινήματος. Ακόμα και όταν οι εργάτες συσπειρώνονταν, οι μεμονωμένες νίκες σε εργατικές κινητοποιήσεις δεν μεταφράζονταν σε στιβαρά βήματα που θα έφερναν την εργατική τάξη πιο κοντά στην επίτευξη του οράματος μιας νέας κοινωνίας. Από μόνες τους δεν ήταν αρκετές για να καταργήσουν το καθεστώς ιδιωτικής ιδιοκτησίας.

Η περίοδος ακμής των Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου διήρκεσε μέχρι τις αρχές του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Στις παραμονές της έναρξης του και ενώ το κλίμα εθνικισμού κορυφωνόταν στις ΗΠΑ, οι Γουόμπλις ήταν η μόνη οργάνωση που διατήρησε συνεπή διεθνιστική και αντιμιλιταριστική στάση απέναντι στον πόλεμο. Αντίθετα με τις υπόλοιπες εργατικές οργανώσεις που είχαν ήδη συναινέσει στην εμπλοκή των ΗΠΑ, οι Γουόμπλις συνέχισαν να διοργανώνουν απεργίες εν καιρώ πολέμου. Οι απεργίες έδωσαν το κατάλληλο πάτημα στο κράτος και στους εργοδότες για να τους κατηγορήσουν για εθνική προδοσία. Εμπρός στην «Κόκκινη Απειλή» που διαγραφόταν στον ορίζοντα, η καταστολή των εργατικών κινητοποιήσεων έγινε ακόμα πιο βίαιη και το Σεπτέμβριο του 1917 μετά από επιδρομές στα γραφεία της οργάνωσης σε όλη τη χώρα συνελήφθησαν 200 περίπου άτομα από την ηγεσία της. Αυτό ήταν το τελειωτικό χτύπημα για τους IWW οι οποίοι από το σημείο αυτό και μετά αναγκάστηκαν να επικεντρώσουν τη δράση τους στον αγώνα για την απελευθέρωση των φυλακισμένων συντρόφων τους. Πολλές διαφωνίες προέκυψαν σχετικά με το υπό ποιους όρους θα έπρεπε οι τελευταίοι να αποδεχτούν την αμνηστία.

Εσωτερικές αντιθέσεις προέκυψαν επίσης για το ποια θα έπρεπε να είναι η σχέση των IWW με το νεογέννητο Αμερικανικό Κομμουνιστικό κίνημα και ποια η στάση τους αναφορικά με την μπολσεβίκικη επανάσταση. Στην αρχή οι IWW έβλεπαν θετικά την επανάσταση στη Ρωσία και οι μπολσεβίκοι τους προσκάλεσαν το 1920 να συμμετάσχουν στην 3η Διεθνή. Ενώ όμως πολλές μεμονωμένες ηγετικές προσωπικότητες ήταν υποστηρικτές του σοβιετικού κομμουνισμού, η οργάνωση στο σύνολό της διατήρησε μια πολύ κριτική στάση απέναντι του, που αφορούσε κυρίως τον αυταρχισμό του και η οποία οδήγησε τελικά στην αποξένωση των δύο κινήματων. Οι IWW πίστευαν στη σταδιακή απόκτηση του βιομηχανικού ελέγ-

χου μέσω της άμεσης δράσης στο χώρο εργασίας με όπλο την οικονομική δύναμη των εργατών. Απαιτούσαν το δημοκρατικό έλεγχο των οργανώσεων από τα κάτω, ενώ είχαν όλο και περισσότερες αμφιβολίες για την αξία των πολιτικών διαδικασιών και των харисματικών ηγετών. Οι Κομμουνιστές αντιθέτως, αποδεχόντουσαν μεν το ρόλο των εργατικών ενώσεων αλλά επέμεναν πως η ύπαρξη ενός κεντρικού δημοκρατικού κόμματος ήταν αναγκαία για την ανατροπή του καπιταλισμού.

Παρόλο που οι IWW δεν ξεπέρασαν ποτέ τα μερικές εκατοντάδες χιλιάδες μέλη, είχαν μεγαλύτερο αντίκτυπο στην αμερικάνικη κοινωνία από αυτόν που αναλογούσε στην αριθμητική τους δύναμη. Η σημαντικότερη ίσως συνεισφορά των Βιομηχανικών Εργατών του Κόσμου ήταν ότι θεμελίωσαν μια νέα κουλτούρα στο πεδίο των κοινωνικών και εργατικών αγώνων στις ΗΠΑ. Στη δεκαετία 1930-40, μετά το οικονομικό κραχ, άλλες μεγάλες εργατικές ενώσεις, όπως η AFL, βασίστηκαν σε τακτικές των IWW για να οργανώσουν μαζικά ανειδίκευτους εργάτες, μετανάστες και εργάτριες. Η δημοτικότητα και η δράση των IWW περιορίστηκε σταδιακά μετά το 1920.

Οι IWW επιβιώνουν μέχρι σήμερα ως οργάνωση με περιορισμένη δράση κατά το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα αλλά με σημαντικό πλούτο εμπειριών. Συνολικά αριθμούν μερικές χιλιάδες μέλη παγκοσμίως ενώ η ριζοσπαστικότητα των αιτημάτων τους έχει ξεφτίσει όπως και η ταξική συνείδηση των εργαζομένων στις ΗΠΑ. Παρόλα αυτά, η μελέτη της ιστορίας τους παραμένει ενδιαφέρουσα και επίκαιρη. Η οργάνωση και η ριζοσπαστικοποίηση των εργαζομένων μεταναστών στις καπιταλιστικές χώρες αποτελεί σήμερα προαπαιτούμενο για τους εργατικούς αγώνες που θα ακολουθήσουν με στόχο τη διατήρηση κεκτημένων εργασιακών δικαιωμάτων που αποτελούν κληρονομιά μαχητικών διεκδικήσεων από κινήματα όπως οι Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου.

Χ.Σ.

ΛΑΤΙΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

• Χελιδόνια Πασιέλ Μογιάνο (Αργεντινή) • Ο Αφέντης Αμπεδάρδο Κασίγιο (Αργεντινή) • Η κόδαση που τόσο φοβόταν Χουάν Κάρλος Ονέι (Ουρουγουάη) • Παρουσία Χουάν Κάρλος Ονέι (Ουρουγουάη) • Φρενοκομείο με θέα τη θάλασσα Μάρκο Τούδιο Αγκιλέρα Γκαρραμούνιο (Κολομβία) • «Μην της πεις ότι την αγαπάς» Σευέλ Πας (Κούβα) • Η μεγάλη Κόδαση Γκιγιέρμο Μαρτίνες (Αργεντινή) • Το μυστήριο της αρχικής Πάκο Ιγνάσιο Τάιμπο II (Μεξικό) • Σορόκο, η μάνα του, η κόρη του Ζοάο Γκιμαράες Ρόζα (Βραζιλία) • Αγάπη Κλάρισε Λισπέκτορ (Βραζιλία)

Σήματα Καπνού

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΑΠΟ ΤΑ ΣΗΜΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ